

voice

ATHENS

9 - 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 2026
ΤΕΥΧΟΣ 1006, 210 Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
WWW.ATHENSVOICE.GR
FREE PRESS ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο σπουδαίος στιχουργός
διηγείται τη ζωή του
στον Γιώργο Παυριανό

ΜΙΛΟΥΝ

Δόμνα Μιχαλίδου
Αλεξάνδρα Μητσotάκη
Γιάννης Μπαλαμπανίδης
Γιώργος Τράπαλης
Αντώνης Καφετζόπουλος
Τζένη Αργυρίου
Παναγιώτης Αγγελόπουλος
Σπύρος Βερύκιος
Ναταλία Καλογεροπούλου

CHEERS TO FRIDAY

AFTER WORK PARTY

ATHENS VOICE

10 JULY 2026
19:00-22:00

DJ SET
BOSNIAK

* 10 τυχεροί θα κερδίσουν
δώρα συνολικής αξίας 500€

SYNC
VISSIS 25, ATHINA

powered by

protergia

Εκδότης-Διευθυντής Φώτης Γεωργαλές

Σύμβουλος/Εκδοσης Σταυρούλα Παναγιωτάκη
Διευθύντρια Σύνταξης Αγγελική Μπιρμπιλη

Αρχισυνταξία Δήμητρα Γκρους

Senior Editor Λουκάς Βελιδάκης

Γενική Διεύθυνση Διαφήμισης Λουίζα Ναθαναήλ

Art Director Φώτης Πεχλιβανίδης

Διεύθυνση Web Δημήτρης Αθανασιάδης

Σύμβουλος Διεύθυνσης Χριστίνα Γαλανοπούλου

Αρχισυνταξία Δανάη Καμζόλα (Podcast & City Guide),
Μπάμπης Καλογιάννης
Αρχισυνταξία Newsroom Τόνια Ζαραβέλα,
Μάριος Βελέντζας

Τεχνικός διευθυντής Βάσιος Συνταξιαρής
Social Media Manager Τάσος Ανέστης

Υπεύθυνος ύλης Τάκης Σκριβάνος
Επιμέλεια ύλης Φανή Κουλούτζου, Κατερίνα Ασήμου

Συντακτική ομάδα: Κ. Αθανασιάδης, Ν. Αμαντίσης, Ε. Βαρδάκη, Μ. Βελέντζας, Σ. Βλέτσας, Κ. Βνάτσιου, Κ. Βουλγαρέλη, Ρ. Γεροδήμος, Ν. Γεωργαλέ, Ν. Γεωργιάδης, Κ. Γιαννακίδης, Κ. Γιανναδάκη, Β. Γραμματικογιάννη, Β. Γρυπάρης, Γ. Δαββέτας, Γ. Δήμος, Π. Διαμαντάκου, Α.Μ. Δρομυπούκη, Θ. Κ. Ευθυμίου, Γ. Ζερβογιάννη, Μ. Ζουμπούλακη, Κ. Καϊμάκης, Σ. Καλαμαντή, Κ. Καμπόσου, Β. Καμποροπούλου, Δ. Καραθάνος, Α. Καψάλη, Ν. Κοσκινά, Α. Κοσμοπούλου, Δ. Κομμαριώτης, Α. Μανουσάκη, Μ. Μανωλοπούλου, Ι. Μαραγκουδάκη, Α. Μαρκάκης, Χ. Μαρκάκης, Δ. Μαστρογιαννίτης, Β. Ματζιρόπουλου, Τζ. Μελιτά, Ε. Μπινιάζη, Α. Μπρουτζάκη, Γ. Νένης, Ε. Ντάκουλα, Δ. Παπαδόπουλος, Π. Παναγιωτόπουλος, Κ. Παναγοπούλου, Γ. Παυριανός, Μ. Προβατάς, Τζ. Ρουσόκη, Μ. Ι. Σιγαλού, Τ. Σκραπαλιώρη, Ζ. Σφυρή, Σ. Τριανταφυλλού, Σ. Τσιτσόπουλος, Γ. Φλωράκης, Ε. Χελιώτη, Κ. Χριστοφόρου, Γ. Ψύχας, Ε. Ψυχούλη

Γραμματεία Σύνταξης Γεωργία Σκαμάγκα
info@athensvoice.gr / avguide@athensvoice.gr

Ατελιέ Sotos Anagnos

LOOKmag Κωνσταντίνος Βλαχοπούλου

Creative Manager Θάνος Ψυλλίδης
Creative Marketing Manager Λαμπρινή Τρούγκου
Branded Content Editor Χαρά Αλεξανδροπούλου
Multimedia Designer Όλγα Καραγιάννη

Εικονογραφήσεις art@athensvoice.gr
Φωτό: Ειρήνη Σιούσιουρα, Θανάσης Καρατζάς, Γιώργος Ζαρκώνης, Τάσος Βρετιός, Εκτορας Δ. Βούτσας, Κώστας Αμοιρίδης, Βαγγέλης Τάτσος, Χρήστος Κισατζεκιάν, Δημήτρης Κλεάνθης, Μαρία Μαρκέζη, Πέτρος Νικότσος, Λάζαρος Γραϊκός

Account Directors

Τίνα Γαϊτανίδου, Βόννη Ζαφειροπούλου

Direct Market Advertising Director

Άννα Αντωνίου

Direct Market Advertising Managers

Μιχάλης Δρακάκης, Εύα Βαλαμβάνου, Ελένη Βαρούτη, Νώντας Νταμπάνης, Ελεωνόρα Τζεφρόνη

Marketing & Event Coordinator AV

Κωνσταντίνος Μιχάλης

Συντονισμός Διαφήμισης Μαίρη Κούρτη

marketing@athensvoice.gr

Digital Traffic Manager Εύη Ταρνάρη

Digital Advertising Coordinator Μίνα Γιαννάκη

Ψηφιακή Υποστήριξη Νικόλαος Αργυρίου

Διεύθυνση Λογιστηρίου Έφη Μούρτζη

Λογιστήριο Ουρανία Μιχάλη, Μαίρη Λυκούση, Μανώλης Κοττάκης

Διαχωρισμοί - Εκτύπωση «Καθημερινές Εκδόσεις ΑΕ»

Athens Voice S.A.

Χαρ. Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα

Σύνταξη: 210 3617.360, 3617.369, fax: 210 3632.317

Διαφημιστικό: 210 3617.530, fax: 210 3617.310

VOICE RADIO: 210 3648.213

Αγγελίες: 210 3617.369 Λογιστήριο: 210 3617.170

www.athensvoice.gr

Αν δεν βρίσκετε την Α.Υ. στα σημεία διανομής, επικοινωνήστε: 210 3617.360, 210 3617.369

Κωδικός εντύπου: 7021, ISSN 1790-6164

Νόμιμος Εκπρόσωπος: Γεωργαλέ Ελισάβετ Τρισεύγενη

Κύριος Μέτοχος: Γεωργαλές Φώτιος

Αρ. Πιστοποίησης MET: 230237

ATHENS voice Εβδομαδιαία εφημερίδα, διανέμεται δωρεάν. Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική ή μερική, η διασκευή ή οποιαδήποτε περιεχόμενα της έκδοσης με οποιοδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή έγκριση του εκδότη.

Info-diet

Της ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ

ΝΤΕΜΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Εξαιρετικός στον ρόλο του σχολιαστή στην εκπομπή για το Μουντιάλ. Ήρεμος, καίριος, με χιούμορ, κάνει προβλέψεις που έχουν πάντα νόημα και ευστοχία. (στην EPT3)

ΡΟΝΑΛΝΤΟ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ

Αποχαιρέτισε την εξωφρενική καριέρα του με λύπη και δάκρυα. Το μόνο τρόπαιο που του έλειπε ήταν αυτό που δεν πήρε. Και όταν χάνεις το τελευταίο σου όνειρο, η φήμη δεν σε παρηγορεί. Τα δισεκατομμύρια δεν σε αγκαλιάζουν, τα ρεκόρ δεν στεγνώνουν τα δάκρυά σου. Είσαι ένας τσακισμένος άντρας, στη μέση ενός γιγάντιου γηπέδου, με χιλιάδες οπαδούς να σε αποθεύουν, κι εσύ φεύγεις απαρνηγόρητος και σιωπηλός, με δάκρυα στα μάτια που δεν ξέρεις τι να τα κάνεις. Τι σκηνή!

ΚΑΠΟ ΒΕΡΝΤΕ

Η καλύτερη ομάδα του Μουντιάλ.

ΤΑ ΦΙΛΑΡΑΚΙΑ

Όσες φορές και αν δεις οποιοδήποτε επεισόδιο, ακόμη κι αν δεν τα πάρεις με τη σειρά, σου φτιάχνει τη διάθεση και σε ηρεμεί. Επέστρεψαν και οι 10 κύκλοι στο Netflix.

ΞΕΝΙΑ ΜΥΚΗΝΩΝ

Το Υπουργείο Πολιτισμού προχωρεί στην αποκατάσταση και επανάχρηση του κτιρίου του πρώην Ξενία. Μόνο στα Χανιά είχαν τη φαινή ιδέα να το κατεδαφίσουν!

ΝΕΑ ΝΥΧΙΑ

Τέρμα στα νύχια υπερπαραγωγές σαν γκέι δράκουλας. Το νέο trend είναι νύχια nude ή σε διάφανο ροζ και συχνά χωρίς καν βερνίκι.

MADONNA

Κι όμως έβγαλε καλό άλμπουμ: «Confessions II», ένας φόρος τιμής στο χορευτικό παρελθόν της, στην κοινότητα του κλάμπινγκ, στους φίλους και τις φίλες της. Το ροζ σιφόν ξεπουλάει παντού.

ΑΚΟΥΣΤΗΚΕ

Πότε ήμουν 25, πότε 35, πότε πήγα 45, πότε ξαναπήγα 35, χαμπάρι δεν πήρα.

ΤΟ ΚΡΙΝΤΖ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τα TikTok του Αντώνη Σαμαρά.

ΠΡΩΙΝΑΔΙΚΑ

Το τέλος των τεράστιων αμοιβών, του στοκαρισμένου ξανθού, του «καλοπροαίρετου» κανιβλισμού, της κενολογίας και της ξεκούμπωτης ρόμπας. Το είδος τελειώνει. Τα συμβόλαια δεν ανανεώνονται.

ΡΟΣΟΚΑΝΕΙ

Τώρα, χάρη στη νέα εφαρμογή του rosokanei.gr, μπορούμε να μαθαίνουμε ότι έχει φθηνότερη φρέτα σε ένα σούπερ μάρκετ στη Λάρισα και να πεταγόμαστε να την αγοράσουμε.

ΜΟΔΑ ΜΕ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟ

Κυκλοφόρησε μποξεράκι με λαγοκέφαλο.

ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Δεν θέλουν τα drones της Πυροσβεστικής να περιπολούν για πυρκαγιά στην περιοχή τους, γιατί «κάνουν θόρυβο και δεν μπορούμε να κοιμηθούμε». Ελλάδα 2026 μ.Χ.

ΠΑΤΙΝΙΑ

Επιτέλους θεσπίστηκε ένας κάποιος νόμος που βάζει όριο ηλικίας στους χρήστες, υποχρεωτική ασφάλιση και απαγόρευση της χρήσης τους σε δρόμους ταχείας κυκλοφορίας.

ΞΑΠΛΩΣΤΡΕΣ ΠΡΟΣ 120 ΕΥΡΩ!

Αρχίζουν να μοιάζουν με γκαρσονιέρες.

ΕΡΤ

Άραγε αντιλαμβάνεται ότι δεν τη βλέπει πια κανείς; (Πράγμα που δεν συνέβαινε πριν από δυο χρόνια.)

ΣΤΑ ΚΛΑΜΠ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΡΙΒΙΕΡΑΣ

Πόζα, μπόμπα και μηδέν λιπαρά.

ΚΑΔΟΙ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ

Το καλό είναι ότι γεμίζουν. Το κακό ότι γεμίζουν με μη ανακυκλώσιμα σκουπίδια.

Athens Voices

Του ΓΙΑΝΝΗ ΝΕΝΕ
panikova1500@gmail.com

Λόγια που ακούστηκαν δημοσίως στην Αθήνα

«Αύριο θα σου φέρω τις φωτογραφίες μου να κάνεις αυτά που ξέρεις εσύ... να δούμε ποιοι μου στέλνουν κατάρες και μετά θα τους καταστρέψουμε».

(Μελαμψός θόραξ στο κινητό του. Βραδυά metal, Πλατεία Νερού.)

«Θέλω ο αφρός να μην είναι έτσι, χαλαρός, νια-νια. Θέλω να είναι σαν πάστα, ρε παιδί μου».

(Ξανθιά παραγγέλνει καπουταίνο φρέντο σε Mikel. Αμπελόκηποι, Παρασκευή μεσημέρι.)

Δύο 16χρονοι στο τρόλεϊ:

-Πάω για εξετάσεις αίματος και μετά για τατού.

-Σε αφήνει η μάνα σου;

-Η μάνα μου δεν θέλει, αλλά ο πατέρας μου γουστάρει τρελά.

(Γραμμή 3, Τετάρτη πρωί)

Νεαρή κρατώντας ένα κουτί πίτσας πλησιάζει έναν άστεγο:

-Γεια. Μήπως θέλεις

την υπόλοιπη πίτσα; Δεν θα τη φάω όλη.

-Με τι είναι;

-Ζαμπόν, μανιτάρια, πιπεριές.

-Μπα, όχι, άσ' το.

(Ακαδημία, Παρασκευή βράδυ)

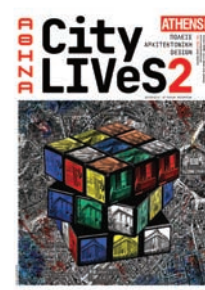
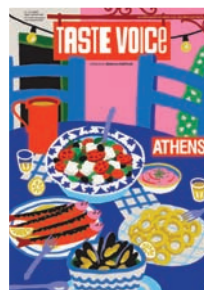
«Ο διατροφολόγος μου μου είπε ότι, άμα θέλω, μπορώ να φάω ένα παγωτό μέσα στην εβδομάδα, αλλά να μη φάω τίποτα άλλο εκείνη τη μέρα...»

(Συζήτηση μεταξύ δύο στρουμπουλών κυριών. Διονυσίου Αρεοπαγίτου, Κυριακή απόγευμα.)

SPECIAL EDITIONS

Μη χάνετε τα ειδικά τεύχη της ATHENS VOICE

Το μουντιάλ των ύμνων που διχάζουν

Του ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΑΨΗ

Όταν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο επιχειρήθηκε να καθιερωθεί το Euro στο ποδόσφαιρο, η ιδέα αντιμετώπιστηκε με μεγάλη επιφυλακτικότητα. Οι πληγές ήταν ακόμα φρέσκες και κανείς δεν ήθελε καινούργιες αφορμές για εθνικούς ανταγωνισμούς. Δεν ήταν παράλογο. Πολλές φορές αθλητικά γεγονότα έχουν οδηγήσει σε συγκρούσεις, κυρίως μεταξύ των φιλάθλων. Μία φορά ωστόσο, το 1969, οδήγησε και σε κανονικό πόλεμο: μεταξύ της Ονδούρας και του Ελ Σαλβαδόρ.

Σήμερα βέβαια τα πράγματα έχουν αλλάξει. Το Μουντιάλ, όπως και οι Ολυμπιακοί Αγώνες, είναι μια μεγάλη γιορτή και ένα εξίσου μεγάλο οικονομικό πρότζεκτ. Το ποδόσφαιρο, και ο αθλητισμός γενικά, μπορεί και να ενώνει. Οι ομάδες βγαίνουν στο γήπεδο, ανακρούεται ο εθνικός τους ύμνος και οι φίλαθλοι παραληρούν από ενθουσιασμό. Όμως όχι όλοι. Ακόμα και σήμερα, οι πολιτικές διαμάχες που κρύβονται πίσω από τους εθνικούς ύμνους παραμένουν ζωντανές.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο αμερικανικός ύμνος, το «*Star spangled banner*». Τα λόγια γράφτηκαν το 1814 από έναν δικηγόρο, τον Φράνσις Σκοτ Κι, μετά την αποτυχημένη πολιορκία του οχυρού ΜακΧένρι στη Βαλτιμόρη από τους Βρετανούς. Εμπνευστή του ήταν μια τεράστια σημαία που ανέβασαν οι πολιορκημένοι για να γιορτάσουν τη νίκη τους. Το ποίημα τραγουδήθηκε, όπως συνηθιζόταν τότε, πάνω σε έναν ήδη γνωστό σκοπό Άγγλου συνθέτη. Έγινε εξαιρετικά δημοφιλές και παιζόταν σε εθνικές εορτές και αθλητικές εκδηλώσεις, ορίστηκε όμως επίσημα ως ύμνος των ΗΠΑ μόλις το 1931. Από την πρώτη στιγμή υπήρξαν ενστάσεις και αντιπροτάσεις. Το 2017, μάλιστα, η Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα των μαύρων (NACCP) ζήτησε επισήμως την αντικατάστασή του, για δύο κυρίως λόγους. Ο πρώτος ότι ο ποιητής υπήρξε ο ίδιος ιδιοκτήτης σκλάβων. Ο δεύτερος, πιο ουσιαστικός, είναι ο στίχος στον οποίο αναφέρεται ότι δεν θα υπάρξει καμία σωτηρία για τον «μισθοφόρο και τον σκλάβο». Έχει ιστορική αναφορά, καθώς οι Βρετανοί απελευθέρωσαν και επιστράτευαν τους μαύρους εναντίον των πρώην ιδιοκτητών τους. Σήμερα ωστόσο θεωρείται ρατσιστικός και διχαστικός. Έτσι η NACCP αντιπροτείνει ένα άλλο μελοποιημένο ποίημα το «Lift every voice and sing» το οποίο, ανεπίσημα φυσικά, θεωρείται και ο εθνικός ύμνος των μαύρων.

Ο αγγλικός εθνικός ύμνος, «Ο Θεός ας σώζει τον βασιλέα», δεν προκαλεί τέτοιες εντάσεις, παρότι σίγουρα δεν εκφράζει τους αντιπάλους της βασιλείας. Γι' αυτούς μικρή παρηγοριά είναι η τρίτη στροφή, όπου ζητείται από τον βασιλιά να υπερασπίζεται τους νόμους. Είναι ο παλιότερος εθνικός ύμνος, με άγνωστο συνθέτη και ποιητή, κι όπως συνηθίζεται στην Αγγλία, έχει καθιερωθεί εθιμικά. Αποτέλεσε το πρότυπο για τους ύμνους πολλών άλλων χωρών κι ακόμα και σήμερα είναι πάνω στην ίδια μελωδία αυτός του Λικτενστάιν και ο βασιλικός ύμνος της Νορβηγίας. Στο παρελθόν, πριν από την καθιέρωσή του, ήταν εξαιρετικά δημοφιλής και τραγουδιόταν σε πολλές κοινωνικές εκδηλώσεις σε κρίσιμες ιστορικές περιόδους. Τον 17ο αιώνα, όταν ο βασιλιάς απειλήθηκε από τον καθολικό

σφετεριστή Κάρολο των Στιούαρτ αλλά και τον 18ο αιώνα, όταν η απειλή προερχόταν από το παράδειγμα της Γαλλικής Επανάστασης με τον αποκεφαλισμό του Λουδοβίκου.

Το πρόβλημα με τον ύμνο είναι η Σκοτία και είναι διπλό: πρακτικό και πολιτικό. Καταρχήν, για ιστορικούς λόγους, η Μ. Βρετανία είναι η μόνη χώρα η οποία μετέχει στο Μουντιάλ με δύο διαφορετικές ομάδες. Θα ήταν κάπως αμήχανο να παίζεται δύο φορές ο ίδιος ύμνος, αν επρόκειτο να αναμετρηθούν μεταξύ τους. Υπάρχει όμως και το ζήτημα του σκοτζέζικου εθνικισμού. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο παρελθόν ο τότε ηγέτης του Σκοτικού Εθνικού Κόμματος Άλεξ Σάλμοντ αρνιόταν να τραγουδήσει τον ύμνο στις επίσημες εκδηλώσεις. Έτσι, και πάλι εθιμικά, οι Σκοτσέζοι έχουν επιλέξει ένα τραγούδι, το «Ο ανθός της Σκοτίας» ως τον δικό τους ύμνο. Έχει γραφεί τη δεκαετία του '60 από τον λαϊκό τραγουδιστή Ρόι Γουίλιαμσον. Οι στίχοι αναφέρονται στη νίκη του Ρόμπερτ Μπρους επί του Άγγλου βασιλιά Εδουάρδου Β΄ το 1314! Αυτό θα πει ιστορική μνήμη. Μια προσπάθεια πάντως να ψηφιστεί επίσημα ως εθνικός ύμνος της Σκοτίας καταψηφίστηκε στο τοπικό κοινοβούλιο. Έτσι, σήμερα τραγουδιέται κυρίως στα γήπεδα.

● ●
Ακόμα και σήμερα, οι πολιτικές διαμάχες που κρύβονται πίσω από τους εθνικούς ύμνους παραμένουν ζωντανές

● ●
Ξεχωριστό ενδιαφέρον και πολύ βεβαρυμένο παρελθόν έχει ο εθνικός ύμνος της Γερμανίας. Το μουσικό συνέθεσε ο Γιόζεφ Χάιντν τον 18ο αιώνα προς τιμήν του αυτοκράτορα Φραγκίσκου και στη συνέχεια έγινε ο ύμνος της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας και, όταν αυτή διαλύθηκε, της Αυστρίας. Η Γερμανία υιοθέτησε την ίδια μελωδία το 1922, πάνω στους στίχους όμως του «Η Γερμανία υπεράνω όλων». Πρόκειται για ένα ρομαντικό ποίημα του 19ου αιώνα, το οποίο γράφτηκε για να τραγουδιέται πάνω στον σκοπό του Χάιντν. Ήταν η εποχή πριν από τη γερμανική ενοποίηση και ήθελε να εκφράσει την υποστήριξη στην ιδέα της ενιαίας πατρίδας. Ανήκε στη φιλελεύθερη παράδοση, καθώς το αίτημα για ενοποίηση συνοδεύεται συνήθως και από το αίτημα για πολιτικές ελευθερίες. Αργότερα ωστόσο, στη διάρκεια του Πρώτου Πολέμου, συνδέθηκε με τον συντηρητικό εθνικισμό κι έγινε εξαιρετικά δημοφιλές αποκτώντας διαφορετικό νόημα. Καθιερώθηκε για πρώτη φορά ως εθνικός ύμνος της Γερμανίας το 1922, στη δημοκρατία της Βαϊμάρης, και θεωρήθηκε παραχώρηση προς τους συντηρητικούς από τον σοσιαλδημοκράτη πρόεδρο Φρίντριχ Έμπερτ, ο οποίος ωστόσο υποστήριζε πως θα έπρεπε να απαγγέλλεται η τρίτη στροφή, η οποία μιλούσε για δικαιοσύνη και ελευθερία. Όταν έγινε πρόεδρος ο υπερσυντηρητικός Χίντενμπουργκ, αυτό ξεχάστηκε κι όταν επικράτησαν οι Ναζί, η πρώτη στροφή συνοδευόταν και από τον ύμνο των ταγμάτων εφόδου. Έτσι το «*Deutschland über alles*» ταυτίστηκε με τον ναζισμό. Το ότι υιοθετήθηκε ο ίδιος σκοπός μεταπολεμικά προκάλεσε σοκ. Η διαμάχη πάντως για την πρώτη ή την τρίτη στροφή συνεχίζεται. Επισήμως και με απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου, που απέρριψε σχετικό αίτημα Χριστιανοδημοκρατών, προστατεύεται ως εθνικός ύμνος μόνο η τρίτη στροφή. Πρόσφατα, ωστόσο, βουλευτές του AfD βιντεοσκοπήθηκαν να τραγουδούν την πρώτη. Η άνοδος της ακροδεξιάς ξυπνά τα φαντάσματα του ναζισμού. **A**

Οι loneliness influencers και τι θέλουν να μας πουν

Της ΑΝΝΑΣ ΜΑΡΙΑΣ ΔΡΟΥΜΠΟΥΚΗ

Ας ξεκινήσουμε από το κοινότοπο, που όμως παραμένει αληθινό: η επιδημία της εποχής μας είναι η μοναξιά. Δεν πρόκειται πια για μια ποιητική μεταφορά, αλλά για ένα ζήτημα δημόσιας υγείας. Συνδέεται με αυξημένο κίνδυνο άνοιας, καρδιαγγειακών νοσημάτων, κατάθλιψης και συνολικής επιβάρυνσης της ψυχικής και σωματικής υγείας. Κι όμως, την ίδια στιγμή που όλοι μιλούν για την ανάγκη να ξαναβρούμε τις ανθρώπινες σχέσεις, εμφανίζεται μια καινούργια ψηφιακή τάση που μοιάζει να υμνεί ακριβώς το αντίθετο.

Για αυτήν ενημερώθηκα τυχαία ακούγοντας ένα podcast των New York Times. Εκεί άκουσα για τους λεγόμενους loneliness influencers – ή, όπως προτιμούν αρκετοί, *solitude influencers*. Και ήδη εδώ υπάρχει μια σημαντική διάκριση. Άλλο η μοναξιά (loneliness), η οποία βιώνεται ως έλλειψη και πόνος, κι άλλο η μοναχικότητα (solitude), που μπορεί να είναι συνειδητή επιλογή, χώρος ηρεμίας και αυτογνωσίας.

Ποιοι είναι λοιπόν αυτοί οι άνθρωποι; Στην πλειονότητά τους πρόκειται για νέες γυναίκες από εικοσιτεσσάρων μέχρι τριάντα ετών που έχουν δημιουργήσει λογαριασμούς στο Instagram και στο TikTok, όπου καταγράφουν την καθημερινότητά τους ζώντας μόνες. Μαγειρεύουν, φροντίζουν τα φυτά τους, διαβάζουν βιβλία, πίνουν το βραδινό τους τσάι, περνούν τα Σαββατόβραδά τους στον καναπέ βλέποντας μια ταινία. Δηλώνουν ότι δεν αναζητούν σύντροφο, ότι δεν τις απασχολεί το φλερτ, πως δεν αισθάνονται την ανάγκη για κοινωνική ζωή όπως αυτή ορίζεται παραδοσιακά. Η ανεξαρτησία γίνεται ταυτόχρονα στάση ζωής και δημόσιο αφήγημα. Ομολογώ ότι στην αρχή χάρηκα. Μου φάνηκε μια ενδιαφέρουσα αντίδραση στην αδιάκοπη πίεση να είμαστε διαρκώς κοινωνικοί, διαρκώς διαθέσιμοι, διαρκώς σε σχέση με κάποιον. Χάρηκα ακόμη περισσότερο όταν άκουσα μία από τις πιο γνωστές εκπροσώπους αυτής της τάσης να λέει: «Men die quicker, we live sicker». Οι γυναίκες, υποστήριζε, κουβαλούν ήδη δυσανάλογο ψυχικό και συναισθηματικό βάρος. Γιατί λοιπόν να συνεχίζουν να επιβαρύνονται και από σχέσεις που τις εξαντλούν; Η λύση είναι το σπίτι. Ο προσωπικός τους ναός. Εκεί όπου δεν χρειάζεται να φροντίζουν κανέναν άλλον παρά μόνο τον εαυτό τους.

Πήγα, σχεδόν αντανάκλαστικά, να συγκρίνω τη δική μου γενιά με τη δική τους. Να πω ότι στα είκοσι τέσσερά μου αναζητούσα μόνο το «έξω», τους ανθρώπους, τις παρέες, την αίσθηση ότι κάτι συμβαίνει συνεχώς. Αλλά αυτό θα ήταν το πιο εύκολο επιχείρημα. Και το πιο άρπστο. Κάθε γενιά διαμορφώνεται από διαφορετικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Δεν έχει νόημα να μετράμε ποια έζησε «σωστά» ή «καλύτερα».

Εκεί που άρχισα πραγματικά να προβληματίζομαι ήταν αλλού. Όσο περισσότερο παρακολουθούσα αυτά τα προφίλ, τόσο περισσότερο μου φαινόταν ότι κάτι δεν ταίριαζε. Αυτές οι γυναίκες δηλώνουν πως έχουν επιλέξει να αποσυνδεθούν από τους ανθρώπους, όμως περνούν ένα μεγάλο μέρος της μέρας τους μιλώντας σε εκατοντάδες χιλιάδες αγνώστους. Υπερασπίζονται την ιδιωτικότητά τους, ενώ ταυτόχρονα δημοσιοποιούν κάθε στιγμή αυτής της ιδιωτικότητας. Υμνούν τη ζωή μακριά από τις κοινωνικές απαιτήσεις, όμως η επαγγελματική τους επιτυχία εξαρτάται από τη συνεχή προσοχή των άλλων.

Και τότε αναρωτήθηκα: πρόκειται πράγματι για μοναχικότητα; Ή μήπως για μια διαφορετική μορφή κοινωνικότητας; Η σύγχρονη κοινωνιολογία έχει έναν όρο γι' αυτό: παρακοινωνικές σχέσεις (parasocial relationships). Πρόκειται για σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα σε έναν δημιουργό περιεχομένου και στο κοινό του. Ο θεατής νιώθει ότι γνωρίζει τον άλλον, ότι

KAIZEN GAMING

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΠΟΥ ΞΕΚΙΝΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΗΣ

Διάκριση της εταιρείας ως Best Workplaces™ Hellas 2026

Σε μια περίοδο που η έννοια του «καλού εργοδότη» επαναπροσδιορίζεται, οι εταιρείες που ξεχωρίζουν δεν κρίνονται μόνο από το μέγεθος ή την ταχύτητα της ανάπτυξής τους, αλλά από το πώς καταφέρνουν να μετατρέπουν αυτή την ανάπτυξη σε ουσιαστικό αντίκτυπο για τους ανθρώπους τους. Σε αυτό το πλαίσιο, η διάκριση της **Kaizen Gaming** ως **Best Workplaces™ Hellas 2026** από τον οργανισμό **Great Place to Work® Hellas** δεν είναι απλώς μια ακόμη επιβράβευση. Είναι η επιβεβαίωση μιας κουλτούρας που χτίζεται καθημερινά πάνω στη συνεργασία, το αίσθημα του «ανήκειν» και τη συνεχή εξέλιξη.

Με **ελληνική αφετηρία και παρουσία** πλέον σε **20 αγορές** σε Ευρώπη, Βόρεια και Λατινική Αμερική καθώς και την Αφρική, η Kaizen Gaming έχει εξελιχθεί σε έναν διεθνή τεχνολογικό οργανισμό με ισχυρή θέση στο παγκόσμιο GameTech οικοσύστημα. Σήμερα, με περισσότερους από **3.000 εργαζόμενους** στην Ελλάδα και το εξωτερικό, η εταιρεία αποτυπώνει στην πράξη τη δυναμική της σύγχρονης ελληνικής εξωστρέφειας: τεχνογνωσία με διεθνή προσανατολισμό, ομάδες συντονισμένες σε έναν παγκόσμιο ρυθμό και κουλτούρα που εξελίσσεται καθώς ο οργανισμός αναπτύσσεται. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, όπου η κλίμακα είναι διεθνής και η αλλαγή συνεχής, η διατήρηση μιας δυνατής, συνεκτικής κουλτούρας δεν είναι δεδομένη· είναι στρατηγική επιλογή.

Αυτό είναι και το στοιχείο που κάνει τη διάκριση ιδιαίτερα ουσιαστική. Δεν αφορά μόνο την εικόνα της εταιρείας ως εργοδότη, αλλά την καθημερινότητα μέσα στον οργανισμό: τον τρόπο που λειτουργούν οι ομάδες, τις δυνατότητες εξέλιξης που προσφέρονται και το κατά πόσο οι άνθρωποι αισθάνονται ότι έχουν «φωνή» και προοπτική.

Όπως σημειώνει ο CHRO της Kaizen Gaming, Βασίλης Γαβρόγλου: «*Η αναγνώριση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για εμάς, καθώς αντικατοπτρίζει την κουλτούρα που διαμορφώνουμε καθημερινά μαζί με τους ανθρώπους μας. Πιστεύουμε ότι ένα σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον δεν ορίζεται μόνο από τις παροχές, αλλά και από τον τρόπο που οι άνθρωποι συνεργάζονται, εξελίσσονται και νιώθουν ότι ανήκουν. Η διάκριση αυτή αποτελεί για εμάς επιβεβαίωση της κατεύθυνσης που έχουμε επιλέξει, αλλά και κίνητρο να συνεχίσουμε να εξελίσσουμε ένα περιβάλλον που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ανθρώπων μας και στις απαιτήσεις ενός δυναμικού, διεθνούς οργανισμού*».

Για την Kaizen Gaming, η ανάπτυξη ξεκινά πάντα από τους ανθρώπους της. Έτσι, η επένδυση σε δεξιότητες, η δυνατότητα κινητικότητας και η πρόσβαση σε ένα διεθνές, technology-first περιβάλλον εργασίας δεν αποτελούν μεμονωμένες παροχές, αλλά μέρος μιας συνολικής προσέγγισης που αντιμετωπίζει το employee experience ως κρίσιμο παράγοντα επιτυχίας. Σε έναν οργανισμό όπου σχεδόν το 60% των εργαζομένων δραστηριοποιείται στις ομάδες Technology και Product, η καινοτομία δεν περιορίζεται στην τεχνολογία. Εκφράζεται και στον τρόπο με τον

Σήμερα, με περισσότερους από **3.000 εργαζόμενους** στην Ελλάδα και το εξωτερικό, η εταιρεία αποτυπώνει στην πράξη τη δυναμική ελληνικής εξωστρέφειας

οποίο οι άνθρωποι συνεργάζονται, μαθαίνουν, δοκιμάζουν και εξελίσσονται μαζί.

Σε αυτό το περιβάλλον, η έννοια του belonging αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο. Σε έναν οργανισμό με διεθνή διάσταση, διαφορετικές αγορές, ομάδες και εμπειρίες, το αίσθημα του «ανήκειν» δεν είναι απλώς μια αξία· είναι η βάση για συνοχή, δημιουργικότητα και κοινή κατεύθυνση. Μέσα από τη φιλοσοφία **#oneteam**, η Kaizen Gaming καλλιεργεί ένα πλαίσιο όπου οι άνθρωποι μπορούν να εκφράζονται, να συμμετέχουν και να συμβάλλουν ουσιαστικά στην εξέλιξη της εταιρείας.

Στην πράξη, αυτό μεταφράζεται σε ένα εργασιακό μοντέλο που δίνει έμφαση στη διαφάνεια, τη συνεχή ανατροφοδότηση και τη συμμετοχή των ανθρώπων στη διαμόρφωση της καθημερινότητάς τους. Η εμπειρία δεν ορίζεται μόνο κεντρικά. Εξελίσσεται μέσα από τις ίδιες ομάδες, μέσα από τον τρόπο που συνεργάζονται, μοιράζονται ιδέες, λύνουν προβλήματα και χτίζουν μαζί το επόμενο βήμα.

ζονται, μοιράζονται ιδέες, λύνουν προβλήματα και χτίζουν μαζί το επόμενο βήμα.

Σε μια εποχή όπου πολλές εταιρείες μιλούν για ανάπτυξη, η Kaizen Gaming δείχνει ότι η πραγματική επιτυχία δεν είναι μόνο να μεγαλώνεις σε αριθμούς, αγορές ή τεχνολογικές δυνατότητες· είναι να μεγαλώνεις με συνέπεια, διατηρώντας την ταυτότητά σου όσο η κλίμακα αλλάζει. Να δημιουργείς ένα περιβάλλον όπου οι άνθρωποι έχουν χώρο να εξελίσσονται, να συνεργάζονται και να συνδιαμορφώνουν την επόμενη μέρα.

Η διάκριση ως Best Workplaces™ Hellas 2026 αναδεικνύει ακριβώς αυτή την πλευρά της διεθνούς πορείας της Kaizen Gaming: ότι πίσω από έναν οργανισμό που έχει καταφέρει να σταθεί με αξιώσεις στη διεθνή σκηνή, υπάρχει μια κουλτούρα που εξελίσσεται μαζί με τους ανθρώπους της. Και αυτή είναι ίσως η πιο σημαντική βάση για το μέλλον της. ●

Του ΣΤΑΜΑΘΗ ΖΑΧΑΡΟΥ

συμμετέχει στη ζωή του, ενώ στην πραγματικότητα η σχέση αυτή δεν είναι αμοιβαία. Είναι ασφαλής, ελεγχόμενη και δεν απαιτεί τίποτε από τις δύο πλευρές πέρα από την προσοχή. Υπάρχει, βέβαια, κάτι βαθιά απελευθερωτικό στην ικανότητα να μένει κανείς μόνος. Να γυρίζεις σπίτι και να απολαμβάνεις τη σιωπή. Να διαβάζεις ένα βιβλίο, να μαγειρεύεις μόνο για σένα, να βλέπεις μια ταινία χωρίς να χρειάζεται να γεμίσεις κάθε λεπτό με παρέες και υποχρεώσεις. Η μοναχικότητα, όταν είναι επιλογή και όχι αναγκαστική συνθήκη, είναι ένδειξη ψυχικής ωριμότητας. Σημαίνει ότι μπορείς να αντέχεις τον εαυτό σου.

Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι οι άλλοι παύουν να είναι απαραίτητοι. Ο άνθρωπος δεν εξελίχθηκε για να ζει μόνος. Ο εγκέφαλός μας διαμορφώθηκε μέσα από τη συνεργασία, τη φιλία, τον έρωτα, την οικογένεια, τις μικρές και μεγάλες κοινότητες. Χρειαζόμαστε κάποιον να μας ακούσει όταν φοβόμαστε, να γελάσει μαζί μας όταν κάτι είναι αστείο, να μας διορθώσει όταν κάνουμε λάθος, να μας παρηγορήσει όταν αποτυγχάνουμε. Αυτές είναι εμπειρίες που καμία οθόνη, όσο διαδραστική κι αν είναι, δεν μπορεί να αναπαράγει πλήρως. Η αυτονομία, επομένως, δεν είναι το αντίθετο της σχέσης. Είναι η προϋπόθεση μιας καλής σχέσης. Να μπορείς να είσαι καλά μόνος σου, αλλά να επιλέγεις συνειδητά να μοιραστείς τη ζωή σου με άλλους ανθρώπους. Ίσως λοιπόν το ενδιαφέρον δεν είναι ότι οι loneliness influencers είναι μόνες· αλλά ότι δεν είναι ποτέ πραγματικά μόνες. Έχουν απλώς αντικαταστήσει τις σύνθετες, απρόβλεπτες και συχνά κουραστικές σχέσεις του πραγματικού κόσμου με μια ψηφιακή κοινότητα, την οποία μπορούν να ελέγχουν πολύ περισσότερο.

Δεν θεωρώ ότι υπάρχει απαραίτητα κάτι μεμπτό σε αυτό. Ούτε πιστεύω ότι όλες αυτές οι γυναίκες υποκρίνονται. Αντίθετα, πολλές πιθανότατα εκφράζουν μια αυθεντική ανάγκη για ηρεμία, αυτονομία και προστασία από σχέσεις που τις τραυμάτισαν ή τις εξάντλησαν – αν και αναρωτιέμαι, πότε πρόλαβαν στα είκοσί τους χρόνια να τραυματιστούν τόσο πολύ από αποτυχημένες σχέσεις ώστε να μη θέλουν να σχετιστούν ποτέ ξανά. Είναι και χαρακτηριστικό της γενιάς τους αυτό, να επιδιώκουν λιγότερα, να «έχουν το κεφάλι τους ήσυχο». Η «σιωπηλή παραίτηση» (quiet quitting) ως φαινόμενο που χαρακτηρίζει τη στάση ζωής αυτής της γενιάς, έχει αναλυθεί αρκετά ήδη.

Ωστόσο, το φαινόμενο αποκαλύπτει κάτι βαθύτερο για την εποχή μας. Δεν έχουμε πάψει να είμαστε κοινωνικά όντα. Έχουμε αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο σχετιζόμαστε. Ακόμη και όταν διακηρύσσουμε την αυτάρκειά μας, εξακολουθούμε να χρειαζόμαστε το βλέμμα του άλλου. Μόνο που σήμερα αυτό το βλέμμα δεν προέρχεται απαραίτητα από έναν φίλο που κάθεται απέναντί μας, αλλά από χιλιάδες μάτια πίσω από μια οθόνη.

Ίσως, τελικά, οι loneliness influencers να μη μας μιλούν για τη μοναχικότητα. Ίσως μιλούν για τη νέα μορφή κοινωνικότητας που γεννήθηκε στην ψηφιακή εποχή: λιγότερο απαιτητική, περισσότερο ελεγχόμενη, αλλά εξίσου εξαρτημένη από την ανθρώπινη ανάγκη να μας βλέπουν. **A**

516 διοικητικά πρόστιμα για πρόκληση πυρκαγιάς έχουν επιβληθεί από τις αρχές του έτους. Άλλοι κάνουν εργασίες όταν έχει αέρα, άλλοι πετούν τσιγάρα από το αυτοκίνητο και φυσικά υπάρχουν κι εκείνοι που βάζουν πυρκαγιές επίτηδες, όπως φαίνεται σε βίντεο να κάνει εν ενεργεία πολιτεύτρια της Πλεύσης Ελευθερίας, του κόμματος δηλαδή της Ζωής Κωνσταντοπούλου.

629.272,80 ευρώ είναι το συνολικό ύψος των προστίμων που έχει επιβληθεί από την αρχή του έτους.

158 συλλήψεις έχουν γίνει φέτος στο πλαίσιο της αυτόφωρης διαδικασίας. Από αυτές, οι 145 αφορούν πυρκαγιές που προκλήθηκαν από αμέλεια, ενώ 13 σχετίζονται με εμπρησμούς από πρόθεση. Περίεργο! Μέχρι πρότινος όλες οι πυρκαγιές αποδίδονταν γενικώς «σε καλώδια της ΔΕΗ», ενώ πλέον μαθαίνουμε από την Πυροσβεστική ότι «η πλειονότητα των πυρκαγιών εξεκακολουθεί να προκαλείται από ανθρώπινη αμέλεια».

72 ετών ήταν η Βάγια Νέστορα, η οποία έχασε τη ζωή της όταν τρομοκράτες τοποθέτησαν αυτοσχέδια βόμβα στην πολυκατοικία όπου διέμενε. Γιατί το έκαναν; Διότι η κόρη της είχε το θράσος να κατέρχεται στον πολιτικό στίβο με τη Νέα Δημοκρατία. Το κόμμα δηλαδή που έφερε «χούντα» στην Ελλάδα, το οποίο είναι «Καμόρα» και, φυσικά, εξαθλίωσε τους Έλληνες. Η Βάγια Νέστορα δεν έγινε μπλουζάκι, σύνθημα, τραγούδι, σύμβολο ή προτομή, αναδεικνύοντας την τεράστια υποκρισία μέρους της ελληνικής κοινωνίας.

151 συλλήψεις για συμμετοχή σε εμπρησμούς και τρομο-

1 ώρα και 25 λεπτά συνομίλησαν ο Τραμπ με τον Πούτιν το Σάββατο, επί ευκαιρία της 250ής επετείου της ανεξαρτησίας των ΗΠΑ.

9.300 αναζητήσεις στο διαδίκτυο για το «πώς να αντλήσεις καύσιμα» έκαναν οι Ρώσοι το πρώτο 20ήμερο του Ιουνίου. 697 ανάλογες αναζητήσεις είχαν γίνει τον προηγούμενο μήνα. Υπομονή, ταβάριτς. Σύντομα τελειώνει η «τριήμερη ειδική στρατιωτική επιχείρηση».

40.000 δολάρια ΗΠΑ ήταν το πρόστιμο που ε-

πέβαλε η FIFA στον ποδοσφαιριστή των ΗΠΑ Μπάλογκαν. Μαζί, του επέβαλε και ποινή αποκλεισμού μίας αγωνιστικής. Για την τελευταία ο Τραμπ τηλεφώνησε στον πρόεδρο της FIFA, Ινφραντίνο, ο οποίος δέχτηκε να παρέμβει για να παίξει ο ποδοσφαιριστής στον αγώνα νοκ άουτ με το Βέλγιο.

4-1 κέρδισε το Βέλγιο τις ΗΠΑ, τα ξημερώματα της Τρίτης, διασώζοντας όσο γίνεται την αξιοπρέπεια του δημοφιλέστερου σπορ στον πλανήτη, μετά τη γελοία παρέμβαση Τραμπ.

κρατικές ενέργειες με γκαζάκια έχουν γίνει την τελευταία τριετία. Σύμφωνα με πηγές από την αστυνομία, ουδείς έχει λάβει ποινή. Διότι, ως γνωστόν, τα γκαζάκια είναι «παιδικό παιχνίδι» για «ημιπαιστικάδες» από τους κήνσορες της ελληνικής κοινωνίας. Δηλαδή, τους αριστερούς.

78 δικογραφίες σχηματίστηκαν για ανάλογες υποθέσεις το 2024, 72 το 2025, ενώ φέτος, κατά το πρώτο εξάμηνο, 41 άνθρωποι είναι υπόδικοι.

152,5 δισ. ευρώ ήταν οι καταθέσεις των νοικοκυριών στο τέλος Μαΐου του 2026, οριακά υψηλότερες από τον Σεπτέμβριο του 2011.

98,8 δισ. ευρώ ήταν οι καταθέσεις τον Νοέμβριο του 2015, μετά τη δεύτερη φορά αριστερά. Η βουλευτριά Λιακούλη του ΠΑΣΟΚ, ωστόσο, συνεχίζει να υποστηρίζει ότι «τα λεφτά δεν φτάνουν». Όχι μέχρι τις 15 του μήνα, που λένε οι υπόλοιποι ξεπουλημένοι. Δεν φτάνουν μέχρι τις 10 του μήνα λέει η Λιακούλη, για να ξεπεράσει έτσι τον ανταγωνισμό.

13% του συνόλου των καθυστερήσεων στις πτήσεις που διεξάγονται στον ευρωπαϊκό εναέριο χώρο αφορά την Ελλάδα. Το ποσοστό μάς βάζει στην 3η θέση μεταξύ όλων των ευρωπαϊκών χωρών.

9% των καθυστερήσεων αποδίδεται στο Κέντρο Ελέγχου Περιοχής Αθηνών και το 4% στο Μακεδονία.

29% επί του συνόλου των καθυστερήσεων αφορά τη Γαλλία, η οποία βρίσκεται στην πρώτη θέση.

63% αυξήθηκαν οι καθυστερήσεις εν πτήση σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2025.

400.00 ευρώ ζημιά για τον ΕΟΠΥΥ ήταν το αποτέλεσμα της απάτης ενός φαρμακοποιού, ο οποίος τυγχάνει να ήταν και υποψήφιος του ΠΑΣΟΚ στις περασμένες εκλογές. «Θα τον διαγράψαμε, αλλά δεν είναι στα μητρώα μελών», δήλωσε ο εκπρόσωπος Τύπου του κόμματος, Κώστας Τσουκαλάς.

5.400 εικονικές συνταγές είχαν εκδώσει οι γιατροί που συνεργάζονταν με το κύκλωμα.

30,1% συγκεντρώνει η ΝΔ στην πρόθεση ψήφου νέας δημοσκοπησης της εταιρείας Interview.

17,4% συγκεντρώνει η ΕΛ.Α.Σ., το κόμμα Τσίπρα, αφήνοντας ξεκάθαρα τρίτο το ΠΑΣΟΚ, με 12,3%.

87% απαντά ότι είναι «λίγο έως καθόλου πιθανό» να ψηφίσει ένα κόμμα Σαμαρά, ενώ μόλις το 12% δηλώνει θετική προδιάθεση. Ο Σαμαράς, από την άλλη, λέει ότι η ΝΔ «έπεσε στο 20%», και μάλλον δεν εννοεί ότι αυτό συνέβη κατά τη δική του αρχηγία, όταν είχε πάρει 18% στις εκλογές.

49% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι επιθυμεί να προκύψει αυτοδύναμη κυβέρνηση από τις επόμενες εκλογές, ενώ το 44% τάσσεται υπέρ μιας κυβέρνησης συνεργασίας.

VERBA VOLANT

ΖΩΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

«Είναι πάρα πολύ ύποπτο αυτό που έγινε, για μένα. Είναι ένα κύριο σενάριο που πρέπει να εξεταστεί». Είπε η πρόεδρος-καρδούλα για το ενδεχόμενο η τριπλή τρομοκρατική επίθεση στη Θεσσαλονίκη να είναι προβοκάτσια του Μητσοτάκη. Είναι πάρα πολύ ύποπτο αυτό που είπε η αρχηγός του Μπιμπίλα (κατα Βουλαρίνο). Και πρέπει φυσικά να

εξεταστεί.

ΘΑΝΟΣ ΝΤΟΚΟΣ

«Αισθάνθηκα ότι πλέον δεν μπορεί κανείς να εμπιστευτεί ούτε τα μάτια του». Ο σύμβουλος Εθνικής Ασφάλειας του πρωθυπουργού, απολογείται για το κάζο με τη «συνέντευξη» που έδωσε σε Ρώσους που παρίσταναν τον Ουκρανό ομόλογό του. Όλοι μπορεί να την πατήσουμε, αλλά ο βαρύγδουπος τίτλος του δεν συνάδει με το γεγονός ότι ο Ντόκος έμοιαζε να είναι ένα βήμα πριν βάλει

τα χρυσαφικά σε αλουμινοχαρτό. Άνοιξε, θείε, από το Νοβοσιμίρσκ είμαστε.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΥΣΤΙΑΝΟΥ

«Να απαντήσει η κυβέρνηση αν υπήρχαν αιτήσεις για ανεμογεννήτριες στο Ωραιόκαστρο». Μη σας παραπλανούν, κυρία πρόεδρε. Καμία ανεμογεννήτρια δεν έχει χωροθετηθεί στο Ωραιόκαστρο. Τα σχέδια της ιμπεριαλιστικής Νέας Τάξης Πραμάτων περιλαμβάνουν τεράστιες δεξαμενές αποθήκευσης ξυλολίου. Διαβάστε το πριν

το κατεβάσουν.

ΛΟΥΠΙΤΑ ΝΙΟΓΚΟ

«Λοιπόν, Όμηρε, πώς νιώθεις για τον χρόνο που αφιερώνεται σ' αυτές τις γυναίκες στην ταινία, λαμβάνοντας υπόψη πόσο λίγο χρόνο αφιέρωσες εσύ σ' αυτές;» Η μαύρη Ελένη της επερχόμενης Οδύσσειας του Νόλαν ασκεί σκληρή κριτική στον Όμηρο για την πατριαρχία. Περιμένουμε τοποθέτηση του Σπύρου Μπιμπίλα για την ιμπεριαλιστική οπτική του Αισχύλου στους «Πέρσες».

VOICE

ATHENS

SECRET GARDEN

live sessions

◆ **13-16 Ιουλίου** ◆

Ώρα έναρξης 20:30
Είσοδος ελεύθερη

Δευτέρα 13/07

Lefty & Nefleli

Τρίτη 14/07

Hume Assine

Τετάρτη 15/07

Στάθης Δρογώσης & Βύρωνας Τσουράπης

Πέμπτη 16/07

Μανώλης Φάμελλος

BLACK DUCK ATHENS

Ιωάννου Παπαρηγοπούλου 7, Αθήνα

powered by

protergia

Δόμνα Μιχαηλίδου

Δεν υπάρχει μια λύση στο στεγαστικό

Η υπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας εξηγεί γιατί η στεγαστική κρίση είναι αποτέλεσμα πολλών διαφορετικών προβλημάτων και πώς η Εθνική Στρατηγική για τη Στεγαστική Πολιτική είναι ένας οδικός χάρτης που οδηγεί σε λύσεις

Του ΛΟΥΚΑ ΒΕΛΙΔΑΚΗ

«**Ο**λοι ζητούν περισσότερα σπίτια. Απλώς όχι δίπλα τους», παραδέχεται η **Δόμνα Μιχαηλίδου** σε μια στιγμή της συζήτησής μας. Στο τραπέζι θέσαμε την Εθνική Στρατηγική για τη Στεγαστική Πολιτική 2026-2035, προσπαθώντας να ιχνηλατήσουμε τη λογική πίσω απ' αυτήν. Η υπουργός υποστηρίζει ότι το επόμενο μεγάλο στοιχείο είναι η αύξηση της προσφοράς κατοικιών και απαντά για τα κλειστά ακίνητα, την κοινωνική κατοικία, τη βραχυχρόνια μίσθωση και την Golden Visa.

— **Η στρατηγική υπόσχεται περισσότερα διαθέσιμα σπίτια και χαμηλότερο στεγαστικό βάρος. Πότε θα μπορεί ένας νέος άνθρωπος –ή και όχι τόσο νέος– να πει ότι η κατάσταση έχει πραγματικά αλλάξει; Και ποιος είναι ο στόχος σας τώρα, στην αφετηρία;**

Ο στόχος μας είναι η βοήθεια ειδικά στους 3 στους 10 Έλληνες που δεν έχουν το δικό τους σπίτι. Η ιδιοκατοίκηση στην Ελλάδα –μολοντί μειώνεται– είναι ακόμα υψηλή. 7 στους 10 Έλληνες έχουν το δικό τους σπίτι. Ο στόχος είναι να βοηθήσουμε αυτούς τους 3 στους 10 που δεν έχουν – και που είναι κυρίως νεότεροι άνθρωποι. Μπορεί να έχουμε δημογραφική συρρίκνωση, αλλά τα νοικοκυριά αυξάνονται. Ζούμε πια σε μικρότερα σχήματα: περισσότεροι άνθρωποι μόνοι, περισσότερες μονογονεϊκές οικογένειες, περισσότερα διαζύγια, περισσότερες περιπτώσεις συνεπιμέλειας. Γι' αυτό υπάρχει το παράδοξο της στεγαστικής κρίσης σε μια χώρα που ο πληθυσμός της μειώνεται.

— **Πόσο επηρεάζει το στεγαστικό η ελληνική κουλτούρα γύρω από την ιδιοκτησία;**

Μπορεί να κληρονομείς ένα σπίτι ως ποσοστό ιδιοκτησίας – άλλο πρόβλημα κι αυτό. Και στην Ελλάδα το έχουμε ως λαός: δεν μας πάει να πουλήσουμε το σπίτι μας. Είναι ένα από τα καλά και κακά συγχρόνως της πυρηνικής οικογένειας. Και εξηγώ: Σε μια χώρα του εξωτερικού, όπου δεν συναντάς τόσο έντονα την πυρηνική οικογένεια, ο ηλικιωμένος θα το πουλήσει για να πάει σε οίκο ευγηρίας. Στην Ελλάδα θα το κληρονομήσει ο γιος ή η κόρη, αναπτύσσοντας μεγαλύτερο συναισθηματικό δέσιμο, επειδή είναι το πατρικό, και θα δυσκολευτούν πιο πολύ να το αξιοποιήσουν. Έχουμε λοιπόν ζήτημα με αυτούς τους 3 στους 10 Έλληνες που πρέπει να βοηθήσουμε και είναι κυρίως μικρότερης ηλικίας. Και δεν είναι απλά ότι θέλουμε να

βοηθάμε τις νεότερες γενιές. Αν θέλουμε να είμαστε σοβαροί για το δημογραφικό, πρέπει να βοηθήσουμε τα νέα ζευγάρια, γιατί, αν δεν έχεις σπίτι, δεν μπορείς να ξεκινήσεις οικογένεια. Οπότε εμείςστηρίζουμε την ευκολότερη και φθηνότερη πρόσβαση σε κατοικία για τους νέους με την επιστροφή ενοικίου και με τα «Σπίτι μου 1» και «Σπίτι μου 2».

— **Κάποιοι λένε ότι το «Σπίτι μου» ανέβασε τις τιμές στα ακίνητα.**

Οι δύο έρευνες που υπάρχουν –γιατί δεν υπάρχουν περισσότερες οικονομικές έρευνες– δείχνουν ότι οι αυξήσεις των τιμών των ακινήτων εντός της δεξαμενής του «Σπίτι μου 1» και του «Σπίτι μου 2» είναι ακριβώς ανάλογες με τη γενικότερη αύξηση των τιμών.

— **Τι προσπαθείτε να πετύχετε με αυτό το πλάνο και γιατί τώρα; Η στεγαστική κρίση δεν προέκυψε χθες.** Ακριβώς επειδή δεν προέκυψε χθες και έχουμε ιστορικά υψηλό ποσοστό ιδιοκατοίκησης, χρειαζόταν πλέον μια συνολική, ενιαία απάντηση. Η στεγαστική κρίση δεν έχει πολλά χρόνια πίσω της – πέντε, έξι το πολύ. Μετά την πανδημία, με την τεράστια ανάπτυξη του τουρισμού και την έκρηξη της βραχυχρόνιας μίσθωσης, τα ενοίκια άρχισαν σταδιακά να ανεβαίνουν. Και σε τέτοια φαινόμενα υπάρχει πάντα μια χρονική υστέρηση μέχρι να αποτυπωθούν πλήρως και να γίνουν αντιληπτά στην κοινωνία. Ακριβώς επειδή το είδαμε έγκαιρα, φτιάξαμε το πρώτο ενιαίο σχέδιο για τη στέγη – για να προλάβουμε να δώσουμε λύση πριν το πρόβλημα οξυνθεί περισσότερο.

— **Ο άνθρωπος όμως που ψάχνει σήμερα σπίτι κάνει σαφάρι για να βρει και ζορίζεται.**

Σκεφτείτε τι θα είχε συμβεί αν δεν τα είχαμε κάνει όλα αυτά. Θα ήμασταν σ' αυτό το σημείο ή σε ακόμα χειρότερο; Αν δεν είχαμε αυτά τα διαφορετικά μέτρα των 6,5 δισ. που μπορεί κανείς να δει στο stegas.gov.gr, τα πράγματα θα ήταν πολύ πιο δύσκολα για τον κόσμο. Και συνεχώς προσθέτουμε καινούργια μέτρα. Μέχρι και τεχνικά, που βοηθούν εμάς ως πολιτεία να μετρήσουμε πράγματα. Είναι αναγκαία, π.χ., η δημιουργία ενός ενιαίου δείκτη τιμών. Δεν ξέρουμε το πραγματικό ύψος των ενοικίων – αυτό είναι προβληματικό. Γιατί βλέποντας τα δηλωμένα ενοίκια με ένα μέσο ενοίκιο στην Αττική 250 ευρώ, λες ότι κάτι δεν πάει καλά.

— **Αυτό πώς θα το διορθώσετε;**

Με καταγραφή δεδομένων, καλύτερο συντονισμό και περισσότερα εργαλεία πολιτικής. Γι' αυτό προχωράμε στη δημιουργία Ενιαίου Φορέα Στεγαστικής Πολιτικής. Η Εθνική Στρατηγική κινείται σε τρεις άξονες: ενίσχυση της ζήτησης, αύξηση της προσφοράς κατοικιών και οριζόντια μέτρα που μας επιτρέπουν να παρακολουθούμε καλύτερα την αγορά και να παρεμβαίνουμε πιο στοχευμένα. Στο κομμάτι της προσφοράς, που είναι και το μεγάλο ζητούμενο, θέλουμε να κινηθούμε πιο δυναμικά. Για παράδειγμα, αξιοποιούμε δημόσια γη για κοινωνικές κατοικίες, ακόμη και για δημόσιους λειτουργούς που υπηρετούν σε περιοχές με μεγάλη στεγαστική πίεση, όπως τα νησιά. Παράλληλα, στο νέο ΕΣΠΑ προβλέπονται 100 εκατ. ευρώ από τα Περιφερειακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ώστε γη που ανήκει σε δήμους ή περιφέρειες να χρηματοδοτηθεί και να αξιοποιηθεί για τη δημιουργία κοινωνικών κατοικιών.

— **Αυτό όμως δεν είναι «το στεγαστικό», είναι ένα πρόβλημα στα νησιά.**

Όχι, γιατί δεν υπάρχει «το στεγαστικό» – αυτό είναι το θέμα. Το στεγαστικό, όπως και το δημογραφικό, είναι τόσο δύσκολο να λυθεί ακριβώς επειδή δεν υπάρχει μία λύση. Αν υπήρχε μία λύση, θα ήταν πολύ πιο απλό.

— **Δεν υπάρχει συμπύκνωση ενός προβλήματος;**

Είναι ένα άθροισμα πάρα πολλών επιμέρους αλλαγών. Οι περισσότερες λύσεις που έχουμε δώσει επικεντρώνονται στο κομμάτι της ζήτησης. Εκεί που λέμε ότι πρέ-

πει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση είναι η αύξηση του στοκ των ακινήτων. Έτσι ξεκινήσαμε τώρα το «Ανακαινίζω-Νοικιάζω», όπου για 20.000 ακίνητα, κατά κύριο λόγο κλειστά, δίνουμε έως και 36.000 ευρώ για να ανακαινιστούν – σε όλη την Ελλάδα. Όχι δάνειο, χρήματα. Ανοίξαμε πριν από δύο εβδομάδες και έχουμε ήδη πάνω από 55.000 βεβαιώσεις επιλεξιμότητας.

— **Το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στα κλειστά σπίτια. Πώς θα τα ανοίξετε;** Αυτό το προτεραιοποιούμε. Αλλά γιατί από τις 55.000 βεβαιώσεις μόνο 3.500 ήταν για κλειστά; Γιατί, εντέλει, τα κλειστά ακίνητα είναι πολύ λιγότερα και πολύ πιο προβληματικά απ' όσο νομίζαμε.

— **Γιατί συμβαίνει αυτό;**

Νομικές εμπλοκές. Οπότε κι εδώ κάναμε αλλαγή: μέχρι τώρα είχαμε πει ότι πρέπει να έχεις έως και το 50% ενός ακινήτου για να μπει στο «Ανακαινίζω-Νοικιάζω». Τώρα το κατεβάζουμε στο 20%. Γιατί λέμε ότι ένας παππούς το έχει δώσει στα πέντε εγγόνια του και ο ένας από τους πέντε μπαίνει στα εισοδηματικά κριτήρια. Οπότε κατεβάζουμε το ποσοστό ιδιοκτησίας, ώστε να μπορεί να μπει στο πρόγραμμα. Για να γίνει πιο ευέλικτο.

— **Πώς πείθεις κάποιον που έχει την οικονομική δυνατότητα να κρατά ένα ακίνητο κλειστό να το επαναφέρει στην αγορά;**

Ποιος έχει ένα κλειστό ακίνητο σήμερα; Αυτός που θεωρητικά έχει την πολυτέλεια να το έχει. Άρα δύσκολα θα τον πιάσουν τα εισοδηματικά κριτήρια. Από την άλλη, δεν μπορεί η κυβέρνηση να βγάλει ένα πρόγραμμα που δίνει 30.000 ευρώ σε κάποιον με φορολογητέο εισόδημα 100.000 ευρώ. Υπάρχει και μια ισορροπία κοινωνικής δικαιοσύνης. Άρα, αν εγώ έχω 100.000 ευρώ εισόδημα και δύο κλειστά ακίνητα επειδή δεν θέλω να πάρω το ρίσκο να τα φτιάξω και να μου τα καταστρέψουν, παραμένει το πρόβλημα των κλειστών ακινήτων και δεν αυξάνεται η προσφορά. Αλλά δεν μπορώ και να περιμένω από την κυβέρνηση να μου δώσει 36.000 ευρώ όταν έχω από μόνος μου πολύ υψηλό εισόδημα. Και βέβαια, είναι και το ότι πάρα πολλά κλειστά ακίνητα είναι ακίνητα στα οποία δεν θέλει να ζήσει κανείς.

— **Ρίχνω τρεις έννοιες στο τραπέζι: κοινωνική κατοικία, βραχυχρόνια μίσθωση και Golden Visa. Πώς θα τα αντιμετωπίσετε;**

Η κοινωνική κατοικία είναι τεράστιο ζήτημα. Το κομμάτι της αύξησης της προσφοράς στην Ελλάδα έχει πολύ συγκεκριμένους περιοριστικούς παράγοντες. Ποιοι είναι αυτοί; Πρώτος, ότι το 50% των Ελλήνων θέλουν να μένουν στην Αττική. Ο δεύτερος είναι ότι έχουμε πάρα πολλούς πολεοδομικούς περιορισμούς: δεν μπορείς να χτίσεις πολύ ψηλά, δεν μπορείς να πας πολύ χαμηλά λόγω αρχαιολογίας... Και τρίτον, έχεις μια πολυδιάσπαση του κλήρου, που έχει τα καλά της. Ποια είναι τα καλά; Ότι δεν έχεις μεγάλους ιδιοκτήτες όπως στις άλλες χώρες, έτσι στις δεκαετίες του '60 και του '70 αυτό ενίσχυσε το μοντέλο της αντιπαροχής, χάρη στο οποίο βρεθήκαμε με τόσο εκτεταμένη ιδιοκτησία γης. Έχει όμως και το κακό της: πας στην Αγγλία και βλέπεις ένα καινούργιο development 400 διαμερισμάτων. Στην Ελλάδα, πλην του Ελληνικού, αυτό το πράγμα δεν υπάρχει. Δεν βρίσκεις εύκολα μεγάλα οικοπέδα για να πας να κάνεις πολλές κατοικίες στην Αττική. Και αυτό ανοίγει λίγο και τη συζήτηση περί σχεδίου πόλεως. Γιατί και στις άλλες πόλεις είναι καθήκον μας ως κυβέρνηση να δούμε τι μπορούμε να χτίσουμε στην περίμετρο ή ακριβώς έξω από την περίμετρο και τι πρέπει ν' αλλάξουμε εκεί, αν θέλουμε να εξυπηρετήσουμε τον κόσμο.

Η ιδιοκατοίκηση στην Ελλάδα, μολονότι μειώνεται, είναι ακόμα υψηλή. Επτά στους δέκα Έλληνες έχουν το δικό τους σπίτι. Ο στόχος είναι να βοηθήσουμε αυτούς τους τρεις στους δέκα που δεν έχουν και που είναι κυρίως νεότεροι άνθρωποι.

— **Αυτό πηγαίνει μαζί με την κοινωνική κατοικία;**

Η κοινωνική κατοικία έχει προς το παρόν δύο κατηγορίες. Η μία είναι σε γη του δημοσίου, σε κτίρια του δημοσίου που σήμερα λιμνάζουν – και πάμε εμείς και τα διαλέγουμε από διάφορα υπουργεία. Κι εδώ, όπως και με τα κλειστά ακίνητα, η κατάλληλη δημόσια γη είναι εντυπωσιακά λιγότερη απ' ό,τι περιμέναμε.

— **Έχει καταμετρηθεί; Έχετε νούμερα;**

Έχουμε βγάλει την πρώτη υπουργική απόφαση για τα πρώτα πέντε οικοπέδα, τα οποία ήταν πάρα πολύ δύσκολο να βρεθούν. Οικόπεδα που να είναι καθαρά στην ιδιοκτησία τους, άρτια και οικοδομήσιμα και εντός σχεδίου. Παίρνουμε το know-how από αυτά, ξεκινάμε με αυτά και συνεχίζουμε. Το άλλο, το οποίο για μένα είναι το πολύ μεγάλο στοίχημα και θα βγάλει πολύ μεγαλύτερα νούμερα, είναι οι κοινωνικές κατοικίες στα ανενεργά στρατόπεδα. Όπου ξεκινάμε με 2.300 σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πάτρα, με fast-track διαδικασίες και αναθέτουσα αρχή τον στρατό, που κάνει τα πράγματα πιο γρήγορα από το γενικό δημόσιο.

— **Υπάρχουν καθόλου αντιστάσεις;**

Μπορώ να πω ότι μου έκανε μεγάλη εντύπωση, αλλά να, έχουμε βρει και αντιστάσεις. Από τη μία έχουμε κόσμο ο οποίος σου λέει «φτιάξε καινούργια σπίτια». Αλλά, όταν πας να τα φτιάξεις στην περιοχή του, σου λέει «όχι εδώ». Ο ένας λέει ότι του κόβει τη θέα στο δάσος. Ο άλλος θεωρεί ότι θα υποβαθμιστεί η περιοχή του. Και λέει «ναι, να κάνουμε σπίτια, αλλά όχι εδώ».

— **Πάμε στη βραχυχρόνια μίσθωση. Υπάρχουν περιοχές στην Αθήνα που έχουν «εξευγενιστεί» – τα Εξάρχεια, το Παγκράτι, το Κουκάκι. Ένας άνθρωπος που παίρνει τον μέσο μισθό δεν μπορεί να βρει διαμέρισμα εκεί, καθώς είναι πανάκριβα τα ενοίκια. Τι γίνεται γι' αυτή την περίπτωση;**

Πρόσφατα εντάξαμε αυτές τις περιοχές σ' εκείνες όπου δεν μπορούν να διατεθούν καινούργια διαμερίσματα σε βραχυχρόνια μίσθωση – όπως και το ιστορικό κέντρο της Θεσσαλονίκης. Και θα ήθελα να δείτε τα στοιχεία των listings στην Αθήνα μετά τα μέτρα της κυβέρνησης, στο stegas.gov.gr. Βλέπουμε ότι για πρώτη φορά έχουμε πτώση. Το ότι έχουμε πάρει αυτό το μέτρο με το οποίο έχει παγώσει το listing των καινούργιων στα τρία κεντρικά δημοτικά διαμερίσματα της Αθήνας, μαζί με τα λοιπά φορολογικά μέτρα –ότι δεν πληρώνεις φόρο εισοδήματος για τα ενοίκια όταν μετατρέπεις μια βραχυχρόνια μίσθωση σε μακροχρόνια –, βλέπουμε ότι έχει αρχίσει να μετράει.

— **Και η Golden Visa;**

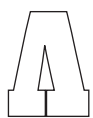
Στην Golden Visa οι εποχές αλλάζουν – και στη δική μας περίπτωση, για το καλό της χώρας, άλλαξαν πολύ γρήγορα. Από εκεί που ήμασταν μια οικονομία σαν βαρέλι χωρίς πάτο, ξαφνικά βρεθήκαμε με επενδύσεις από τα τέσσερα στα οκτώ δις – να έρχεται κόσμος εδώ, να θέλει να μείνει, να αγοράζει στην Ελλάδα. Αλλά αυτό βέβαια είχε ένα αναπάντεχο αποτύπωμα σε πληθωριστικές και στεγαστικές πιέσεις. Οπότε, εδώ έχουμε ανεβάσει πολύ το όριο, στις 800 χιλιάδες, για την Golden Visa. Αλλά μαζί με την αύξηση του ορίου έχουμε και το εξής: τη δυνατότητα να πάρεις Golden Visa με μικρότερη επένδυση, των 250 χιλιάδων, σε αλλαγή χρήσης από βιομηχανική και βιοτεχνική σε κατοικία. Στην περιοχή μου, γύρω από τον Πειραιά, μέσα σε έναν χρόνο παραδίδονται από τρεις διαφορετικές, πρώην derelict βιομηχανικές περιοχές –του Κεράνη, ας πούμε, είναι μία από αυτές– 1.200 διαμερίσματα. Έτσι επιτυγχάνεται ο στόχος της αύξησης της προσφοράς. **■**

Αλεξάνδρα Μπυσοτάκη

Δεν υπάρχουν πολλές κρίσεις. Υπάρχει μία, η κρίση του πολιτισμού μας.

Η πρόεδρος του **World Human Forum** μιλά για το **Lyceum Project** και τις τρεις μορφές νοημοσύνης και εξηγεί γιατί οι κρίσεις της εποχής μας πρέπει να αντιμετωπιστούν ως ενιαίο σύνολο

Του ΛΟΥΚΑ ΒΕΛΙΔΑΚΗ

ΑΓΕΣ ΜΕΡΕΣ ΜΕΤΑ την ολοκλήρωση του **Lyceum Project**, επιστρέφουμε νοερά στον χώρο όπου, πριν από περίπου 2.400 χρόνια, ο Αριστοτέλης δίδασκε τους μαθητές του. Εκεί όπου γεννήθηκε ένας από τους σημαντικότερους τόπους παραγωγής σκέψης, το **World Human Forum** επιχειρήσε ν' ανοίξει έναν διάλογο που αφορά το μέλλον του ανθρώπου.

Αντί να αντιμετωπίζει την τεχνητή νοημοσύνη (AI) ως ένα τεχνολογικό φαινόμενο, η **Αλεξάνδρα Μπυσοτάκη** προτείνει να τη δούμε ως μέρος μιας πολύ μεγαλύτερης αλυσίδας γνώσης, η οποία ξεκινά από τη φύση, περνά από τη συσσωρευμένη εμπειρία του ανθρώπινου πολιτισμού και φτάνει στη μηχανή. Υποστηρίζει ότι η AI δεν αρκεί να γίνει ισχυρότερη, πρέπει να γίνει σοφότερη. Κι αυτό μπορεί να συμβεί μόνο αν εκπαιδευτεί, όχι αποκλειστικά με τα δεδομένα του διαδικτύου, αλλά με τη γνώση που παράχθηκε επί χιλιάδες χρόνια μέσα από τη συμβίωση του ανθρώπου με τη φύση, τη φιλοσοφία, τον πολιτισμό και την επιστήμη.

— **Γιατί επιλέξατε το Λύκειο του Αριστοτέλη για το Lyceum Project;**

Το επιλέξαμε γιατί είναι ένας αρχαιολογικός χώρος με μικρή μεν αρχαιολογική αξία—όσον αφορά τα μνημεία, τα οποία μάλιστα είναι ρωμαϊκής εποχής—, αλλά τεράστια συμβολική αξία. Θα ήταν πολύ κρίμα να μην αξιοποιήσουμε το γεγονός ότι στη χώρα μας έχουμε την τύχη να διαθέτουμε τον χώρο όπου δίδαξε ίσως ο μεγαλύτερος φιλόσοφος όλων των εποχών.

— **Ετσι ξεκίνησε η συνεργασία σας με τον Δημόκριτο;**

Ναι, που είναι πολύ διαφορετικός οργανισμός από εμάς, γιατί εμείς είμαστε μια ΜΚΟ με όραμα έναν καλύτερο κόσμο. Ο Δημόκριτος είναι ερευνητικό κέντρο. Αλλά αναγνωρίζουμε τη σημασία της επιστήμης, της έρευνας, της τεχνολογίας στην προσπάθεια να φέρουμε την αλλαγή που θέλουμε στον κόσμο.

— Πώς εξελίχθηκε αυτό το εγχείρημα;

Με τον Δημόκριτο και σε συνεργασία με τη μεγάλη αρχιτεκτονική εταιρεία Foster + Partners, ξεκινήσαμε μια πρόταση προς την ελληνική κυβέρνηση να εγκατασταθεί μέσα στο Λύκειο του Αριστοτέλη ένα ξύλινο περίπτερο, το οποίο, με την πιο σύγχρονη τεχνολογία, να εξηγεί στους επισκέπτες της Αθήνας γιατί αυτός ο μεγάλος φιλόσοφος έχει αξία για εμάς σήμερα. Τι έχει να πει για τη δική μας ζωή; Τι έχει να μας πει περί φιλίας, περί ευδαιμονίας, περί φύσης;

— Και όλα αυτά στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης...

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οραματιστήκαμε το φετινό μας συνέδριο. Εδώ, βέβαια, μας βοηθάει η αγγλική γλώσσα, διότι το Artificial Intelligence το ξέρουν όλοι σήμερα, αλλά ξεχνάμε ότι δεν έρχεται σε ένα κενό νοημοσύνης. Έρχεται να συμπληρώσει, να πάει πιο πέρα μια άλλη νοημοσύνη, που είναι η νοημοσύνη των ανθρώπων εδώ και εκατοντάδες χιλιάδες χρόνια, η οποία συμπεριλαμβανει όλες τις μορφές πολιτισμού, συμπεριλαμβανει τις θρησκείες, τη γνώση των ιθαγενών. Γι' αυτό είχαμε κι έναν σπουδαίο ιθαγενή από τη Βραζιλία, που θεωρείται η φωνή του Αμαζονίου.

— Αυτή είναι η προγονική νοημοσύνη;

Η προγονική νοημοσύνη πρέπει να τροφοδοτήσει την τεχνητή νοημοσύνη, να της μάθει, να την εκπαιδεύσει με τέτοιο τρόπο ώστε αυτή η γνώση να μην πάει χαμένη. Και να μην κάνει απλά η τεχνητή νοημοσύνη αυτό που δυστυχώς παρατηρούμε όλο και πιο συχνά τώρα και που στα αγγλικά το λέμε «garbage in, garbage out» – γιατί μαζεύει ό,τι βρει στο ίντερνετ, τα λέει πια η ίδια και ανακυκλώνονται. Εδώ πρέπει με έναν πολύ συγκεκριμένο τρόπο να της δώσουμε να μάθει από την προγονική νοημοσύνη.

— Μιλήσατε για τα «Τρία ΑΙ». Ποιο είναι το επόμενο;

Το πρώτο, το πιο παλιό απ' όλα, αυτό που υπάρχει εδώ και 2,5 δισ. χρόνια, είναι η Νοημοσύνη της Ζωής. Το δεύτερο η Νοημοσύνη της Φύσης. Ο τρόπος με τον οποίο η φύση δημιουργεί και διατηρεί τη ζωή. Αυτή η νοημοσύνη που μας επιτρέπει σήμερα να έχουμε φτάσει στο επίπεδο στο οποίο είμαστε ως άνθρωποι. Που επαναφέρει και κρατάει ζωντανά οικοσυστήματα που εμείς καταστρέφουμε. Αυτή τη νοημοσύνη τη βρίσκουμε σε όλα τα επίπεδα της φύσης – θα προσέξετε έναν ομιλητή μας, τον Paco Calvo, που μίλησε για τη νοημοσύνη των φυτών, το Planta Sapiens. Αυτή είναι η πρώτη και η μεγαλύτερη νοημοσύνη απ' όλες.

— Άρα υποστηρίζετε ότι η ΑΙ δεν πρέπει να εξελιχθεί μόνη της, αλλά να «εκπαιδευτεί» από τις άλλες δύο μορφές νοημοσύνης;

Εμείς πιστεύουμε ότι χρειαζόμαστε και τις τρεις. Πρέπει να είναι ένα integrated intelligence, το οποίο θα χρησιμοποιήσει όλη τη νοημοσύνη και θα ενσωματώσει όλη τη γνώση. Και δεν θα αναφερθώ ούτε στα πολιτικά προβλήματα για το ποιος την ελέγχει και ποιος βγαίνει κερδοσώφης, ούτε στα κοινωνικά για το πόσες θέσεις θα χάσουμε, ούτε στα οικολογικά για το πόση καταστροφή μπορεί να κάνει στο περιβάλλον. Κάποιοι λένε ότι ανοίξαμε το κουτί της Πανδώρας και δεν μπορούμε να το μαζέψουμε. Κάποιοι άλλοι λένε ότι είναι η καλύτερη ευκαιρία για τον άνθρωπο, γιατί με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης θα βρούμε λύσεις σε πάρα πολλά προβλήματα, ή και στα θέματα της κλιματικής κρίσης, ότι θα μας βοηθήσει με τρόπους που εμείς δεν θα μπορούσαμε να το κάνουμε.

Είναι προφανώς αλήθεια και τα δύο. Εγώ θα αναφερθώ στο γεγονός ότι εάν της δώσουμε τις γνώσεις των μεγάλων αδελφών της, τότε η τεχνητή νοημοσύνη σίγουρα θα μας βοηθήσει περισσότερο να κρατήσουμε τη ζωή στον πλανήτη μας – κι εμείς σαν κοινωνία των ανθρώπων μαζί με τις υπόλοιπες μορφές ζωής να ευδοκιμήσουμε σ' αυτόν.

— Αν σας ζητούσα ένα βασικό πόρισμα από το συμπόσιο, ποιο θα ήταν;

Χρειαζόμαστε και τις τρεις μορφές νοημοσύνης. Και χρειαζόμαστε να τις εφαρμόσουμε.

— Και πώς εφαρμόζονται; Γιατί εμείς εδώ ακόμα εξηγούμε την τεχνητή νοημοσύνη και ο περισσότερος κόσμος δεν έχει αντιληφθεί το πόσο ραγδαία εξελίσσεται.

Δεν χρειάζεται να το έχει καταλάβει όλος ο κόσμος. Αρκεί να το καταλάβουν οι άνθρωποι που δημιουργούν αυτά τα μοντέλα, οι άνθρωποι που βάζουν τις γνώσεις μέσα στους αλγόριθμους, οι άνθρωποι που τα δουλεύουν. Γι' αυτό είμαστε εμείς εδώ. Είδατε ότι οι περισσότεροι άνθρωποι που ήταν εδώ δεν ήταν Έλληνες. Ήταν κατά βάση ξένοι. Και ήρθαν εδώ, στο Λύκειο του Αριστοτέλη, για να παραχθεί σκέψη, καινούργιες ιδέες.

— Η ιδέα είναι η επιστροφή προς τα πίσω; Να δούμε τι είχαμε;

Όχι! Γιατί αν ήταν η επιστροφή προς τα πίσω, δεν θα είχε θέση η τεχνητή νοημοσύνη. Η ιδέα είναι η αναγνώριση της αξίας των άλλων μορφών νοημοσύνης, έτσι ώστε να τις χρησιμοποιήσουμε για να μάθει η τεχνητή νοημοσύνη. Δηλαδή οι γνώσεις των άλλων μορφών να μπουν στη δημιουργία της ΑΙ. Κι αυτό είναι το integration. Δεν μπορεί η μία νοημοσύνη μόνη της. Αν λέγαμε να πάμε προς τα πίσω, θα λέγαμε «κοιτάξε πώς τα κάναμε», αλλά αυτό δεν βοηθάει σήμερα, γιατί σήμερα είμαστε 8 δισ. άνθρωποι, έχουμε προβλήματα τα οποία δεν είχαν ποτέ οι άνθρωποι που ζούσαν πριν από 100, 200, 500, 1.000, 2.000 χρόνια.

Η φύση μπορεί να μας καθοδηγήσει. Κάποιες αξίες, κάποια μεγάλα συμπεράσματα: η συνεργασία, η συμβίωση, το ότι δεν πρέπει να χάνεται τίποτα. Αν δείτε πώς λειτουργεί η φύση, δεν υπάρχει τίποτα άχρηστο. Πώς το κάνει και τα ανακυκλώνει όλα; Και η ζωή συγχέεται σ' αυτόν τον μικρό πλανήτη, ενώ εμείς όλα τα πετάμε κάπου και δεν ξέρουμε και πού να τα πετάξουμε. Τα πετάμε στους ωκεανούς και έχουμε φτιάξει ηπείρους από πλαστικό. Τώρα λέμε μήπως πάμε στο διάστημα. Δηλαδή έχουμε να μάθουμε από τη φύση, άρα πρέπει να δούμε πώς λειτουργεί. Κι αν αυτά τα διδάξουμε στην τεχνητή νοημοσύνη, τότε, πιστέψτε με, θα μπορεί πραγματικά να μας βοηθήσει.

— Και να παραγάγει μία διαφορετικής υφής σκέψη με τα διδάγματα του παρελθόντος;

Βεβαίως! Να εντάξει αυτή τη γνώση στον τρόπο με τον οποίο θα σκέπτεται και με τη σειρά της θα παράγει γνώση.

— Ποια είναι η μεγαλύτερη ανθρώπινη κρίση που προσαθεί το World Human Forum να αντιμετωπίσει;

Δεν ξέρω αν έχετε ακούσει την έκφραση – και για άλλη μια φορά προερχόμενη από δύο ελληνικές λέξεις: poly-crisis. Ζούμε στην εποχή των πολυ-κρίσεων. Αλλά η δική μας λογική στο World Human Forum είναι ότι δεν πρόκειται για πολλές κρίσεις, η κρίση είναι μία: του πολιτισμού μας. Γιατί οι κρίσεις στις οποίες αναφερόμαστε είναι η κρίση των ανισοτήτων, η κρίση η οικολογική. Όχι μόνο το κλίμα. Η βιοποικιλότητα, το πλαστικό, ότι οι ωκεανοί καταστρέφονται.

— Ποια είναι η λύση που προτείνετε;

Ξέρετε, υπάρχει κάτι το οποίο λέγεται «Τα εννέα όρια του πλανήτη». Αυτό είναι το μεγαλύτερο επίτευγμα που έχουμε κάνει ως άνθρωποι σήμερα χάρη στην επιστήμη. Έχουμε μετρήσει τα προβλήματα τα οποία δημιουργεί ο δικός μας πολιτισμός στα όρια του πλανήτη. Το κλίμα είναι ένα από τα εννέα. Και μάλιστα τώρα προστέθηκε ένα δέκατο – πριν από 2-3 μήνες. Είναι δυστυχώς ένα το οποίο συνδέουμε πολύ με την

Έχουμε να μάθουμε από τη φύση, άρα πρέπει να δούμε πώς λειτουργεί. Κι αν αυτά τα διδάξουμε στην τεχνητή νοημοσύνη, τότε θα μπορεί πραγματικά να μας βοηθήσει.

κλιματική αλλαγή, αλλά το μετράνε ανεξάρτητα οι επιστήμονες: το πώς λιώνουν οι πάγοι παντού στον κόσμο – και λιώνουν με ταχύτητα πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι υπολογίζαμε. Από αυτά τα εννέα όρια του πλανήτη έχουμε ξεπεράσει τα επτά! Ένα από αυτά είναι και το όζον. Θυμόμαστε την κρίση του όζοντος; Τότε ενώθηκαν οι επιστήμονες και τα κράτη και αυτό το λύσαμε. Απόδειξη του ότι μπορούμε, όταν οι κοινωνίες το θέτουν ως προτεραιότητα, να λύσουμε τα πλανητικά προβλήματα.

— Αυτή τη συνεργασία, όμως, δεν τη βλέπουμε τώρα σε διεθνή κλίμακα...

Πράγματι. Αλλά αυτό που θέλω να σας πω, για να πάμε πίσω στις κρίσεις και στο ερώτημά σας, είναι ότι η μία είναι συνδεδεμένη με την άλλη. Η κρίση της δημοκρατίας, η κρίση των εκπαιδευτικών συστημάτων,

τα οποία δεν μαθαίνουν πια στα παιδιά αυτό που θα έπρεπε να τους μαθαίνουν, δηλαδή όχι μόνο να σκέπτονται, αλλά να δρουν κιόλας. Να γίνουν υπεύθυνοι, ενεργοί πολίτες, να ενδυναμωθούν και να πάρουν τις ευθύνες τους, ώστε να αλλάξουμε τα πράγματα. Και μαζί μ' αυτές η κρίση της μοναξιάς, η κρίση του νοήματος της ζωής...

— Η κρίση της μοναξιάς, που αναφέρατε, είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα κι όμως υποτιμάται.

Πράγματι, ωστόσο δεν πρέπει να τα ξεχωρίζουμε. Είναι όλα ένα. Είναι το πρόβλημα του πολιτισμού μας.

— Του δυτικού τρόπου ζωής; Μου μιλάτε σε παγκόσμια κλίμακα τώρα.

Βεβαίως μιλάω σε παγκόσμια κλίμακα, γιατί τον δυτικό τρόπο ζωής τον πήγαμε παντού. Τον εξαγάγαμε και τώρα όλοι, με το δικό τους, θέλουν να ζήσουν σαν εμάς. Μπήκαμε σε μια λογική υπερκατανάλωσης χωρίς να σκεφτούμε ποτέ τι είναι αυτό που πραγματικά μας δίνει ευδαιμονία – για να χρησιμοποιήσω τον όρο του Αριστοτέλη. Και αυτό δεν μπορούμε να το αντιμετωπίσουμε αν κοιτάξουμε τη μία κρίση μόνο. Είμαστε υποχρεωμένοι να δούμε τη μεγάλη εικόνα. Κι εμείς στο World Human Forum είμαστε εδώ ακριβώς για να συνδέσουμε όλες αυτές τις κρίσεις και να πούμε ότι το πρόβλημά μας είναι ότι δεν έχουμε βάλει σωστά τις προτεραιότητές μας.

— Γιατί δεν αντιδρούν τα μεγαλύτερα μυαλά του κόσμου;

Τα μεγαλύτερα μυαλά του κόσμου αρχίζουν και αντιδρούν.

— Μήπως όμως με την ΑΙ, που δεν την είχαμε μέχρι πριν από 4-5 χρόνια, έχουμε τον παράγοντα x που αλλάζει την εξίσωση.

Και χωρίς την τεχνητή νοημοσύνη θα είχαμε τις άλλες κρίσεις με τον ίδιο τρόπο. Το θέμα είναι αν η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να μας βοηθήσει ή αν θα προστεθεί άλλη μία κρίση σ' αυτές που ήδη έχουμε.

— Μήπως προστίθεται μία λύση και μία κρίση ταυτόχρονα;

Σε αυτό είμαι σύμφωνη μαζί σας. Την ΑΙ μπορεί ξαφνικά να τη βρούμε μπροστά μας, όμως δεν είναι η βάση του προβλήματος. Η βάση είναι ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούμε ως κοινωνίες. Πιστεύω πως ο μόνος τρόπος να προχωρήσουμε είναι να δώσουμε τη δυνατότητα στους πολίτες να συμβάλουν στην εξεύρεση λύσεων. Γιατί μόνο αυτό μπορεί να τους κάνει να αισθανθούν ότι τους σεβόμαστε, ότι τους ακούμε και ότι αναγνωρίζουμε την αξιοπρέπεια του καθενός ξεχωριστά. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι θέλουν να κάνουν πράγματα, κάνουν πράγματα, αλλά δυστυχώς αυτά δεν ακούγονται αρκετά. **▲**

Γιατί η Gen Z ξενέρωσε με την πολιτική

Τι αποκαλύπτουν στην *ATHENS VOICE* ο πολιτικός επιστήμονας Γιάννης Μπαλαμπανίδης και ο σύμβουλος στρατηγικής και επικοινωνίας Γιώργος Τράπαλης για τη σχέση της Gen Z με την πολιτική, τους θεσμούς και τη δημοκρατία

Του ΛΟΥΚΑ ΒΕΛΙΔΑΚΗ

Είναι η Gen Z το μεγάλο εκλογικό «τρόπαιο»; Τα κόμματα και οι πολιτικοί ανοίγουν λογαριασμούς στο TikTok και οι επικοινωνιολόγοι στήνουν στρατηγικές για τους «νέους ψηφοφόρους». Κι όμως, τα νούμερα λένε μια άλλη ιστορία, λιγότερο κολακευτική για το πολιτικό σύστημα.

Τα τελευταία χρόνια, η αποχή των νέων αυξάνεται σταθερά, ενώ, σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο, οι νέοι ενημερώνονται πλέον κυρίως από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και δηλώνουν ότι η ακρίβεια και το κόστος ζωής αποτελούν τη μεγαλύτερη ανησυχία τους. Την ίδια στιγμή, οι διεθνείς δείκτες καταγράφουν υποχώρηση της εμπιστοσύνης προς τους δημοκρατικούς θεσμούς σε πολλές δυτικές κοινωνίες.

Ζήτησα από δύο ανθρώπους που «διαβάζουν» την ελληνική κοινωνία με διαφορετικά εργαλεία, τον δημοσκόπο Γιώργο Τράπαλη και τον πολιτικό αναλυτή Γιάννη Μπαλαμπανίδη, να μου εξηγήσουν τι συμβαίνει. Οι απαντήσεις τους συγκλίνουν σε ένα σημείο: το πρόβλημα δεν είναι ότι οι νέοι (δεν) ψηφίζουν «λάθος», αλλά ότι έχουν φύγει από το τραπέζι.

Η γενιά που δεν έζησε ποτέ καλά

Πριν φτάσουμε στην κάλη, πρέπει να καταλάβουμε ποια είναι αυτή η γενιά. Ο **Γιάννης Μπαλαμπανίδης** περιγράφει την Gen Z ως τη γενιά που ενηλικιώθηκε μέσα στην αβεβαιότητα. Σε αντίθεση με τους Millennials και την Generation X, που πρόλαβαν έστω ένα διάστημα οικονομικής κανονικότητας, οι σημερινοί εικοσάρηδες δεν γνώρισαν ποτέ έναν κόσμο χωρίς κρίσεις. Όπως επισημαίνει ο Γ. Μπαλαμπανίδης, «αυτό δημιουργεί μια *κουλτούρα αβεβαιότητας*». Οι νέοι σχεδιάζουν τη ζωή τους σε πολύ μικρότερο χρονικό ορίζοντα, καθώς δυσκολεύονται να προβλέψουν ακόμη και το άμεσο μέλλον τους. Η μόνη επισφάλεια επηρεάζει όχι μόνο τις επαγγελματικές επιλογές τους, αλλά και τη σχέση τους με την πολιτική.

«Είναι η γενιά που δεν έζησε ποτέ καλά. Αυτή είναι η *διαφορά*», λέει ο **Γιώργος Τράπαλης**. Μιλάμε για τους γεννημένους από το 1996 και μετά – παιδιά που μεγάλωσαν σε μια συνθήκη πολλαπλής και αδιάκοπης κρίσης. Οικονομική κρίση, Γρηγορόπουλος, πανδημία, ενεργειακή κρίση, στεγαστική κρίση, πόλεμος στην Ουκρανία, πόλεμος στο Ιράν. Δεν υπήρξε ούτε ένα διάστημα κανονικότητας στη ζωή τους. Η σύγκριση με τις προηγούμενες γενιές είναι αποκαλυπτική. «Οι 55άρηδες και πάνω είναι οι γενιές οι οποίες συνεχώς ζούσαν με την προσδοκία της επόμενης καλύτερης μέρας. Οι σημερινοί 70άρηδες και 75άρηδες, οι *Boomers*, μπήκαν στο πανεπιστήμιο με την πτώση της Χούντας και για 50 χρόνια η κάθε τους μέρα ήταν καλύτερη από την προηγούμενη», εξηγεί. Οι σημερινοί 40άρηδες πρόλαβαν έστω μια καλή παιδική ηλικία, αλλά μπήκαν στην αγορά εργασίας το 2009-2010 και έπαθαν το σοκ της κρίσης. Η Gen Z δεν πρόλαβε ούτε αυτό. «Είναι μια γενιά χαμηλών προσδοκιών, μια γενιά η οποία είναι σκληραγωγημένη και χοντρόπετη σε πολλά θέματα».

Το ψέμα της «ψήφου των νέων» και το 2% που δεν μετράει

Η συμμετοχή στις εκλογές πέφτει ραγδαία από το 2004 και μετά. «Τότε ο **Γιώργος Παπανδρέου** έχασε τις εκλογές έχοντας λάβει 3 εκατομμύρια ψήφους. Τώρα 3 εκατομμύρια ψήφους δεν μπορεί με τίποτα να προσεγγίσει το πρώτο κόμμα», θυμίζει ο Τράπαλης. Η Νέα Δημοκρατία κέρδισε τις προηγούμενες εκλογές με 2,2 εκατομμύρια.

Οι μισοί από όσους ψηφίζουν στην Ελλάδα είναι πάνω από 57. Στις ηλικίες 17 έως 30, ψηφίζει περίπου το 30%, κι επειδή η ηλικιακή αυτή ομάδα είναι ούτως ή άλλως μικρή, το τελικό της βάρος στο εκλογικό σώμα είναι αμελητέο. «Ψηφίζουν ένας στους 50 από το συνολικό. Δηλαδή 2% του εκλογικού σώματος. Κάποια στιγμή πρέπει να τελειώσει το ψέμα για την περίφημη ψήφο των νέων. Η ψήφος των νέων δεν επηρεάζει τίποτα. Και όλοι να πάνε σε ένα κόμμα, δεν μπορούν να το βγάλουν στην κυβέρνηση, δεν μπορούν να το βάλουν στη Βουλή», υπολογίζει ο Γ. Τράπαλης.

Αυτό εξηγεί και τη στρατηγική των κομμάτων, που στέκονται σταθερά στους συνταξιούχους, σε ανθρώπους μεγαλύτερων ηλικιών – στη «βασική πελατεία» τους. Όπως το θέτει, «τα κόμματα, όπως και όλες οι ηγεσίες, στέκονται στο «*δώσε μοι σήμερα*»». Ακόμα και οι πιο ρομαντικοί πολιτικοί με τους οποίους έχει συνεργαστεί, όταν συζητούν μακρόπνοα σχέδια, καταλήγουν στο ίδιο αδιέξοδο: «*Να το κάνουμε αυτό, αλλά θα μου αποδώσει μετά από 15 ή 18 χρόνια. Δεν θα είμαι στην εξουσία*». Φαύλος κύκλος: τα κόμματα αγνοούν τους νέους γιατί δεν πάνε να ψηφίσουν και οι νέοι δεν ψηφίζουν γιατί τα κόμματα τους αγνοούν.

Άπωση, όχι αδιαφορία

Είναι όμως αδιαφορία; Ο Τράπαλης επιμένει σε μια πιο ακριβή λέξη: άπωση. «Κάποιος που έχει καταλάβει πόσο δυνατή λέξη είναι η έλξη στον έρωτα ως προσπαθήσει να ορίσει και το ανάποδο αυτής, για να καταλάβουμε τι σημαίνει». Δεν μιλάμε για ανθρώπους που βαριούνται, μιλάμε για ενεργή αποστροφή.

Οι λόγοι είναι δύο: Ο πρώτος είναι το τέλος των ιδεολογιών. «Μετά την πτώση του τείχους το 1989, δεν υπάρχει η σύνδεση της ιδεολογίας με το κόμμα και με τους ανθρώπους. Δεν υπάρχει ο φανατισμός με την καλή έννοια, δηλαδή ότι εγώ στηρίζω έναν χώρο με ιδεολογική συνέπεια, και τον στηρίζω μέχρι τέλους. Τα ποσοστά αλλάζουν εύκολα και στα κόμματα μένουν μόνο οι σκληροί πυρήνες – άνθρωποι οι οποίοι, για κάποιον λόγο, έχουν κάποιο συμφέρον, ενασχόληση με το κόμμα», υπογραμμίζει ο Γ. Τράπαλης.

Ο δεύτερος λόγος είναι η κατάρρευση του πελατεικού συστήματος. Μέχρι το 2010, η σχέση με ένα κόμμα ενδεχομένως εξασφάλιζε απτά οφέλη. Σήμερα το δημόσιο δεν προσλαμβάνει όπως παλιά και η επιρροή των κομμάτων στον ιδιωτικό τομέα έχει συρρικνωθεί. Χάθηκε, δηλαδή, και το ρομαντικό κίνητρο και το κυνικό.

Και υπάρχουν τα δεδομένα που δείχνουν το βάθος του προβλήματος. Ο Γ. Τράπαλης επικαλείται έρευνα της Good Affairs για τα 50 χρόνια της Μεταπολίτευσης: σε ποσοστά 80-85%, οι γενιές από 40 ετών και κάτω δηλώνουν ότι «σίγουρα οι γονείς μας ζούσανε πολύ καλύτερα, δεν θα ζήσουμε ποτέ όσο καλά έζησαν οι γονείς μας». Στην ίδια έρευνα, τα αρνητικά ποσοστά για κόμματα και κοινοβούλιο κινούνται στα ίδια επί-

ΔΕΝ ΘΑ ΜΙΛΟΥΣΑ ΓΙΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ, ΠΟΥ ΟΔΗΓΕΙ ΣΕ ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΠΤΩΣΗ ΑΞΙΩΝ, ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑΣ

– Γ. Τράπαλης

πεδα – «πολύ χαμηλά ακόμα και για την εκκλησία». Και πίσω από όλα, μια φράση που συμπυκνώνει τον νέο κοινωνικό μηδενισμό: «Ο,τι και να γίνει, η ζωή μου δεν θα αλλάξει». Στις μετρήσεις εμφανίζεται στο 10-15%, αλλά πιστεύει ότι το πραγματικό ποσοστό είναι σαφώς μεγαλύτερο, «γιατί αυτός ο κόσμος δεν συμμετέχει σε εκλογές, δεν συμμετέχει καν σε δημοσκοπήσεις».

Αγόρια δεξιά, κορίτσια αριστερά

Ο Γ. Μπαλαμπανίδης φέρνει στη συζήτηση μια διάσταση που στην Ελλάδα δεν έχει συζητηθεί όσο θα έπρεπε: την έμφυλη διαφοροποίηση. «Στις Ευρωεκλογές του '24 είδαμε τα νεαρά αγόρια να στρέφονται προς την Ακροδεξιά και τα κορίτσια προς πιο προοδευτικά ή οικολογικά κόμματα. Αν αυτή η τάση γενικευτεί, και νομίζω ότι για μια τέτοια περίπτωση πρόκειται, δεν υπάρχει λόγος να μη συμπεριλάβει και την Ελλάδα», σημειώνει.

«Για τα νεαρά αγόρια υπάρχει ένα επιπλέον επίπεδο ανασφάλειας που έχει να κάνει με την αρρενωπότητα και τον ρόλο τους, μέσα σε όλη τη συζήτηση για τη “woke ατζέντα”, την ισότητα των φύλων και τον αναστοχασμό της Δύσης. Αυτό προκαλεί αντανάκλαστικά φόβου σε ένα μέρος των νέων ανδρών».

Ο φόβος, άλλωστε, είναι το κλειδί για τη γενικότερη συντηρητικοποίηση που παρατηρείται. «Ο φόβος δεν απελευθερώνει, δεν χειραφετεί. Όσο περισσότερο ανασφάλεια και επισφάλεια νιώθω, τόσο κάπου θέλω να αγκυρωθώ, να κρατηθώ από μια ισχυρή ταυτότητα». Την ίδια ώρα, οι έρευνες επιβεβαιώνουν την ιεράρχηση της εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς: πρώτος ο στρατός, που προσφέρει ασφάλεια, μετά η εκκλησία και το πανεπιστήμιο. Γιατί αντέχει το πανεπιστήμιο; «Γιατί είναι από τα λίγα πράγματα που σου δίνουν ακόμα την προοπτική της κοινωνικής ανοδικότητας. Ξέροντας ότι το “κοινωνικό ασανσέρ” έχει φρακάρει, αν υπάρχει κάτι που ακόμα λειτουργεί στην Ελλάδα, αυτό είναι το πανεπιστήμιο». Στον αντίποδα, το πολιτικό σύστημα και τα ΜΜΕ βρίσκονται στα χαμηλότερα σκαλιά της εμπιστοσύνης – και αυτό μας οδηγεί στο ζήτημα της ενημέρωσης.

Η Gen Z δεν διαβάζει εφημερίδες, ούτε κλασικά sites. «Ενημερώνονται από τα social media, τα blogs και από ξένες πηγές», λέει ο Μπαλαμπανίδης. «Έχουν πρόσβαση σε έναν πλουραλισμό πηγών, ίσως βέβαια είναι λιγότερο υποψιασμένοι ώστε να διασταυρώνουν την πληροφορία, για παράδειγμα, από ένα βίντεο στο TikTok». Ένα βίντεο τριάντα δευτερολέπτων φτάνει σήμερα σε περισσότερους νέους από ένα τηλεοπτικό debate – χωρίς όμως τα φίλτρα των παραδοσιακών μέσων.

Το «ξενέρωμα» με τη δημοκρατία

Και φτάνουμε στο μεγάλο ερώτημα: έχουμε εν δυνάμει πρόβλημα δημοκρατίας; Ο Γ. Μπαλαμπανίδης απαντά με δεδομένα. Οι δύο πιο έγκυροι διεθνείς δείκτες δημοκρατίας – το Democracy Index του Economist και το ακαδημαϊκό, σκανδιναβικό V-Dem – καταγράφουν ότι «τα τελευταία χρόνια η τάση παγκοσμίως είναι υπέρ του αυταρχισμού και όχι υπέρ της δημοκρατίας. Η Ελλάδα παρουσιάζει μια ιδιαιτερότητα: στον Economist βελτιώνεται, στο V-Dem επιδεινώνεται. Αλλά είμαστε στο επίπεδο της φιλελεύθερης δημοκρατίας, προφανώς και δεν είμαστε σε αυταρχισμό».

Ο κίνδυνος δεν είναι η ευθεία αμφισβήτηση. Σήμερα

ΟΙ ΝΕΟΤΕΡΕΣ ΓΕΝΙΕΣ ΔΕΙΧΝΟΥΝ ΝΑ ΑΠΟΤΡΑΒΙΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΟΠΩΣ ΤΗΝ ΕΝΝΟΟΥΜΕ. ΑΝ ΑΥΤΟ ΣΥΝΕΧΙΣΤΕΙ ΕΠΙ ΜΑΚΡΟΝ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.

– Γ. Μπαλαμπανίδης

στην Ελλάδα δεν υπάρχει πολιτική δύναμη που να αμφισβητεί ανοιχτά το δημοκρατικό πλαίσιο – «είναι άλλο πράγμα να ψηφίζεις Χρυσή Αυγή, που ευθέως αμφισβήτησε το πλαίσιο της φιλελεύθερης δημοκρατίας, κι άλλο ένα αντισυστημικό κόμμα, που όμως είναι εντός του πλαισίου». Ο κίνδυνος είναι πιο ύπουλος: «Το πρόβλημα είναι το “ξενέρωμα” με τη δημοκρατία. Η πεποίθηση ότι η δημοκρατία δεν δουλεύει. Αν όμως δημιουργήσουμε μια κουλτούρα ότι η δημοκρατία “δεν δουλεύει”, στο τέλος μπορεί όντως να πάψει να λειτουργεί. Τη δημοκρατία πρέπει να την ποτίζεις. Άμα σταματήσεις, θα ξεραθεί και θα μαραθεί».

Ο Γ. Τράπαλης βλέπει το ίδιο πρόβλημα από τη σκοπιά της αντιπροσώπευσης. Όταν οι μισοί πολίτες δεν κατεβαίνουν στην κάλπη και οι νέοι απέχουν στην πλειονότητά τους, το πολιτικό σύστημα ανακυκλώνεται μέσα σε έναν θάλαμο αντήχησης μεγαλύτερων ηλικιών. «Είναι σαν το Facebook που συνεχώς βλέπει τους ίδιους και τους ίδιους ανθρώπους. Κάνεις μικροκύκλους, μικροκοινωνίες». Οι σημερινοί 40άρηδες που ανεβαίνουν σε θέσεις εξουσίας προέρχονται από περιβάλλοντα όπου κανείς γύρω τους δεν ψηφίζει – χωρίς την ευρύτερη κοινωνική ώσμωση που, με όλα τα ελαττώματά τους, είχαν οι παλιότερες γενιές πολιτικών.

«Δεν θα μιλούσα για έλλειμμα δημοκρατίας, θα έλεγα όμως ότι η έλλειψη αντιπροσώπευσης που υπάρχει αυτή τη στιγμή στη χώρα δεν μπορεί παρά να οδηγήσει σε μια γενικότερη πτώση αξιών, εμπιστοσύνης και κυρίως προσδοκίας. Αυτό είναι το πρόβλημα», καταλήγει.

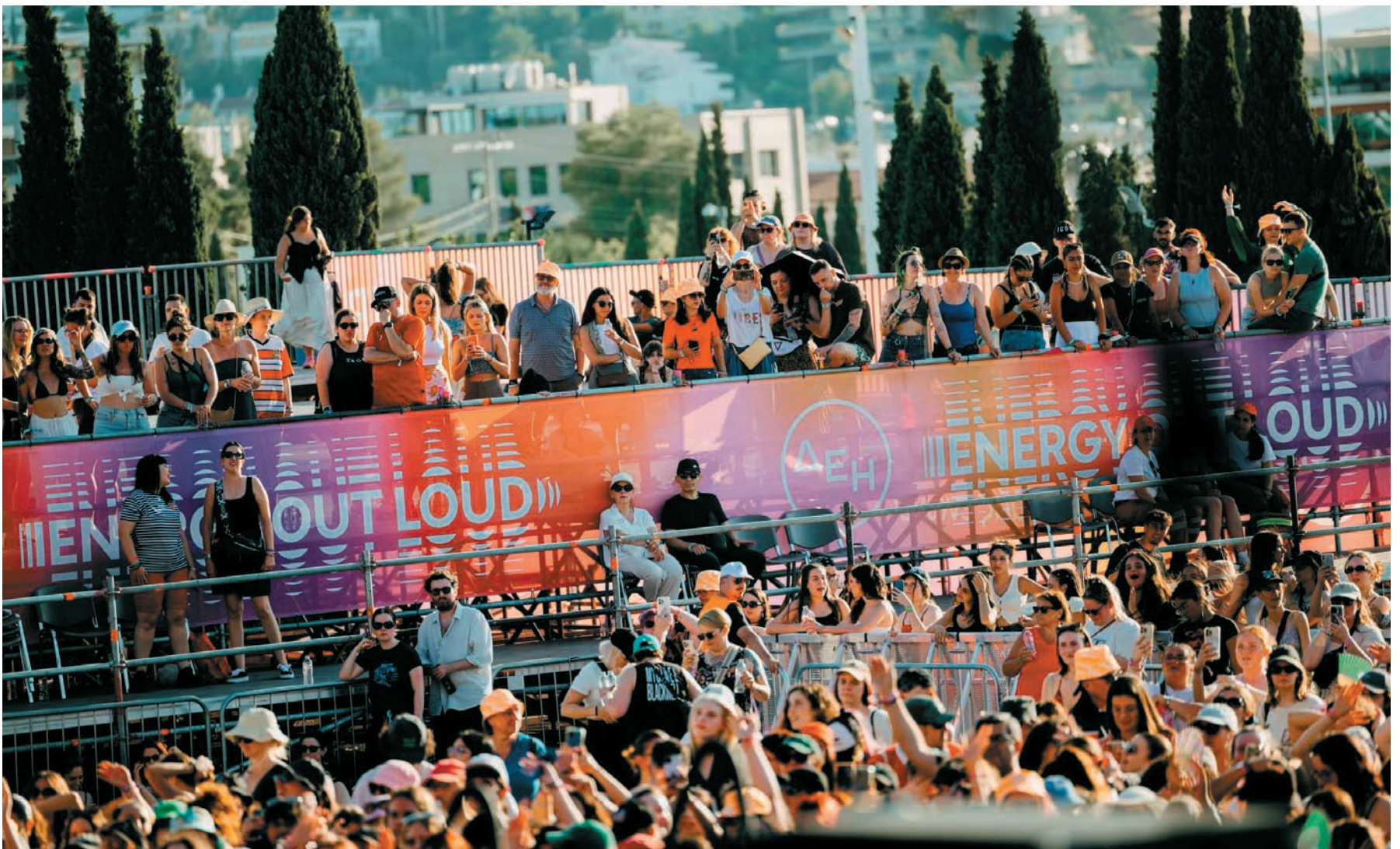
Χαμένη γενιά;

Τι θα χρειαζόταν να ακούσει αυτή η γενιά για να στρέψει ξανά το βλέμμα προς την πολιτική; Η απάντηση Τράπαλη είναι απλή: οικονομία, θέσεις εργασίας, χρήματα στην τσέπη. Και εδώ ακριβώς εντοπίζει το λάθος του κυβερνητικού αφηγήματος περί χαμηλότερης ανεργίας δεκαετιών: «Ενώ υπάρχει χαμηλότερη ανεργία, πρέπει να δούμε την οικονομική δύναμη του καθενός. Αν όλοι παίρνουν κάποια χρήματα τα οποία όμως δεν τους βοηθάνε να ζήσουν ανεκτά, αξιοπρεπώς και αυτόνομα, τότε το περιφημο σύνθημα ότι “παλεύουμε για τις επόμενες γενιές και όχι για τις επόμενες εκλογές” αυτοαναίρεται».

Ο ίδιος κατανοεί την άπωση των νέων: «Νιώθουνε πουλημένοι από το σημερινό σύστημα και κυρίως πουλημένοι από τις προηγούμενες γενιές, γιατί μιλάμε για μια τεράστια μάχη γενεών, ότι “τα κάνατε ρόιδο” ουσιαστικά». Αλλά δεν τους αθρώνει κιόλας: «Εάν δεν πάρουνε πραγματικά την τύχη στα χέρια τους, όπως έγινε στα 60s, τα 70s, όταν οι νέοι ήταν αυτοί που δώσαν την πνοή και για 50 χρόνια αυτές οι γενιές κυβέρνησαν, τότε ναι, θα μιλάμε για μια χαμένη γενιά».

Ο Γ. Μπαλαμπανίδης κλείνει με μια ανησυχητική πρόβλεψη. «Οι νεότερες γενιές έχουν ανάμεικτα χαρακτηριστικά – πολιτικά, αξιακά, αντιπολιτικά, αριστερά και δεξιά. Αλλά συνολικά δείχνουν να αποτραβιούνται από την πολιτική συμμετοχή όπως την εννοούμε. Αν αυτό συνεχιστεί επί μακρόν, δημιουργεί προϋποθέσεις υπονόμευσης της δημοκρατίας».

Αυτή είναι η μεγάλη εικόνα. Η Gen Z δεν είναι το εκλογικό τρόπαιο που φαντάζονται τα επιτελεία. Είναι ο καθρέφτης ενός συστήματος που έπαψε να παράγει προσδοκίες. **■**

Ejekt Festival 2026

powered by ΔΕΗ

Δύο ημέρες γεμάτες μουσική και μοναδικές εμπειρίες με την ενέργεια της ΔΕΗ

Για τρίτη συνεχή χρονιά, η ΔΕΗ –Μεγάλος Χορηγός του Ejekt Festival 2026– στηρίζει μία από τις μεγαλύτερες μουσικές διοργανώσεις του καλοκαιριού, παρουσιάζοντας τους Florence & The Machine και τους The Cure.

Στις 14 και 15 Ιουλίου χιλιάδες φίλοι της μουσικής αναμένεται να ζήσουν ακόμα ένα Energy Out Loud διήμερο από τη ΔΕΗ, γεμάτο δυνατές εμφανίσεις, μοναδικές εμπειρίες και αγαπημένους καλλιτέχνες από το διεθνές μουσικό στερέωμα.

Το Ejekt Festival 2026 powered by ΔΕΗ έρχεται στο ΟΑΚΑ (P5), επιβεβαιώνοντας τη θέση του ως ένα από τα σημαντικότερα μουσικά φεστιβάλ της χώρας, που υπόσχεται δύο βραδιές γεμάτες μουσική, ένταση και αξέχαστες στιγμές.

Την πρώτη ημέρα του φεστιβάλ, στις 14 Ιουλίου, στη σκηνή ανεβαίνουν οι Florence & The Machine. Το βρετανικό συγκρότημα επιστρέφει στην Ελλάδα μετά από τρία χρόνια, με τη Florence Welch να παρουσιάζει ένα πρόγραμμα που συνδυάζει τις μεγαλύτερες επιτυχίες της μπάντας με τραγούδια από το νέο άλμπουμ «*Everybody Scream*».

Στις 15 Ιουλίου το κοινό θα υποδεχθεί τους The Cure, ένα από τα πλέον εμβληματικά συγκροτήματα της παγκόσμιας ροκ σκηνής. Η επιστροφή τους στη χώρα μας μετά από επτά χρόνια αποτελεί μία από τις πιο πολυαναμενόμενες συναυλιακές εμφανίσεις του καλοκαιριού, με τον Robert Smith και την μπάντα του να παρουσιάζουν τραγούδια που έχουν αφήσει το αποτύπωμά τους σε πολλές γενιές.

Το πρόγραμμα του Ejekt Festival 2026 powered by ΔΕΗ συμπληρώνουν σημαντικά μουσικά ονόματα όπως οι Suede, Nothing but Thieves, Matt Berninger (The National), Holly Humberstone και Elena Leoni.

Η ΔΕΗ, με μήνυμα «η ενέργεια της μουσικής μας ενώνει», δίνει δυναμικό «παρών» στο Ejekt 2026 powered by ΔΕΗ, αλλά και μέσα από δράσεις που ενισχύουν ακόμη περισσότερο την απόλυτη μουσική εμπειρία του καλοκαιριού. Μέσα από το νέο site energyoutloud.gr, η ΔΕΗ έδωσε την ευκαιρία σε 50 τυχερούς να λάβουν μέρος σε διαγωνισμό και να κερδίσουν διπλές προσκλήσεις για να απολαύσουν από κοντά τους Florence and The Machine και τους The Cure.

Στο περίπτερο ΔΕΗ στο Ejeket 2026 powered by ΔΕΗ, η μουσική συναντά τη συνδεσιμότητα και οι επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν το ΔΕΗ Fiber, το άφθονο, απλό και προσιτό Internet υψηλών ταχυτήτων, καθώς και τις υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας. Μέσω του AI Photobooth θα μπορούν να «μεταμορφωθούν» σε rock stars, ενώ στο παιχνίδι ΔΕΗ Fiber The Speed Game θα δοκιμάσουν τα ανταντακλαστικά τους. Την εμπειρία θα συμπληρώσουν αναμνηστικά δώρα από τη ΔΕΗ για όλους και ακόμη περισσότερες εκπλήξεις.

Μέσα από τη στήριξη σημαντικών πολιτιστικών και μουσικών διοργανώσεων, η ΔΕΗ συμβάλλει ενεργά στη διαμόρφωση εμπειριών που εμπνέουν, ψυχαγωγούν και φέρνουν τους ανθρώπους πιο κοντά. Στηρίζοντας τη μουσική ως δύναμη έκφρασης, έμπνευσης και σύνδεσης, η ΔΕΗ επιβεβαιώνει και φέτος τη διαχρονική της δέσμευση να δίνει θετική ενέργεια σε αυθεντικές μουσικές εμπειρίες που προάγουν τον πολιτισμό και δημιουργούν αξέχαστες αναμνήσεις.

Η ΔΕΗ, με μήνυμα «η ενέργεια της μουσικής μας ενώνει», δίνει δυναμικό «παρών» στο Ejekt 2026 powered by ΔΕΗ, αλλά και μέσα από δράσεις που ενισχύουν ακόμη περισσότερο την απόλυτη μουσική εμπειρία του καλοκαιριού

Συναντώ τον Αντώνη Καφετζόπουλο σε ένα ήσυχο παραθαλάσσιο καφέ στη Μαρίνα Αλίου. Λίγοι Έλληνες ηθοποιοί σήμερα είναι τόσο άμεσα αναγνωρίσιμοι από το παρουσιαστικό ή τη φωνή τους όσο αυτός. Αν και κοντεύει τα 75, μοιάζει πολύ νεότερος, με το ίδιο σπριτόζικο βλέμμα που τον έχουμε γνωρίσει στις ταινίες και τις σειρές και τη χαρακτηριστική ένρινη φωνή που τον έκαναν διάσημο. Η κουβέντα μας κυλάει φυσικά, καθώς τον ακούω να μου διηγείται ιστορίες από την καριέρα του.

Γεννημένος στην Κωνσταντινούπολη, ο Καφετζόπουλος τελείωσε το Δημοτικό στο Ζωγράφειο Σχολείο –ένα από τα ελάχιστα εναπομείναντα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα εκεί– και ήρθε στην Αθήνα το 1964. Αφότου εγκατέλειψε τις σπουδές του στο Οικονομικό και Πολιτικό Τμήμα της Νομικής του

Α.Π.Θ. το 1969, αποφάσισε τελικά να ασχοληθεί με την υποκριτική, σπουδάζοντας στη Δραματική Σχολή της Ευγενίας Χατζίκου και κάνοντας την πρώτη επαγγελματική του εμφάνιση στο θέατρο με το έργο «Φιλομένη Μαργουράνο», δίπλα στην Έλλη Λαμπέτη. Η πρώτη περίοδος της καριέρας του στον κινηματογράφο και την τηλεόραση σφραγίστηκε από τις συνεργασίες του με τον Παύλο Τάσιο, στις ταινίες «Παραγγελιά!» (1980) και «Το στίγμα» (1982), και από τις σειρές της ΕΡΤ «Αστροφεγγιά» (1980) και «Το μινόρε της αυγής» (1982-1984), αντίστοιχα. Από τότε μέχρι σήμερα έχει διαγράψει μια μακρά πορεία στο θέατρο, τον κινηματογράφο και την τηλεόραση, παραμένοντας μία από τις πιο αναγνωρίσιμες φυσιογνωμίες της ελληνικής υποκριτικής. Στη συζήτησή μας, επιστρέφει σ' αυτή τη διαδρομή, με τη χαρακτηριστική του ευθύτητα και χιούμορ.

— Η καριέρα σας στην τηλεόραση και τον

κινηματογράφο καλύπτει περισσότερο από τέσσερις δεκαετίες. Πρόκειται για μια αξιοζήλευτη πορεία, που κάθε ηθοποιός θα ονειρευόταν. Εσείς είστε ευχαριστημένος; Πετύχατε όλα αυτά που είχατε στο μυαλό σας όταν ξεκινούσατε;

Ναι, είμαι πολύ ευχαριστημένος. Δεν μπορώ να πω ότι έκανα όλα όσα ήθελα – κανένας δεν το κάνει αυτό. Αν διαβάσεις αυτοβιογραφίες διασήμων, όπως του Μπέργκμαν ή του Ελία Καζάν, για παράδειγμα, όλοι γκρινιάζουν ότι δεν έκαναν αυτό που ήθελαν. Ο ένας ήθελε να γίνει συγγραφέας, αλλά έγινε σκηνοθέτης και δη ο Μπέργκμαν, και πάει λέγοντας. Εγώ δεν γκρινιάζω. Κανένας δεν κατάφερε να κάνει όλα όσα είχε στο μυαλό του. Ίσως ο Κούμπρικ μόνο να τα κατάφερε, γιατί έκανε δέκα ταινίες, και ήταν ακριβώς αυτό που ήθελε. Ήταν, άλλωστε, από τους πιο οργανωτικούς ανθρώπους στην ιστορία του παγκόσμιου κινηματογράφου.

— Σε αρκετές δουλειές της δεκαετίας του 1980 και των αρχών του 1990, όπως το «Μινόρε της αυγής», οι ταινίες του Τάσιου ή η «Ολγα Ρόμπαρντς», είχατε μια πολύ συγκεκριμένη σκηνική και κινηματογραφική ει-

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΦΕΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

«ΕΧΕΙ ΜΕΓΑΛΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΝΑ ΑΠΟΤΥΠΩΝΕΤΑΙ ΜΙΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΟ ΜΥΑΛΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΗ, ΑΥΤΟ ΕΙΝΑΙ ΠΟΥ ΜΕΤΡΑΕΙ»

κόνα, που παρέπεμπε συχνά σε λαϊκούς τύπους ή ρεμπέτες. Ήταν κάτι που προέκυπε από δική σας συνειδητή επιλογή, ή μάλλον από τις ανάγκες των ρόλων και της εποχής; Αυτό έχει να κάνει περισσότερο με τους ίδιους τους ρόλους. Για παράδειγμα, στην «Αστροφεγγιά», που γυρίστηκε την ίδια περίοδο, έπαιζα έναν σεμνό, μελαγχολικό φοιτητή στα πρόθυρα της αυτοκτονίας. Τελείως διαφορετικό στιλ. Τώρα, στην «Όλγα Ρόμπαρντς», ο Χρήστος [Βακαλόπουλος] ήταν αυτός που ήθελε να έχω μουστάκι. Στο «Μινόρε της αυγής», πάλι, ήταν ο ρόλος μου αυτός. Η αλήθεια είναι βέβαια πως είχα μια σχέση με την κουλτούρα του ρεμπέτικου, πολύ πριν γίνει του «συρμού», κυρίως επειδή με ενδιέφερε η μουσική. Πρόλαβα, πολύ στα τελευταία τους, τις Τζιτζιφιές με τον Γιάννη Παπαϊωάννου, και αρκετά μετά τον Τσιτσάνη στο σκοπευτήριο, με την Μπέλλου. Ήταν πράγματα που τα ήξερα καλά. Από τους ρεμπέτες μού άρεσαν οι πιο «στεγνοί», αλλά νομίζω πως ο Τσιτσάνης ήταν μια κατηγορία από μόνος του.

— Ο «Δράκουλας των Εξαρχείων» συνδέθηκε με μια ολοκληρωμένη γενιά δημιουργών. Εσείς γνωρίσατε από κοντά ανθρώπους ό-

πως ο Χρήστος Βακαλόπουλος, ο Σταύρος Τσιώλης και ο Νίκος Ζερβός. Τι άνθρωποι ήταν στην καθημερινότητά τους και ποιες αναμνήσεις κρατάτε από τη συνύπαρξή σας μαζί τους εκείνα τα χρόνια;

Με τον Χρήστο [Βακαλόπουλο] ήμασταν φίλοι πολύ πριν αποφασίσει να κάνει μια ταινία. Κάναμε παρέα στα Εξάρχεια, όταν έμενε στην Μπλε Πολυκατοικία. Η «Όλγα Ρόμπαρντς» ήταν η ταινία μιας «παρέας»: Οι περισσότεροι που παίζουμε εκεί ήμασταν ήδη φίλοι από παλιά. Με τον Σταύρο Τσιώλη (που παίζει κι αυτός στην ταινία), συνεργαστήκαμε μία φορά, σε μια δική μου μεσαίου μήκους ταινία, την «Υπόθεση Παπαζογλου» (1993), όπου κάνει το γκαρσόνι, σε έναν πολύ μικρό ρόλο. Είναι μια ταινία με πρωταγωνιστές τον Σοφοκλή Πέππα και τη Γιώτα Φέστα, και παίζει κι ο Άλκης Παναγιωτίδης έναν δευτερεύοντα ρόλο. Δεν έχει παιχτεί σχεδόν καθόλου – υπάρχει μόνο στο Vimeo και το YouTube. Ο Σταύρος ήταν «στρατιώτης» στη δουλειά του, πολύ συνεπής. Με τον Νίκο Ζερβό συναντιόμασταν συχνά, γιατί ήμασταν ξενύχτες, αλλά εκείνος ήταν από άλλη παρέα. Πιο πολύ παρέα κάναμε με τους υπόλοιπους συντελεστές του «Δράκουλα των Εξαρχείων»: Με τον Τζούμα, τον Πουλικάκο, τον Πανούση. Με τον Πανούση, συγκεκριμένα, γνωριστήκαμε καλύτερα λίγο αργότερα. Έμαθα ότι σε ένα νούμερο που έκανε με σατίριζε και πήγα καταχαρούμενος να το δω. Όταν, όμως, με πήρε το μάτι του από τη σκηνή, επειδή ήταν πολύ ντροπαλός ο Τζιμής, εκείνο το βράδυ το έκοψε!

— Παραλίγο να παίξετε, αν δεν κάνω λάθος, και στη «Γλυκιά συμμορία» (1983), του Νίκου Νικολαΐδη; Τι συνέβη;

Είναι περίπλοκη ιστορία. Ξεκινήσαμε να γράφουμε ένα σενάριο, με πρωτοβουλία της Κατερίνας Γώγου. Ήμασταν μια παρέα – ο Άρης Ρέτσος, η Όλια Λαζαρίδου, η Κατερίνα κι εγώ – και ψηφίσαμε ποιον σκηνοθέτη θα θέλαμε να το γυρίσει ταινία. Αποφασίσαμε, λοιπόν, όλοι μαζί ότι θέλαμε τον Νικολαΐδη. Πήγαμε και τον βρήκαμε κι αρχίσαμε να συζητάμε για την ταινία, η οποία, κατά κάποιον τρόπο, θα μπορούσε να πει κανείς ότι έμοιαζε με τη «Γλυκιά συμμορία». Ωστόσο, μετά τσακωθήκαμε – γίναμε μπίλιες – και, ως εκ τούτου, ο Νίκος συνέχισε κι έκανε τη «Γλυκιά συμμορία» και ο καθένας μας έκανε ό,τι περνούσε απ' το χέρι του.

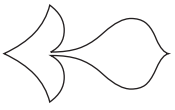
— Ποια ήταν η εμπειρία σας με την «Αγία Τριάδα των Εξαρχείων»: Την Κατερίνα Γώγου, τον Παύλο Σιδηρόπουλο και τον Νικόλα Άσιμο;

Η Γώγου ήταν κουμπάρα στον δεύτερό μου γάμο. Δεν ήταν δύσκολος άνθρωπος – κάθε άλλο. Ήταν, μάλιστα, πολύ αφοσιωμένη στους φίλους της, τους αγαπούσε και τους εκτιμούσε. Δύσκολη ήταν μ' εκείνους που δεν αγαπούσε και δεν εκτιμούσε. Βέβαια, το θέμα «σπκύνει πολύ νερό», γιατί ορισμένοι απ' αυτούς που δεν εκτιμούσε δεν ήταν απαραίτητα τόσο «κακά άτομα», αλλά αυτό είναι, άλλωστε, πολύ υποκειμενικό. Όλοι έχουμε προκαταλήψεις. Γιατί να μην είχε και η Γώγου; Ο Σιδηρόπουλος δεν ήταν στην ίδια παρέα. Με τον Παύλο τελειώσαμε το ίδιο σχολείο, αλλά είχαμε μια διαφορά ηλικίας. Όταν άρχισε να γίνεται γνωστός, συνειδητοποίησα ότι ήταν το «μεγάλο» παιδί που έβλεπα στην αυλή του σχολείου. Είχαμε γνωριστεί μετά, αλλά δεν κάναμε πολλή παρέα. Όταν ο Σαββόπουλος σταμάτησε να είναι με τα Μπουρμπούλια, πήραν για τραγουδιστή τον Σιδηρόπουλο. Εκείνο το διάστημα ήρθαμε πιο κοντά. Βρισκόμασταν τα βράδια και τρώγαμε καμιά μακαρονάδα, μαζί με την μπάντα και μερικούς άλλους φίλους. Ο Σιδηρόπουλος μου άρεσε πολύ σαν ερμηνευτής. Είναι ένας από τους κορυφαίους ροκ ερμηνευτές στην ελληνική σκηνή.

Λίγο πολύ, στα Εξάρχεια ήμασταν όλοι μια παρέα. Ο Νικόλας [Άσιμος] ήταν άλλο πράγμα. Τα πράγματα εξελίχθηκαν άσχημα με τον Νικόλα όταν άρχισε να μην ελέγχει ούτε ο ίδιος τον εαυτό του. Τον ξέκοψαν όλοι, ξέκοψε κι αυτός με όλους. Ήταν άσχημη κατάσταση. Όλοι ήμασταν «δύσκολοι». Όμως το θετικό ήταν ότι δεν υπήρχαν στρατόπεδα. Υπήρχαν ατομικότητες, και με κάποιους ταίριαζες, ενώ με άλλους όχι. Οι διαφορές ήταν πιο πολύ προσωπικές και λιγότερο πολιτικές. Αυτά έρχονταν σε δεύτερη μοίρα στο αν θα έκανες παρέα με κάποιον. Οι διαφορετικότητες δεν ήταν τόσο ομαδοποιημένες και περιχαρακωμένες όσο είναι σήμερα.

— Μια δεύτερη, ας πούμε, περσόνα σας στο σινεμά ήταν εκείνη του παράγοντα, που υιοθετείτε στη «Θηλυκή εταιρεία» (1999) του Νίκου Περάκη. Πρόσφερε η ταινία αυτή μια κριτική ματιά στην εποχή κατά την οποία γυρίστηκε; Αυτό έκανε, στην ουσία, ο Νίκος [Περάκης].

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΔΗΜΟΥ - Φωτό: ΕΙΡΗΝΗ ΣΙΟΥΣΟΥΡΑ

Ήταν κάνα δυο ταινίες που γύρισε τότε, οι οποίες μπορούν να χαρακτηριστούν «κοινωνικές κωμωδίες». Η «Θηλυκή εταιρεία» είναι η πιο χαρακτηριστική απ' αυτές. Σατίριζε μια κατάσταση που συναντούσες συχνά εκείνη την εποχή. Ο ρόλος που παίζω ήταν καθαρά επιλογή του Νίκου. Ήταν, άλλωστε, ένας μικρός ρόλος, αλλά νομίζω πως έχει «μείνει» στο κοινό. Στο επάγγελμά μου, έχει μεγάλη σημασία να αποτυπώνεται μια ερμηνεία στο μυαλό του θεατή. Το κοινό θα δει μια ταινία κατά κανόνα μία φορά. Αυτό που θυμούνται είναι αυτό που μετράει πραγματικά.

— **Την ίδια περίοδο, δημιουργήθηκε και ο χαρακτήρας του Ακάλυπτου για την τηλεοπτική σειρά «Και οι παντρεμένοι έχουν ψυχή» (1997-2000). Ήταν ένας ρόλος που αγαπήθηκε ιδιαίτερα από τον κόσμο. Τι πιστεύετε ότι ήταν αυτό που έκανε τη συγκεκριμένη σειρά τόσο επιτυχημένη;**

Είχε πολλά πράγματα: Το είχαν πάρει πολύ ζεστά τρεις-τέσσερις άνθρωποι, μεταξύ αυτών ο σκηνοθέτης, ο σεναριογράφος και οι ηθοποιοί που παίζαμε. Από την άλλη, ήταν όντως ξεκαρδιστική σε πολλά σημεία, γιατί έδενε με την εποχή του «αέρα» που ζούσαμε τότε – όλη η χώρα ήταν «ακάλυπτη». Κάποιοι, μάλιστα, αργότερα χρεοκόπησαν ως «αεριτζήδες». Έγιναν πρωτοσέλιδο γιατί πήγανε φυλακή ή γιατί τους κυνηγούσε η εφορία. Είχε, λοιπόν, άμεση σχέση με την εποχή, κι από την άλλη, υπήρχαν μερικές πολύ καλές ερμηνείες από ηθοποιούς: Ο Παρτσάλακας, η Ρένια Λουϊζίδου, η Κάρμεν Ρουγγέρη. Νομίζω πως ήταν όλα αυτά μαζί που έκαναν τη σειρά τόσο επιτυχημένη και όχι ένα μόνο πράγμα.

— **Ποια είναι η γνώμη σας για τις συνεχόμενες επαναλήψεις της σειράς στον ANΤ1; Σας ενοχλεί που τα νέα παιδιά σας γνωρίζουν σήμερα μέσα από τον ρόλο του Ακάλυπτου;**

Αυτό, σε κάποιο επίπεδο, έχει καταστρέψει ανθρώπους. Υπάρχει αυτή η τυποποίηση την οποία δεν έχει επιδιώξει ποτέ. Το σίριαλ αυτό σταμάτησε γιατί αποφάσισα εγώ (και νομίζω συμφώνησαν και οι υπόλοιποι) πως «φτάνει». Τρία χρόνια θεώρησα ότι ήταν αρκετά. Όταν, όμως, συνεχίζουν ακόμα και το παίζουν μέρα νύχτα, το «φτάνει» που θα πω εγώ, ή ο κάθε ηθοποιός, είναι τελικά ανίσχυρο. Δεν υπάρχει ηθοποιός που να έχει βρεθεί σ' αυτή τη θέση και να μην τον έχει ενοχλήσει το γεγονός πως στιδήποτε και να πει πέφτει στο κενό. Έτσι γίνεται όμως: Ο ιδιοκτήτης του υλικού είναι άλλος και το παίζει όποτε θέλει.

Τώρα που πέρασαν τα χρόνια, κι επειδή έκανα πολύ διαφορετικά πράγματα στη δουλειά μου, δεν με πειράζει τόσο πολύ. Υπήρξε, όμως, ένα διάστημα – καθώς έτσι λειτουργεί αυτή η αγορά – που όλοι ήθελαν να επαναλάβουμε αυτό που γέμισε το ταμείο του ANΤ1, στο θέατρο, στο σινεμά κ.λπ. για να γεμίσουν και τα δικά τους ταμεία. Πρέπει να αντισταθεί κανείς σ' αυτό, εκτός αν επιλέξει να παίζει πάντα έναν ρόλο στη ζωή του, το οποίο το βρίσκω απόλυτα θεμιτό. Ο Βέγγος το έκανε αυτό και το έκανε πάρα πολύ ωραία. Εμένα δεν μου άρεσε να κάνω κάτι τέτοιο, γιατί βαριέμαι κιόλας εύκολα.

Εκείνο που με ενοχλεί είναι πως ο κόσμος θεωρεί ότι, επειδή είσαι ηθοποιός και λες ατάκες, οφείλεις, με το που θα τους συναντήσεις, να τους πεις κάτι που θα τους κάνει να γελάσουν. Σ' αυτό απαντάω συνήθως με ερώτηση: «Τι δουλειά κάνεις;» «Υδραυλικός», λέει φέρ' ειπείν ο άλλος. «Ωραία, θα μου φτιάξεις λίγο τη βρύση;»

— **Μια τρίτη περσόνα είναι εκείνη του μεσήλικα, που μοιάζει να τον έχει νικήσει η ζωή. Κάνει την πρώτη της εμφάνιση στο «Στάκαμαν» (2001), συνεχίζει στο «Η γυναίκα είναι σκληρός άνθρωπος» (2005), την «Ακαδημία Πλάτωνος» (2009) και τον «Άδικο κόσμο» (2011). Τις πρώτες δύο ταινίες, μάλιστα, τις έχετε σκηνοθετήσει ο ίδιος, ενώ οι δύο τελευταίες είναι του Φίλιππου Τσίτου. Σχετίζονται με κάποιον τρόπο αυτοί οι ρόλοι μεταξύ τους;**

Δεν σχετίζονται μεταξύ τους με αυτόν τον τρόπο. Τον Τσίτο, φανταστείτε, δεν τον ήξερα καν όταν έκανα το «Στάκαμαν». Έτυχε μάλλον. Οι ήρωες του Τσίτου, βέβαια, είναι τέτοιοι άνθρωποι που θεωρούν ότι η ζωή ξέφυγε από τα χέρια τους και τώρα πια δεν έχει νόημα να κάνουν τίποτ' άλλο εκτός από το να αποσυρθούν. Και στη νέα ταινία που γυρίζουμε τώρα με τον Τσίτο, τις «Δεξιώσεις», ο ήρωας στο τέλος αποσύρεται. Στο «Στάκαμαν» δεν ήταν τέτοιος τύπος αυτός ο καημένος. Άπλα θα ήθελε η ζωή να του φερθεί ανάλογα με το πόσο σωστός άνθρωπος είναι. Στο τέλος της ταινίας, ανταμείβεται μεν, αλλά για τυχαίους λόγους, και βρίσκεται με ένα ωραίο σπίτι, το οποίο δεν επεδίωξε ποτέ να αποκτήσει. Είναι μια πικρή κωμωδία, αλλά η πίκρα βρίσκεται στο βάθος. Ήθελα, μάλλον, να γυρίσω μια φιλοσοφική κωμωδία.

Η «Γυναίκα είναι σκληρός άνθρωπος» σχετίζεται με την οικονομική κρίση, με την έννοια ότι ο βασικός χαρακτήρας ήταν ο κλασικός προ κρίσης τύπος που τα έχει όλα δικά του. Καθότι διαφημιστής, άρα και «αεριτζής», ξέρει να χειρίζεται τους ανθρώπους και όλα τού πάνε καλά, αλλά στο κρίσιμο ζήτημα του τι θα κάνει με τη φίλη του και την κό-

ΣΕ ΟΛΗ ΜΟΥ
ΤΗ ΖΩΗ, ΕΧΩ
ΚΡΑΤΗΣΕΙ
ΜΙΑ ΣΤΑΣΗ:
ΜΙΛΑΩ
ΔΗΜΟΣΙΑ
ΟΤΑΝ ΠΡΟ-
ΚΥΠΤΟΥΝ
ΣΟΒΑΡΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ
ΖΗΤΗΜΑΤΑ.
ΑΝ ΤΟ ΚΑ-
ΝΕΙΣ ΣΥΝΕΙ-
ΔΗΤΑ, ΔΕΝ
ΣΕ ΝΟΙΑΖΕΙ
ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ.

ρη του τα κάνει «μαντάρα» και αναγκάζεται να παραδοθεί. Είναι, ίσως, η πιο φεμινιστική ταινία που γυρίστηκε ποτέ στην Ελλάδα, αλλά, λόγω τίτλου, έχω φίλες που μου είπαν ότι δεν πρόκειται να πάνε να τη δουν.

Στο «Στάκαμαν» και στη «Γυναίκα» έχω γράψει το σενάριο, έχω αναλάβει τη σκηνοθεσία, παίζω τους κεντρικούς ρόλους – όλα τα έχω κάνει. Δεν θέλω, όμως, να ασχοληθώ ξανά με τη σκηνοθεσία, γιατί με τσακίζει η διαδικασία με την οποία χρηματοδοτούνται οι ταινίες. Πρέπει να κάνεις «pitching» χρόνια πάνω σε μια ιδέα, που, όταν φτάσει η ώρα να κάνεις την ταινία, μπορεί να σου έχει τελειώσει, ή μπορεί να έχουν αλλάξει οι συνθήκες και να μην έχει πια το ίδιο νόημα. Επειδή, όμως, την έχεις «πουλήσει» με αυτό το νόημα, θα πρέπει να μείνεις πιστός στις δεσμεύσεις που έχεις, απέναντι σε παραγωγούς κ.λπ. Αυτό το πράγμα σκοτώνει. Μικρός, 17-18 χρονών, ήθελα να γίνω σκηνοθέτης όσο τίποτα άλλο. Το έκανα αυτό. Έκανα τρεις ταινίες, τρία σίριαλ (σκηνοθεσία, παραγωγή), δεκάδες διαφημιστικά – ξέρω να το κάνω και είμαι πολύ ευχαριστημένος από το αποτέλεσμα, αλλά δεν αντέχω τη διαδικασία.

— **Τελευταία ασχολείστε περισσότερο με το θέατρο απ' ό,τι με τον κινηματογράφο. Πρόσφατα, η παράσταση «Άσπρο Μαύρο» με τον Τζερόμ Καλούτα σημείωσε μεγάλη επιτυχία. Τι σας ελκύει στο θέατρο και τι ρόλους προτιμάτε να παίζετε σήμερα;**

Δεν είναι ότι άφησα εγώ πίσω τον κινηματογράφο. Σε αφήνει πίσω και ο κινηματογράφος, ειδικά όταν αλλάζει η εποχή. Επειδή δείχνω νεότερος, μέχρι πρότινος δύσκολα μου πρότειναν ρόλους που να ταιριάζουν στην ηλικία μου. Τώρα τελευταία με βάζουν να παίζω τους πατεράδες και τους παππούδες. Όταν είσαι 62 χρονών, μπορεί να μη μοιάζεις 62, αλλά δεν είναι ωραίο να κάνεις τον γκόμενο. Είναι σαν κάτι παλιές ελληνικές ταινίες, που οι ηθοποιοί έχουν γεράσει και παίζουν τα τζόβανα. Πάντως, ετοιμάζουμε τώρα μια νέα ταινία με την Ελίνα Ψύκου, που ο ρόλος ταιριάζει και στην ηλικία μου. Είναι μια ταινία με το χαρακτηριστικό στιλ της Ψύκου, όπου ο χαρακτήρας που θα παίζω εγώ έχει πει ένα ψέμα, που δεν είναι σ' αλήθεια τόσο σημαντικό, αλλά εκείνος πιστεύει πως, αν μαθευτεί, θα καταστρέψει όλες τις σχέσεις με τους γύρω του. Θυμίζει λίγο τις ταινίες του Γούντι Άλεν, κάτι σαν το «Απιστίες και αμαρτίες» (1989).

Το «Άσπρο Μαύρο» έκανε μεγάλη επιτυχία, αφενός χάρη στο κείμενο του Κόρμακ Μακάρθι, ο οποίος δεν είναι πολύ γνωστός στην Ελλάδα. Οι σινεφίλ ξέρουν το «Καμιά πατρίδα για τους μελλοθάνατους» (2007). Οι φανατικοί αναγνώστες, ιδιαίτερα αυτοί που διαβάζουν αμερικανική λογοτεχνία (Φώκνερ, Μέλβιλ κ.λπ.), τον ξέρουν σαν συνεχιστή αυτής της παράδοσης. Στο ευρύτερο κοινό, όμως, δεν νομίζω ότι είναι τόσο γνωστός, παρότι έχει μεταφραστεί στα ελληνικά και μάλιστα πολύ καλά. Εμένα μου άρεσει πάρα πολύ. Αφετέρου, νομίζω πως η παράσταση είχε μεγάλη επιτυχία χάρη στον Τζερόμ Καλούτα. Ο Τζερόμ, με την προσωπικότητά του, την οποία πολλοί γνώρισαν μέσα από την εκπομπή που έκανε, μεταδίδει μια αισιοδοξία. Είναι ένας πολύ ταλαντούχος και έξυπνος άνθρωπος. Το θέατρο σήμερα δίνει τη δυνατότητα σε νέους ανθρώπους να επιδείξουν το ταλέντο τους, μακριά από πολιτικές. Το κακό, βέβαια, είναι ότι επειδή υπάρχουν πάρα πολλές παραστάσεις, κάποια καλά πράγματα χάνονται μέσα σ' αυτόν τον ορυμαγδό. Έχει και τα θετικά και τα αρνητικά του ως μέσο.

— **Έχετε ασχοληθεί κατά καιρούς με την πολιτική, ενώ σήμερα στέκεστε στο πλευρό του φίλου σας, Πέτρου Τατσόπουλου, που μιλάει ανοιχτά για θέματα ταμπού που αφορούν την πίστη στον Θεό και την Εκκλησία. Θεωρείτε πως είναι χρέος όλων των δημοσίων προσώπων να εκφράζουν τη γνώμη τους για σημαντικά κοινωνικά ζητήματα;**

Είμαι εκατό τοις εκατό με τον Τατσόπουλο. Δεν υπάρχει κάποιο «να μην... αλλά». Καταλαβαίνω ότι έχει ενοχλήσει ανθρώπους που θα ήθελαν να μην είναι τόσο επιθετικός ή να μην είναι μονοθεματικός – να ασχοληθεί και με τίποτα άλλο ή να γράψει ένα μυθιστόρημα. Το καταλαβαίνω αυτό, αλλά είναι δική του απόφαση. Επειδή είναι πολύ φίλος μου, και στο δικαστήριο θα είμαι, και στο πλευρό του θα είμαι για ό,τι χρειαστεί. Έτσι είναι με τους φίλους. Ιδεολογικά, άλλωστε, ταυτίζομαι μ' αυτά που λέει. Ίσως εγώ να ήμουν πιο ήπιος με τους ανθρώπους που πιστεύουν, αλλά δεν έχω την παραμικρή διαφωνία με την ουσία αυτών που λέει. Η πραγματικότητα, δυστυχώς, είναι ότι υπάρχουν άνθρωποι που δεν θέλουν να ζουν στον 21ο αιώνα, αλλά στον 15ο. Σε όλη μου τη ζωή, έχω κρατήσει μια στάση: μιλάω δημόσια όταν προκύπτουν σοβαρά κοινωνικά ζητήματα. Καμιά φορά με ρωτάνε: «Δεν έχει κόστος αυτό;» Έχει. Αν το κάνεις, όμως, συνειδητά, δεν σε νοιάζει τόσο πολύ το κόστος. Το έχεις λάβει υπόψη σου. Αν το αποφάσισες σε κάποια στιγμή έξαρσης και δεν το είχες σκεφτεί καλά, πιθανόν αυτό το κόστος να σε οδηγήσει στο να τα «μαζέψεις». Δεν έχω δει καμία αντίδραση, προς το παρόν, που να με έχει οδηγήσει σε μια τέτοια απόφαση. **A**

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

**«Όταν η
λογοτεχνία
είναι καλή,
προϋποθέτει μια
θυσία του εγώ»**

Της ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΜΠΙΡΜΠΙΛΗ
Φωτό: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Τ

Α ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ, ΣΕ ΜΙΑ ΚΑΠΩΣ UNDERGROUND σειρά των εκδόσεων Ίκαρος, κυκλοφόρησαν τρία ξεχωριστά βιβλία, μικρά σε έκταση –μόλις ογδόντα πέντε σελίδων το καθένα–, με τους παράδοξους τίτλους *Ανάμεσα στους ήλιους*, *Σώσε τη θύελλα*, *Ιστορία των ρευμάτων*. Βιβλία που κινούνται στα όρια της ποίησης, της πεζογραφίας και του δοκιμίου. Σε αυτά ο συγγραφέας τους **Παναγιώτης Αγγελόπουλος** μεταπλάθει τη βιωμένη εμπειρία σε μια πυκνή και απαιτητική λογοτεχνική γραφή, ανασύροντας στην επιφάνεια τις υπόγειες σημασίες που κρύβονται πίσω από τα πράγματα και τις ανθρώπινες συμπεριφορές.

ΦΙΛΙΟΝ, ΠΕΜΠΤΗ ΠΡΩΙ. Ο Παναγιώτης Αγγελόπουλος ανάβει τσιγάρο και παραγγέλνει καφέ. Η μέρα και οι υποχρεώσεις τρέχουν, αλλά η λογοτεχνία απαιτεί χρόνο και σκέψη. Έχω καιρό να τον δω· η νεανική ένταση έχει δώσει τη θέση της σε μια ήρεμη ευγένεια και σ' ένα βλέμμα πιο στοχαστικό. Προηγήθηκαν κάποια χρόνια στα καλύτερα αμερικανικά πανεπιστήμια και η προοπτική μιας ακαδημαϊκής καριέρας, αλλά όλα αυτά ανήκουν σε μια περασμένη εποχή, πριν από τα λογοτεχνικά στέκια και την επαγγελματική στροφή, που μου την αφηγείται χωρίς εξομολογητική διάθεση. Ούτε τα βιβλία του, κι ας μοιάζουν αυτοβιογραφικά, είναι μέσο εξομολόγησης. Η γραφή είναι μια αργή διαδικασία μαθητείας στη γλώσσα κι η λογοτεχνία ένα μετέωρο παιχνίδι ζωής και θανάτου που αντιστέκεται στην ευκολία της συγκίνησης και στην επιτάχυνση της ψηφιακής εποχής. Έτσι πιστεύει, έτσι γράφει.

— **Θα ήθελα να μου πεις πότε θυμάσαι τον εαυτό σου να γράφει. Θυμάσαι το συναίσθημα;** Δεν ήμουν από τους ανθρώπους που στα γυμνασιακά χρόνια έγραφαν και διάβαζαν. Ίσα ίσα, ένιωσα αυτή την ανάγκη αρκετά αργά. Θα έλεγα, παραδόξως, αφού έφυγα από το πανεπιστήμιο. Σπούδασα αρκετά χρόνια, στην Αθήνα και στην Αμερική, φτάνοντας χωρίς να το συνειδητοποιήσω να αρχίζω ένα διδακτορικό στην Ιστορία στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο. Ολοκληρώνοντας το πρώτο έτος, και έχοντας υπομείνει την παγωνιά της πόλης, αποφάσισα εν μία νυκτί να εγκαταλείψω το πρόγραμμα. Επέστρεψα στην Αθήνα και κάπου εκεί ξεκίνησα να γράφω, ενώ παράλληλα δούλευα στις οικογενειακές επιχειρήσεις.

— **Επιστρέφοντας στην Αθήνα λοιπόν αρχίζεις να γράφεις. Υπήρξε κάποια στιγμή ή συνθήκη που λειτούργησε σαν αφετηρία;** Είχα κάνει τις πρώτες απόπειρες το 2015 στο Σικάγο, συνέχισα στην Αθήνα, κι έπειτα οι λογοτεχνικές παρέες λειτούργησαν σαν ένα είδος καυσίμου αφού τα ερεθίσματα ήταν συνεχή. Ο Ευγένιος Αρανίτης, ο Νίκος Α. Παναγιωτόπουλος, ο Ηρακλής Λογοθέτης, ο Γ. Ι. Μπαμπασάκης, ο Θάνος Σταθόπουλος και ο Πύργος Κοροπούλης είναι μερικοί απ' τους συγγραφείς μεγαλύτερων γενιών γύρω απ' τους οποίους σχηματίστηκαν «πυρηνές» στον Ένοικο της Καλλιθορομίου και ύστερα σε σειρά άλλων μπαρ της πόλης, με εμάς τους νεότερους να διαγράφουμε παθιασμένες τροχιές

γύρω απ' τα άστρα. Θα έλεγα ότι στοιχείο αυτών των παρεών ήταν ότι μετά από ένα σημείο δεν μιλούσαμε πολύ για τη λογοτεχνία, αφού υπήρχαν κοινή αντίληψη και διαίσθηση, συνεννοούμασταν εύκολα παρά τις επιμέρους διαφωνίες, ενώ δεν έλειπαν και φιγούρες σαν τον Κατσίμπαλη, που αποτελούσαν τον συγκολλητικό ιστό. Έτσι δημιουργήθηκαν φιλίες και ανακαλύψαμε υφολογικές συγγένειες. Με τους περίπου συνομηλίκους μου Πάνο Στασινό και Ιορδάνη Παπαδόπουλο θα καταλήγαμε σε μια νέα, πειραματική σειρά των Εκδόσεων Ίκαρος. Εκείνη την περίοδο όμως έγραφα το πρώτο μου βιβλίο, ποίηση.

— **Το πρώτο, η ποιητική συλλογή *Η Στάχτη στον ουρανό*, που εκδόθηκε το 2017 με ψευδώνυμο. Γιατί; Πώς το βλέπεις σήμερα;**

Ενδεχομένως γιατί δεν πίστευα ακόμη αρκετά σε αυτό ή γιατί ήμουν αβέβαιος για το αποτέλεσμα. Θυμάμαι πήγαινα σε εκδότες με έναν φάκελο και ανταποκρίθηκε η Σμίλη. Το αποσύνησα, αρκέστηκα στο ψευδώνυμο. Δεν το έχω αποκηρύξει, αλλά θεωρώ ότι είναι ένα αμάλαγμα γλωσσικών παραδόσεων που δεν τις είχα ακριβώς αφομοιώσει, χωρίς κατασταλαγμένο ύφος ή στιλ, με κάπως πομπώδη λόγο, ενώ έλειπε και η απαραίτητη δόση αυτουπονόμησης: δεν είχα αποκτήσει τον επιθυμητό έλεγχο των λέξεων.

— **Είχες δείξει τα πρώτα γραπτά σου σε ανθρώπους της λογοτεχνίας ή σε φίλους σου; Θυμάσαι τις αντιδράσεις τους;**

Τα είχα μοιραστεί στις παρέες αλλά ήμουν νέος, ισχυρογνώμων, καθόλου διατεθειμένος να ακούσω συμβουλές ή παραινέσεις. Η αίσθηση που αποκόμισα απ' τα λιγοστά σχόλια ήταν ότι υπήρχε κάτι καλό, αλλά χρειαζόταν δουλειά. Ο Αρανίτης μου το είχε πει με τον πιο ωραίο τρόπο—όπως μόνο κάποιος που ξέρει να ενθαρρύνει έναν νέο, να του ασκεί κριτική αλλά χωρίς να του κόβει τα φτερά—ότι το κείμενο είναι σαν την τριανταφυλλιά, μπορεί να είναι όμορφη αλλά, αν δεν την κλαδέψεις, θα σε ματώσει. Χρειάζεται φροντίδα κηπουρού, θέλοντας μ' αυτόν τον τρόπο να μου πει εξέλιξε το κι άλλο.

— **Στη συνέχεια μετέβης στην πεζογραφία. Ακόμα, θα έλεγε κανείς ότι η πεζογραφία σου, σε μεγάλο βαθμό, παρά τη μορφή της, παραμένει ποιητική. Συμφωνείς;**

Σε μεγάλο βαθμό πιστεύω ότι πλέον, όσον αφορά την απαιτητική λογοτεχνία, έχουν καταργηθεί τα σύνορα μεταξύ των ειδών. Όμως, αν θέλουμε να τα επιστρατεύσουμε χάριν ευκολίας, τότε ναι, η αφήγησή μου δεν ακολουθεί μια συμβατική, μυθιστορηματική ροή: είναι πυκνή, σχεδόν ποτέ χειμαρρώδης, ενώ ο τρόπος σύλληψής της είναι ποιητικός. Έχω μια εμμονή με τις λέξεις, με την προσωδία, με τη γενέτειρα της γλώσσας που είναι η ποίηση, ενώ συχνά εμπλέκω και στοιχεία δοκιμαστικού λόγου σε μια χαμηλόφωνη, αβέβαιη προσπάθεια να κατανοήσω και να καυτηριάσω στοιχεία της εποχής.

— **Το πρώτο βιβλίο που υπογράφεις με το όνομά σου το 2021, *Ανάμεσα στους ήλιους*, φαίνεται να «συνομιλεί» με τον Σεφέρη και, ευρύτερα, με μια ολόκληρη ποιητική παράδοση για το ελληνικό τοπίο και το φως. Πώς προέκυψε;**

Ναι, ήταν πραγματικά ένα βιβλίο που γράφτηκε υπό την επήρεια του Σεφέρη, μιας πρώτης, θα έλεγα, αποκάλυψης, εφορμώντας τόσο από την ποίησή του όσο και από τις *Μέρες*. Και ήταν και μια πρόκληση γιατί προσπάθησα να αγγίξω ένα θέμα κατ' εξοχήν «καμένο»: το ελληνικό φως, τη Μεσόγειο, το μυστήριο στην αιχμή του μεσημεριού, όχι στη (Βόρεια) νύχτα. Άλλο πράγμα όμως να το ανακαλύπτει η γενιά του '30 και άλλο να το προσεγγίζει σήμερα, όπου τα πάντα είναι γραφικά, έτοιμα προς κατανάλωση, καθάρσιμα, ανάρτηση—βουκαμβίλιες, εκκλησιάκια, κρυστάλλινα νερά κ.λπ. Αυτό ήταν ίσως το πιο δύσκολο, δηλαδή να γράφεις για το σκοτεινό φως, για κάτι που δεν είναι κατανόηση αλλά διαίσθηση και συγκλονισμός, όταν οι περισσότεροι νομίζουν ότι ο Ελύτης είναι ο ποιητής του τουριστικού τοπίου, όχι βυζαντινός μνυδός και μύστης στον προθάλαμο του ιερού. Προφανώς, ζού-

σα όπως ζούμε όλοι πλέον, πήγαινα διακοπές, έβγαζα φωτογραφίες, έψαχνα παγωμένα νερά στο σούπερ μάρκετ και παρθένες παραλίες, δοκίμασα το κάμπινγκ, έπινα κοκτέιλ στα μπαρ και τα κλαμπ, προσπλωνόμουν στις κοπέλες και στις λευκές γραμμές που άφηναν τα μαγιώ στο μαυρισμένο δέρμα τους, όμως πέρα απ' όλα αυτά κάτι άλλο με πάθιαζε και με φλόγιζε, και στον Σεφέρη ένιωσα να καθρεφτίζεται η αγωνία μου, στοιχείο που αντιλήφθηκε η Κλεοπάτρα Λυμπερή ανατέμνοντάς το στην κριτική που δημοσίευσε. Νομίζω, όμως, ότι όλα αυτά δεν λένε πια τίποτα σε κανέναν, κι εγώ ο ίδιος δεν ξέρω τι σώζεται, και αν αξίζει πλέον.

— **Πόσος χρόνος χρειάστηκε για να γραφτεί;**

Ήταν δουλειά πολλών ετών: πηγάζει από ημερολογιακές καταγραφές, σημειώσεις μιας πενταετίας, οι οποίες θρυμματίστηκαν, επινοήθηκαν απ' την αρχή, συναρμολογήθηκαν ξανά. Αργότερα κατάλαβα ότι πρέπει να ξεκινάς να γράφεις αφού έχεις συλλάβει αυτό που θέλεις να πεις: το κείμενο να είναι ήδη, κατά κάποιον τρόπο, έτοιμο μέσα σου πριν να το περάσεις στο χαρτί ή στην οθόνη. Ανοίχτηκα πέραν του Σεφέρη αλλά διατήρησα κάτι που φίλοι και συνομιλητές το έχουν πει «γεροντικό», δηλαδή μια ματιά μέσα στη ζωή και ταυτόχρονα αποστασιοποιημένη από αυτήν, μελαγχολική ίσως—δεν ξέρεις αν ο αφηγητής βρίσκεται μέσα στη φωτιά ή την παρατηρεί εκ των υστέρων και από (ασφαλή) απόσταση.

— **Ποιες επιρροές θα έλεγες ότι διαμόρφωσαν περισσότερο τη γραφή σου;**

Θα έλεγα ένας ευρύς μοντερνισμός που περιλαμβάνει τους Σελίν, Ναμπόκοφ, Έλιοτ, Ανρί Μισώ, Βιρτζίνια Γουλφ, Μπόρχες, Μπατίγ, Έρστ Γιούνγκερ και Μάλκολμ Λόουρι, αλλά και τον Χάντκε, τον Μπότο Στράους, τον Ουελμπέκ, τον Μπέρνχαρντ, τον Β. Γκ. Ζέμπαλντ, και τον Κρασσαχορκάι. Είναι και άλλοι πιο κλασικοί ως προς τη φόρμα—ο Τζόζεφ Κόνραντ, ο Μαξ Μπλέχερ ή ο Γιόζεφ Ροτ, και κρίσιμα βιβλία όπως η *Εκλάμψεις* του Ρεμπίώ, το *Ταξίδι στην Αρμενία* του Μαντελστάμ και η *Συνείδηση του Ζίνωνα* του Σβέβο. Στην άλλη όχθη του Ατλαντικού, κυρίως ο ΝτεΛίλλο, πλέον και ο Γκάντις διά της *Αγάπης χαινούσας*. Από τους δικούς μας πρώτοι μου έρχονται στον νοου ο Ν. Γ. Πεντζίκης, ο Εμπειρικός και ο Ε. Χ. Γονατάς. Αναφέρομαι κυρίως σε πεζογράφους των οποίων το ίχνος μπορώ να δω στη γραφή μου, αλλά προφανώς υπάρχουν πολλές ακόμη αναφορές—η ανατολική πτυχή του ελληνικού κανόνα-ερεπιπώνα, οι Ρώσοι μυθιστοριογράφοι του 19ου αιώνα, ποιητές απ' τον Μπλέικ και τον Χέλντερλιν ως την Αχμάτοβα, τον Παβέζε και τον Ρεβερντύ, τα χαρακώματα—Οουεν, Γκρέιβς—και οι μαρτυρίες της Σοά.

— **Τα βιβλία σου αντλούν, έμμεσα ή άμεσα, από προσωπικά βιώματα. Πώς λειτουργεί αυτό για σένα στη γραφή;**

Νομίζω ότι το αυτοβιογραφικό στοιχείο ενυπάρχει υποδόρια σε μεγάλο μέρος της καλής λογοτεχνίας, όμως δεν παίρνει ποτέ τη μορφή που έχει γίνει πολύ της μόδας σήμερα, αυτή της «συγκινησιακής πανούκλας». Εννοώ, παραλλάζοντας φυσικά τον γνωστό όρο, την αυτολύπηση σε δημόσια θέα, το προσωπικό βίωμα ή μια έωλη ταυτότητα ως κάτι με το οποίο ο άλλος οφείλει να συγκινηθεί, να ταυτιστεί, να δακρύνει. Είναι μια τάση πολύ διαδεδομένη, που ίσως ανταποκρίνεται και σε μια ανάγκη της εποχής για συνεχή συναισθηματική κορύφωση. Όχι ότι η λογοτεχνία δεν μπορεί ή δεν πρέπει να συγκινεί—προφανώς και πρέπει, αλλά σε μικρές, ελεγχόμενες δόσεις, όπως συμβαίνει με καθετί πολύτιμο. Υπάρχει μια υπερβολή, μια εμμονή με τη συγκίνηση ως αυτοσκοπό, ως επιταγή (με όλα τα συμφραζόμενα της λέξης), και αυτό γιατί μάλλον λιγοστεύουν τα πράγματα που πραγματικά μας συγκινούν...

— **Πού τοποθετείς εσύ το όριο ανάμεσα στο αυτοβιογραφικό και το επινοημένο;**

Δεν πιστεύω σ' αυτό το όριο, ενώ θεωρώ ότι η εξύμνηση του αυτοβιογραφικού, του autofiction, κρύβει παγίδες. Το ζήτημα δεν εί-

να το υλικό αλλά τι κάνεις με αυτό. Οι εμπειρίες που έχει ο καθένας δεν είναι μοναδικές. Συχνά, για παράδειγμα, εκκινώ από επαγγελματικά ταξίδια, που αντίστοιχά τους ζουν εκατομμύρια άνθρωποι κάθε μέρα. Το θέμα είναι αν μπορείς να τα μετασχηματίσεις, να τα μεταβολίσεις, να βγεις δηλαδή από τον εαυτό σου. Τώρα γιατί ασκεί τέτοια έλξη ο εντοπισμός αυτοβιογραφικών στοιχείων σήμερα, αυτό άπτεται μιας κουβέντας που σχετίζεται με τη συγκινησιακή πανούκλα που έλεγα: σημασία δεν έχει τόσο το έργο τέχνης και η κρίση μας γι' αυτό όσο ποιος ή ποια το έγραψε, τα βιώματά του, πόσο έχει ταλαιπωρηθεί ή πονέσει, που τοποθετείται πολιτικά, πόσο βαθιά ή επιτακτική θεωρείται η ανάγκη του να εκφραστεί, πόσο πρωτοτυπεί κ.λπ.

— Άρα για σένα το βασικό δεν είναι το είδος της αφήγησης αλλά το πώς δουλεύεται το υλικό;

Ακριβώς. Το ζήτημα είναι τι κάνεις με το υλικό. Και πάνω απ' όλα είναι πάντα το πώς γράφεις, όχι απλώς το τι γράφεις. Βέβαια, το «τι γράφεις» πρέπει να είναι αληθινό, να πείθει λογοτεχνικά. Αλλά πέρα από αυτό, το καθοριστικό είναι το παιχνίδι της φόρμας, η διαπλοκή μορφής και περιεχομένου. Ο τρόπος με τον οποίο μετασχηματίζεις το θέμα σου, όχι τόσο το τι ακριβώς αφηγείσαι. Εξού και μπορεί να γραφτεί ένα εξαιρετικό κείμενο για κάτι που, φαινομενικά, είναι εντελώς επουσιώδες. Αυτό είναι που πάντα με οδηγεί, πιάνομαι συχνά από εικόνες που μοιάζουν, όχι ακριβώς κοινότοπες, αλλά πεζές. Μου αρέσει να αγκιστρώνομαι σε κάτι πεζό και, σιγά σιγά, αυτό να μεταμορφώνεται μέσα στην αφήγηση, να απογειώνομαι διατηρώντας όμως ακόμα και στις λυρικές εξυψώσεις μια επαφή με το έδαφος, μην ξεχνώντας τους νόμους της βαρύτητας. Τέλος, να πω ότι η αίσθησή μου είναι πως οι μεγάλοι συγγραφείς γράφουν ένα πράγμα – το τι θέλουν να πουν το έχουν λυμένο απ' την αρχή συνήθως, εξού και επιμένουν πως όλα είναι θέμα μορφής και στιλ (το «πώς»). Κατά μία έννοια, συνεπώς, είναι απολύτως ειλικρινείς.

— Τι χρειάζεται για να συμβεί αυτός ο μετασχηματισμός του υλικού στη λογοτεχνία;

Νομίζω ότι, όταν η λογοτεχνία είναι καλή, προϋποθέτει μια θυσία του εγώ. Και αυτή η θυσία σημαίνει ότι, ακόμα κι αν γράφεις με αφορμή τον εαυτό σου, ακόμα κι αν ρέεις μέσα στο κείμενο, όταν το κείμενο ολοκληρώνεται, να έχεις την αίσθηση ότι το εγώ δεν υπάρχει πια με τον ίδιο τρόπο, ότι έχει λιώσει μέσα στο κείμενο. Το βίωμα μπορεί να είναι το υπόστρωμα, αλλά πρέπει να καταφέρεις να το υπερβείς.

— Στα δύο τελευταία βιβλία, *Σώσε τη Θύελλα* και *Ιστορία των ρευμάτων*, υπάρχει μια συνεχής αυτοερώτηση: Τι κάνουμε όταν γράφουμε; Είναι αυτό λογοτεχνία ή όχι; Έχει νόημα να γίνει λογοτεχνία; Αυτή η αυτοκριτική διάσταση συνδέεται και με μία συνειδητοποίηση ότι βρισκόμαστε, κατά κάποιον τρόπο, στη δύση της λογοτεχνίας.

Είναι πενηντικές αναλαμβάνεις αυτά που κάνουμε. Έχω την αίσθηση ότι η λογοτεχνία, όπως τουλάχιστον την είχαμε συλλάβει στη νεωτερικότητα και ακόμη περισσότερο πριν από αυτήν, πνέει τα λοίσθια. Οπότε πρέπει να έχει κανείς αυτή την αίσθηση της έκλειψης των σημασιών. Δεν θα μπορούσα να γράφω χωρίς να σκέφτομαι συνεχώς το τέλος της αφήγησης, χωρίς να αναρωτιέμαι πώς συνεχίζουμε.

— Κι όμως, την ίδια στιγμή, που λες ότι η λογοτεχνία πνέει τα λοίσθια, ξεκινάς να γράφεις. Υπάρχει μια παράδοξη κίνηση εκεί...

Για μένα στη λογοτεχνία όλα είναι ήδη νεκρά. Και ο συγγραφέας, όταν είναι πραγματικά καλός συγγραφέας, έχει με έναν τρόπο ήδη πεθάνει κι ο ίδιος,

με την έννοια ότι θνήσκει μέσα από το κείμενο. Ένα καλό βιβλίο περιέχει τον συγγραφέα σαν να έχει αποσυρθεί, σαν να έχει εν μέρει σβηστεί. Υπάρχει μια διαρκής διαπλοκή ζωής και θανάτου, όπως στο Πάσχα: την ώρα που η φύση οργιάζει και όλα λάμπουν, τελούνται τα πάθη και ο επιτάφιος.

— Όταν μιλάς για αυτή την αίσθηση «τέλους» στη λογοτεχνία, τι ακριβώς εννοείς; Σημαίνει ότι δεν μπορούν πια να γραφτούν καλά κείμενα ή ότι αλλάζει ο τρόπος που αυτά απευθύνονται στον αναγνώστη;

Τέλος δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να γραφτεί ένα καλό κείμενο, το ζήτημα όμως είναι ποια είναι η απεύθυνσή του. Η καλή λογοτεχνία δεν απευθύνεται σε κανέναν συγκεκριμένα, είναι αυτή η εικόνα του «μπουκαλιού στο πέλαγος» που μεταχειρίζονται ο Σεφέρης, ο Έλιοτ, ο Μοντάλε – ο ναυαγός το πετάει στη θάλασσα χωρίς να ξέρει ποιος θα το βρει, ποιος θα κατανοήσει το μήνυμά. Αλλά νομίζω ότι, μέσα από όλες τις ρήξεις που έχουν συντελεστεί από τον μοντερνισμό και μετά, υπάρχει πια ένα δεδομένο: δεν μπορούμε να παριστάνουμε ότι δεν έχει συμβεί τίποτα, οι απαιτήσεις μας δε είναι κατά πολύ υψηλότερες, οπότε δεν μπορούμε να συνεχίζουμε απλώς να γράφουμε «ωραίες ιστορίες». Η λογοτεχνία – ή μάλλον αυτό που συχνά παρουσιάζεται ως λογοτεχνία – έχει μετατοπιστεί στο να λέμε ιστορίες, σ' ένα είδους αντιμάμαλου, όπου το κύμα επιστρέφει βουβό στον εαυτό του, και τελικά γίνεται story selling: μια λογική παραγωγής και κατανάλωσης, όπου απλώς πουλάς μια ακόμη ιστορία. Όμως δεν είναι αυτό που μ' ενδιαφέρει.

— Τι σε ενδιαφέρει πρωτίστως;

Με ενδιαφέρει το κείμενο να ενέχει μια εκκρεμότητα, ένα διακύβευμα, κάτι που το αναφλέγει και το ανασυντάσσει διαρκώς. Να το πω αλλιώς, αν ένα κείμενο δεν με έχει με την πλάτη στον τοίχο, βαριέμαι να ασχοληθώ πολύ μαζί του. Και με ενδιαφέρει, όσο κι αν ακούγεται κοινότοπο, ο συγγραφέας να διαπνέεται από ευστροφία και αγάπη – αυτά είναι παρόντα σε κάθε βιβλίο που θαυμάζω, έστω και αντεστραμμένα ή με κρυφούς τρόπους.

— Στην *Ιστορία των ρευμάτων* βλέπουμε και μια πιο καθαρή ψυχαναλυτική διάθεση. Σε αυτό το πλαίσιο, να σε ρωτήσω αν σε έχει απασχολήσει η ψυχανάλυση;

Βεβαίως, έχω κάνει, και νομίζω ότι στο τελευταίο βιβλίο φαίνεται πολύ καθαρά. Εκεί υπάρχει μια έντονη εμπλοκή – με έναν τρόπο η ανάλυση και η ψυχανάλυση μπαίνουν μέσα στο κείμενο, όπως και τα όνειρα, αλλά όχι ως ακατέργαστο υλικό. Μπαίνουν με έναν συγκεκριμένο, πλαισιωμένο τρόπο.

Το λέω αυτό γιατί το όνειρο έχει πια απενοχοποιηθεί και πολλοί το εντάσσουν στη λογοτεχνία, πόσο μάλλον στο σινεμά, σχεδόν αυτονόητα. Νομίζω όμως ότι το όνειρο, όπως και η συγκίνηση, είναι σαν την πυρίτιδα – είναι ευαίσθητα υλικά, θέλουν πολύ προσεκτικό χειρισμό και, προφανώς, όταν όλα πια είναι ονειρικά, τίποτα δεν είναι ονειρικό. Ακριβώς γι' αυτό προσπαθώ στο τελευταίο βιβλίο το όνειρο να περνάει στο κείμενο μέσα απ' την ανάλυση, τη συνεδρία, τον προβληματισμό γι' αυτό. Η τέχνη πρέπει να επιβάλλει τους όρους της στο όνειρο και όχι το αντίστροφο.

— Επίσης φαίνεται ότι οι γυναίκες, ο έρωτας, οι σεξουαλικές σχέσεις έχουν πιο έντονη παρουσία. Πρόκειται για ένα συνειδητό άνοιγμα σε ένα πιο «τολμηρό» πεδίο;

Το θέμα του ερωτικού μ' ενδιέφερε απ' ενός από την πλευρά της πρόκλησης του να γράφεις γι' αυτό σε μια εποχή όπου η φαντασίωση είναι κατά βάση πορνογραφική και ταυτόχρονα αποερωτοποιημένη. Τα πάντα είναι ξεσκεπαστα, γυμνά, θελκτικά υποτίθεται, κι όμως τίποτα δεν είναι ερωτικό – όλα κινούνται μέσα σε ένα πλαίσιο εικονικότητας και προσομοίωσης. Επιπλέον, το ζήτημα ήταν πώς μπορούσα να εγχύσω το ερωτικό στοιχείο στο καλούπι του κειμένου μου δίχως να οδηγηθώ στο μελό, σε ένα είδος soft porn, ούτε σε κάτι γελοία προκλητικό, αλλά ούτε σ' έναν τόνο καθαρά λυρικό, μη πειστικό.

Ένα ακόμη ζήτημα που με ενδιέφερε πολύ ήταν η κατανόηση της κατάρρευσης των σχέσεων. Νομίζω ότι αυτό φαίνεται σε αυτή την ακραία συνθήκη όπου, μετά τη σεξουαλική απελευθέρωση, όλοι και όλες έχουν γίνει διαθεσίμιοι, αλλά ταυτόχρονα κανείς δεν συνδέεται πραγματικά με κανέναν. Το βλέπουμε όλο και περισσότερο, ειδικά στη γενιά μου και στις νεότερες γενιές, με διαφορετικές εκφάνσεις που τις μελετούν οι κοινωνιολόγοι: είτε μιας ακραίας και τελικά αδιάφορης ηδονοθηρίας είτε μιας πλήρους αποχής από κάθε σαρκική επαφή. Αλλά αρκεί υπάρχει αυτή η αίσθηση ότι δεν μπορεί πια να χτιστεί ένας πραγματικός σεξουαλικός κόσμος, ότι έννοιες όπως ψυχή ή αγάπη έχουν αδειάσει απ' το περιεχόμενό τους, ενώ το πεδίο της κατανάλωσης και του ανταγωνισμού, έχοντας επεκταθεί, αλώνει καθετί το ερωτικό.

— Στην *Ιστορία των ρευμάτων* αντιπαραβάλλεις ένα «κανονικό» ραντεβού με ένα ραντεβού με μια ιερόδουλη. Τι σε ενδιέφερε σε αυτή τη σύγκριση;

Η αντιπαραβολή θέτει, ίσως με παιγνιώδη τρόπο, ένα γνώριμο απ' τον Ουελμπέκι και τον Ντελίλλο ερώτημα – τελικά πού βρίσκεται σήμερα το άμεσο, κάτι που έχει μια στοιχειώδη ζεστασία μέσα του. Εδώ εισέρχεται η απόλυτη συναλλαγή ως αυτό που, τελικά, καταργεί τη διάχυτη συναλλαγή που δεσπόζει όχι, παραδόξως, στον πληρωμένο έρωτα αλλά στην «αγορά του έρωτα» όπου τον πρώτο λόγο έχουν η διαφήμιση και η προώθηση του εαυτού. Το κείμενο, με αφετηρία την απογυμνωμένη εκτόνωση, ανατρέπεται καταλήγοντας σε μια ωδή στην τρυφερότητα, έξω – έστω για μια στιγμή – απ' τον εφήμερο σεξουαλικό στίβο. Επιστρέφει διαρκώς το ίδιο ερώτημα: πώς ανοίγεται κανείς πραγματικά σε μια σχέση και τι σημαίνει, τελικά, να συνδέσαι με έναν άλλον άνθρωπο. Επίσης με απασχολεί η διαφορά μεταξύ αρσενικού και θηλυκού, αλλά και το πώς ένας άντρας συγγραφέας δεξιώνεται το γυναικείο στοιχείο. Σύμφωνα με μία μυθολογία που προηγείται μάλλον της *Θεογονίας* του Ησιόδου, στην αρχή δεν ήταν η Νύχτα αλλά ο Ωκεανός, το ενιαίο ρεύμα που κυκλώνει τον κόσμο. Όμως τι θα ήταν το αντρικό ρεύμα χωρίς την υδάτινη θεότητα – Τηθύς ή Θέτις – που το υποδέχεται; Η *Ιστορία των ρευμάτων* κατατρέχεται και από αυτό το ερώτημα. Αυτό που συμβαίνει με τη μετανεωτερικότητα είναι μια τάση να αίρεται πλήρως η έννοια της διαφοράς, της διάκρισης. Εμένα, αντίθετα, με ενδιαφέρει ακριβώς η διαφορά, γιατί τη θεωρώ κλειδί κατανόησης των πραγμάτων, όπως συμβαίνει σε κάθε μεταφυσική ή θεολογική προσέγγιση που σέβεται τον εαυτό της. Χωρίς την έννοια της διαφοράς δεν μπορείς να κατανοήσεις τίποτα.

— Ποιο είναι το βασικό υπαρξιακό ερώτημα που διατρέχει το βιβλίο;

Νομίζω ότι το βιβλίο έχει μέσα του τα ερωτήματα: τι είναι αγάπη, τι είναι πραγματικότητα, τι είναι ζωή τελικά και πώς διαπλέκεται με

●

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΑΠΟΛΕΙΑΣ, ΕΜΠΝΕΕΤΑΙ ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΑΝΤΟΥΝΑΜΙΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΩΣΗ ΝΑ ΕΚΦΡΑΣΕΙ ΟΛΑ ΟΣΑ ΞΕΨΥΧΗΣΑΝ Ή ΘΑ ΞΕΨΥΧΗΣΟΥΝ

●

τη γραφή. Είναι όλα αυτά που μας περιβάλλουν και νομίζουμε ότι τα γνωρίζουμε ή είναι κάτι άλλο; Μήπως η λογοτεχνία, που όμως δεν είναι καν απολύτως βέβαιη για το τι είναι πλέον η λογοτεχνία, είναι η αφορμή για να το εκφράσεις; Κατά κάποιον τρόπο το βιβλίο αφορά μια ανάβαση, αξεδιάλυτη απ’ τη διαδικασία του γραψίματος.

— **Άρα η λογοτεχνία για σένα λειτουργεί ως ο μόνος χώρος όπου μπορεί να ειπωθεί αυτό το «κάτι άλλο»;**

Ίσως εκεί βρίσκεται το παράδοξο. Η λογοτεχνία είναι αυτό που λέμε ότι είναι –ότι όλα έχουν πεθάνει, ότι όλα έχουν τελειώσει– και ταυτόχρονα είναι ίσως η μόνη τέχνη που ακόμη προσπαθεί να εκφράσει νηφάλια αυτή την κατάσταση. Δεν μπορεί παρά να κοιτάζει προς τα πίσω, προς όσα χάνονται ανεπιστρεπτί, χωρίς ωστόσο να είναι αφέλης. Στο *Εγκώμιο της σκιάς* ο Τανιζάκι, έχοντας παρουσιάσει μαεστρικά τον κλασικό ι-απωνικό πολιτισμό που διαλύθηκε, αναρωτιέται αν μπορούμε να επιστρέψουμε εκεί. Η απάντησή του είναι αρνητική, όμως γι’ αυτό ακριβώς έχουμε τη λογοτεχνία, για να «αντισταθμίζουμε την απώλεια». Με αυτή την έννοια, η λογοτεχνία είναι το σπίτι της απώλειας, εμπνέεται από μια παντοδυναμική φαντασίωση να εκφράσει όλα όσα ξεψύχσαν ή θα ξεψυχήσουν, ενώ ταυτόχρονα «εισέρχεται» σε όλες τις άλλες τέχνες και τις αλέθει, τις χωνεύει. Ο λόγος είναι στην αρχή και στο τέλος των πάντων.

— **Τώρα, με την έλευση της τεχνητής νοημοσύνης, τι αλλάζει;**

Από μία άποψη είναι ευκαιρία να διαχωριστεί η ήρα απ’ το στάρι. Θέλω να πω ότι ένα μεγάλο μέρος της λογοτεχνίας, της τέχνης εν γένει, μοιάζει ήδη να έχει παραχθεί από κάποιο άψυχο, δίκως συνειδηση λογισμικό. Προφανώς όλα αυτά θα σαρωθούν απ’ το AI, αλλά καλά κείμενα θα γράφονται πάντα, έστω και ερήμην αναγνωστών, προκαλώντας αμνηστική. Ίσως σκέφτομαι έτσι διότι είναι ο τρόπος μου να συμφιλιωθώ κάπως με την αλυσιδωτή καταστροφή που έρχεται καλπάζοντας, αντιλαμβάνομενος την ως το πεπρωμένο του ανθρώπινου είδους. Πρώτα έγινε η νοημοσύνη τεχνητή, και ύστερα γεννήθηκε η ανάγκη για τεχνητή νοημοσύνη.

— **Στα βιβλία σου υπάρχει έντονη αναφορά στη θάλασσα και στα κύματα που συνδέεται και με τους τίτλους όπως του τελευταίου, *Ιστορία των ρευμάτων*. Τι εκφράζει αυτή η εικόνα για σένα;**

Ένας φίλος έκανε ένα εύστοχο σχόλιο: είναι ένα βιβλίο που δεν είναι καθόλου «θαλασσινό» όπως του Καρκαβίτσα ή του Κόνραντ, από άποψη θεματικής δηλαδή, αλλά ταυτόχρονα είναι μέσα στο κύμα, μουσκεύεται διαρκώς. Και το κύμα, η μανιοκαταθλιπτική εναλλαγή των καταστάσεων της θάλασσας, εδώ είναι μεταφορά, είναι η τρικυμία αλλά και η γαλήνη, μάλλον είναι μια ταραχή που φωλιάζει στη γαλήνη και το αντίστροφο. Η ισορροπία δίνεται απ’ το ύφος, το ισοκράτημά μου. Απ’ το πρώτο μου πεζό βιβλίο υπάρχει αυτή η αντίληψη της Μεσογείου ως διαρκούς συναισθηματικής, θα έλεγα, διακύμανσης, όπου ο εσωτερικός κλυδωνισμός καθρεφτίζεται στη φύση.

— **Υπάρχει ακριβώς αυτή η αίσθηση ότι μέσα σε μια απόλυτη γαλήνη υπάρχει μια ταραχή. Σε ένα σημείο γράφεις «Η Θύελλα που μένει στο παρόν δεν παύει να με απειλεί». Τι εννοείς;**

Υπάρχει πάντα μια εκκρεμότητα: δεν ξέρεις ποια θα είναι η έκβαση της θαλασσογραφίας. Για να το ακούσεις όμως αυτό πρέπει να έχεις μια ψυχή που να διαθέτει, με έναν τρόπο, «κουρδισμένο αυτί». Ένα ζευγάρι ερωτεύεται, τα κύματα εισδύ-

ουν το ένα στο άλλο, ενώ άλλοτε συγκρούονται με σφοδρότητα· όμως το ρεύμα ρέει αθέατο, στον βυθό, είναι το ισοκράτημα που προανέφερα. Ότι κι αν συμβαίνει στην επιφάνεια, εκείνο διαχέεται προς τα πάνω και το διαπερνά. Με ενδιαφέρει η επιφάνεια των πραγμάτων ως μετωνυμία η επιφάνεια της θάλασσας αλλά ταυτόχρονα και το αθέατο κομμάτι που κυλάει συνεχώς εκφράζοντας αυτή τη διαρκή εκκρεμότητα. Όλα παίζονται, στη φουρτούνα υπάρχει μια βαθύτερη ηρεμία και στην ηρεμία μια λανθάνουσα αναστάτωση.

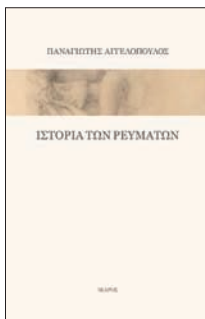
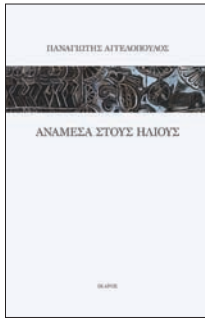
— **Είπες στην αρχή της συζήτησης ότι η καθημερινή σου ενασχόληση αφορά τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Το επάγγελμά σου σου αφίνει τον χρόνο και την ελευθερία που χρειάζεται η συγγραφή;**

Ναι. Παραδόξως, εγώ ξεκίνησα να γράφω όταν ξεκίνησα να εργάζομαι, όταν εγκατέλειψα το διδακτορικό μου, και αυτό παρότι ο χρόνος που περίσσευε μετά τις επαγγελματικές πρωτοβουλίες και υποχρεώσεις ήταν ελάχιστος. Στην Ελλάδα ευτυχώς η λογοτεχνία δεν έχει εγκλωβιστεί πλήρως σε ένα αυστηρό ακαδημαϊκό πλαίσιο, όπως έχει συμβεί αλλού για λόγους που σχετίζονται με το πώς κατανοεί η κοινωνία τη λογοτεχνία ή με τον βιοπορισμό, οπότε με έναν τρόπο αισθάνομαι σαν το ψάρι στο νερό. Υπάρχει ακόμη ελευθερία με έναν τρόπο, μέσα σ’ αυτόν τον κύκλο που τουλάχιστον είναι ο δικός μου εδώ, κι έχει το στοιχείο ενός ξεδέματος, μιας σπατάλης του προσώπου, όχι απαραίτητα αρνητικά, η δυνατότητα της παρέκκλισης, όχι όμως της επίπλαστης που συνήθως θεριεύει σε αμιγώς καλλιτεχνικούς κύκλους.

Θα έλεγα, λοιπόν, ότι το επάγγελμα με έναν τρόπο με απελευθέρωσε. Από την άλλη πλευρά, όταν είσαι συνεχώς σε επαφή με την οικονομία της αγοράς, τη βία και την αδρεαλίνη της, με την πραγματικότητα των αριθμών –που είναι άτεγκτη, αμείλικτη– οι λέξεις γίνονται ένας τρόπος να βγεις από αυτή τη συνθήκη, αμείλικτες κι αυτές με τον τρόπο τους. Ταυτίζομαι με τον θαυμάσιο τίτλο μιας arthouse κινεζικής ταινίας, *A poet on a business trip*, αλλά υποτάσσομαι σ’ εκείνη τη προειδοποίηση απ’ τη *Συνειδηση του Ζήνωνα*, που δεν θα μπορούσε να της λείπει το χιούμορ – «ονειρευόταν εκεί ακριβώς όπου δεν έπρεπε, στις δύο στήλες του ισολογισμού».

— **Το λες σαν η δουλειά να σου δίνει έμπνευση...** Ακριβώς, σε προσγειώνει λίγο για να μην είσαι συνεχώς στον ουρανό, και από την άλλη οι λέξεις σε εξυψώνουν εκεί όπου χρειάζεται. Αυτό που λείπει σήμερα –και ίσως αυτό είναι που με κινεί στη λογοτεχνία– είναι να μπορείς να πεις αυτό που είναι πασιφανές και όμως δεν το βλέπει κανείς. Μια εικόνα, για παράδειγμα ένα παιδί να περπατά μόνο του στον δρόμο, ένα τζιτζίκι να έχει καθίσει στον φλοιό του δέντρου δίπλα στο χέρι σου, μια κοπέλα να πιάνει κότσο τα μαλλιά της, ένα πληγωμένο σπουργίτι, ακόμα και ο ήχος των μηχανών του αεροπλάνου πριν την απογείωση, οτιδήποτε. Από εκεί γεννιέται η λογοτεχνία: από την αίσθηση ότι υπάρχει κάτι μυστικό στα πράγματα, χρειάζεσαι όμως την ψευδαίσθηση ότι μόνο εσύ το βλέπεις για να γεννηθεί αυτή η «ορμή» να το μεταφέρεις στο χαρτί. Η αλήθεια είναι ότι όταν είσαι νέος, όταν ξεκινάς να γράφεις και περνάς τη ρομαντική φάση, εγώ τουλάχιστον την πέρασα, νομίζεις ότι υπάρχουν «καθαρα» λογοτεχνικά θέματα. Μετά καταλαβαίνεις ότι δεν υπάρχει τέτοιος διαχωρισμός· καθετί το κάνεις εσύ λογοτεχνία εντάσσοντάς το σ’ ένα ώριμο σύμπαν γραφής, σ’ ένα ύφος.

— **Στα κείμενά σου ο αφηγητής βρίσκεται πάντα**

**Παναγιώτης
Αγγελόπουλος**
*Ανάμεσα στους
ήλιους, 2021*
*Σύσε τη θύελλα,
2023,*
*Ιστορία των
ρευμάτων, 2026*
εκδόσεις Ίκαρος

στο επίκεντρο και σαν να βρίσκεται διαρκώς σε μια αγωνία κατόνωσης και επαφής με τα άλλα πρόσωπα...

Πραγματικά τα κείμενά μου είναι κατά βάση πρωτοπρόσωπα. Υπάρχει όμως πάντα ένα άνοιγμα προς τον άλλον – ένα προσεκτικό, λελογισμένο άνοιγμα, που ίσως μαρτυράει κάτι για μένα τον ίδιο. Η αλήθεια είναι ότι τα βιβλία μου είναι αυστηρά, η πρόζα είναι μετρημένη, έστω και αν η γλώσσα συχνά μετεωρίζεται απ’ τη μια στιγμή στην άλλη. Μεταειρίζομαι τον λόγο σαν ένα πολύ ευαίσθητο υλικό που εκρήγνυται ή «λαμπαδιάζει» ακριβώς τη στιγμή που πρέπει, όχι διάχυτα σε όλο το βιβλίο.

— **Εσένα με ποιον τρόπο σε έσωσε η γραφή; Με την έννοια ότι σε βοήθησε να βάλεις στο χαρτί σκέψεις και συναισθήματα;**

Ναι, ήταν ο μόνος τρόπος που είχα πραγματικά να εκφράσω αυτό που με έκαιγε.

— **Γιατί χρησιμοποιείς τη λέξη «με έκαιγε»;**

Γιατί έτσι το νιώθω. Είναι σαν μια φωτιά. Πέρα απ’ την τρικυμία, αυτή η ανάφλεξη της ψυχής. Η φράση του Άγιου Ιωάννη της Κλίμακος που ο Βακαλόπουλος τοποθετεί στην αρχή της *Γραμμής του οριζοντος* – απ’ τα λίγα μότο που μου έχουν εντυπωθεί σε μια εποχή όπου τα μότο έχουν πάψει να έχουν νόημα, να λειτουργούν εντός μιας λογοτεχνικής σύμβασης – «Δεξάμενος φλόγα, τρέχε. Ου γαρ γινώσκεις πότε σβήνεται και εν τη σκοτία σε καταλείψει».

— **Ήταν, είναι πάντα τόσο έντονο;**

Είναι μια κατάσταση που φεύγει και επιστρέφει. Πιστεύω ότι τότε μόνο γράφεις, όταν το νιώθεις. Μπορεί να έχουν περάσει μήνες και να μην έχω γράψει λέξη. Η γραφή δεν είναι κάτι που ασκώ ως επάγγελμα, με την έννοια ότι πρέπει διαρκώς να γράφω κάτι. Δεν πιστεύω ότι είμαστε εδώ για να παράγουμε αδιάκοπα κείμενα ή έργα τέχνης. Είναι λεπτές αποχρώσεις, είναι ευαίσθητα πράγματα, πρέπει να τα σεβόμαστε. Αυτή είναι, με έναν τρόπο, και η κατάρα της εποχής μας, η διαρκής απαίτηση να συμβαίνει συνεχώς κάτι καλλιτεχνικό, κάτι συγκινητικό, κάτι «δημιουργικό» και καινούργιο. Δεν λειτουργεί έτσι. Τα πράγματα χρειάζονται τον χρόνο τους, ίσως γι’ αυτό χρησιμοποιώ τη λέξη «καίγομαι». Θέλω να γράψω κάτι μόνο όταν έχει φτάσει σε τέτοιο βαθμό έντασης μέσα μου που πρέπει να βγει στο φως. Είναι αυτή η σχέση έρωτα και θανάτου. Είναι πάντα μαζί αυτά τα δύο, ιδιόλλως είναι καλύτερο, σίγουρα πιο ειλικρινές, να μην κάνεις τίποτα.

— **Είσαι μοναχικός; Συνδέεται για σένα η γραφή με την ανάγκη ενός κλειστού, προσωπικού σύμπαντος, ενός χώρου που δεν μοιράζεται εύκολα;**

Σε ένα επίπεδο νομίζω ότι όταν γράφεις είσαι πάντα μόνος. Δεν μιλάω μόνο για την πρακτική συνθήκη που απαιτεί η γραφή, ένα είδος εσωτερικής ακινησίας, ψουχασμού, συγκέντρωσης. Αναφέρομαι στην απαρχή της ανάγκης της γραφής: για μένα τουλάχιστον, πηγάει πάντα από κάτι – μια εικόνα, έναν τόνο, μια συνειδητοποίηση – που αισθάνεσαι ανίκανος να μοιραστείς, που εκείνη τη στιγμή έχεις την ψευδαίσθηση ότι είναι μόνο για σένα, ότι το βλέπεις μόνο εσύ, και ότι οφείλεις τώρα να το κοινωνήσεις και στους γύρω σου διά του κειμένου. Οπότε, ναι, θα έλεγα ότι υπάρχει μια ροπή προς τη μοναχικότητα, προς μια εσωτερική επώαση της σκέψης. Αλλά αυτό δεν αναιρεί το αντίθετο: μια διαρκής ανάγκη να παραμένεις ανοιχτός προς τον κόσμο, προς τους ανθρώπους και προς ό,τι συμβαίνει γύρω σου. Στο τέλος το κείμενο πιάνεται από μια σημασία που θνήσκει, και πετυχαίνει εφόσον «ούτε λέγει ούτε κρύπτει αλλά σημαίνει».

— **Πώς αντιλαμβάνεσαι την επιτυχία;**

Δεν ξέρω καν τι σημαίνει ακριβώς η επιτυχία. Νομίζω ότι κάποιοι, σιωπηλά και όσο γίνεται διακριτικά, κάνει αυτό που αισθάνεται ότι οφείλει να κάνει. Από εκεί και πέρα, όλα παίρνουν τον δρόμο τους. Η λογοτεχνία είναι, θα έλεγα, βραδυφλεχής τέχνη. Δεν λειτουργεί με την ταχύτητα που απαιτεί η εποχή. Σήμερα υπάρχει μια τάση όλα να επιταχύνονται, όλα πρέπει να συμβαίνουν αστραπιαία. Η λογοτεχνία, όμως, έχει έναν δικό της ρυθμό, έναν ρυθμό άλλου κόσμου, που τον χάνει αυτοκτονώντας. Είναι ένας ρυθμός έξω απ’ τη σημερινή ανατίναξη του χρόνου.

Από αυτή την άποψη, το καλό βιβλίο –όσο παράδοξο κι αν ακούγεται σήμερα– μεγαλώνει όπως ένα δέντρο, είναι το πνευματικό του αντίστοιχο. Δεν μπορείς να μιλάς γι’ αυτό με όρους ημερών ή μηνών, ούτε με όρους επιτυχίας ή αποτυχίας. Η λογοτεχνία έχει αυτή την ευγένεια: έναν σεβασμό προς τον χρόνο, μια βαθιά κατανόηση του χρόνου που σήμερα μοιάζει να έχει χαθεί. Και χωρίς αυτόν τον χρόνο, δεν υπάρχει λογοτεχνία. **▲**

ΤΖΕΝΗ ΑΡΓΥΡΙΟΥ

«Ο ΧΟΡΟΣ ΔΕΝ ΔΙΝΕΙ ΕΤΟΙΜΕΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ, ΑΛΛΑ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΕΝΑΝ ΚΟΙΝΟ
ΧΩΡΟ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗΣ»

Της ΝΙΚΗΣ-ΜΑΡΙΑΣ ΚΟΣΚΙΝΑ - Φωτό: ΕΙΡΗΝΗ ΣΙΟΥΣΟΥΡΑ

Μετρώντας πάνω από τρεις δεκαετίες συνεπούς παρουσίας, το Διεθνές Φεστιβάλ Χορού Καλαμάτας αποτελεί το σημαντικότερο σημείο συνάντησης της ελληνικής και διεθνούς σκηνής στη χώρα μας. Η καλλιτεχνική του διευθύντρια, **Τζένη Αργυρίου**, μιλά για το όραμα της φετινής διοργάνωσης, τη θεματική της «αστάθειας» που μετατρέπεται σε τέχνη, και τη βαθιά σύνδεση του θεσμού με την πόλη και την κοινότητα.

— Ποιο θεωρείτε ότι είναι το μυστικό της επιτυχίας του θεσμού, που μετρά πλέον 31 χρόνια συνεχούς παρουσίας αποτελώντας σημείο συνάντησης του ελληνικού και διεθνούς γίγνεσθαι στο επίπεδο του χορού; Ειδικά αν αναλογιστούμε ότι γίνεται σε μια πόλη της περιφέρειας;

Νομίζω ότι δεν υπάρχει ένα μόνο μυστικό. Η επιτυχία του Φεστιβάλ είναι το αποτέλεσμα μιας μακράς συλλογικής προσπάθειας. Από την πρώτη στιγμή, το Διεθνές Φεστιβάλ Χορού Καλαμάτας είχε ένα πολύ καθαρό όραμα: να φέρει στην Ελλάδα σύγχρονο χορό από όλον τον κόσμο και να δημιουργήσει έναν τόπο συνάντησης ανάμεσα στην ελληνική και τη διεθνή καλλιτεχνική σκηνή. Αυτό ήταν ένα ιδιαίτερα τολμηρό εγχείρημα για την εποχή του και ήταν ακριβώς αυτή η ποιότητα και η συνέπεια που του χάρισαν από νωρίς διεθνή αναγνώριση.

Πιστεύω επίσης ότι το Φεστιβάλ πέτυχε κάτι ακόμη πιο σημαντικό: έγινε μέρος του σώματος της πόλης, της ταυτότητάς της και του τρόπου με τον οποίο η Καλαμάτα συστήνεται στον κόσμο. Μιας πόλης που, μετά τον σεισμό, επέλεξε να ξαναχτίσει όχι μόνο τις υποδομές της αλλά και την πολιτιστική της ταυτότητα. Είναι ένας θεσμός που αποτελεί κομμάτι της συλλογικής της μνήμης. Και αυτό, αν το δει κανείς στην ιστορική του διάσταση, δικαιώνει και το όραμα ότι η πολιτιστική ανάπτυξη δεν αφορά μόνο τα μεγάλα αστικά κέντρα. Η Καλαμάτα απέδειξε ότι μια πόλη της περιφέρειας μπορεί να αποτελέσει σημείο αναφοράς στον διεθνή χάρτη του σύγχρονου χορού. Σήμερα, μάλιστα, με την ευκολότερη πρόσβαση στην πόλη, το Φεστιβάλ έχει ακόμη μεγαλύτερες δυνατότητες να διευρύνει το κοινό του και να δεχτεί νέους επισκέπτες.

Η διάρκεια και η δυναμική του θεσμού οφείλονται στα γερά θεμέλια στα οποία χτίστηκε: στη σταθερή υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού, του Δήμου Καλαμάτας και της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αλλά και στο εμπνευσμένο έργο των ανθρώπων που το υπηρέτησαν όλα αυτά τα χρόνια. Θα ήθελα να αναφερθώ στις καλλιτεχνικές διευθύντριες, τη Βίκυ Μαραγκοπούλου, που καθόρισε επί 21 χρόνια το καλλιτεχνικό και διεθνές στίγμα του Φεστιβάλ, την Κατερίνα Κασσιούμη, που τη διαδέχτηκε για δύο χρόνια, και τη Λίνα Καπετανέα, που συνέχισε δυναμικά μέχρι και το 2024. Η καθημέιά έδωσε το δικό της στίγμα και προσέφερε κάτι πολύ σημαντικό στον θεσμό.

— Στον πυρήνα του 32ου Φεστιβάλ βρίσκεται ο χορός ως έκφραση της ανθρώπινης αστάθειας, της αβεβαιότητας, του τέλους και της αρχής. Πώς η ευαλωτότητα μπορεί να μετατραπεί σε μαγεία στη σκηνή;

Η θεματική του φετινού Φεστιβάλ γεννήθηκε από την ανάγκη να συνομιλήσει με το παρόν. Με απασχολεί πάντα η σχέση με τον κόσμο στον οποίο ζούμε. Οι συνεχείς κοινωνικές και πολιτικές ανατροπές δημιουργούν μια συνθήκη διαρκούς αστάθειας και αβεβαιότητας και διαμορφώνουν τον τρόπο που ζούμε, που σκεφτόμαστε και, αναπόφευκτα, τον τρόπο που δημιουργούμε. Αυτό που βρίσκω ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι ότι οι περισσότεροι καλλιτέχνες που φιλοξενούμε φέτος στο Φεστιβάλ επιλέγουν να αντισταθούν και να μεταμορφώσουν την πραγματικότητα. Την αφομοιώνουν και δημιουργούν κόσμους που την υπερβαίνουν. Ταυτόχρονα, νιώθω ότι έχουμε κουραστεί από τις απόλυτες βεβαιότητες. Η ευαλωτότητα είναι μια πράξη ειλικρίνειας. Όταν ένας άνθρωπος ή ένα σώμα επιτρέπει να φανεί η αδυναμία, η αμφιβολία ή το ρίσκο του, δημιουργείται μια ρωγή μέσα από την οποία μπορείς να περάσεις. Εκεί γεννιέται η συγκίνηση και η πραγματική συνάντηση. Και αυτό πιστεύω ότι κάνει κι ο χορός: δεν προσφέρει έτοιμες απαντήσεις, δημιουργεί έναν χώρο όπου διαφορετικοί άνθρωποι μπορούν να συνυπάρξουν μέσα στην αβεβαιότητα. Αυτή είναι για μένα η «μαγεία» της τέχνης. Είναι η στιγμή που μετατρέπει την ευαλωτότητα σε κοινή εμπειρία και μας επιτρέπει, έστω για λίγο, να φανταστούμε έναν διαφορετικό τρόπο να είμαστε μαζί.

Στο «Mercury Rising» του Jeftha van Dinther, η αστάθεια αφορά την ίδια τη γλώσσα, καθώς το σώμα γίνεται το πεδίο όπου γεννιούνται νέοι τρόποι επικοινωνίας. Στο «IT'S THE END OF THE AMUSEMENT PHASE» της Χαράς Κότσαλη, η αστάθεια εμφανίζεται μέσα από έναν μαρμαθώσιο κίνησης και εξάντλησης των σωμάτων, διασχίζοντας προσωπικές και συλλογικές μνήμες. Στο «Guintche», η Marlene Monteiro Freitas –που θα παρουσιαστεί στην Εναλλακτική Σκηνή του Μεγάλου Χορού Καλαμάτας– τοποθετεί την αστάθεια μέσα στο ίδιο το σώμα της, που δεν αποκτά ποτέ μια σταθερή ταυτότητα, μεταμορφώνεται διαρκώς και γεννά διαφορετικές μορφές και χαρακτήρες. Στο «Maldonne» της Leïla Ka η μεταμόρφωση αποκτά συλλογική διάσταση, με τις αλλαγές των κοστούμιών να σηματοδοτούν διαρκείς αλλαγές ταυτότητας και τα σώματα των γυναικών να αμφισβητούν τα επιβεβλημένα στερεότυπα. Τέλος, στο «Τόσαις φοραίς τόσο κοντά να είμαι» του Γιώργου Κουμεντάκη η αστάθεια μεταφέρεται στο πεδίο του ήχου. Η φωνή, ο αμανές και η ποίηση του Καβάφη δημιουργούν δονήσεις που μετακινούν όχι το σώμα αλλά την αίσθησή μας για τον χώρο, τον χρόνο και τη μνήμη. Ένας διαφορετικός τρόπος να μετατοπίζεται το «έδαφος», όχι μέσα από τη φυσική κίνηση αλλά μέσα από την ακρόαση και τη συγκίνηση.

— **Μιλάτε για την παράσταση στο Θέατρο της Αρχαίας Μεσσήνης, όπου θα φιλοξενηθεί για πρώτη φορά το Φεστιβάλ. Πόσο σημαντική είναι η συμμετοχικότητα του κοινού στις δράσεις σας και πώς σκοπεύετε να συνομιλήσετε με αυτόν τον μοναδικό αρχαιολογικό χώρο;**

Η ανάγκη της συμμετοχικότητας του κοινού κατέχει κεντρική θέση στο σκεπτικό του καλλιτεχνικού προγραμματισμού. Έτσι, φέτος σχεδιάσαμε την ενότητα «Χορός με την Κοινότητα», που έχει στόχο ακριβώς αυτό: Να συναντηθούμε μέσα στον ίδιο χώρο, να κοιταχτούμε, να μοιραστούμε μια κοινή εμπειρία. Στην Αρχαία Μεσσήνη αυτό αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα. Το Εκκλησιαστήριο αποτελούσε στην αρχαιότητα έναν χώρο αφιερωμένο στην κοινότητα, όπου γίνονταν θεατρικά και μουσικά δρώμενα, αλλά και συγκεντρώσεις του λαού με πολιτικό χαρακτήρα. Θέλουμε, λοιπόν, να αναδειξουμε εκ νέου τον συλλογικό χαρακτήρα του χώρου και τη σημασία συνεύρεσης της κοινότητας. Έτσι, το πρώτο μέρος της δράσης περιλαμβάνει την παράσταση «Amazigh in Situ» του Filipe Lourenço, μια παράσταση συνδεδεμένη με την παράδοση, που αντλεί έμπνευση από κοινοτικούς χορούς. Στη συνέχεια, ο μουσικός της παράστασης παραμένει στον χώρο και συνεχίζει να παίζει ζωντανά, καλώντας το κοινό να συμμετάσχει, να κινηθεί και τελικά «να μπει στον χορό», φτιάχνοντας έναν σημερινό κοινοτικό χορό. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι

αυτή η μετάβαση: από την παρακολούθηση στη συμμετοχή, από την απόσταση στη συνύπαρξη. Στο πλαίσιο της ίδιας ενότητας, θα πραγματοποιηθεί στο Μέγαρο Χορού Καλαμάτας ένα ιδιότυπο θεματικό πάρτι σε επιμέλεια του Βασίλη Παπαευσταθίου, όπου μέσα από μια σειρά επιλεγμένων video-clips με έντονη κινητική γλώσσα, το κοινό προκαλείται να παρασυρθεί από τις μουσικές, να επαναλάβει κινήσεις και να χορέψει.

— **Μιλήστε μου για τη φετινή συνεργασία σας με την ΕΛΣ, και συγκεκριμένα για την παράσταση του Γιώργου Κουμεντάκη «Τόσαις φοραίς τόσο κοντά να είμαι», αλλά και για όλα τα υπόλοιπα.**

Η συνεργασία μας με την ΕΛΣ αποτελεί για μένα μία από τις πιο ουσιαστικές συνεργασίες του Φεστιβάλ. Δεν αφορά μόνο την παρουσίαση παραστάσεων, αλλά και τη δημιουργία μιας σταθερής σχέσης ανάμεσα σε δύο θεσμούς που μοιράζονται μια κοινή αντίληψη για τον πολιτισμό: Γ' αυτόν τον λόγο, δεν περιορίζεται μόνο τις μέρες του Φεστιβάλ, δημιουργεί ευκαιρίες συνάντησης και συμμετοχής καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Το φθινόπωρο που μας πέρασε, στο πλαίσιο του διετούς μνημονίου συνεργασίας της ΕΛΣ με τον Δήμο Καλαμάτας και τη ΦΑΡΙΣ, υλοποιήθηκε ένα πλούσιο πρόγραμμα, που περιλάμβανε παραστάσεις για το ευρύ κοινό, δράσεις για σχολεία, οικογενειακά εργαστήρια και βιωματικά εργαστήρια για άτομα άνω των 65 ετών και άτομα με αναπηρία, με ελεύθερη είσοδο, με τη στήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος. Ήταν, λοιπόν, πολύ φυσικό και μεγάλη μας χαρά να κλείσουμε το φετινό Φεστιβάλ με μια παραγωγή του Μπαλέτου της ΕΛΣ, που συνδυάζει με μοναδικό τρόπο τη ζωντανή μουσική και τον χορό και προτείνει μια συλλογική χορογραφία. Το νέο έργο του Γιώργου Κουμεντάκη «Τόσαις φοραίς τόσο κοντά να είμαι» περιλαμβάνει τέσσερα έργα μουσικής δωματίου βασισμένα σε ποιήματα του Κωνσταντίνου Καβάφη, όπου η μελοποίηση στο ιδίωμα του αμανές και η ζωντανή εκτέλεση δημιουργούν μια εσωτερική, σχεδόν τελετουργική εμπειρία για τον θεατή. Παράλληλα, οι τρεις χορογράφοι –Πατρίσια Απέργη, Ηλίας Χατζηγεωργίου και Εύα Γεωργιανοπούλου– προσεγγίζουν το υλικό μέσα από τρεις διαφορετικές κινησιολογικές γλώσσες. Η παρουσία στοιχείων του street dance μέσα σ' αυτό το

ΓΙΑ ΜΕΝΑ Η
«ΜΑΓΕΙΑ»
ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ
ΕΙΝΑΙ Η ΣΤΙΓ-
ΜΗ ΠΟΥ ΜΕ-
ΤΑΤΡΕΠΕΙ ΤΗΝ
ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΑ
ΣΕ ΚΟΙΝΗ
ΕΜΠΕΙΡΙΑ
ΚΑΙ ΜΑΣ ΕΠΙ-
ΤΡΕΠΕΙ, ΕΣΤΩ
ΓΙΑ ΛΙΓΟ, ΝΑ
ΦΑΝΤΑΣΤΟΥ-
ΜΕ ΕΝΑΝ
ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ
ΤΡΟΠΟ ΝΑ ΕΙ-
ΜΑΣΤΕ ΜΑΖΙ

μουσικό και ποιητικό σύμπαν δημιουργεί μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα αντίστιξη και αναδεικνύει έναν σύγχρονο τρόπο να συνομιλούμε με την έννοια της ελληνικότητας.

— **Κάντε μου έναν μικρό απολογισμό της περσινής πρώτης σας χρονιάς στο τιμόνι του Φεστιβάλ και ποιες είναι προσδοκίες σας για τη φετινή διοργάνωση;**

Από την πρώτη στιγμή, ένας βασικός μου στόχος ήταν το Διεθνές Κέντρο Χορού Καλαμάτας (ΔΙ.ΚΕ.ΧΟ) να αποκτήσει δραστηριότητα σε όλη τη διάρκεια του χρόνου. Θέλουμε η Καλαμάτα να μην είναι μόνο ένας προορισμός για το Φεστιβάλ, αλλά ένας τόπος όπου οι καλλιτέχνες μπορούν να συναντιούνται, να ερευνούν, να δημιουργούν και να αναπτύσσουν τη δουλειά τους. Από την περασμένη χρονιά έγιναν σημαντικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση. Εκτός από τη συνεργασία με την ΕΛΣ, φιλοξενήσαμε τη γαλλική ομάδα Accrochap, συνεχίσαμε το πρόγραμμα Keep Dancing, επεκτείνοντάς το και στην ευρύτερη περιοχή της Μεσσηνίας, ενώ φέτος ξεκινά κι ένα νέο διεθνές πρόγραμμα φιλοξενίας καλλιτεχνών, με την πολύτιμη υποστήριξη του Ιδρύματος Ιωάννου Φ. Κωστοπούλου. Μας ενδιέφερε στη δημιουργική διαδικασία παραγωγής των έργων και οι καλλιτέχνες να συνομιλήσουν με την πόλη και τους ανθρώπους, να δούμε πώς ο ίδιος ο

τόπος μπορεί να γίνει πηγή έμπνευσής τους. Παράλληλα, η συμμετοχή μας στη σύμπραξη SYSTEMA - For the Greek Performing Arts, μαζί με το Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου και το Εθνικό Θέατρο, αποτελεί ένα ακόμη σημαντικό βήμα. Είναι μια πρωτοβουλία που ενισχύει τη σύγχρονη ελληνική δημιουργία και δημιουργεί ουσιαστικές προοπτικές ώστε τα έργα των Ελλήνων και Ελληνίδων δημιουργών να αποκτήσουν μεγαλύτερη διάρκεια ζωής, να ταξιδέψουν στο εξωτερικό και να συναντήσουν νέα κοινά.

Οι προσδοκίες μου για τη φετινή διοργάνωση δεν αφορούν μόνο τον αριθμό των θεατών ή την επιτυχία των παραστάσεων. Με ενδιαφέρει το αποτύπωμα που αφήνει το Φεστιβάλ στην πόλη και στους ανθρώπους της. Να συνεχίσει να μεγαλώνει το κοινό του σύγχρονου χορού, να δημιουργούνται σχέσεις ανάμεσα στους καλλιτέχνες και την κοινωνία και η Καλαμάτα να εδραιώνεται ως ένας τόπος διεθνούς συνάντησης, δημιουργίας και πολιτισμού. Για μένα, το Φεστιβάλ είναι πάνω απ' όλα μια γιορτή. **Α**

— **Το πρόγραμμα φέτος ξεκινά με το «He Who Falls» του Yoann Bourgeois, που παίζει με το ύψος, τη βαρύτητα και την ισορροπία. Είναι η ισορροπία και η μη ισορροπία εντέλει ένα κεντρικό στοιχείο σε πολλές παραστάσεις;**

Ναι, νομίζω ότι αυτή η έννοια της ισορροπίας και της αστάθειας διατρέχει το φετινό πρόγραμμα με διαφορετικό τρόπο. Σε ορισμένα έργα εμφανίζεται πολύ κυριολεκτικά, μέσα από τη σχέση του σώματος με τη βαρύτητα, το έδαφος και τον χώρο. Σε άλλα γίνεται μια πιο μεταφορική συνθήκη: αφορά τη γλώσσα, τον χρόνο, την ταυτότητα, τη συλλογική μνήμη ή τις κοινωνικές σχέσεις.

Στο «He Who Falls» του Yoann Bourgeois μια κινούμενη πλατφόρμα δημιουργεί ένα σύστημα αλληλεξάρτησης, όπου μία και μόνο κίνηση μπορεί να ενεργοποιήσει αντιδράσεις σε ένα ολόκληρο σύστημα. Είναι μια πολύ δυνατή εικόνα για τον τρόπο που λειτουργεί και η κοινωνία σήμερα. Στο «Do Birds Dream of Flying?» των Fabla Collective μια αιωρούμενη περιστρεφόμενη σκάλα γίνεται το μέσο για να διερευνηθούν η ελευθερία, η βαρύτητα και το ρίσκο. Το «Tempo» των Kalle Nio και Fernando Melo μοιάζει να αφηγάει τους φυσικούς νόμους και να δημιουργεί σχεδόν μαγικά έναν κόσμο όπου ο χρόνος, η κίνηση και η αντίληψή μας για την πραγματικότητα γίνονται πιο ρευστά.

© ΔΟΥΚΟΥΚΙΣ

«Τόσαις φορές, τόσο κοντά να είμαι», Γιώργος Κουμεντάκης

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΕΝ ΘΑ
ΠΕΘΑΝΟΥΜΕ
ΠΟΤΕ, ΚΟΥΦΑΛΑ
ΝΕΚΡΟΘΑΦΤΗ!

Συνέντευξη: **ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΥΡΙΑΝΟΣ**

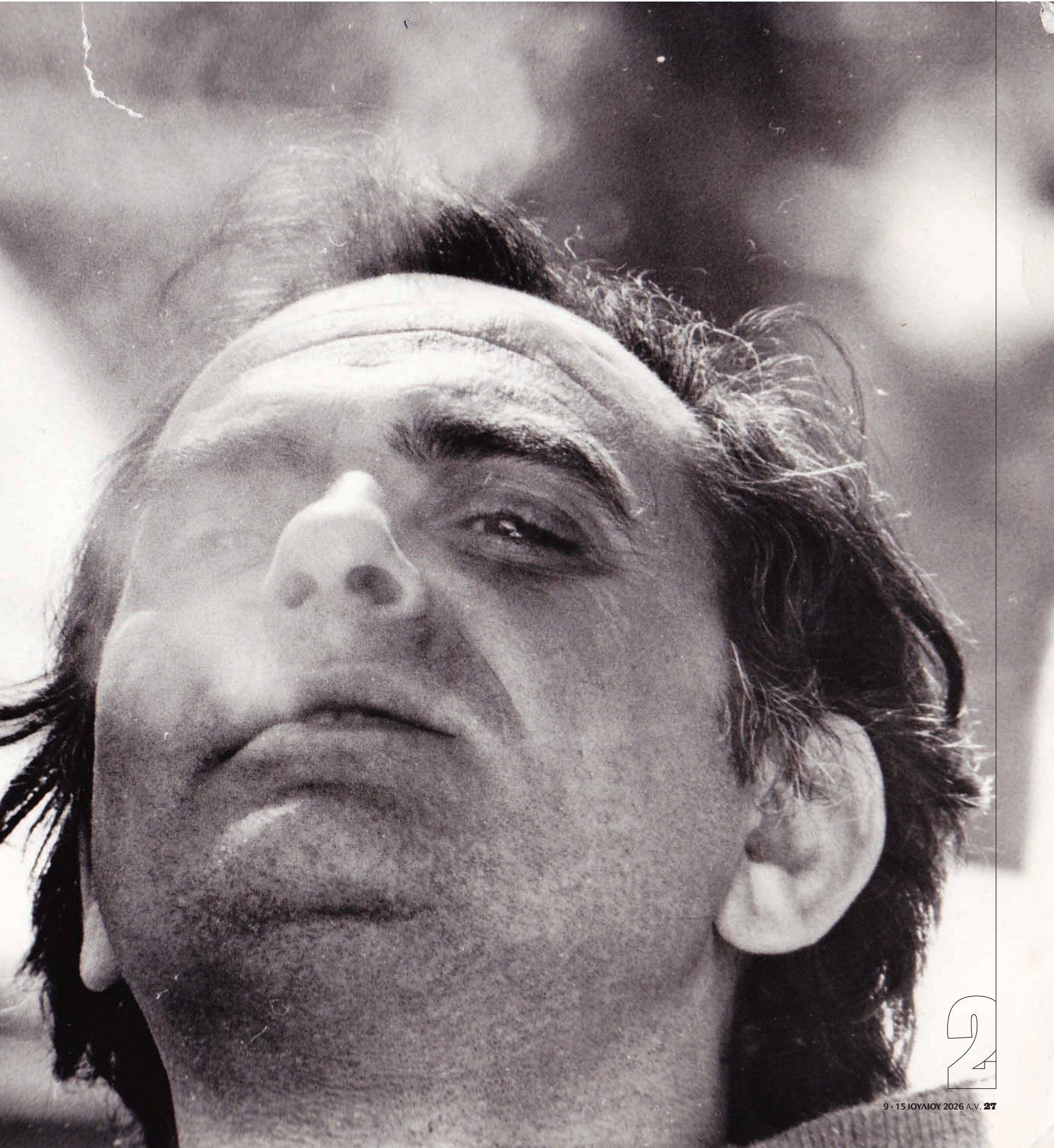
Φωτό: **ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ**

και από το προσωπικό αρχείο του Λ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Μάνος Χατζιδάκις είπε πως, από τη νεότερη γενιά, αυτός που έπαιξε τον πιο σημαντικό ρόλο στο ελληνικό λαϊκό τραγούδι ήταν ο **Λευτέρης Παπαδόπουλος**. Ο Νίκος Γκάτσος τον παραδεχόταν σαν τον καλύτερο στιχουργό της εποχής μας, καλύτερο κι από τον ίδιο. Και η μεγάλη **Ευτυχία Παπαγιαννοπούλου**, όταν άκουσε τα τραγούδια του, είπε πως δεν θα ξαναγράψει, γιατί σαν στιχουργός τούς ξεπέρασε όλους και δημιούργησε μια καινούργια κατάσταση στο τραγούδι. Εγώ, πάλι, που αγάπησα και συγκλονίστηκα και συγκινήθηκα από τα τραγούδια του, τον γνώρισα κι από κοντά και με τίμησε με τη φιλία του.

«Τι σου 'κανα και πίνεις
τσιγάρο στο τσιγάρο
κι είν' τα πικρά σου μάτια
στο πάτωμα καρφιά...»

Τρεις φορές ήταν αρκετές για να γίνουμε φίλοι με τον **Λευτέρη Παπαδόπουλο**. Και οι τρεις είχαν να κάνουν με τον στίχο. Την πρώτη φορά που τον είδα από κοντά ήταν γύρω στη δεκαετία του '80, όχι σε κάποιο μικρό καπηλειό, αλλά στο πιο διάσημο μπαρ της εποχής, το Μονπαρνάς, τη γνωστή μας Ράτκα. Με έβαλε και του απήγγειλα τους στίχους από ένα τραγούδι που είχα γράψει εκείνη την εποχή: «*Το αγόρι μου μια Κυριακή το πιάσαν αστυνομικοί, και την πικρή Δευτέρα, μου πέταξε τη βέρα. Το αγόρι μου την Τρίτη κοιτάει απ' τον φεγγίτη, την αρμυρή Τετάρτη με σβήνει από τον χάρτη...*». Ενθουσιάστηκε, ιδιαίτερα με την «αρμυρή Τετάρτη» – βρήκε καταπληκτική την ιδέα. «*Πώς σου ήρθε;*» με ρώτησε. «*Δεν ξέρω, μου ήρθε*», του απάντησα χαζά. Ήπιαμε ένα ουίσκι, άρχισε να μου απαγγέλλει στίχους του, αλλά αυτό που μου έκανε εντύπωση ήταν πως ήξερε τα πάντα για τα τραγούδια που είχα κάνει για τον Γιώργο Μαρίνο, την Αλίκη Βουγιουκλάκη, τους «*Βατράχους*», όλα τα ήξερε! Μου έκανε επίσης εντύπωση το πάθος του για το τραγούδι, για τον στίχο. Κάποια στιγμή είπα τη λέξη «*στιχάκια*» κι έγινε θηρίο. «*Αυτό να μην το ξαναπείς! Γράφουμε στίχους, στιχάκια έχουν μόνο τα ημερολόγια*».

Ανταλλάξαμε τηλέφωνα, κι ενώ ετοιμαζόμουν να φύγω, με έβαλε να απαγγείλω ξανά την «αρμυρή Τετάρτη» μπροστά σε όλο τον κόσμο. Ήθελα ν' ανοίξει το πάτωμα της Ράτκας και να με καταπιεί, αλλά επειδή είμαι ψωνάρα, το είπα. Όπως το είπα μετά μπροστά στην Άννα Νταλάρα, τον Μάκη Μάτσα, τον Γιώργο Νταλάρα, την Ειρήνη Παππά, τη Χαρούλα Αλεξίου, τον Μάνο Ελευθερίου, τον Γιώργο Λιάνη... Όπου έβλεπε γνωστό ή φίλο του, μ' έσερνε απ' το χέρι και μ' έβαζε να απαγγείλω την «αρμυρή Τετάρτη».

Τη δεύτερη φορά με πήρε τηλέφωνο:

«*Παύρη, ήμουν στο Καστρί, στον Αντρέα. Ήταν και η Ρίτα Σακελλαρίου, που τραγούδησε ένα τραγούδι που έλεγε "Εγώ δεν πάω Μέγαρο". Το τραγουδούσαν όλοι εκεί, μέχρι κι ο Αντρέας. Δικό σου είναι;*». «*Ναι, Πρόεδρε, δικό μου. Σου άρεσε;*». «*Είναι αριστούργημα! Θα κανονίσω να συναντηθείτε με τον Χρήστο Λαμπράκη, είναι η καλύτερη διαφήμιση για το Μέγαρο!*» Και μπορεί να μην συνάντησα τον κύριο Χρήστο, αλλά τον άκουσα να λέει στην παρουσίαση του προγράμματος του Μεγάρου: «*Όπως βλέπετε, το πρόγραμμά μας έχει τόσο μεγάλη ποιότητα, που ακόμα και η κυρία του τραγουδιού θ' αφήσει τον παίδαρο και θα έρθει στο Μέγαρο!*». Πήρα ενθουσιασμένος τηλέφωνο τον Πρόεδρο. «*Μήπως θα μπορούσες να γράψεις κάτι στα ΝΕΑ;*» «*Τι να γράψω; Το τραγούδι έχει γίνει σουξέ. Εδώ σου λέω ότι το τραγουδάει ο ίδιος ο Αντρέας Παπανδρέου! Τι άλλο θέλεις, ρε μαλάκα;*»

Έχω αρχίσει, αραιά και πού, να πηγαίνω στον Αττικό, το εστιατόριο στον περιφερειακό του Φιλοπάππου. Εκεί μας φροντίζει η Μίνα, η οποία, με τα υπέροχα φαγητά και την τεράστια υπομονή της, προσπαθεί να ικανοποιήσει τον Πρόεδρο και όλη την παρέα του. Ο Κώστας Λαλιώτης, ο Γιώργος Λιάνης, ο Γιώργος Κακουλιδής, ο Γιάννης Κοντός, η Ειρήνη Παππά ήταν κάθε μέρα στο τραπέζι του και περιστασιακά περνούσαν γνωστοί και φίλοι. Εγώ στην αρχή έπρεπε να τηλεφωνώ: «*Να έρθω σήμερα το μεσημέρι από τη Μίνα;*». «*Τι μέρα είναι σήμερα; Τετάρτη; Όχι, θα περάσει ο Λαλιώτης, Έλα αύριο*». Πήγαινα εκεί, με παρουσίαζε σε όλους σαν μεγάλο ταλέντο και μεγάλο τεμπέλη, τρώγαμε και μετά το φαγητό άρχιζε το μαρτύριο: «*Πες, ρε, την "αρμυρή Τετάρτη". Αλλά δυνατά, καθαρά, όχι σαν να ντρέπεται!*»

Ήρθε όμως η τρίτη φορά, που κέρδισα μια μόνιμη θέση στο τραπέζι του. Είμαστε σπίτι του, στο γραφείο. Το σπίτι είναι κάτω απ' την Ακρόπολη. Μια κλασική διώροφη μονοκατοικία, χωρίς ιδιαίτερη πολυτέλεια. Το γραφείο του είναι στο ισόγειο, ένα μικρό δωμάτιο, συνήθως μισοσκοτεινό, με ένα παλιό ξύλινο τραπέζι γεμάτο χαρτιά και βιβλία ως το ταβάνι, που λέει ο λόγος. Δεξιά είναι ένας δερμάτινος καναπές, γεμάτος κι αυτός με αποκόμματα από εφημερίδες και περιοδικά. Δίπλα στον καναπέ υπάρχει ένα τραπέζακι μ' ένα τεράστιο γυάλινο μπουλ γεμάτο δεκάδες κομπολόγια. Πίσω από τον καναπέ βρίσκεται ένα μπιλιάρδο, που όμως είναι γεμάτο κι αυτό με βιβλία. Στους τοίχους κρέμονται φωτογραφίες, πίνακες ζωγραφικής, βραβεία, πορτρέτα. Ο Γιώργος Μαρίνος μού έχει πει ότι δίπλα στο τραπέζι όπου έγραφε είχε ένα κουτί κι εκεί έριχνε χαρτάκια με στίχους. Όταν πήγε και του ζήτησε ένα τραγούδι για το φινάλε στο πρόγραμμα της Μέδουσας, ο Πρόεδρος του έδειξε το κουτί και του είπε: «*Να, εδώ έχω τους στίχους, ψάξε και πάρε όποιον σου αρέσει*». Και το

πρώτο τραγούδι που είδε ο Μαρίνος πάνω πάνω ήταν το «*Σε λίγο θα σβήσουν τα φώτα*». Τυχαίο; Δεν νομίζω.

Δεν έχει χώρο να καθίσω, παίρνω μια καρέκλα απ' το σαλόνι, κάθεται απέναντί του, ο Πρόεδρος κάθεται στο γραφείο του και απαγγέλλει: «*Μαγνητοφώνησα απόψε το φεγγάρι, έλα ν' ακούσουμε τραγούδια του ουρανού, και τα χαράματα ο ύπνος να μας πάρει, με σαλεμένο απ' τον έρωτα τον νου...*». Τον ακούω αφηρημένος. Εκείνες τις μέρες είχα διαβάσει στην εφημερίδα για ένα γκάλοπ που είχε γίνει στην Ευρώπη. Είχαν μετρήσει τα πένη 10.000 Ευρωπαίων (δεν ξέρω με τι τρόπο!) κι είχαν βρει ότι μεγαλύτερο τον είχαν οι Γάλλοι, με μέσο όρο 15,5 πόντους, ενώ οι Έλληνες είχαν τον μικρότερο, με 12,5 πόντους. Με έπιασε το εθνικό φιλότιμο κι έκατσα κι έγραφα ένα τραγούδι, το οποίο μάλιστα δημοσιεύτηκε στην ATHENS VOICE.

«**Μ' ακούς, ρε μαλάκα, ή τζάμπα διαβάζω;**» με επαναφέρει στην πραγματικότητα η φωνή του. «*Ναι, Πρόεδρε, συγγνώμη, σκεφτόμουν ένα καινούργιο τραγούδι που έχω γράψει και λέγεται "Δώδεκα πόντους και μισό". Να σου το απαγγείλω;*» «*Ρίχ' το!*» «*Δέκα χιλιάδες σερνικούς πήραν οι Ευρωπαίοι και τους μετρήσανε -τ' ακούς;- το μήκος απ' τα πένη. Αυτοί που παίρνουνε χρυσό, στους πόντους βγαίνουν πρώτοι, με δεκαπέντε και μισό, οι Γάλλοι, πατριώτη! Κι εκείνοι με τον πιο μικρό, που έρχονται τελευταίοι, δώδεκα πόντους και μισό, οι Έλληνες σου λέει!*» Μ' ακούει και γελάει τρανταχτά. Αλλά, όταν φτάνω στο τέλος – «*Δώδεκα πόντους και μισό, ετούτο το θηρίο; Μήπως τον μετρήσαν μισό, μήπως έκανε κρύο;*» – τον πιάνει ένα υστερικό γέλιο που δεν λέει να σταματήσει. Κάποια στιγμή συνέρχεται. «*Παύρη, είσαι μέγας! Από σήμερα θα τρως κάθε μέρα μαζί μου στη Μίνα!*». Ήταν η ανώτατη διάκριση, το βραβείο του, για να μου δείξει πόσο με θεωρεί φίλο του και πόσο εκτιμάει αυτά που γράφω. Και όχι μόνο αυτό. Λίγους μήνες αργότερα έρχεται στη Μίνα και πετάει πάνω στο τραπέζι το καινούργιο του βιβλίο. Ποιος ήταν ο τίτλος; «*Δώδεκα πόντους και μισό!*»

Στον στρατό με συνάδελφό του

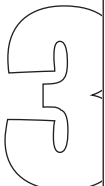

Έτσι από «θανατικός» (που έλεγε και η μανούλα) θαυμαστής, έγινα μαθητής και περήφανος φίλος του. Για χρόνια σ' αυτό το τραπέζι, γνώρισα σπουδαίους ανθρώπους, πρόσωπα και πράγματα. Τον είδα έξαλλο αλλά και δακρυσμένο. Πήγαμε μαζί σε παραστάσεις και σε εκδηλώσεις. Με πήρε δύο φορές στην τηλεόραση, στα αφιερώματα που του έκαναν στην εκπομπή του Σπύρου Παπαδόπουλου. Τον είδα να χορεύει ζεϊμπέκικο και να τραγουδάει, σε μια μοναδική βραδιά στο Μεθυσμενάκι. Πέρασαμε μια υπέροχη παραμονή Χριστουγέννων στο σπίτι της Υακίνθης (της κόρης του). Πήγαινα τα απογεύματα και πίναμε ρακόμελα μαζί με τη γυναίκα του, τη Ραία Μουζενίδου. Με διάταξε να πάω ξημερώματα μαζί με τον Στάμο Σέμση στο λιμάνι του Πειραιά για να παραλάβουμε ένα τεράστιο ψάρι 15 κιλά! Του το είχε στείλει πεσκέσι ένας φίλος του από την Κρήτη. Εδώ θα πρέπει να αναφέρω πως, την εποχή που ήμουν άφραγκος, (ενώ τώρα τα λεφτά τρέχουν απ' τα μπατζάκια μου!) ο Πρόεδρος μου έκανε κάθε μέρα το τραπέζι και η Μίνα μού έδινε στο τέλος κι ένα ταπεράκι με φαί για το σπίτι. Να τα λέμε κι αυτά.

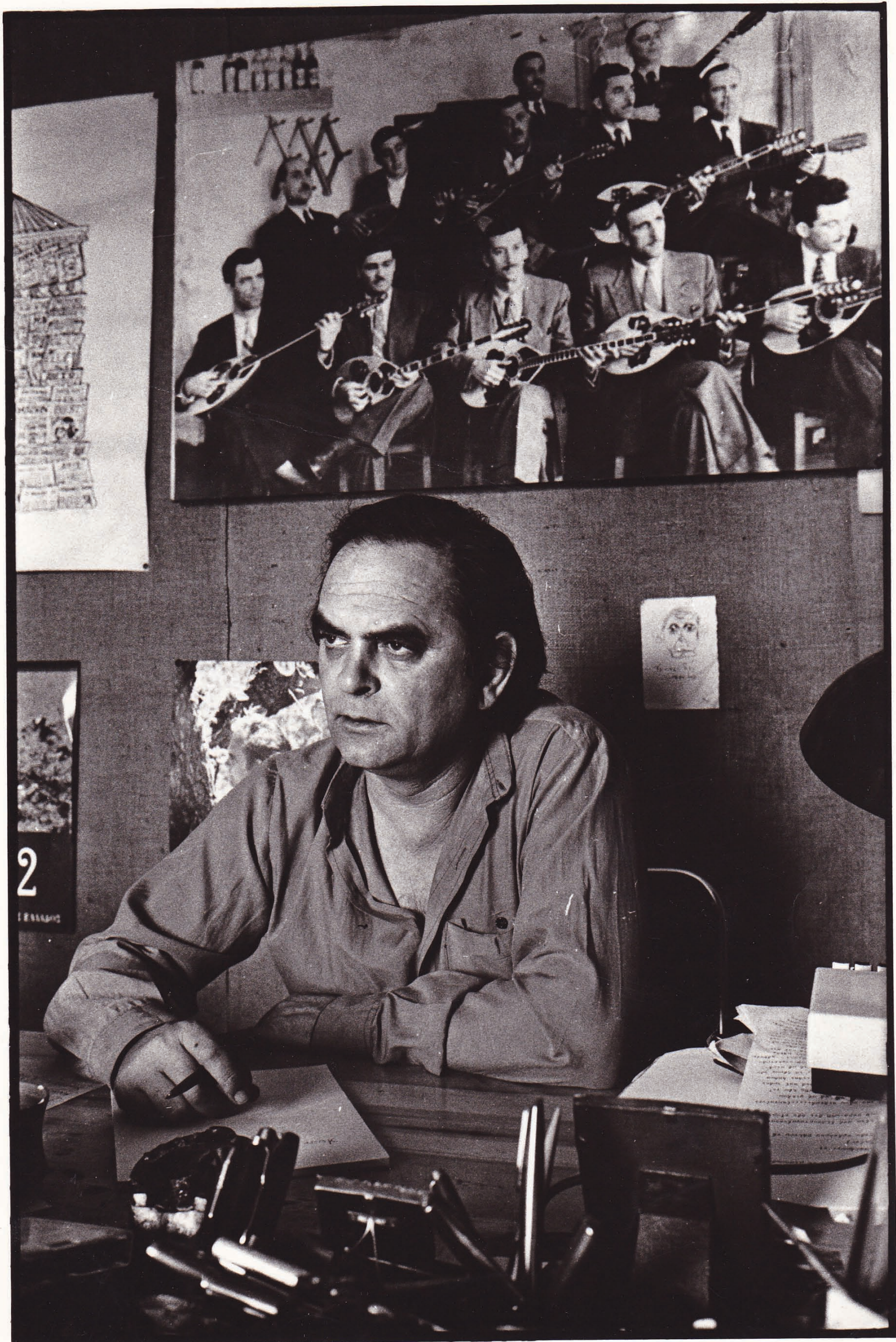
Στο τέλος όμως κάθε γεύματος με περίμενε το μαρτύριό μου. «*Ρίχ' το!*» μου έλεγε. Έπρεπε να απαγγείλω το «*Δώδεκα πόντους και μισό*». Το είχα πει τόσες φορές, που, αν καμιά φορά είχα πει παραπάνω κι έκανα κάνα λάθος, όλη η παρέα εν χορώ με διόρθωνε! Κάποια στιγμή έκανα το λάθος να εμφανίσω καινούργιο τραγούδι, το «*Ομοφυλόφιλε, απολογήσου*». Εκεί να δεις γλάντια! Έπρεπε τώρα να τα απαγγέλλω και τα δύο. Θα μου πεις, γιατί το έκανες; Γιατί τον έβλεπα να διασκεδάει. Να γελάει. Και γιατί μου αποκάλυψε το μεγάλο μυστικό: Είχε κι αυτός γράψει σατιρικούς στίχους, που όμως δεν θα δουν ποτέ το φως της δημοσιότητας. Ήταν ένα παιχνίδι για να εκτονώνεται από το βάρος των χιλιάδων τραγουδιών που είχε γράψει. «*Εκεί που πήγαινα για Λούτσα, βλέπω από πίσω μου μια...*» κ.λπ. κ.λπ. Κρίμα που δεν διοχτεύσα αυτούς τους στίχους σε μια κωμωδία του Αριστοφάνη. Θα έπεφτε το θέατρο.

Κάθε φορά που τον ρωτούσα αν θα μου έδινε συνέντευξη, μου έλεγε τα ίδια: «*Σ' εσένα, ρε; Το ρωτάς; Όποτε θέλεις*». Κανονίζαμε το ραντεβού, πήγαινα σπίτι, αρχίζαμε να μιλάμε, αλλά πάντα κάποιο τηλεφώνημα που κρατούσε ώρα, ένας φίλος που περνούσε να τον χαιρετήσει ή κάποιο ματς στην τηλεόραση μας διέκοπτε. Η συνέντευξη αναβαλλόταν για κάποια άλλη φορά. Είδα κι αποείδα, έβαλα τα μεγάλα μέσα, τον γιο του, τον Νότη, και τη γυναίκα του.

Να 'μαστε λοιπόν, μαζί με τον Τάσο Ανέστη, τον φωτογράφο μας, έξω απ' το σπίτι του, κάτω απ' την Ακρόπολη. Χτυπάω το κουδούνι, μας ανοίγει η Ραία κι κατευθυνόμαστε στο δωμάτιό του. Ο Πρόεδρος κάθεται επίσημα σε μια πολυθρόνα και με τα πυκνά φρύδια του και το σκεπτικό του βλέμμα θυμίζει το άγαλμα του Κωστή Παλαμά στην Ακαδημία. Είναι αλήθεια ότι κινείται με δυσκολία, αλλά το μυαλό του ζουράφι. Με βλέπει και χαμογελάει, σκύβω και, όπως κάνω πάντα, του φιλώ το χέρι. «*Πού είσαι, ρε μαλάκα; Γράφεις τίποτα;*» είναι οι πρώτες του κουβέντες. Όπως είναι γνωστό, ο Πρόεδρος χρησιμοποιεί πολλά «γαλλικά» στην κουβέντα του, αλλά εδώ κράτησα μόνο το «ρε μαλάκα», που στις μέρες μας πια είναι καθημερινή έκφραση, τη χρησιμοποιούμε όλοι σαν να λέμε «ρε φίλε».

Απέκτησα το πρώτο μου στιλό το 1955. Ήταν ένα μεταχειρισμένο Parker 51 με μπλε βαθύ κάλυμμα. Το πήρα, έγραψα και είδα ότι γλιστρούσε στο χαρτί, δεν κόμπιαζε, πετούσε! Από τότε το μπλε στιλό κι εγώ γίναμε αχώριστοι. Για πολλά χρόνια δεν έγραψα ούτε μία λέξη χωρίς να το χρησιμοποιήσω.

Ολευτέρης
Παπαδόπουλος
στο γραφείο του
στο σπίτι

1415 1215 5151

— Προεδράρα μου! Φιλώ το χέρι που έγραψε τόσα αριστουργήματα...

Ηλίθιε! Τόσα χρόνια σ' το λέω. Αν δεν τεμπέλιαζες και δούλευες συνέχεια, θα ήσουν τώρα μέγας στο τραγούδι.

— Τα έχουμε πει αυτά, μην τα επαναλαμβάνουμε. Είμαι μέγας στο τραγούδι κι εσύ είσαι ο Μέγιστος!

Ξέρεις τι αφιέρωση μου έγραψε ο Μάνος Ελευθερίου στο βιβλίο του; «Στο θωρηκτό Ποτέμκιν»! Δεν είναι αριστούργημα; Ραία, δεν θα κεράσουμε ένα ούισκι τα παιδιά;

— Όχι ούισκι απογευματιάτικα. Αν υπάρχει ρακόμελο... (Η Ραία φέρνει το ρακόμελο. Πίνω απανωτά δυο σφηνάκια). Λοιπόν, Πρόεδρε, σήμερα δεν έχω έρθει με τη στιχουργική μου ιδιότητα, έχω έρθει ως δημοσιογράφος, να κάνουμε μια συνέντευξη για την ATHENS VOICE.

Εκεί δεν είναι αυτό το παιδί, ο Φώτης Γεωργαλής;

— Ναι, είναι διευθυντής μας. Θαυμαστής σου και οπαδός της ΑΕΚ.

Καλό παιδί. Κι εμένα ο γιος μου ο Νότης είναι αρχισυντάκτης στην Καθημερινή. Τι με κοιτάς, ρε μαλάκα; Ξεκίνα!

— Θα ξεκινήσω με την κλασική ερώτηση: Πότε και πού γεννήθηκες;

Γεννήθηκα στις 14 Νοεμβρίου του 1935 σ' ένα δρομάκι κάτω απ' την πλατεία Κυριακού, την οδό Φωκαίας. Το δρομάκι αυτό αρχίζει από την Αριστοτέλους και φτάνει ίσαμε την Αλκιβιάδου, κόβοντας κάθετα τη Φυλής και την Αχαρών.

— Πώς ήταν η γειτονιά σου εκείνη την εποχή;

Βαριέμαι τώρα να σ' τα λέω. Τα γράφω όλα αναλυτικά στο βιβλίο μου «Οι παλιοί συμμαθητές», που κυκλοφορεί από τον Καστανιώτη. Ακόμα πουλάει αυτό το βιβλίο, έχει κάνει πάνω από 30 εκδόσεις! Φέρ' το απ' τη βιβλιοθήκη! (Πηγαίνω, του το φέρνω, ανοίγει τις πρώτες σελίδες) Να, εδώ. Η γειτονιά μου είχε τα πάντα, όλα τα καλά: φούρνο, ταβέρνες, εργαστήριο για φύλλο κρούστας και καταΐφι, συνεργείο αυτοκινήτων, γραφείο κηδειών, ένα φανερό και δέκα κρυφά μπορντέλα, μια λεύκα, δυο μουριές, έναν φοίνικα, δυο κληματαριές, αμέτρητες γλάστρες με λουλούδια, μια «τρελή», μια φαλακρή κοπέλα, την Αθανασία, που παρακαλούσε όλα τ' αγόρια να πλαγιάσουν μαζί της, ένα μοδιστράδικο, ένα ποδηλατάδικο, πολλά καφενεία, πολλές ταβέρνες, ένα τσαγκαράδικο, δύο γιατρούς, έναν δικηγόρο, τρεις οικογένειες πλούσιες και εκατό φτωχές, έναν ταγματσαφάλη, πολλούς εθνικιστές, δυο τρεις κομμουνιστές και καμιά εικοσαριά συνοδοιπόρους.

— Ποια εικόνα θυμάσαι έντονα από τα παιδικά σου χρόνια;

Τα λέω στο τραγούδι: «Σάββατο κι απόβραδο και ασετυλίνη, στην Αριστοτέλους που γερνάς, έβγαζα απ' τις τσέπες μου φλούδες μανταρίνι, σου 'ριχνα στα μάτια να πονάς. Παίζαν οι μικρότεροι κλέφτες κι αστυνόμους κι ήταν αρχηγός η Αργυρώ, και φωτιές ανάβανε στους απάνω δρόμους, τ' Αϊ-Γιάννη θα 'τανε, θαρρώ». Αυτό είναι ένα τραγούδι από την «Οδό Αριστοτέλους», τον μοναδικό ελληνικό δίσκο που πούλησε πάνω από 1.000.000 αντίτυπα!

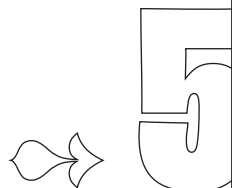
— Η Αργυρώ ήταν πραγματικό πρόσωπο ή την έβαλες για την ομοιοκαταληξία;

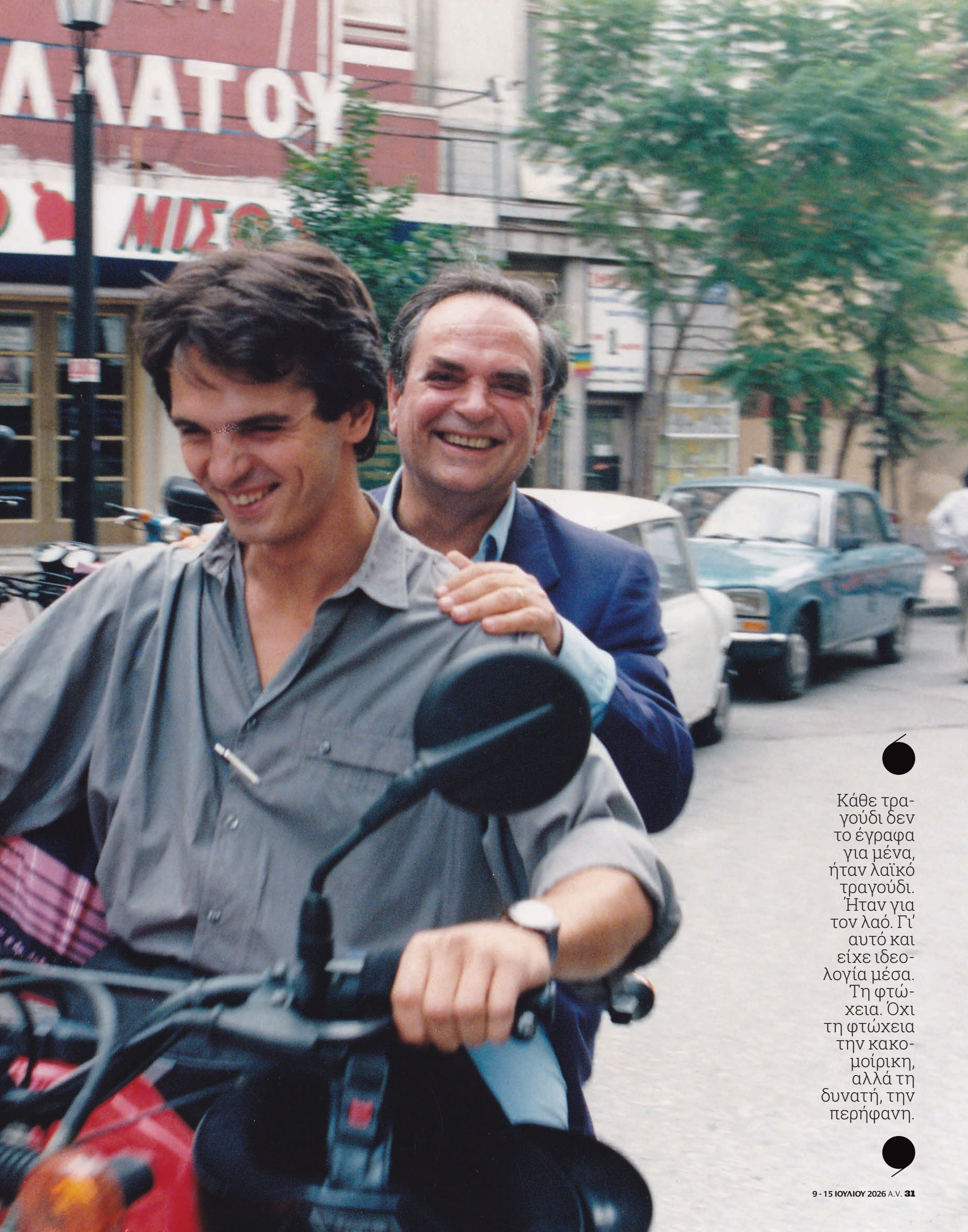
Ήταν πραγματικό πρόσωπο. Ήταν ένα κορίτσι που έμενε στην οδό Μονής Προδρόμου, έκανε παρέα μόνο με αγόρια, γυρνούσε ξυπόλυτη όπως όλοι μας, έπαιζε βόλους αλλά και ξύλο, έβριζε, και γινόταν έξω φρενών όταν τη φωνάζαμε με το παρατσούκλι της: Καγκουρό!

— Ήσουν από φτωχή οικογένεια...

Πάμφτωχη, δεν είχαμε να φάμε. Οι γονείς μου ήταν πρόσφυγες. Ο πατέρας μου είχε έρθει από την Προύσα της Μικράς Ασίας κι έκανε τον τσαγκάρη και η μάνα μου από το Νοβοροσίσκ

Βόλτα στην Αθήνα με το μηχανάκι που οδηγεί ο γιος του, Νότης

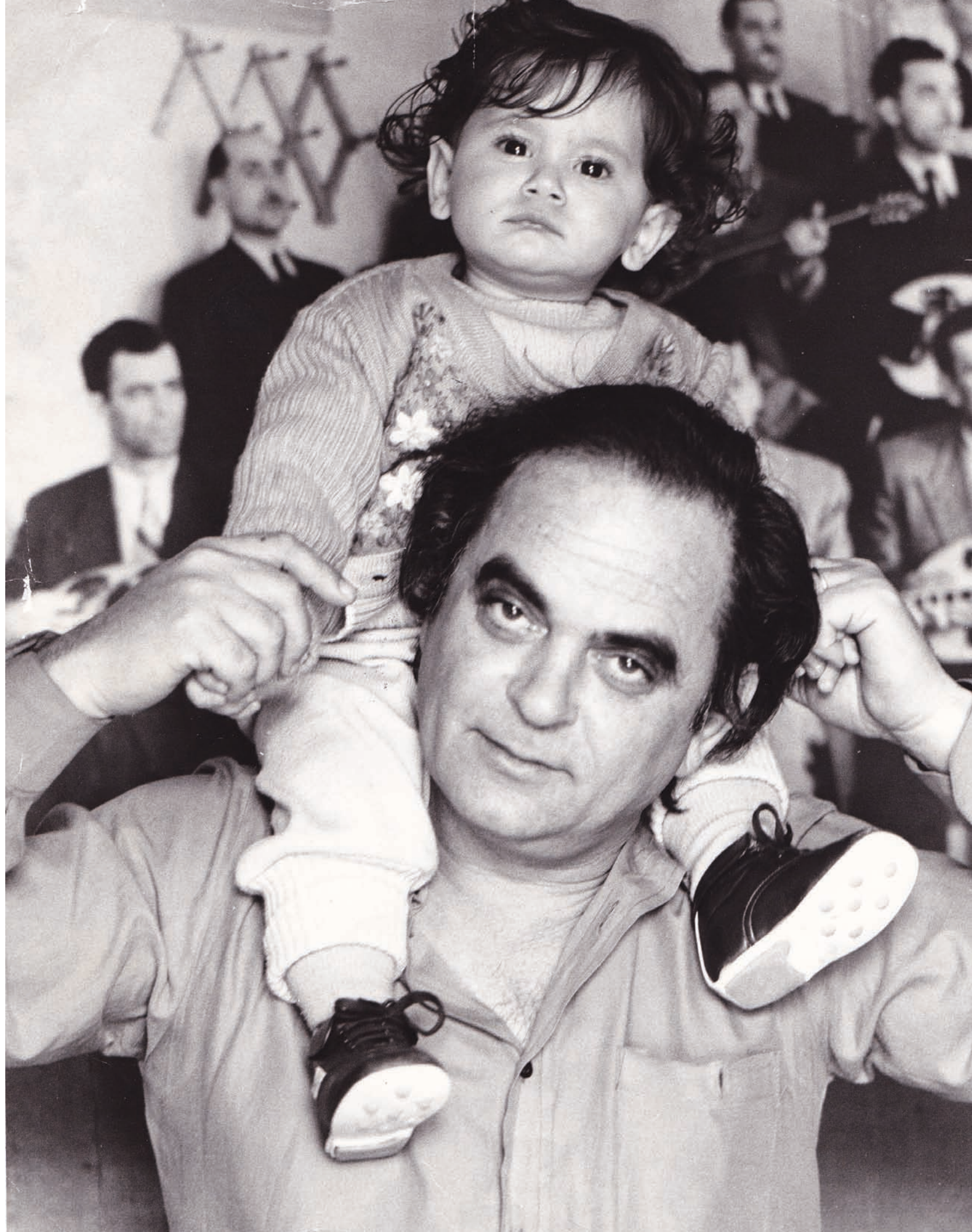

Κάθε τραγούδι δεν το έγγραφα για μένα, ήταν λαϊκό τραγούδι. Ήταν για τον λαό. Γι' αυτό και είχε ιδεολογία μέσα. Τη φτώχεια. Όχι τη φτώχεια την κακομοίρική, αλλά τη δυνατή, την περήφανη.

Είχα βάλει γραμμάτια, χρωστούσα στην Εφορία, 13 χρόνια περάσαμε πολύ δύσκολα. Φτώχεια. Αλλά ωραία φτώχεια. Γέμιζαν οι κάμαρες φιλιά!

ΛΕΥΤΕΡΗΣ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ενα τραγούδι φτιαγμένο με στίχους του Λευτέρη Παπαδόπουλου

Φτωκολογιά, μες στη δική σου την αγκάλη ήμουν απδονάκι δίχως τη φωνή το μερτικό μου απ' τη χαρά το πήραν άλλοι κάποιο Σαββατόβραδο στην Καισαριανή. Κρατούσα φλούδες μανταρίνι στο ένα χέρι κύλαγα το τσέρκι στην οδό Φυλίας κι άκουγα ένα πικρό τραγούδι του Λευτέρη «Αχ, χελιδόνι, να πετάξεις δεν μπορείς...»

Δεκαοκτώ χρονώ, μικρό παλικαράκι άγγελος δραπετής απ' τον ουρανό καβάλα πάνω στο δελφίνι-δελφινάκι κάποια γοργόνα έψαχνα να βρω. Γλυκά πονούσε στην καρδιά μου το μαχαίρι γίνονταν ο κόσμος, τόσος, μια σταλιά έβαζα τότε ένα τραγούδι του Λευτέρη κι αμέσως γέμιζε η κάμαρη φιλιά.

Τις Κυριακές στην Κατερίνη σε ζητούσα στον καφενέ που ήταν δίπλα στο γιαλό με κάποιο άγαλμα στον δρόμο προχωρούσα κι όλοι φωνάζαν «διώξτε τον τρελό!». Κάτω απ' τον έναστρο ουρανό σαν του Σεφέρη

σου είπα πρέπει να γλιτώσει το παιδί και σου τραγούδησα τον στίχο του Λευτέρη που έλεγε: «βγάλε από την πόρτα το κλειδί».

Στην Κοκκινιά απόψε αντάμωσα τον Χάρο στον δρόμο έπεφτε μια ατέλειωτη βροχή κι εκεί που έπινα τσιγάρο στο τσιγάρο έφευγε μέσα από τα χείλη μου η ψυχή. Πάνε να πεις στη δόλια μάνα το χαμπέρι ο μπαγλαμάς μου ας παίξει τώρα έναν σκοπό προτού πεθάνω ένα τραγούδι του Λευτέρη γι' αυτή την άπονη ζωή θέλω να πω...

- ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΥΡΙΑΝΟΣ

ΚΟΥΖΙΝΙΑ ΤΟΥΣ
ΦΑΝΑΤΙΚΟΥΣ ΛΕΥΤΕΡΙΣΤΕΣ

Από πόσα τραγούδια του Λευτέρη Παπαδόπουλου περιέχονται στίχοι στο ποίημα; Η απάντηση στο τέλος του αφιερώματος.

1

1 Στιγμές ξεγνοιασιάς στη Μυτιλήνη με τον Νότη μικρό
2 Στο γήπεδο με τον Νότη και τη Ραία
3 Καθαρά Δευτέρα στο σπίτι του Σπύρου Βασιλείου με την κόρη και τη γυναίκα του
4 Ο Νότης με την Υακίνθη
5 Νότης Παπαδόπουλος
6 Υακίνθη Παπαδοπούλου

της Ρωσίας. Ξενόπλενε και καθάριζε σε πλουσιόσιπτα για να βγάλει μερικές δραχμούλες. Μέναμε όλοι μαζί σ' ένα δωμάτιο, στο βάθος μιας αυλής, με κοινόχρηστη τουαλέτα. Γύρω γύρω ήταν κι άλλα τέτοια δωμάτια, με οικογένειες ολόκληρες, ο ένας πάνω στον άλλο. Στη μέση της αυλής υπήρχε ένα πηγάδι, απ' όπου παίρναμε νερό. Έχεις δει την ταινία «Συνοικία Το Όνειρο»; Κάπως έτσι ζούσαμε. Σήμερα ίσως να φαίνονται όλα αυτά γραφικά, μα τότε τα νιώθαμε στο πετσί μας, μας πονούσαν.

— Και μετά ήρθε ο πόλεμος και η Γερμανική Κατοχή...

Τη μέρα που μπήκαν οι Γερμανοί στην Αθήνα ήμουν μαζί με τον φίλο μου τον Λιάκο και τη μάνα μου. Στεκόμασταν στη γωνία Φωκαίας και Αχαρνών και παρακολουθούσαμε αυτούς τους άγριους πολεμιστές με τα κράνη και τα οπλοπολυβόλα να κατευθύνονται πεζή προς στην Ομόνοια. Μόλις πέρασε κι ο τελευταίος Γερμανός, χωρίς να ξέρω γιατί, έβαλα τα κλάματα. «Πάμε γρήγορα στο σπίτι!» πρόσταξε η μάνα μου, κι άρχισε φοβισμένη να με τραβάει απ' το χέρι. Κι απ' αυτό το τράβηγμα και την έκφραση στο πρόσωπό της, και ο Λιάκος και εγώ καταλάβαμε πως κάτι πολύ κακό είχε συμβεί.

— Ποιο ήταν αυτό το πολύ κακό; Η πείνα;

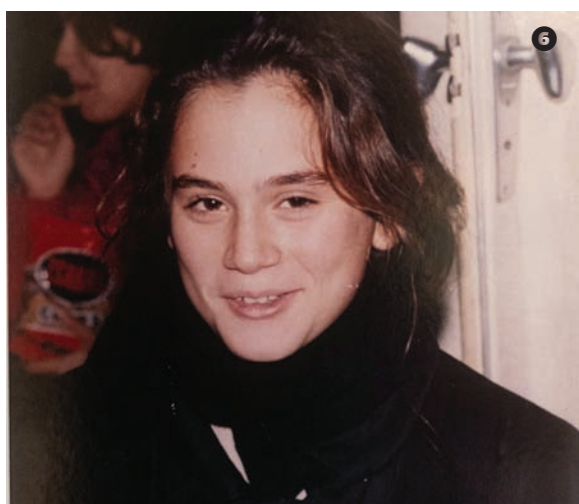
Ναι, η πείνα. Πείνα και των γονέων, στην κυριολεξία! Η μάνα μου πούλησε τη βέρα τη δική της και του πατέρα μου για δυο οκάδες αλεύρι. Εγώ είτρωγα τα πάντα για να ξεγελάσω την πείνα μου: Χαρούπια, από μια χαρουπιά που είχαμε ανακαλύψει με τον Λιάκο, το μέσα μέρος από τις πορτοκαλόφλουδες που έβρισκα στα σκουπίδια, λίγα ψιχουλάκια από τον πάγκο του φούρναρη, μια δυο σταφίδες που έπεφταν κάτω όταν ζύγιζε ο μπακάλης τη μαύρη σταφίδα. Αλλά αυτό που έχει χαρακτηί για πάντα στη μνήμη μου είναι η σκηνή που ο πατέρας μου είναι άρρωστος, δεν έχουμε τίποτα για να φάει και η μάνα μου είναι έγκυος στον αδελφό μου. Πήρε η μάνα μου ένα φλιτζάνι, έβγαλε το στήθος της, το γέμισε με το γάλα της και το έδωσε στον πατέρα μου να το πιει. Καταλαβαίνεις τώρα γιατί έγραψα: «Μάνα, δεν φυτέψαμε ούτε ένα λουλούδι κι ακριβοπληρώσαμε δυο σπουριά ζωή. Μάνα, δεν τελειώσαμε ούτε ένα τραγούδι, ήλιο ζητιανέψαμε κι έχουμε καεί!»

— Καταλαβαίνω, Πρόεδρε. Πες μου κάτι, τους στίχους τους έγραψες σε γραφομηχανή ή στο χέρι;

Όλα στο χέρι. Στην αρχή με μολύβι Faber No 2. Είναι μαλακό, τρέχει πάνω στο χαρτί και ξύνεται εύκολα. Στα πρώτα γυμνασιακά χρόνια δεν είχα δει ποτέ στίλο. Αυτό έγινε γύρω στο 1949-50. Ένα κορίτσι εμφανίστηκε σ' ένα πάρτι και μέσα στην τσάντα της είχε ένα τέτοιο. Ήταν Parker 51 και το ερωτεύτηκα με το που το είδα! Ζήτησα απ' το κορίτσι να μου επιτρέψει να γράψω κάτι πάνω σ' ένα κομμάτι χαρτί. Ενθουσιάστηκα! Καταλαβαίνεις τι θα πει να γράφεις με μελάνι, στρωτά, μαλακά, γλυκά; Εγώ απέκτησα το πρώτο μου στίλο το 1955. Ήταν ένα μεταχειρισμένο Parker 51 με μπλε βαθύ κάλυμμα. Το πήρα, έγραψα και είδα ότι γλιστρούσε στο χαρτί, δεν κόμπιαζε, πετούσε! Από τότε το μπλε στίλο κι εγώ γίναμε αχώριστοι. Για πολλά χρόνια δεν έγραψα ούτε μία λέξη χωρίς να το χρησιμοποιήσω. Για μένα, για τα δάχτυλά μου, ο φίλος, ο σύντροφος ο αχώριστος ήταν αυτό το στίλο το μεταχειρισμένο, ο «εργάτης», όπως το έλεγα. Δυστυχώς, μια μέρα έπεσε από τα χέρια της Υακίνθης, καρφώθηκε στο πάτωμα, κι από τότε, όσες προσπάθειες κι αν έκανα, δεν μπόρεσα να το επιδιορθώσω.

— ΑΕΚ πώς έγινες; Δεν έγινα, γεννήθηκα ΑΕΚ. Και ΑΕΚ θα πεθάνω!

— Τόσο πολύ;
 Ναι, γιατί η ΑΕΚ δεν είναι ομάδα, η ΑΕΚ είναι ιδέα. Είναι η ομάδα της προσφυγιάς, της φτωχολογιάς.

Ο Λευτέρης έχει δύο πλευρές, είναι δισυπόστατος. Έχει μέσα του ένα κομμάτι αλήτικο και έχει κι ένα κομμάτι τρυφερό.

—Ράια Μουζενίδου

— **Ε, καλά τώρα! Αυτά ήταν παλιά. Τώρα με τις μεταγραφές, ποια προσφυγιά και ποια φτωχολογιά;**

Άντε γαμήσου, ρε μαλάκα! Που θα μιλήσεις εσύ για την ΑΕΚ! Και γιατί φοράς τώρα κόκκινο μπλουζάκι; Μήπως είσαι ολυμπιακάκις;

— **Όχι, Πρόεδρε, αφού το ξέρεις, το αγαπημένο μου χρώμα είναι το πορτοκαλί. ΑΕΚ είμαι κι εγώ κι ο Τάσος από δω και όλοι στην ATHENS VOICE ΑΕΚ είμαστε! Τραγουδι για την ΑΕΚ έχεις γράψει;**

Δεν το ξέρεις; «Αναστενάζουν τα γκολπόστ και τα δοκάρια σπάζουν, της Ένωσης οι αετοί τα δίχτυα κομματιάζουν. Εμπρός, της ΑΕΚ παλικάρια, σουτάρετε και σπάστε τα δοκάρια, τα δίχτυα σκίστε, τη δόξα κατακτήστε, νικήστε, νικήστε, νικήστε!» Τη μουσική την έχει γράψει ο Χρήστος Νικολόπουλος.

— **Μια και λέμε για μεγάλους έρωτες... Θυμάσαι το πρώτο σου φιλί;**

Δεν θα το ξεχάσω ποτέ! Ήταν με τη Χαρίκλεια. Δεν ήταν όμορφη, αλλά ήταν νόστιμη και τσακπίνια. Της έδινα συχνά ραβασάκια, και μια μέρα μου έδωσε κι αυτή ένα, που έγραφε: «Από καιρό σ' έχω βάλει κι εγώ στο μάτι. Το απόγευμα στις 6 θα πάω στον Άγιο Παντελεήμονα να εξομολογηθώ. Να με περιμένεις απέξω μετά την εξομολόγηση». Κάτσαμε σ' ένα παγκάκι, έβαλα το χέρι μου στον ώμο της κι άρχισα να της λέω διάφορα ερωτόλογα. Δεν μου ερχόταν καλά να τη φιλήσω αμέσως, χωρίς προετοιμασία. Όταν τέλειωσα το λογύδριο, έσκυψα και τη φίλησα. Αισθάνθηκα υπέροχα! Δεν είχα ξαναφιλήσει κορίτσι ως τότε. Φαίνεται πως αισθάνθηκε το ίδιο και η Χαρίκλεια, γιατί έκλεισε τα μάτια της κι έγερσε προς τα πίσω το κεφάλι της περιμένοντας το δεύτερο φιλί. Εγώ όμως πίστευα πως δεν έπρεπε να περάσω στο δεύτερο φιλί χωρίς να μεσολαβήσει άλλος ένας μικρός πρόλογος. Τον έκανα και τη φίλησα δεύτερη φορά, κι ενώ είχα αρχίσει τον τρίτο πρόλογο, «Άσε τα λόγια και φίλα!» με πρόσταξε αγριεμένη. Συμμορφώθηκα και βάλθηκα να της δίνω το ένα φιλί μετά το άλλο τις 7, που κοίταξε το ρολογάκι της, είπε αυστηρά «Είναι ώρα», σπκώθηκε, μου έδωσε άλλο ένα φιλί όρθια κι έφυγε βιαστικά προς την Αχαρνών.

— **Πού άκουσες για πρώτη φορά τραγούδια;**

Στο σπίτι μου. Από τη μάνα μου. Το Λιζάκι, μπορεί να μην είχαμε ψωμί να φάμε, με το τραγούδι ξύπναγε, με το τραγούδι κοιμόταν. Η μάνα μου τραγουδούσε λαϊκά και ρεμπέτικα: «Τις άλλες τα 'μπλεξα κι εγώ με μια ξανθιά μικρούλα, που έχει μάτια έξυπνα, είναι και μοδιτρούλα...». Τραγούδια επίσης άκουγα από τα γραμμόφωνα που είχαν τα «κορίτσια» της γειτονιάς. Τις θυμάμαι αυτές τις κοπέλες. Ήταν πάντα λυπημένες, ξύπναγαν πάντα μεσημέρι, άνοιγαν αμέσως τα παράθυρα διάπλατα κι έστελναν εμάς τα παιδιά για διάφορα θελήματα. Μερικές φορές έμπαινα και μέσα στα σπίτια τους. Έψηναν καφέ και μετά έβαζαν στο γραμμόφωνο τη μια πλάκα μετά την άλλη, με τα τραγούδια που αγαπούσαν, τραγούδια νοσταλγικά και τρυφερά.

— **Στο σπίτι σου δεν είχατε ραδιόφωνο;**

Ποιο ραδιόφωνο, ρε μαλάκα; Στο σπίτι βάλουμε ρεύμα όταν ήμουν 17 χρονών! Και μετά πήραμε ραδιόφωνο, για να ακούμε τραγούδια και το ματς της Κυριακής.

Μεγάλωσε λοιπόν ο μικρός Λευτέρης—που τον είχαν βαφτίσει έτσι γιατί ο πατέρας του ήταν «θανατικός» βενιζελικός—μέσα στη γερμανική Κατοχή, την Απελευθέρωση, τον Εμφύλιο, τα Δεκεμβριανά, τις εκλογές, με τον Καραμανλή, τον Πα-

1 Με τον ποιητή Τίτο Πατρίκιο και τον συγγραφέα Κώστα Μουρσελά
2 Κοπή πρωτοχρονιάτικης πίτας με την Έλλη Λαμπέτη, τον Ντίνο Ηλιόπουλο και άλλους γνωστούς πρωταγωνιστές
3 Με τον ζωγράφο Πάννη Ψυχοπαίδη και όμορφη γυναικεία παρέα

πανδρέου... Πήγε Γυμνάσιο, φοίτησε στη Νομική Σχολή, άρχισε να γράφει σε εφημερίδες και τις ελεύθερες ώρες του διάβαζε ποίηση, έγραφε στίχους, ζούσε έρωτες και απογοητεύσεις, χαρές και λύπες, με μόνιμη συντροφιιά τη φτώχεια. Όπως όλη η Ελλάδα, τραβούσε κι αυτός τον δύσκολο δρόμο του και, σαν πρωταθλητής, ετοιμαζόταν μέχρι να έρθει η μεγάλη στιγμή για την οποία τον προόριζε η Τύχη και η Μοίρα. Κι αυτή η στιγμή δεν άργησε. Ήρθε στις αρχές της δεκαετίας του '60, με ένα τραγούδι. Ο Τάσος μου κάνει νόημα ότι γράφει το βίντεο, σκύβω προς τον Πρόεδρο και του λέω γλυκά.

— **Πρόεδρε, η ATHENS VOICE συμπλήρωσε φέτος 1.000 τεύχη.**

1.000 τεύχη; Μπράβο! Σε πληρώνει;

— **Ε, ναι, με πληρώνει. Αλλά δεν είναι αυτό το θέμα.**

Του ζητώ, για το χατίρι των αναγνωστών μας, να μας απαγγείλει τους στίχους από το πρώτο του τραγούδι, που έγραψε πάνω σε μουσική του Σταύρου Ξαρχάκου, την «Άπονη ζωή».

Γυρνάει, με κοιτάει μ' αυτό το άγριο αλλά και πονεμένο βλέμμα, μου πιάνει σφιχτά το χέρι κι αρχίζει να απαγγέλλει: «Άπονη ζωή, μας πέταξες στου δρόμου την άκρη, μας αδικήσες. Κι ούτε μια στιγμή δεν είπες να μας διώξεις το δάκρυ, μας κυνήγησες. Το κρίμα μας βαρύ, μας γέννησε φτωχούς, με την καρδιά πικρή, γεμάτη στεναγμούς».

Και πάνω εκεί, χωρίς καλά καλά να ξέρω γιατί, μπήγω τα κλάματα. Από το μυαλό μου πέρασαν φτωχογειτονιές, χωματόδρομοι, γλάστρες με βασιλικό, δουλενταράδες άντρες και νοικοκυρές μανάδες, αγοράκια με σφεντόνες και κορίτσια με κορδέλες στα μαλλιά και πάνω απ' όλα αυτά μια φτώχεια αβάσταχτη αλλά και μια αγάπη δυνατή, που ένωνε τους ανθρώπους στην κοινή τους μοίρα. Πίνω ένα σφηνάκι ρακόμελο για να συνέλθω.

— **Σ' ευχαριστώ πολύ, Πρόεδρε. Με συγκίνησες!**

Πατί; Πρώτη φορά τ' ακούς;

— **Έτσι όπως το είπες εσύ, πρώτη φορά! Πώς γράφτηκε αυτό το τραγούδι;**

Είχα πάει στον Ξαρχάκο. Τον ήξερα από τη γει-

τονιά. Είχαμε γίνει φίλοι και ήξερε ότι έγραφα. Κάποια στιγμή μου λέει: «Θέλεις να γράψεις τα τραγούδια για μια ταινία;». Ο Ξαρχάκος έγραφε εκείνη την εποχή τη μουσική για τα «Κόκκινα φανάρια». Τότε δεν είχαμε κινητά και μαγνητόφωνα. Έτσι έκατσε στο πιάνο κι άρχισε να μου παίζει τη μελωδία ξανά και ξανά μέχρι να τη μάθω απέξω.

— **Και πώς σου ήρθαν τα λόγια; Στον δρόμο; Πηγές σπíti σου κι άρχισες να γράφεις και να σβήνεις;**

Όχι, τα λόγια μου ήρθαν χύμα.

— **Χύμα; Και γιατί, αντί να γράφεις κάτι ερωτικό, έγραψες «Άπονη ζωή»; Ποιος ήταν ο λόγος που σ' έκανε να βάλεις αυτά τα λόγια;**

Πατί ήμουν φτωχός, ρε μαλάκα! Ήμουν μπατίρης. Και σαν κι εμένα ήταν ολόκληρη η Ελλάδα.

— **Βασανίζεσαι για να γράφεις ένα τραγούδι; Υπάρχει κάποιος που σε παίδεψε;**

Όχι, μου έρχονται όλα κατευθείαν. Μία φορά μόνο παιδεύτηκα, κι αυτό οφειλόταν όχι σ' εμένα, αλλά στις μέλισσες. Είμαι σ' ένα ξενοδοχείο στη Σαντορίνη, απάνω κοιμάται ο γιος μου κι εγώ έχω κατέβει πρωί πρωί στο μπουφέ, έχω πάρει το πρωινό μου και ετοιμάζομαι να γράψω ένα τραγούδι για μια ταινία της Βουγιουκλάκη. Κι ενώ αρχινάω να γράφω—σβιν! σβιν!—εμφανίζεται ένα σμήνος από μέλισσες για να φάνε από το μέλι που είχε μείνει στα τραπέζια. Εκεί έπρεπε να με δεις, με το ένα χέρι να διώχνω τις μέλισσες και με το άλλο να γράφω το τραγούδι.

— **Ποιο τραγούδι ήταν αυτό;**

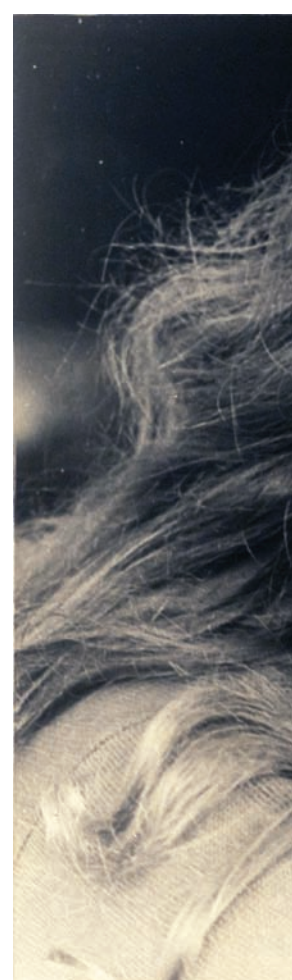
«Θα κεντήσω πάνω στου αλόγου σου τη σέλα, με διαμαντόπετρες σωρό, του φεγγαριού το πηγαινέλα στο πελαγίσιο το νερό. Αγόρι μου, να σε χαρώ». Μουσική του Μάνου Λοΐζου.

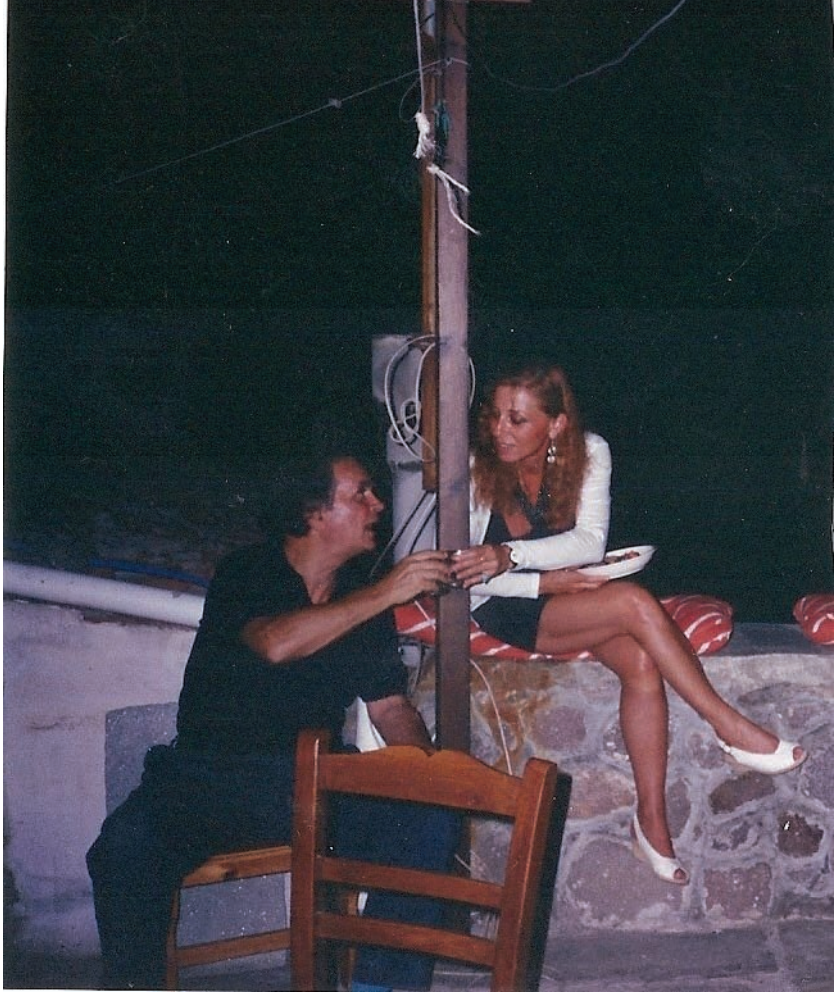
— **Τελικά ποιο είναι το μυστικό για τα χιλιάδες τραγούδια που έγραψες, το ένα καλύτερο από το άλλο;**

Είχα ταλέντο, ρε μαλάκα! Κάθε τραγούδι δεν το έγραφα για μένα, ήταν λαϊκό τραγούδι. Ήταν για τον λαό. Γι' αυτό και είχε ιδεολογία μέσα. Τη φτώχεια. Όχι τη φτώχεια την κακομοίρική, αλλά τη δυνατή, την περήφανη. Έλεγα «Φτωχολογιά, που απ' τον πηλό βγάζεις λουλούδι», έλεγα «Καμαρούλα μια σταλιά, δύο επί τρία», έλεγα «Σκέψου τι όμορφη που θα 'σαι με το φεγγάρι στα μαλλιά»...

— **Ράια (γυρνάω προς τη γυναίκα του), εσύ τι έχεις να πεις για το «φεγγάρι στα μαλλιά»;**

Έτσι μ' έριξε εμένα. Ήμουν στη Θεσσαλονίκη και γνωριστήκαμε σε μια ταβέρνα, μέσω κοινών φίλων. Εγώ ερχόμουν από το Παρίσι, όπου σπούδαζα, και δεν ήξερα ούτε ποιος ήταν ούτε τι τραγούδια είχε γράψει. Είχε έρθει για μια δημοσιογραφική αποστολή, αλλά δεν έφευγε από τη Θεσσαλονίκη, έμενε εκεί και μου έλεγε ότι ήθελε να πάρει συνέντευξη από τις γυναίκες της Θεσσαλονίκης και πρώτη απ' όλες εμένα! Μετά με πήγαινε βόλτες και μου απήγγελλε τραγούδια του. Είχα μείνει με το στόμα ανοικτό. Αλλά όταν μου απήγγελλε «Σκέψου τι όμορφη που θα 'σαι με το φεγγάρι στα μαλλιά», συγκλονίστηκα! Έτσι, έμαθα όλα του τα τραγούδια, αλλά χωρίς τις μουσικές. Ένα βράδυ σ' ένα ταβερνάκι ακούμε «Πριν το χάραμα μονάχος εξεκίνησα, αχ και στο πρώτο μας το στέκι την αυγούλα γύρισα». «Δικό μου είναι κι αυτό!» μου λέει, κι όταν το είπα στην παρέα μου γέλασαν βέβαια, γιατί είναι του Πάννη Παπαγιάννου, σε στίχους Χαράλαμπου Βασιλειάδη!

Τρυφερές στιγμές
με τη Ραία
Μουζενίδου

Ο Λευτέρης Παπαδόπουλος
φωτογραφημένος
σαν γόης του σινεμά

—Έτσι σ' έριξε;

Έτσι. Μετά άρχισε να μου στέλνει τους δίσκους του. Και μαζί όλα τα ρεμπέτικα, όλους τους δίσκους της Σωτηρίας Μπέλλου. Ερχόντουσαν στο σπίτι μου πακέτα –τι λέω;– κασόνια με δίσκους. Ο μπαμπάς μου έβλεπε να έρχονται οι κούτες και δεν καταλάβαινε τι είχε συμβεί. Δεν τον ήξερε και δεν τον είχα πάει ακόμα σπίτι μου. Κάποια στιγμή τον παρουσίασα, τα φτιάξαμε επίσημα και τρία χρόνια αργότερα παντρευτήκαμε. Ο Λευτέρης είχε έναν γιο από τον πρώτο του γάμο, τον Νότη, και μαζί κάναμε την Υακίνθη.

—Ο Πρόεδρος δεν είναι και ο πιο εύκολος άνθρωπος. Πώς τον άντεξε;

Κοίτα, ο Λευτέρης έχει πολύ μεγάλη ευαισθησία, που δεν τη δείχνει σε όλους. Όταν θέλει, είναι μέλι. Εγώ ερωτεύτηκα πάρα πολύ τα τραγούδια του και με παρηγορούσε αυτό στις δύσκολες στιγμές. Έχει επίσης μεγάλη γοητεία.

—Εσύ τι λες, Πρόεδρε;

Η Ραία είναι σπουδαία. Είναι πανέμορφη! Και είναι σπουδαγμένη, έχει σπουδάσει στη Γενεύη Βιοχημεία. Και μετά στο Παρίσι, στη Σορβόνη, θεατρικές σπουδές. Είμαι πανευτυχής που τη γνώρισα. Και να σου πω κάτι; Πέρασαμε φτώχεια μαζί. Πιάσαμε ένα τριάρι κοντά στο δασάκι του Συγγρού και μείναμε εκεί 13 χρόνια, εγώ, η Ραία, μετά γεννήθηκε η Υακίνθη, ήρθε και μια γυναίκα που φρόντιζε το παιδί, η αδελφή της Ραίας, πέντε άτομα σ' ένα τριάρι.

—Μα δεν έβγαζες λεφτά από τα τραγούδια σου εκείνη την εποχή;

Έβγαζα, αλλά έπρεπε να τα μαζεύουμε για να χτίσουμε ένα σπίτι, αυτό εδώ. Είχα βάλει και γραμμάτια, χρωστούσα στην Εφορία, 13 χρόνια πέρασαμε πολύ δύσκολα. Φτώχεια. Αλλά ωραία φτώχεια. Γέμιζαν οι κάμαρες φιλιά!

—Και μετά πώς άλλαξε η κατάσταση κι άρχισαν να έρχονται λεφτά;

Η τηλεόραση και οι ταινίες. Έβγαλα εκείνη την εποχή πολύ καλά λεφτά από το «Να η ευκαιρία», και μετά από τις εκπομπές που σκηνοθέτησε η Ραία. Αλλά τα πιο πολλά λεφτά τα έβγαλα από τα τραγούδια που έγραψα για το σινεμά. Ξέρεις πόσα μου έδινε ο Φίνος για κάθε τραγούδι; 3.000 δραχμές! Παγκουί! Πολλά λεφτά τότε! Σε μια ταινία είχα γράψει 8 τραγούδια. Επί 3.000 το ένα, 24.000 δραχμές. Μ' αυτά τα λεφτά εκείνη την εποχή έπαιρνες αυτοκίνητο!

Χτυπάει το τηλέφωνο. Το σηκώνει. «Ναι! Πότε το έγραψα αυτό, ρε μαλάκα; Γιατί δεν έρχεστε από δω με τον Νότη; Θα έρθει μαζί και ο πρέσβης; Ας έρθει! Άντε γαμήσου τώρα, σε κλείνω, έχω συνέντευξη με τον Παύρη!» Κλείνει το τηλέφωνο, απλώνει το χέρι του και μου καϊδεύει το κεφάλι. «Σε ευλογάει τώρα», μου λέει η Ραία. Γονατίζω και σκύβω το φαλακρό μου κρανίο για να πάρω την ευλογία. Αρχίζει πάλι να λέει πόσο τεμπέλης είμαι και πόσο σπαταλώ το ταλέντο μου. Δεν απαντώ, απολαμβάνω την αίσθηση του χεριού του πάνω στο κεφάλι μου.

—Τι άλλο να πούμε; Σε βλέπω κουρασμένο.

Η Ραία μού στάθηκε. Η ύπαρξή της δίπλα μου με κράτησε όλα αυτά τα χρόνια.

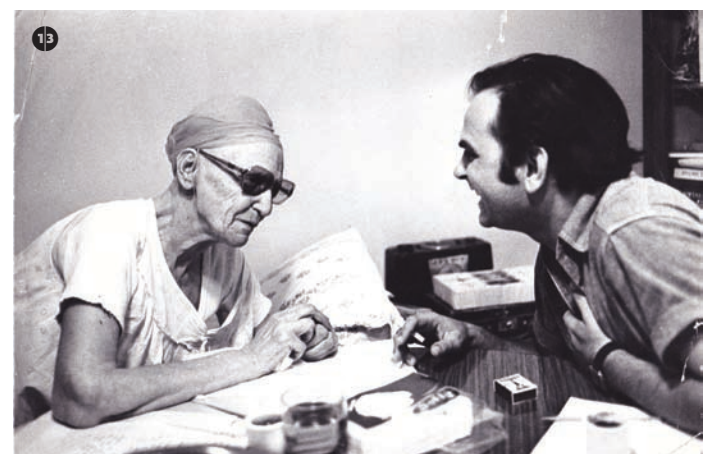
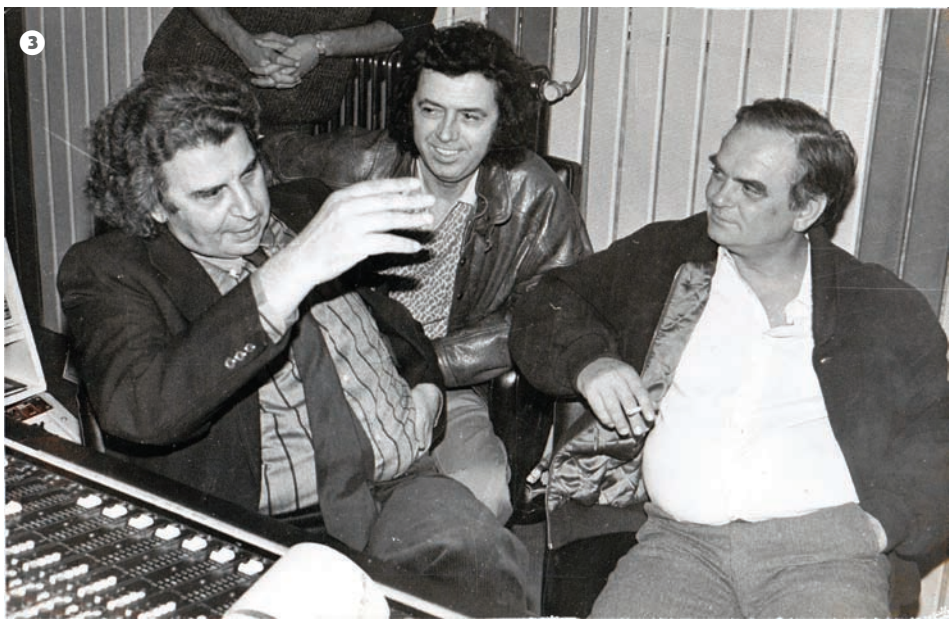
—Ραία, ισχύουν αυτά που λέει;

Ο Λευτέρης έχει δύο πλευρές, είναι δισυπόστατος. Έχει μέσα του ένα κομμάτι αλήτικο και έχει κι ένα κομμάτι τρυφερό. Όταν τον γνώρισα εγώ, ήταν 40 χρονών, είχε παντρευτεί και είχε χωρίσει, είχε τον γιο του τον Νότη και μια μεγάλη αντροπαρέα που τη συναντούσε στην ταβέρνα, έτρωγαν, έπιναν, έπαιζαν χαρτιά – ήταν οι Λευτεριστές. Τι ήταν οι Λευτεριστές; Ο σκληρός πυρήνας των φίλων του έφτιαξε ένα κόμμα, μια ένωση φίλων του Λευτέρη και αυτομάτως ονομάστηκαν Λευτεριστές. Η ομάδα όμως αυτή ήθελε έναν αρχηγό κι έτσι διάλεξαν ποιον άλλο; Τον Λευτέρη! Γι' αυτό τον λένε Πρόεδρο. Είναι Πρόεδρος της Ένωσης Λευτεριστών!

- 1 Με τον Χρήστο Νικολόπουλο και τον Στράτο Διονυσίου
- 2 Με τον στιχουργό Κώστα Βίρβο
- 3 Με τους Μίκη Θεοδωράκη και Σταμάτη Κόκκοτα
- 4 Με τον Γιάννη Πάριο
- 5 Με τον Λουκιανό Κηλαπδόνη
- 6 Στιγμές χαράς με τον Πύργο Νταλάρα
- 7 Με τον συνθέτη Σταύρο Ξαρχάκο
- 8 Με τον συνθέτη Γιάννη Μαρκόπουλο
- 9 Με τον αγαπημένο του φίλο και συνεργάτη Μάνο Λοΐζο
- 10 Με τη Σωτηρία Μπέλλου
- 11 Με τη Χαρούλα Αλεξίου
- 12 Με τον Πύργο Ζαμπέτα
- 13 Με την στιχουργό Ευτυχία Παπαγιαννοπούλου

Μαγεύτηκα από την πρώτη στιγμή από τη φωνή της Χαρούλας. Σου ξεσκίζει την καρδιά. Κι ο Νταλάρας, όμως, είναι σπουδαίος! Έχει ένα μέταλλο στη φωνή του που με συγκινούσε και μ' έκανε να γράφω τραγούδια μόνο γι' αυτόν.

Την έχω ακούσει χιλιάδες φορές αυτή την ιστορία. Λένε μάλιστα πως μια φορά ήταν μαζί με τον Ανδρέα Παπανδρέου και κάποιος φώναξε «Πρόεδρε!». Γυρίζει ο Παπανδρέου, κι αυτός που φώναξε λέει: «Δεν εννοώ εσένα, Αντρέα, τον Λευτέρη Παπαδόπουλο εννοώ!».

— **Είναι αλήθεια, Πρόεδρε;**
Μαλακίες!

— **Πολιτικά παραμένεις ΠΑΣΟΚ;**

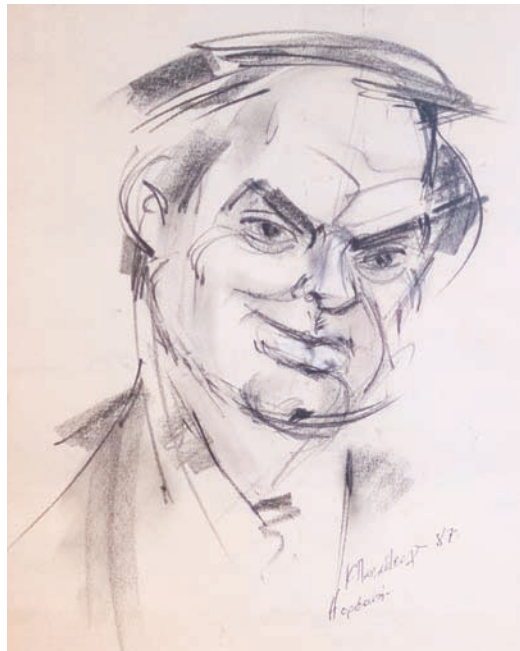
Τι να κάνω; Εμένα όλοι οι φίλοι μου, αυτοί που έφυγαν –ο Παπανδρέου, η Μελίνα– αλλά κι αυτοί που μένουν –ο Λαλιώτης, ο Λιάνης– όλοι είναι ΠΑΣΟΚ. Έτσι είμαι κι εγώ κατά κάποιον τρόπο υποχρεωμένος να είμαι ΠΑΣΟΚ. Η Ραία είναι ΚΚΕ. Αλλά τώρα πια δεν υπάρχουν ιδεολογίες. Τώρα έχουμε πόλεμο και βλέπω αυτόν τον πόλεμο να εξαπλώνεται παντού. «Ήταν μια σπίθα στην αρχή και μιας βροχής ψιχάλα, κι έγινε η σπίθα πυρκαγιά και πέλαγος η στάλα», που λέω και στο τραγούδι. Για άλλη μια φορά, αυτός που θα πληρώσει τη νύφη είναι η τέχνη. Αυτή τη στιγμή στο τραγούδι υπάρχουν άνθρωποι με ταλέντο που πεινάνε και ζητιανεύουν για μια μπουκιά ψωμί. Κάτι πρέπει να κάνουμε γι' αυτό. Ένα ταμείο αλληλοβοήθειας. Νομίζω ότι η Αυτοδιαχείριση ετοιμάζει μια μεγάλη συναυλία για να μαζευτούν χρήματα. Όλοι πρέπει να βοηθήσουμε.

— **Μια και ανέφερες τους ανθρώπους του τραγουδιού, να ρωτήσω τη γνώμη σου για τους στιχουργούς που βγήκαν μετά από σένα;**

Τι; Θα μου λες ονόματα κι εγώ θα κάνω κριτική; Βαριέμαι... Όλοι μετά από μένα είναι καλοί! Στο τραγούδι, εξάλλου, σοι μόνοι αδέκαστοι κριτές είναι ο κόσμος και ο χρόνος.

— **Με τον Χατζιδάκι γιατί δεν συνεργάστηκες;**

Ήθελε να γράψω ένα τραγούδι για τον Κεμάλ. Όταν τον ρώτησα ποιος είναι ο Κεμάλ, μου λέει «Ο σκύλος

Πορτρέτο
του Λευτέρη
Παπαδόπουλου, 1987

μου». Του είπα ότι εγώ τραγουδι για σκύλο που τον λένε Κεμάλ δεν γράφω.

— **Γιατί; Επειδή σου θύμιζε τον Κεμάλ Ατατούρκ;**

Δεν ήθελα, ρε μαλάκα, πώς να σ' το πω; Κατάλαβα ότι δεν με γούσταρε κι ότι δεν τον γούσταρα. Δεν ταίριαζαν τα χνώτα μας!

— **Και με τον Καζαντζίδη γιατί έκανες μόνο δύο τραγούδια;**

Ναι, αλλά τι τραγούδια! «Το μερτικό μου απ' τη χαρά μου το 'χουν πάρει άλλοι, γιατί είχα χέρια καθαρά και μια καρδιά μεγάλη. Θεέ μου, τη δεύτερη φορά που θα 'ρθω για να ζήσω, όσο η καρδιά κι αν λαχταρά, δεν θα ξαναγαπήσω!» Ο Καζαντζίδης ήταν μεγάλος τραγουδιστής, αλλά πολύ φιλοκρήματος. Ήθελε να υπάρχει μόνο το δικό του όνομα στον δίσκο για να παίρνει όλα τα ποσοστά. Αλλά εγώ είχα δώσει αγώνες για να μπαίνει εκτός από του τραγουδιστή και το όνομα του συνθέτη και του στιχουργού.

— **Και η Χαρούλα Αλεξίου; Ο Γιώργος Νταλάρας;**

Αυτοί είναι παιδιά μου. Μεγάλοι τραγουδιστές. Μαγεύτηκα από την πρώτη στιγμή από τη φωνή της Χαρούλας. Βγαίνει μέσα απ' τα σωθικά της: «Κίτρινη πόλη, παραμονές βροχής, το πόμολο της πόρτας παγωμένο. Ακόμα μια νύχτα που σε περιμένω, μα πάλι δεν θα 'ρθεις». Την ακούς και σου ξεσκίζει την καρδιά. Κι ο Νταλάρας, όμως, είναι σπουδαίος! Έχει ένα μέταλλο στη φωνή του που με συγκινούσε και μ' έκανε να γράφω τραγούδια μόνο γι' αυτόν: «Αχ, χελιδόνι μου, πώς να πετάξεις σ' αυτόν τον μαύρο τον ουρανό; Αίμα σταλάζει το δειλινό και πώς να κλάψεις;». Ποιος άλλος θα μπορούσε να το πει έτσι όπως το είπε ο Νταλάρας;

— **Έγραψες και βιβλία, με μεγάλη επιτυχία.**

Βλέπεις απέναντι στην βιβλιοθήκη; Όλα αυτά τα βιβλία είναι δικά μου. Είκοσι έχω βγάλει. Ξέρεις τι δουλειά είναι αυτή; Έχω γράψει χιλιάδες τραγούδια. Ξέρεις τι ξενύχτια, τι πόνος, τι κούραση ψυχολογική είναι αυτή; Δεν υπολογίζω τα κείμενα στην εφημερίδα κάθε μέρα, τις μεταφράσεις, τα θεατρικά, τις εκπομπές στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση. Αλλά τα έκανα όλα αυτά γιατί ήμουν μάγκας! Ήμουν ένα λαϊκό παιδί.

— **Τόσα λαϊκά παιδιά υπήρχαν στην εποχή σου. Όμως κανένα δεν έγραψε τα αριστουργήματα που έχεις γράψει εσύ. Από πού ήρθε αυτό το πράγμα; Ο Θεός! Και η ανάγκη.**

— **Ναι, αλλά κι εσύ ήσουν έτοιμος να δεχτείς αυτή την ευλογία...**

Γιατί ήμουν φιλότιμος, ρε μαλάκα, δεν ήμουν τεμπέλης σαν κι εσένα.

— **Ε καλά, Πρόεδρε, νέος άνθρωπος είμαι, μόνο 70 χρονών. Όταν μεγαλώσω, θα γίνω πιο εργατικός. Εσύ πόσων χρονών είσαι;**

Εγώ είμαι 90. Αλλά θα ζήσω μέχρι τα 130!

Η Θρυλική παρέα των Λευτεριστών, αποτελούμενη από γνωστούς ποιητές, στιχουργούς, συνθέτες και τραγουδιστές, μέχρι και διακεκριμένους γραφίστες

Δίπλα Μπροστά στο Θέατρο Μινώα σε έργο για το οποίο είχε γράψει τους στίχους

Κάτω Αυτόγραφο του Λευτέρη Παπαδόπουλου με τα 10 σπουδαιότερα ελληνικά τραγούδια. (Τον ρώτησα για το 8, την «Ψαρούλα», γιατί την έβαλε; Απάντησε δεν πήρα.)

Τα 10 τραγούδια
είναι τα παρακάτω

- 1) Φραγκοσυριανή
 - 2) Αχάριστη
 - 3) Ευσεβία στην Κυριεύς
 - 4) Νύχτωσα χωρίς φουγάρι
 - 5) Τα παλιό μου παραιο
 - 6) Όλα αυτά στα φέτα
 - 7) Πριν από χάρητα
 - 8) Εσπινάκι και ψαρούλα
 - 9) Άμονη ζωή
 - 10) ~~Κακή~~ Σπρωφ βότρωσε αν
- M. Τερέζης 20/4/11

Είκοσι βιβλία έχω βγάλει. Ξέρεις τι δουλειά είναι αυτή; Έχω γράψει χιλιάδες τραγούδια. Ξέρεις τι ξενύχτια, τι πόνος, τι κούραση ψυχολογική είναι αυτή;

— Εσύ, Προεδράρα μου, με τα τραγούδια που έγραψες, θα ζήσεις όχι 130, αλλά 1.000 χρόνια!
Αντε τώρα, φύγε! Κουράστηκα.

— Μια τελευταία ερώτηση. Τι τίτλο να βάλω;
Αντε γαμηθείτε!

— Πολύ τολμηρό δεν είναι; Να βάλω «θα ζήσω μέχρι τα 130»;
«3.000 το κομμάτι!» Αυτό να βάλεις! Ρε μαλάκα, έχεις τόσο ταλέντο. Έναν τίτλο δεν μπορείς να βρεις;

— Πώς σου φαίνεται το «Δεν θα πεθάνουμε ποτέ, κουφάλα νεκροθάφτη»;

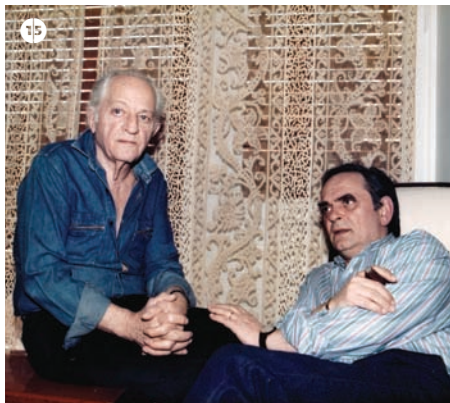
Με κοιτάει για λίγο έκπληκτος και μετά ξεκαρδίζεται στα γέλια. Κλείνω το κινητό με το οποίο τον μαγνητοφώνουσα, μαζεύω τα χαρτιά μου, πίνω άλλο ένα ρακόμελο για τον δρόμο, τους καληνυχτίζω και βγαίνω στη Ροβέρτου Γκάλλι. Ένα ταξί περνάει από μπροστά μου, το σταματάω, μπαίνω μέσα, το ραδιόφωνο παίζει «Βρέχει φωτιά στη στράτα μου, φωτιά που μ' έχει κάψει, για τα φτωχά τα νιάτα μου κανένας δεν θα κλάψει...»
«Τραγουδάρα!» μου λέει ο ταξιτζής, ένας συμπαθητικός 40άρης. «Ήμουν πριν από λίγο στο σπίτι του Λευτέρη Παπαδόπουλου που έγραψε τους στίχους», του λέω για να κάνω τη φιγούρα μου. «Ο Πρόεδρος!» λέει με ενθουσιασμό ο ταξιτζής. Λέμε κι άλλα, για το ταλέντο του, για τη συνέντευξη που του έκανα, για την ATHENS VOICE...

Φτάνουμε στο σπίτι. Κάνω να πληρώσω, έχω 50άρικο, ο ταξιτζής δεν έχει ρέστα. «Μήπως έχετε κάρτα;» Ψάχνω στη μέσα τσέπη του

- 1 Με τον Ανδρέα Παπανδρέου
- 2 Με τον Μίκη Θεοδωράκη
- 3 Με τον εκδότη Χρήστο Λαμπράκη
- 4 Με την Αλίκη Βουγιουκλάκη
- 5 Με την Ειρήνη Παππά
- 6 Με τον Κάρολο Παπούλια
- 7 Με τον Αντώνη Τρίτση
- 8 Με τον Αντώνη Σαμαράκη
- 9 Με τον Μητροπολίτη Ειρηναίο
- 10 Με τον Κώστα Κουτσουμπίτη
- 11 Με τη Μελίνα Μερκούρη και τον Γιώργο Γεννηματά
- 12 Με τον Αλέκο Σακελλάριο
- 13 Σπύρος Μερκούρης, Λευτέρης Παπαδόπουλος, Μελίνα Μερκούρη, Αλέξανδρος Λυκουρέζος
- 14 Πάννης Δημαράς, Ειρήνη Παππά, Λευτέρης Παπαδόπουλος, Ραία Μουζενίδου, Πύργος Λιάνης
- 15 Με τον Ζυλ Ντασέν
- 16 Με τον Άγγελο Τερζάκη και την Άννα Συνοδινού
- 17 Με τον Φρέντυ Γερμανό
- 18 Η μεγάλη στιγμή που ο Λευτέρης Παπαδόπουλος δίνει την ευλογία του στον Πύργο Παυριανό

Όλοι οι φίλοι μου, αυτοί που έφυγαν – ο Παπανδρέου, η Μελίνα – αλλά κι αυτοί που μένουν – ο Λαλιώτης, ο Λιάνης – είναι ΠΑΣΟΚ. Έτσι είμαι κατά κάποιον τρόπο υποχρεωμένος να είμαι ΠΑΣΟΚ

15

μπουφάν, βρίσκω την κάρτα, πληρώνω, βγαίνω. Κι ενώ το ταξί εξαφανίζεται στο βάθος του δρόμου, διαπιστώνω ότι έχω χάσει το κινητό. Σίγουρα μου έχει πέσει μέσα στο ταξί.

Ανεβαίνω στο διαμέρισμα, ανοίγω τον υπολογιστή, στέλνω μήνυμα στην Ντίνα, την αδελφή μου: «Πάρε τηλέφωνο στο κινητό μου!» της γράφω και είμαι έτοιμος να πάθω εγκεφαλικό. «Χτυπάει», μου απαντάει. Θέλω να σκοτωθώ. Δεν με νοιάζει για τις επαφές, τις φωτογραφίες, ούτε για τη συσκευή. Αυτό που με τρελαίνει είναι ότι μέσα στο κινητό υπάρχει η συνέντευξη του Προέδρου. Τι θα του πω; «Ελα να ξανακάνουμε τη συνέντευξη γιατί έχασα το κινητό μου»; Πέφτω στα γόνατα και παρακαλώ τον Θεό, τον Άγιο Φανούριο, τον Άγιο Ελευθέριο, τον Αϊ-Γιώργη να κάνουν το θαύμα τους. Και, φίλε μου, τη δωδεκάτη ώρα, πάνω που είμαι έτοιμος να αυτοκτονήσω, το θαύμα γίνεται! Βλέπω μήνυμα από την Ντίνα: «Πήγαινε στο αστυνομικό τμήμα Δάφνης. Ο ταξιτζής βρήκε το κινητό σου και το παρέδωσε εκεί».

Βγαίνω στον δρόμο, σταματάω ένα ταξί, πάω στο τμήμα. «Ευτυχώς που δεν το είχατε κλειδωμένο», μου λέει η αστυνομικός. «Πήραμε την τελευταία κλήση και ήταν η αδελφή σας». «Μήπως ο ταξιτζής σας άφησε κάποιο τηλέφωνο για να τον ευχαριστήσω;» «Όχι, μας είπε να σας πούμε μόνο μία λέξη: Πρόεδρος!». **A**

ΑΠΑΝΤΗΣΗ
ΣΤΟ ΚΟΥΖΙΝΙ
ΤΟΥΣ ΦΑΝΑΤΙΚΟΥΣ
ΛΕΥΤΕΡΙΣΤΕΣ

Η σωστή απάντηση είναι ότι
στο ποίημα περιέχονται στίχοι
από 30 τραγούδια του
Λευτέρη Παπαδόπουλου

ΣΥΝΑΝΤΗΘΗΚΑΝ ΞΑΝΑ ΕΚΕΙΝΟ ΤΟ ΒΡΑΔΥ. ΤΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΗΤΑΝ ΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟ. ΠΑΛΙΟ, ΖΕΣΤΟ, ΕΛΑΦΡΟΣ ΣΤΡΑΒΟ, ΣΑΝ ΝΑ ΕΙΧΕ ΜΕΤΑΚΙΝΗΘΕΙ ΛΙΓΟ ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΙΖΕ, ΑΠΟ ΣΥΝΗΘΕΙΑ, ΝΑ ΣΤΕΚΕΤΑΙ ΕΚΕΙ.

ΟΤΑΝ ΧΤΥΠΗΣΕ, ΕΚΕΙΝΗ ΚΑΘΟΤΑΝ ΣΤΟ ΜΠΑΛΚΟΝΙ ΜΕ ΜΙΑ ΜΙΣΟΤΕΛΕΙΩΜΕΝΗ ΜΠΥΡΑ, ΠΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣΕ ΑΚΟΜΗ ΛΙΓΗ ΔΡΟΣΙΑ. ΤΟΥ ΑΝΟΙΞΕ. ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΕΡΙΜΕΝΕ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ, ΑΜΗΧΑΝΟΣ. ΠΑΛΙ, ΣΚΕΦΤΗΚΕ. ΟΧΙ ΜΕ ΕΝΟΧΛΗΣΗ Η ΧΑΡΑ, ΑΛΛΑ ΟΠΩΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΙΔΙΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΝΑ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΡΟΥΧΑ..

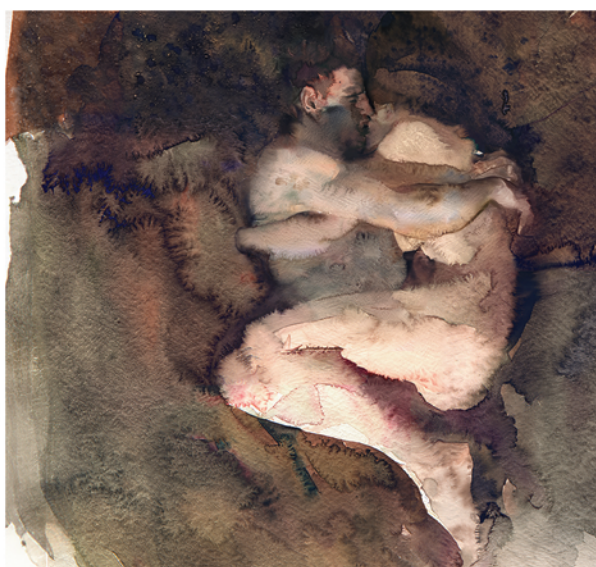

ΤΟΝ ΑΦΗΣΕ ΝΑ ΠΕΡΑΣΕΙ. ΤΟ ΠΟΥΚΑΜΙΣΟ ΤΟΥ ΚΟΛΛΟΥΣΕ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΗ. ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΕΙΧΑΝ ΕΚΕΙΝΗ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΕΙΑ ΟΛΟ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗ, ΠΟΥ ΤΗΝ ΕΚΝΕΥΡΙΖΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΜΙΑ ΚΑΘΑΡΗ, ΤΙΜΙΑ ΑΓΕΝΕΙΑ.

ΤΟΥ ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΕ ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ.

ΛΙΓΟ. ΟΧΙ ΑΠΟ ΔΙΑΘΕΣΗ· ΑΠΟ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ. ΣΑΝ ΝΑ ΕΒΑΖΕ ΜΙΑ ΧΑΡΤΟΠΕΤΣΕΤΑ ΣΕ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΗΔΗ ΧΥΘΕΙ. Η ΠΟΡΤΑ ΕΚΛΕΙΣΕ ΠΙΣΩ ΤΟΥ. ΚΑΙ ΓΙΑ ΛΙΓΟ, ΠΡΙΝ ΑΡΧΙΣΟΥΝ ΞΑΝΑ ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ, ΥΠΗΡΞΕ ΚΑΤΙ ΠΟΥ, ΑΠΟ ΜΑΚΡΙΑ, ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΠΕΡΑΣΕΙ ΓΙΑ ΤΡΥΦΕΡΟΤΗΤΑ. ΜΕΣΑ ΣΕ ΕΚΕΙΝΗ ΤΗ ΣΙΩΠΗ, Η ΖΕΣΤΗ ΑΡΧΙΣΕ ΝΑ ΔΟΥΛΕΥΕΙ ΠΑΝΩ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗ ΖΩΟΥ.

ΕΓΙΝΕ ΥΛΗ: ΠΗΧΤΗ, ΣΙΡΟΠΙΑΣΤΗ, ΠΙΑΣΜΕΝΗ ΣΤΑ ΑΝΟΙΧΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ, ΣΤΑ ΕΠΙΠΛΑ, ΣΤΟ ΔΕΡΜΑ ΤΟΥΣ. ΔΟΥΛΕΥΕ ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΣΩΜΑΤΑ ΤΟΥΣ ΜΕ ΑΡΓΗ ΕΠΙΜΟΝΗ, ΤΑ ΕΦΕΡΝΕ ΠΙΟ ΚΟΝΤΑ - ΑΡΚΕΤΑ ΩΣΤΕ Η ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΝΑ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΙΚΡΟΤΕΡΗ, ΟΧΙ ΑΡΚΕΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΑΛΛΑΞΕΙ ΚΑΤΙ.

ΕΞΩ, Η ΠΟΛΗ ΑΛΛΑΖΕ ΑΡΓΑ ΘΕΣΗ. ΑΠΟ ΤΑ ΑΝΟΙΧΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ ΤΡΥΠΩΝΑΝ ΞΕΝΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ, ΦΩΝΕΣ, ΜΥΡΩΔΙΕΣ ΑΠΟ ΜΠΑΧΑΡΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΜΕΝΟ ΛΑΔΙ. ΑΠΕΝΑΝΤΙ, ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΘΘΟΝΕΣ ΠΟΥ ΤΡΕΜΟΠΑΙΖΑΝ, ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΙΛΟΥΣΑΝ, ΕΤΡΩΓΑΝ, ΒΑΡΙΟΥΝΤΑΝ, ΑΛΛΑΖΑΝ ΚΑΝΑΛΙ. ΟΛΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΣΑΝ ΓΥΡΩ ΤΟΥΣ ΤΙΠΟΤΑ ΔΕΝ ΤΟΥΣ ΑΓΓΙΖΕ.

ΚΑΙ ΓΙΑ ΛΙΓΟ ΔΕΝ ΧΡΕΙΑΖΟΤΑΝ ΝΑ ΕΙΠΩΘΕΙ ΤΙΠΟΤΕ.

ΥΣΤΕΡΑ ΑΡΧΙΣΑΝ ΝΑ ΜΙΛΟΥΝ. ΗΡΕΜΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ, ΣΧΕΔΟΝ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ, ΣΑΝ ΝΑ ΚΡΑΤΟΥΣΑΝ ΑΚΟΜΗ ΤΗΝ ΚΟΥΒΕΝΤΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ. ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΘΥΜΟΥΝΤΑΝ ΑΠΟ ΠΟΙΑ ΦΡΑΣΗ ΑΡΧΙΖΕ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑ. ΙΣΩΣ ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΑΡΧΙΖΕ ΣΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ, ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ ΠΑΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΜΙΚΡΑ ΚΕΝΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ. ΚΑΙ Ο ΤΟΝΟΣ ΕΙΧΕ ΗΔΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΘΕΙ.

ΟΤΑΝ ΠΙΑ ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ ΒΗΚΑΝ, ΧΤΥΠΟΥΣΑΝ ΣΑΝ ΘΥΜΩΜΕΝΑ ΕΝΤΟΜΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΙΧΟΥΣ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ. ΓΥΡΙΣΑΝ ΠΙΣΩ ΠΙΟ ΣΚΛΗΡΕΣ, ΜΕ ΜΙΑ ΑΓΡΙΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΘΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΠΛΗΤΤΕ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ, ΟΤΑΝ ΘΑ ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΣΑΝ ΝΑ ΣΥΜΦΙΛΙΩΘΟΥΝ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΚΑΦΕ. ΗΤΑΝ ΣΑΝ ΤΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΝΑ ΕΙΧΕ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΕΙ ΤΟΥΣ ΠΑΛΙΟΥΣ ΚΑΒΓΑΔΕΣ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟΥΣ ΕΦΤΥΝΕ ΤΩΡΑ ΠΙΣΩ, ΠΙΟ ΘΥΜΩΜΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΟΥΣ. .

ΚΙ ΕΠΕΙΤΑ, ΟΣΟ ΑΠΟΤΟΜΑ ΕΙΧΕ ΑΡΧΙΣΕΙ, Ο ΚΑΒΓΑΣ ΕΣΒΗΣΕ. ΕΜΕΙΝΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΟ ΕΚΕΙ, ΕΞΑΝΤΛΗΜΕΝΟΙ, ΠΟΛΥ ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΟΙ ΓΙΑ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΟΥΝ Η ΝΑ ΝΟΙΑΣΤΟΥΝ. ΚΟΙΜΗΘΗΚΑΝ ΣΕ ΧΩΡΙΣΤΑ ΚΡΕΒΑΤΙΑ, ΟΠΩΣ ΕΙΧΑΝ ΚΑΝΕΙ ΚΙ ΑΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ, ΜΕ ΤΟΙΧΟΥΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΤΟΥΣ ΦΤΙΑΓΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΠΕΡΦΑΝΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΠΛΗΓΕΣ.

ΕΚΕΙΝΟΣ ΕΜΕΙΝΕ ΣΤΟ ΠΙΣΩ ΔΩΜΑΤΙΟ, ΞΑΠΛΩΜΕΝΟΣ ΑΝΑΣΚΕΛΑ, ΚΟΙΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΤΑΒΑΝΙ. ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ ΕΙΧΑΝ ΗΔΗ ΑΡΧΙΣΕΙ ΝΑ ΘΑΛΩΝΟΥΝ- Η ΕΝΤΑΣΗ ΟΜΩΣ ΕΜΕΝΕ ΠΑΝΩ ΤΟΥ, ΚΟΛΛΗΜΕΝΗ ΣΑΝ ΙΔΡΩΤΑΣ. ΓΙΑ ΛΙΓΟ ΑΚΟΥΓΕ ΜΟΝΟ ΤΗΝ ΑΝΑΣΑ ΤΟΥ. ΥΣΤΕΡΑ, ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΥΖΙΝΑ, ΗΡΘΕ ΕΝΑ ΑΔΙΟΡΑΤΟ ΤΡΙΞΙΜΟ. ΜΙΑ ΦΟΡΑ. ΜΕΤΑ ΠΑΛΙ ΣΙΩΠΗ. ΑΠΟΚΟΙΜΗΘΗΚΕ.

ΣΤΙΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΞΥΠΝΗΣΕ ΑΠΟΤΟΜΑ. ΠΡΩΤΑ ΑΝΤΕΔΡΑΣΕ ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟΥ: Η ΚΑΡΔΙΑ, ΟΙ ΠΑΛΑΜΕΣ, ΤΟ ΔΕΡΜΑ. ΤΟ ΜΥΑΛΟ ΤΟΥ ΑΡΓΗΣΕ ΛΙΓΟ, ΣΑΝ ΝΑ ΜΗΝ ΕΙΧΕ ΠΡΟΛΑΒΕΙ ΑΚΟΜΗ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΕΙ ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΞΥΠΝΗΣΕΙ. ΚΑΤΙ ΥΠΗΡΧΕ ΣΤΗΝ ΚΟΥΖΙΝΑ. ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΔΕ ΑΜΕΣΩΣ. ΠΡΩΤΑ ΤΟ ΕΝΙΩΣΕ. ΥΣΤΕΡΑ ΓΥΡΙΣΕ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ.

ΚΑΠΟΙΟΣ ΚΑΘΟΤΑΝ ΣΤΗΝ ΞΥΛΙΝΗ ΚΑΡΕΚΛΑ ΤΗΣ ΚΟΥΖΙΝΑΣ, ΗΣΥΧΟΣ, ΕΠΙΣΗΜΟΣ, ΣΑΝ ΞΕΧΑΣΜΕΝΟΣ ΘΕΟΣ. ΟΧΙ ΚΑΠΟΙΟΣ. ΟΧΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ. ΟΧΙ ΑΚΡΙΒΟΣ..... ΕΙΧΕ ΣΧΗΜΑ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, ΑΛΛΑ ΟΙ ΑΚΡΕΣ ΤΟΥ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΣΩΣΤΕΣ. ΤΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΚΥΜΑΤΙΣΕ, ΠΥΚΝΩΝΕ ΚΑΙ ΑΡΑΙΩΝΕ, ΣΑΝ ΚΑΠΝΟΣ, ΠΟΥ ΠΑΛΕΥΕ ΝΑ ΝΑ ΚΡΑΤΗΣΕΙ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΟΣ ΣΩΜΑΤΟΣ.

ΣΤΟ ΕΝΑ ΤΟΥ ΧΕΡΙ ΚΡΑΤΟΥΣΕ ΕΝΑ ΦΛΙΤΖΑΝΙ ΤΣΑΪ, ΜΕ ΤΡΟΠΟ ΑΠΡΕΠΟΣ ΗΡΕΜΟ. ΑΥΤΟ ΤΟΝ ΤΡΟΜΑΞΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠ' ΟΛΑ. ΟΧΙ ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ. ΟΧΙ Η ΑΜΟΡΦΙΑ ΤΟΥ. Η ΜΙΚΡΗ, ΣΧΕΔΟΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑ ΠΟΥ ΕΚΑΝΕ ΤΗ ΣΚΗΝΗ ΑΚΟΜΗ ΠΙΟ ΛΑΘΟΣ.

ΣΗΚΩΣΕ ΑΡΓΑ ΤΟ ΦΛΙΤΖΑΝΙ. ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ ΣΤΟΜΑ ΓΙΑ ΝΑ ΔΕΧΤΕΙ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ. ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΚΑΝ ΠΡΟΣΩΠΟ. ΟΥΤΕ ΜΑΤΙΑ ΝΑ ΣΤΑΘΕΙ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΤΟΥ. ΚΙ ΟΜΩΣ ΕΝΙΩΣΕ ΠΩΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΣΕ ΑΠΟΣΤΑΣΙΟΠΟΙΗΜΕΝΑ, ΣΑΝ ΚΟΣΜΙΚΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ ΠΟΥ ΜΕΛΕΤΑ ΤΟ ΣΧΗΜΑ ΕΝΟΣ ΜΥΡΜΗΚΙΟΥ. ΟΧΙ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟ. ΩΣ ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΑΠΟ ΜΕΛΗ. ΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ. ΩΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΔΗΗ ΚΡΙΘΕΙ.

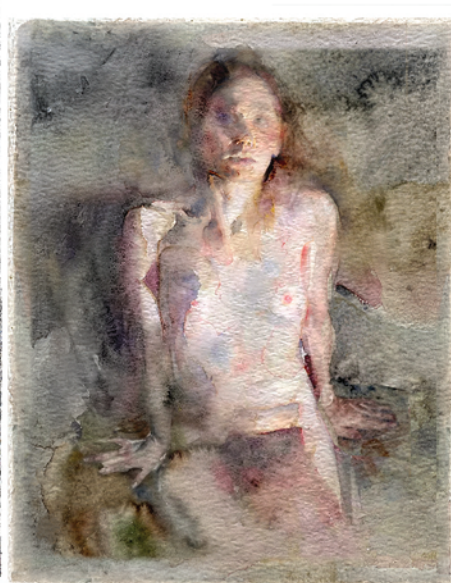
Η ΦΙΓΟΥΡΑ ΚΑΤΕΒΑΣΕ ΤΟ ΦΛΙΤΖΑΝΙ ΑΡΓΑ, ΣΑΝ ΝΑ ΜΗ ΒΙΑΖΟΤΑΝ. ΥΠΗΡΧΕ ΣΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΜΙΑ ΣΚΟΠΙΜΗ, ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΧΑΡΗ, ΣΧΕΔΟΝ ΠΡΟΣΒΛΗΤΙΚΗ· Η ΑΚΡΙΒΕΙΑ ΜΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΤΙΠΟΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ. ΕΠΕΙΤΑ ΣΗΚΩΘΗΚΕ.

ΑΡΧΙΣΕ ΝΑ ΚΙΝΕΙΤΑΙ. ΔΕΝ ΠΕΡΠΑΤΟΥΣΕ. ΓΛΙΣΤΡΟΥΣΕ. ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΒΑΡΟΣ, ΟΥΤΕ ΔΕΡΜΑ. ΜΟΝΟ ΤΗΝ ΥΠΟΝΟΙΑ ΕΝΟΣ ΣΩΜΑΤΟΣ. ΠΕΡΑΣΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΥΖΙΝΑ ΣΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΘΟΡΥΒΟ ΚΑΙ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕ ΣΤΑ ΠΟΔΙΑ ΤΟΥ ΚΡΕΒΑΤΙΟΥ, ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΤΙΓΜΗ ΕΜΕΙΝΕ ΑΚΙΝΗΤΗ, ΣΑΝ ΝΑ ΤΟΝ ΖΥΓΙΣΕ.

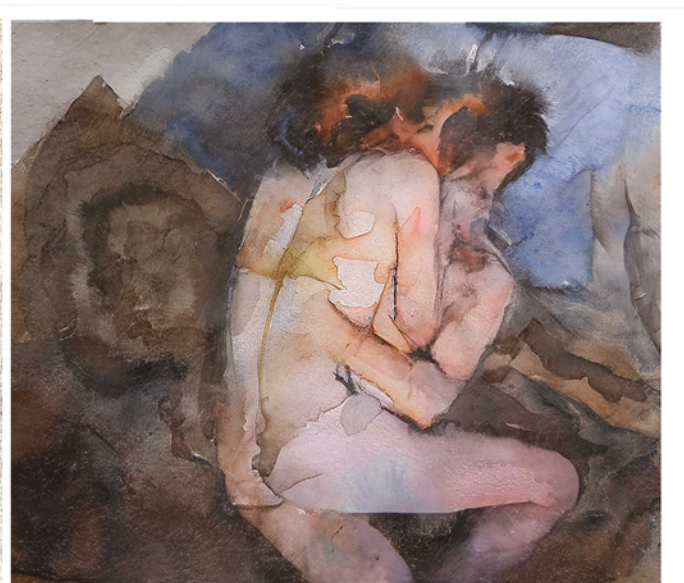
ΥΣΤΕΡΑ, ΣΧΕΔΟΝ ΑΠΟΤΟΜΑ, ΣΚΟΡΠΙΣΕ, ΣΑΝ ΚΑΠΝΟΣ ΑΠΟ ΛΙΒΑΝΙ ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΚΑΕΙ ΓΙΑ ΠΟΛΛΗ ΩΡΑ. ΔΕΝ ΕΦΥΓΕ ΟΜΩΣ. ΚΑΤΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΕΜΕΙΝΕ ΣΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ, ΚΟΛΛΗΜΕΝΟ ΣΤΟΥΣ ΤΟΙΧΟΥΣ, ΣΤΙΣ ΡΩΓΜΕΣ ΤΟΥ ΠΑΤΩΜΑΤΟΣ, ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΣΕΝΤΟΝΙ, ΣΤΟ ΔΕΡΜΑ ΤΟΥ, ΣΤΟ ΣΚΟΤΕΙΝΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΚΑΘΕ ΑΝΑΣΑ.

ΕΝΙΩΣΕ ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ ΝΑ ΑΠΟΚΤΑ ΚΕΝΤΡΟ. ΕΝΑ ΒΑΡΥ, ΑΦΩΔΟ ΚΕΝΤΡΟ, ΧΑΜΗΛΑ ΚΑΙ ΒΑΘΙΑ, ΠΟΥ ΤΡΑΒΟΥΣΕ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΣΑ Ο,ΤΙ ΥΠΗΡΧΕ: ΤΟΝ ΑΕΡΑ, ΤΟ ΦΩΣ, ΤΟΝ ΙΔΙΟ.

ΚΑΠΟΥ ΕΞΩ ΑΚΟΥΣΤΗΚΕ ΕΝΑ ΤΖΙΤΖΙΚΙ, ΞΕΡΟ, ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ, ΣΧΕΔΟΝ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ. ΔΕΝ ΣΗΜΑΙΝΕ ΤΙΠΟΤΕ· ΑΠΛΟΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΤΑΝ. ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΑΣΠΛΑΧΝΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΑΝΙΩΣΕ ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΤΟΥ ΝΑ ΦΩΝΑΖΕΙ, ΜΑ Η ΦΩΝΗ ΔΕΝ ΤΟΝ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ.

ΣΤΟ ΑΛΛΟ ΔΩΜΑΤΙΟ, ΕΚΕΙΝΗ ΑΝΙΩΣΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ.

ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΑΚΟΥΣΕΙ ΤΙΠΟΤΑ, ΚΙ ΟΜΩΣ ΗΞΕΡΕ. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΕ ΤΙΣ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΕΡΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΟΠΩΣ ΑΛΛΟΙ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΑΠΟ ΕΝΑ ΠΑΛΙΟ ΤΡΑΥΜΑ. Ο ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΕΙΧΕ ΦΤΑΣΕΙ ΩΣ ΕΚΕΙΝΗ ΣΑΝ ΚΡΥΟ ΡΕΥΜΑ. ΣΗΚΩΘΗΚΕ ΑΘΟΥΡΒΑ. ΤΟ ΠΑΤΩΜΑ ΕΚΑΙΓΕ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΑ ΓΥΜΝΑ ΤΗΣ ΠΟΔΙΑ.

ΠΛΗΣΙΑΣΕ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΚΑΙ ΣΤΑΘΗΚΕ. ΗΤΑΝ ΞΥΠΝΙΟΣ, ΑΛΛΑ ΟΧΙ ΠΑΡΩΝ. ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΗΤΑΝ ΟΡΘΑΝΟΙΧΤΑ, ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΤΗ ΒΛΕΠΟΥΝ. ΥΣΤΕΡΑ ΞΑΠΛΩΣΕ ΔΙΠΛΑ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΡΑΤΗΣΕ.

ΕΝΙΩΣΕ ΤΗ ΔΡΟΣΙΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΑΓΓΙΞΟΥΝ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΗΣ. ΔΕΝ ΕΙΠΕ ΤΙΠΟΤΑ· ΜΟΝΟ ΤΟΝ ΑΓΚΑΛΙΑΣΕ. Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΧΤΥΠΟΥΣΕ ΑΓΡΙΑ, ΒΑΘΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΘΩΡΑΚΑ ΤΟΥ, ΣΑΝ ΠΑΓΙΔΕΥΜΕΝΟ ΖΩΟ. ΤΟΝ ΚΡΑΤΗΣΕ ΟΣΠΟΥ Ο ΧΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΣΕ ΝΑ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΟΝ ΔΙΚΟ ΤΗΣ. ΚΑΙ ΣΙΓΑ ΣΙΓΑ ΗΣΥΧΑΣΕ ΑΠΟΚΟΙΜΗΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΑΓΚΑΛΙΑ ΤΗΣ.

ΩΣ ΤΟ ΠΡΩΙ, ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΗΣ ΕΜΕΙΝΕ ΤΟ ΜΟΝΟ ΕΜΠΟΔΙΟ ΑΝΑΜΕΣΑ Σ' ΕΚΕΙΝΟΝ ΚΑΙ ΣΤΟ ΠΡΑΓΜΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΓΛΙΣΤΡΗΣΕΙ ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΡΩΓΜΕΣ.

ΕΜΕΙΝΑΝ ΕΤΣΙ ΩΣ ΤΟ ΧΑΡΑΜΑ. ΤΟ ΠΡΩΙ ΗΡΘΕ ΦΩΤΕΙΝΟ, ΚΑΘΑΡΟ ΚΑΙ ΘΟΥΡΥΒΩΔΕΣ, ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΣ ΣΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΑ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΑ ΤΟΥΣ ΟΝΟΜΑΤΑ: Η ΚΑΡΕΚΛΑ ΕΓΙΝΕ ΠΑΛΙ ΚΑΡΕΚΛΑ, ΤΟ ΦΛΙΤΖΑΝΙ ΦΛΙΤΖΑΝΙ, ΟΙ ΤΟΙΧΟΙ ΑΠΛΟΣ ΤΟΙΧΟΙ - ΣΑΝ Η ΝΥΧΤΑ ΝΑ ΜΗΝ ΕΙΧΕ ΑΦΗΣΕΙ ΠΙΣΩ ΚΑΝΕΝΑ ΙΧΝΟΣ. ΚΟΙΤΑΧΤΗΚΑΝ. ΕΙΧΕ ΣΥΜΒΕΙ ΣΤ' ΑΛΗΘΕΙΑ; ΔΕΝ ΗΞΕΡΑΝ. ΩΣ ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ Ο ΦΟΒΟΣ ΕΙΧΕ ΥΠΟΧΩΡΗΣΕΙ. ΕΚΕΙΝΗ ΑΣΤΕΙΕΥΤΗΚΕ ΠΩΣ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΚΩΦΟΥΝ ΤΑ ΘΡΙΛΕΡ ΚΑΙ ΤΙΣ ΦΘΗΝΕΣ ΠΙΤΣΕΣ. ΠΙΟ ΕΥΚΟΛΟ ΕΤΣΙ, ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΕΚΕΙΝΟΣ. ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΜΙΑ ΦΟΡΑ ΧΑΖΕΣ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΝΑ ΑΝΤΕΧΟΥΝ ΤΙΣ ΑΛΗΘΙΝΕΣ. ΛΙΓΟ ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΠΙΣΤΕΨΑΝ ΠΩΣ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΞΕΧΑΣΕΙ. ΕΚΕΙΝΗ ΞΕΝΟΙΚΙΑΣΕ ΚΑΙ ΜΕΤΑΚΟΜΙΣΑΝ ΜΑΖΙ. ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΣΠΙΤΙ ΗΤΑΝ ΦΩΤΕΙΝΟΤΕΡΟ, ΚΑΘΑΡΟΤΕΡΟ, ΠΙΟ ΚΑΝΟΝΙΚΟ. ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΠΙΣΤΕΨΑΝ ΠΩΣ ΑΥΤΟ ΘΑ ΒΟΗΘΟΥΣΕ.

ΔΕΝ ΜΑΛΩΝΑΝ ΠΙΑ, ΚΙ ΑΥΤΟ ΗΤΑΝ ΙΣΩΣ ΛΥΠΗΡΟ. ΑΝΑΜΕΣΑ ΤΟΥΣ ΕΙΧΕ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΕΙ ΜΙΑ ΗΣΥΧΗ ΕΥΓΕΝΕΙΑ, ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ. ΟΤΑΝ ΧΩΡΙΣΑΝ, ΔΕΝ ΕΓΙΝΕ ΣΚΗΝΗ. ΜΟΝΟ ΚΑΤΙ ΔΕΙΞΑΣΕ ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΒΡΗΚΕ ΛΟΓΟ ΝΑ ΤΟ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙ.

ΛΙΓΟ ΚΑΙΡΟ ΑΡΓΟΤΕΡΑ, ΕΚΕΙΝΟΣ ΞΥΠΝΟΥΣΕ ΣΤΙΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ, ΑΛΛΟΥ. ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ ΤΙΠΟΤΑ ΣΤΗΝ ΚΟΥΖΙΝΑ· ΜΟΝΟ Η ΗΣΥΧΙΑ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ, ΠΟΥ ΠΟΝΟΥΣΑΝ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΤΡΟΜΑΖΟΥΝ. ΘΥΜΟΤΑΝ ΕΚΕΙΝΗ ΤΗ ΝΥΧΤΑ ΟΧΙ ΣΑΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΡΟΜΟΥ, ΑΛΛΑ ΣΑΝ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΟΡΑ ΠΟΥ ΕΚΕΙΝΗ ΤΟΝ ΚΡΑΤΗΣΕ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. ΚΑΤΙ ΕΙΧΕ ΕΡΘΕΙ ΝΑ ΤΟΝ ΠΑΡΕΙ, ΚΙ ΕΚΕΙΝΗ, ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΞΕΡΕΙ ΓΙΑΤΙ, ΤΟΥ ΕΙΧΕ ΠΕΙ ΟΧΙ. ΙΣΩΣ ΑΥΤΟ ΝΑ ΜΗΝ ΕΙΧΕ ΦΥΓΕΙ ΠΟΤΕ. ΙΣΩΣ ΤΟΥΣ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ ΚΑΙ ΕΙΧΕ ΠΑΡΕΙ ΤΟΥΣ ΔΥΟ, ΚΟΜΜΑΤΙ ΚΟΜΜΑΤΙ, ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΤΑΛΑΒΟΥΝ. Η ΙΣΩΣ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΕΚΕΙΝΟ· ΙΣΩΣ ΗΤΑΝ ΤΟ ΣΠΙΤΙ. ΜΕΡΙΚΑ ΣΠΙΤΙΑ ΔΕΝ ΤΑ ΑΦΗΝΕΙΣ ΠΙΣΩ, ΣΚΕΦΤΗΚΕ. ΑΛΛΑΖΟΥΝ ΘΕΣΗ ΜΕΣΑ ΣΟΥ ΚΑΙ ΜΕΝΟΥΝ ΕΚΕΙ.

Σπύρος Βερύκιος

«Αυτό που μου άρεσε στα κόμικς ήταν ότι δεν ζητούν άδεια για να υπάρξουν»

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΔΗΜΟΥ

0 Σπύρος Βερύκιος, αριστούχος απόφοιτος της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (Α.Σ.Κ.Τ.) Αθηνών, έκανε τα πρώτα του βήματα στον καλλιτεχνικό χώρο στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Κάνοντας τις πρώτες του ατομικές εκθέσεις σε ιστορικές γκαλερί της Αθήνας, όπως την Γκαλερί της Έρσης και την Γκαλερί Αγκάθι, ο Βερύκιος συνέχισε την πορεία του λαμβάνοντας μέρος σε μεγάλες φουάρ, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Το ενδιαφέρον του για τα κόμικς, τον κινηματογράφο και τη μουσική, έχει συνδυαστεί με τη ζωγραφική σε πολλές εκθέσεις —είτε με δικά του έργα είτε με των μαθητών του—, τις οποίες έχει επιμεληθεί εκείνος.

Ο Σπύρος Βερύκιος μίλησε στην *ATHENS VOICE* για το ξεκίνημα και την πορεία του στον εικαστικό χώρο, καθώς και για τις διαφορές ή τις ομοιότητες ενός νέου καλλιτέχνη του τότε με έναν νέο καλλιτέχνη του σήμερα.

— Η καλλιτεχνική σας δραστηριότητα ξεκινά στις αρχές της δεκαετίας του 1990, λίγο αφού του αποφοιτήσατε από την Α.Σ.Κ.Τ. Πώς ήταν το τοπίο τότε, όσον αφορά τις αθηναϊκές γκαλερί και το φιλότεχνο κοινό;

Η καλλιτεχνική σκηνή τότε ήταν πιο μικρή και πιο προβλέψιμη. Υπήρχαν λιγότερες γκαλερί, λιγότερη επαφή με το εξωτερικό και, νομίζω, αρκετές αυταπάτες γύρω από την τέχνη. Υπήρχαν άνθρωποι που αγαπούσαν πραγματικά τη ζωγραφική, αλλά η αγορά ήταν περιορισμένη. Αυτό δεν νομίζω ότι έχει αλλάξει ριζικά. Απλώς σήμερα υπάρχει περισσότερη κίνηση: περισσότερες εκθέσεις, περισσότερα openings, περισσότερο Instagram, περισσότερος κόσμος που περνάει από χώρους τέχνης. Τα πράγματα είναι πιο ανοιχτά, αλλά όχι απαραίτητα πιο εύκολα. Συμβαίνουν πολλά, όμως πρέπει κάθε φορά να καταλάβεις τι έχει

**ΤΑ ΚΟΜΙΚΕ
ΓΙΑ ΜΕΝΑ
ΔΕΝ ΗΤΑΝ
ΠΟΤΕ ΜΙΑ
ΔΕΥΤΕΡΗ
ΓΛΩΣΣΑ.
ΝΟΜΙΖΩ
ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ
ΛΑΘΟΣ ΝΑ
ΤΑ ΑΝΤΙ-
ΜΕΤΩΠΙΖΕΙ
ΚΑΝΕΙΣ ΣΑΝ
ΖΩΓΡΑΦΙ-
ΚΗ. ΔΕΝ ΕΙ-
ΝΑΙ ΖΩΓΡΑ-
ΦΙΚΗ· ΕΙΝΑΙ
ΑΦΗΓΗΣΗ.**

πραγματικά βάρος. Νομίζω ότι αυτή είναι η βασική διαφορά.

— Στις πρώτες σας ατομικές εκθέσεις, συνεργαστήκατε με την Γκαλερί της Έρσης και την Γκαλερί Αγκάθι, δύο χώρους τέχνης που υπάρχουν ακόμα σήμερα, μετά την εποχή της κρίσης στη χώρα. Παραμένετε φίλοι με την κα. Κάλια Αϊδίνη και τον κ. Γιώργο Καρτάλο;

Ναι, με κάποιους ανθρώπους διατηρώ μια σχέση. Όχι απαραίτητα καθημερινή, αλλά υπαρκτή. Στον χώρο της τέχνης οι σχέσεις έχουν έναν περίεργο χρόνο. Μπορεί να μη μιλήσεις με κάποιον δέκα χρόνια και μετά να συνεχίσεις τη συζήτηση από εκεί που την είχατε αφήσει. Αυτό είναι και γοητευτικό και λίγο ανησυχητικό.

— Η ζωγραφική σας έχει επιρροές από διάφορα καλλιτεχνικά ρεύματα, καθώς και από τον κινηματογράφο και τα κόμικς. Με δυο λόγια, πώς θα περιγράφατε το είδος αυτό, με το οποίο έχετε ασχοληθεί περισσότερο στην καριέρα σας;

Με ενδιαφέρει μέχρι πού φτάνουν τα όρια της γλώσσας της ζωγραφικής. Δεν ξέρω αν αυτή η έρευνα έχει ιστορικό νόημα. Μπορεί να δουλεύεις μια ζωή και στο τέλος να ανακαλύψεις ότι αυτό που πάλευες να βρεις το είχε κάνει ήδη κάποιος ανώνυμος αγιογράφος, στις πτυχώσεις ενός αγίου, και μάλιστα καλύτερα από σένα. Αλλά αυτό είναι που με απασχολεί.

Με ενδιαφέρει, επίσης, η αναπαράσταση και η αφήγηση – πράγματα που κάποτε μας έλεγαν ότι θα μας στείλουν στην «κόλαση» των ζωγράφων. Το ερώτημα για μένα είναι πώς μπορούν η αναπαράσταση και η αφήγηση να γίνουν ζωγραφική σήμερα, όχι από νοσταλγία ή ευκολία, αλλά με όρους πλαστικής αναγκαιότητας. Σε σχέση με την οπτική αφήγηση, αυτό που προσπάθησα να κάνω δεν ήταν να πάρω την αφήγηση και να τη μεταφέρω στη ζωγραφική σαν εικονογράφηση. Είναι μάλλον το αντίθετο: να χρησιμοποιήσω τη γλώσσα της ζωγραφικής και να τη δοκιμάσω μέσα σε αφηγηματικές συνθήκες.

— Πότε ξεκίνησε το ενδιαφέρον σας για τα κόμικς; Υπάρχουν μερικοί τίτλοι τους οποίους θα ξεχωρίζατε ως βασικές επιρροές;

Από πολύ νωρίς. Τα κόμικς ήταν οι πρώτες εικόνες που με τράβηξαν, πριν ακόμη καταλάβω ότι υπάρχουν και άλλου είδους εικόνες. Μικρός δεν έβρισκα πολλές πολιτιστικές αναφορές γύρω μου – μάλλον σχεδόν καθόλου. Αργότερα, μπήκα στη Σχολή Καλών Τεχνών για να μάθω να σχεδιάζω καλύτερα κόμικς, όχι για να γίνω ζωγράφος. Εκεί, όμως, άνοιξε ένας άλλος κόσμος. Η Α.Σ.Κ.Τ., με όλες τις αντιφάσεις της, είναι μια πολύ σημαντική σχολή, με πολύ μεγαλύτερη σημασία απ' όσο συχνά αναγνωρίζουμε εδώ.

Τα κόμικς για μένα δεν ήταν ποτέ μια δεύτερη γλώσσα. Νομίζω ότι είναι λάθος να τα αντιμετωπίζει κανείς σαν ζωγραφική. Δεν είναι ζωγραφική· είναι αφήγηση. Εκεί γίνεται συχνά η παρανόηση, ειδικά όταν πολλοί εικαστικοί συγκρίνουν το σχέδιο των κόμικς με το εικαστικό σχέδιο. Από την άλλη, διαπιστώνει κανείς ότι αρκετοί σχεδιαστές κόμικς έχουν μια σχέση με το σχέδιο πιο επίμονη και πιο συνεπή από πολλούς ζωγράφους. Αυτό που μου άρεσε

στα κόμικς ήταν ότι δεν ζητούν άδεια για να υπάρξουν. Μπορούσαν να είναι λογοτεχνία, εικόνα, σινεμά και, κάποιες φορές, ζωγραφική μαζί, χωρίς να πρέπει να διαλέξουν στρατόπεδο. Δεν θα έλεγα ότι υπήρξαν συγκεκριμένοι τίτλοι. Υπήρχαν βέβαια περιοδικά, δημιουργοί, η «Βαβέλ», το «Παρά Πέντε», αλλά και πολλοί τίτλοι από το εξωτερικό, ευρωπαϊκό και αμερικανικό.

— Το σινεμά, από την άλλη, έχει κι αυτό παίξει σημαντικό ρόλο στο έργο σας. Το 2000 επιμεληθήκατε την έκθεση «Cinema Meets Art» στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων. Πώς προέκυψε αυτό το «πάντρεμα»;

Προέκυψε μάλλον φυσικά. Δεν νομίζω ότι υπάρχει ζωγράφος που δεν αγαπάει τον κινηματογράφο. Νιώθω και μια μικρή ζήλια. Ο κινηματογράφος έχει χρόνο, κίνηση, ήχο, μοντάζ, πραγματικούς ανθρώπους που αλλάζουν μπροστά σου. Μπορεί να κάνει πράγματα που η ζωγραφική δεν μπορεί. Από την άλλη, έχω την αίσθηση ότι ο κινηματογράφος είναι, με έναν περίεργο τρόπο, τέχνη μιας χρήσης. Δεν το λέω υποτιμητικά. Επιστρέφεις σε μια ταινία, ειδικά αν την έχεις αγαπήσει. Αλλά η ταινία συμβαίνει μέσα στον χρόνο της: σε παίρνει μαζί της και τελειώνει. Η ζωγραφική λειτουργεί αλλιώς. Μένει εκεί. Μπορείς να σταθείς απέναντί της ξανά και ξανά, και κάθε φορά να αλλάζει κάτι, χωρίς να έχει κινηθεί τίποτα.

Αυτό δεν κάνει τη ζωγραφική ανώτερη. Την κάνει απλώς διαφορετικά δύσκολη. Πρέπει να υπονοήσει, χωρίς μοντάζ και χωρίς κίνηση, πράγματα που ο κινηματογράφος μπορεί να αναπτύξει. Δεν με ενδιαφέρει λοιπόν η ζωγραφική να μοιάσει στο σινεμά, αλλά να δοκιμάσει τι μπορεί να κρατήσει από αυτό χωρίς να χάσει τη δική της γλώσσα.

— Ανά τα χρόνια, έχετε λάβει μέρος σε φουάρ, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Αν αναλογιστούμε πως η πρώτη Art Athina διοργανώθηκε μόλις το 1993, έχει καταφέρει η Ελλάδα να πλησιάσει τα στάνταρ των μεγάλων διεθνών φουάρ μέσα σ' αυτό το μικρό χρονικό διάστημα, ή υπάρχει ακόμα αρκετός χώρος για βελτίωση;

Η διαφορά ανάμεσα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό σχετίζεται κυρίως με διαφορές κλίμακας: διαφορετικά μεγέθη, άλλες ταχύτητες, άλλες συνθήκες λειτουργίας και, φυσικά, περισσότερο θόρυβο. Σε μια φουάρ, είτε εδώ είτε έξω, μπορείς να δεις εξαιρετικές δουλειές δίπλα σε πολύ μέτριες – συχνά και στον ίδιο τοίχο. Η δημοκρατία της αγοράς είναι αδυσώπητη. Στην Ελλάδα η αγορά είναι μικρότερη και η σκηνή πιο περιορισμένη, αλλά καμιά φορά υπάρχει μεγαλύτερη ορατότητα μεταξύ των ανθρώπων. Έξω, μπορεί να βρίσκεσαι σ' ένα δωμάτιο με διακόσια άτομα και να μη σε βλέπει κανείς. Στην Αθήνα μπορεί να σε δουν όλοι – κι αυτό, ανάλογα με τη μέρα, μπορεί να είναι πλεονέκτημα ή μικρή τιμωρία.

Στο εξωτερικό, βέβαια, υπάρχει συχνότερα η πιθανότητα να δεις μέσα στην ίδια διοργάνωση δουλειές πολύ υψηλού επιπέδου, μεγαλύτερη επαγγελματική συνέπεια και μια πιο σταθερή σχέση ανάμεσα σε γκαλερί και συλλέκτες. Αυτό δεν σημαίνει ότι η ελληνική σκηνή υστερεί καλλιτεχνικά.

— Συχνά, σας αρέσει να εισάγετε τη μουσική, τα κόμικς και την pop κουλτούρα γενικότερα σε εκθέσεις που επιμελείστε. Τι προσφέρει αυτή η «συνάντηση» των διαφορετικών τεχνών; Οδηγεί τη ζωγραφική σε νέα μονοπάτια;

Δεν θα το έλεγα ακριβώς εστίαση στην pop κουλτούρα. Με ενδιαφέρει περισσότερο μια συγκριτική ανάγνωση διαφορετικών πολιτισμικών συστημάτων, με διαφορετικές στοχοθεσίες και κώδικες – ζωγραφική, κόμικς, μουσική, λογοτεχνία, επιστήμη, φιλοσοφία – και ο τρόπος με τον οποίο αυτά συνομιλούν ή μετακινούν το ένα το άλλο. Όχι για να μπουν μαζί, ευγενικά, στο ίδιο κουτί, αλλά ίσως για να προκύψουν συγγένειες και κάποιες «παρεξηγήσεις». Οι παρεξηγήσεις, στην τέχνη δεν είναι κακό πράγμα. Όταν κοιτάς συνέχεια το ίδιο χρώμα, στο τέλος παύεις να το βλέπεις. Χρειάζεται δίπλα του κάτι άλλο, κάτι που να το ενοχλήσει λίγο, για να ξαναφανεί.

Ο W. H. Auden είχε φανταστεί κάποτε ένα «Κολέγιο για Βάρδους», όπου ο ποιητής δεν θα σπούδαζε μόνο λογοτεχνία, αλλά και Μαθηματικά, Φυσική Ιστορία, Γεωλογία, Μετεωρολογία, Αρχαιολογία, ακόμα και Μαγειρική. Η τέχνη δεν φτάνει από μόνη της για να κάνει κάποιον καλλιτέχνη. Μερικές φορές, μια δόση άγριου θετικισμού είναι πιο γόνιμη από μια τέχνη που συνομιλεί διαρκώς μόνο με τον εαυτό της.

— Έχετε διδάξει στο παρελθόν σε πανεπιστημιακό επίπεδο και συναναστρέφεστε συχνά νέους καλλιτέχνες. Ποιες είναι οι διαφορές τους από τη δική σας γενιά; Έχετε δει σημάδια από αυτούς που να σας γεμίζουν με αισιοδοξία;

Κάθε γενιά έχει τις δικές της αυταπάτες και τα δικά της εργαλεία. Η δική μου γενιά είχε λιγότερη πληροφωρία και περισσότερες αυταπάτες γύρω από την τέχνη. Οι νέοι καλλιτέχνες έχουν πολύ περισσότερη πληροφωρία, πολύ λιγότερο χρόνο να την αφομοιώσουν και έχουν κι αυτοί τις δικές τους αυταπάτες – απλώς άλλου τύπου. Το βασικό, πάντως, δεν έχει αλλάξει τόσο: ο καθένας πρέπει να μάθει το μέσο του. Αυτό ίσχυε και για εμάς, ισχύει και για τους νέους. Η πληροφωρία από μόνη της δεν αρκεί. Μπορεί να σε βοηθήσει, αλλά μπορεί και να σε θολώσει. Κάποια στιγμή, πρέπει να μείνεις μόνος με τη δουλειά, με το υλικό, με τις αποφάσεις σου. Από την άλλη, όταν κάποιος σήμερα αποφασίζει πραγματικά να δουλέψει, το καταλαβαίνεις αμέσως. Ξεχωρίζει σαν κάποιος που άναψε τσιγάρο μέσα στο μετρό. Σε μια εποχή γενικής υγιεινής των εικόνων, η πραγματική τριβή με το μέσο μοιάζει σχεδόν ανήθικη.

— Υπάρχει κάποιο νέο πρότζεκτ που ετοιμάζετε αυτή την εποχή; Αν ναι, τι αφορά και σε τι χώρο πρόκειται να παρουσιαστεί;

Υπάρχει μια νέα ενότητα που δουλεύω μαζί με κάποια άλλα πράγματα, αλλά προτιμώ να μην τη συστήσω αυτή τη στιγμή. Οι δουλειές, όταν εξηγούνται πριν την ώρα τους, χάνουν κάτι από την έντασή τους. Ως προς τον χώρο παρουσίασης, θα το πω όταν είναι πραγματικά βέβαιο. Προς το παρόν, ο πιο τίμιος χώρος είναι το εργαστήριο. **A**

Aθήνα, Κ44 (αχ), 2011 (μάλ-
λον). Μια παρέα από τη
μπιτέρα Πάτρα έχει κάπως
βρεθεί και συγχρονιστεί
στην πόλη, κουβαλώντας
στις αποσκευές της κιθά-
ρες, θόρυβο, νεύρο κι εκεί-
νη την ωραία αφέλεια που
χρειάζεται για να πιστέψεις

ότι μια μπάντα μπορεί ν' ανοίξει δρόμο
μέσα σε μια σκηνή που ψάχνει και βρι-
σκει τον εαυτό της με θεαματικό για τα
εγχώρια δεδομένα τρόπο. Οι **Monovine**
είναι εκεί, κάνουν θόρυβο, κερδίζουν
εντυπώσεις και συνεχίζουν να εμφα-
νίζονται σε υπόγεια, μικρές σκηνές και
ανεξάρτητα live – κάτι από τη μυθολο-
γία μιας γενιάς που έμαθε να μεγαλώνει
μέσα στο ροκ, στο οποίο μετέφρασε τις
90s επιρροές της, και με τις κονκάρδες
των Nirvana σε σχολικά σακίδια.

Μέσα σ' αυτή την πρώτη ηλεκτρική ενπλι-
κίωση βρίσκεται και ο **Στράτος Κύρης**. Πριν
γίνει ο άνθρωπος πίσω από τους **33 Lovers**,
ήταν μέρος μιας μπάντας που λειτουργούσε
με την ένταση και την ορμή της παρέας: με
τραγούδια φτιαγμένα για να παιχτούν δυνα-
τά, οργισμένα και προκλητικά, με τη σιγουριά
και την αμφιβολία να συνυπάρχουν στο ίδιο
riff, με τη μουσική να είναι περισσότερο τρό-
πος ζωής παρά πλάνο καριέρας. Αν τα βάλεις
κάτω, εκεί παρέμεινε, σήκωσε απλώς έναν
καθρέφτη στην καλλιτεχνική του προσωπι-
κότητα, όταν τον οδήγησε εκεί η ζωή, κι έβγα-
λε από μέσα του την άλλη του πλευρά, που,
όπως συμβαίνει με όλες τις πλευρές μας, ή-
ταν πάντα εκεί, περιμένοντας τη σειρά της να
βγει στο φως. Και βγήκε το 2023 με το «Ghost
Flower», πρώτη εγγραφή σ' ένα project που
κινείται ανάμεσα στην indie ευαισθησία, την
κιθαριστική αμεσότητα κι εκείνη τη λεπτή με-
λαγχολία που κάνει ένα τραγούδι να τιμάει τη
φύση του και να μπαίνει στην playlist σου με
αξιώσεις διαχρονικής συντροφιάς.

Με ήχο που δεν προσπαθεί να φωνάζει περισ-
σότερο απ' όσο χρειάζεται, αλλά ξέρει καλά
πώς να παραδίει μουσική ουσία, ο Στράτος
Κύρης έφτιαξε τους **33 Lovers** και το μουσι-
κό τους σύμπαν με τα κλασικά υλικά των με-
γάλων βάρδων: έρωτες, απώλειες, αστικές
διαδρομές και μικρές προσωπικές εκρήξεις,
με τον τρόπο, ωστόσο, μιας γενιάς που έχει
μάθει να κρατάει πολλά μέσα της – και να τ' α-
φήνει να βγουν όταν βρει τη σωστή μελωδία.

Με αφορμή το δεύτερο άλμπουμ των **33
Lovers**, με τίτλο «*Am I In a Dream*», που κυκλο-
φορεί από την Inner Ear Records, συναντάμε
τον Στράτο στα Εξάρχεια ένα ηλιόλουστο κυ-
ριακάτικο πρωινό. Αφού μιλήσουμε περί ανέ-
μων και υδάτων, ανακαλύψουμε ότι αγαπάμε
και οι δύο τους Geese και θυμηθούμε το πρώτο
live των Fontaines D.C. στο Death Disco, όπου
ο Στράτος είχε γνωρίσει τον Grian Chatten,
είχε αράξει μαζί του και είχε ακούσει τις ανη-
συχίες του για το αν θα πάει καλά το άλμπουμ
τους (fast forward στο 2026, όπου αυτή η α-
νέκδοτη ιστορία αποκτά όλη την αστερόσκο-
νη που της αξίζει), πατάω το rec. Είναι φανερό
ότι με αυτή την καλλιτεχνική προσωπικότητα,
από την ποιητική και μουσική ευαισθησία μιας
άλλης εποχής, δεν χρειάζονται ερωτήσεις.
Όλα κυλούν αβίαστα και οργανικά, όπως τα
ίδια τα τραγούδια των εραστών του 33.

**Even in his youth: Μια κηδεία,
ένα σαξόφωνο κι ο Κερτ Κομπέιν**

«Γεννήθηκα στην Αθήνα, μεγάλωσα στην Πά-
τρα. Έπαιζα μουσική απ' τα πέντε μου. Η πρώ-
τη επαφή μου με τη μουσική ήταν σε μια κη-
δεία που είχαμε πάει με τη μητέρα μου, όπου
έπαιζε η φιλαρμονική του Δήμου της Πάτρας.
Εγώ λοιπόν είχα σκαλώσει με το σαξόφωνο
και το κοιτούσα συνέχεια. Η μητέρα μου το
πρόσεξε και με ρώτησε αν μου άρεσε αυτό
το όργανο, κι εγώ της απάντησα πως ναι. Την

33 LOVERS ΕΡΑΣΤΕΣ ΤΟΥ 33 ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

**Ο Στράτος Κύρης είναι ο άνθρωπος πίσω από
τους 33 Lovers και με αφορμή το δεύτερο album
«Am I In A Dream» μιλάει στην ATHENS VOICE
ανοίγοντάς μας τον κόσμο του.**

Της ΤΑΝΙΑΣ ΣΚΡΑΠΑΛΙΩΡΗ - Φωτό: ΕΙΡΗΝΗ ΣΙΟΥΣΙΟΥΡΑ

επόμενη μέρα με πήγε στη Φιλαρμονική. Με
βλέπει λοιπόν ο μαέστρος και μου λέει: «Το
σαξόφωνο είναι μεγαλύτερο από σένα» και
με ξεκίνησε από κουαρτίνο – ένα μικρό κλα-
ρινέτο. Αργότερα προχώρησα στο κλαρινέτο
και πολύ γρήγορα έφτασα να είμαι σολίστ.
»Κάπου στα δέκα - έντεκα που χώρισαν οι γο-
νεείς μου κι έμπαίνα και στην εφηβεία, γνώ-
ρισα το rock'n'roll, οπότε τα παράτησα όλα
αυτά – έπαιζα και ακορντεόν στο ωδέιο – κι
έπιασα την κιθάρα. Μου έκανε η μητέρα μου
δώρο μια κιθάρα κι από εκεί και μετά άρχισα
να γράφω τα δικά μου κομμάτια ήδη από μι-
κρή ηλικία. Με κλασικές επιρροές, ξέρεις, ε-
φηβεία, Nirvana, '90s – το είχα ρουφήξει όλο
αυτό και ιδεολογικά. Ο Κερτ Κομπέιν ήταν στο
μυαλό μου κάπως σαν ένας φίλος, ένιωθα ότι
μοιραζόμασταν τα ίδια πράγματα – ίσως και
λόγω του κοινού βιώματος των χωρισμένων
γονιών να το είχα φτιάξει κάπως έτσι στο
μυαλό μου. Θυμάμαι το πρώτο κομμάτι που
άκουσα ήταν το «Even in his youth» και ήταν
λες και με περιέγραφε κανονικά και σκάλωσα
μ' αυτό. Ξεκίνησα κι εγώ να γράφω σ' αυτό το
στιλ και κάπου εκεί γνώρισα και τον Σωτήρη
και τον Φώντα και γεννήθηκαν οι Monovine».

D.Y.E.: Monovine, τα παιδιά απ' την Πάτρα

«Τον Σωτήρη τον ξέρω απ' το δημοτικό, ήμα-
σταν σε διπλανά σχολεία που συστεγάζονταν
και πηγαίναμε μαζί και αγγλικά. Απ' όπου, βέ-
βαια, μας έδωξαν κάποια στιγμή, γιατί δεν
ήμασταν καθόλου ήσυχα παιδάκια. Μας έ-
δωξαν από φροντιστήριο που πληρώναμε
– φαντάζομαι, δεν το έχεις ξανακούσει αυτό
(γέλια). Αγγλικά, ωστόσο, έμαθα πολύ καλά
μόνος μου, από τη μουσική, τα βιβλία και τις
ταινίες.

»Μετά σχηματίσαμε τους Monovine – είχαμε
κάνει ένα πρώτο ακουστικό live στο Vinyl
Microstore του Νεκτάριου Παππά, που έκανε
τότε και το δικό του μικρό φεστιβάλ, τα
Πούρια – το είχε βγάλει έτσι από τον σκύλο
του τον Πούρι. Πάίζαμε εκεί λοιπόν μαζί με
τον Φώντα και κάποιος κάπου το ανέβασε –
δεν θυμάμαι καν και τι κανάλια υπήρχαν τότε.
Το άκουσε η Inner Ear και μας έστειλε ένα μή-
νυμα στο MySpace ότι ενδιαφέρεται.

»Τον Περικλή τον Πιλαβά της Inner Ear τον
ήξερα κι από πριν, είχε ένα μαγαζί με merch
– έχω ακόμα μια μπλούζα Radiohead από κει
την έχω λιώσει!».

— Η Inner Ear ήρθε να εδραιώσει όλο αυτό
που ξεκίνησε μουσικά από την Πάτρα με τους
Raining Pleasure. Γιατί συνέβη αυτό;

«Θεωρώ ότι στις μικρές πόλεις, όπου δεν έ-
χεις τις επιλογές της Αθήνας, το να ακούς κάτι
“διαφορετικό”, που δεν ανήκει ας πούμε στη
mainstream κουλτούρα, γράφει αλλιώς. Το
παίρνεις πιο εγκάρδια, πιο προσωπικά. Αλλά,
ναι, η Πάτρα ήταν και παραμένει case study.
Είναι και το Πανεπιστήμιο, που λειτουργεί α-
κόμα ως μουσικό hub με τον ραδιοφωνικό
σταθμό, τον Up Fm. Παλιότερα υπήρχε και το
Mojo Radio, από τους πρώτους σταθμούς που
έπαιζε κάτι διαφορετικό από τα κλασικά. Και
θυμάμαι ότι σε μια από τις πρώτες συνεντεύ-
ξεις που είχαμε δώσει είχε γράψει το παιδί
που μας είχε πάρει τη συνέντευξη ότι “κάτι
μας ρίχνουν στο νερό”. Ήταν πολύ εύστοχο,
έγινε ατάκα για την περίπτωση της Πάτρας.

»Παρ' όλα αυτά εγώ θεωρούσα ότι στην Πά-
τρα δεν είχαμε τόσες διεξόδους κι έλεγα
συνεχώς στα παιδιά ότι έπρεπε να φύγουμε,
να πάμε στην Αθήνα. Το είχα στο μυαλό μου
πολύ ρομαντικά, αισθανόμουν ότι στη μεγα-
λύτερη πόλη θα βρω και μεγαλύτερη σκηνή.
Οπότε, εκεί στο τέλος του 2007, πήρα την
απόφαση και ήρθα Αθήνα. Ήρθα με τίποτα,
μόνο με μια κιθάρα και μια τσάντα. Είχα λεφτά
μόνο για το εισιτήριο, που ήταν 15 ευρώ τότε,
κι έτυχε μόλις ήρθα να βρω αμέσως τον Κω-
στή και τον Νικήτα, δύο παιδιά που τα ήξερα
από την Πάτρα – δουλεύαμε μαζί στο Rocking
Raccoon, όπου πηγαίναμε όλοι από τη “σκηνή
της Πάτρας”. Με φιλοξένησαν στο σπίτι τους
στη Μαυρομικάλη. Έμεινα μαζί μ' αυτά τα δύο
παιδιά τους τρεις πρώτους μήνες ψάχνοντας
για δουλειά – το σπίτι ήταν 45 τετραγωνικά
και μέναμε σ' αυτό τρία άτομα. Κοιμόμουν
στο σαλόνι τους, σ' ένα στρώμα θαλάσσης
μόνο που είχε τρύπες – το φουσκώναμε το
βράδυ και το πρωί ξυπνούσα στο πάτωμα.

»Βρήκα τελικά μια δουλειά στο Cusco, μετά
ήρθε κι ο Φώντας Αθήνα και μείναμε μαζί – ο
Σωτήρης έμεινε Πάτρα και πηγαίνονταν.
Ξεκίνησαμε να πηγαίνουμε σε live εδώ και θυ-
μάμαι ότι από τα πρώτα ήταν ένα που έκανε ο
The Boy με τη Μαίρη Τσώνη, τότε ως Mary and
The Boy – ένα τριήμερο live στο σπίτι του. Θυ-
μάμαι να μπαίνω μέσα, να βλέπω τον κόσμο
και τότε ήταν η πρώτη φορά που αισθάνθηκα
ότι έκανα καλά που ήρθα εδώ. Ένιωσα ότι πε-
ριτριγυρίζομαι από μουσική και ανθρώπους

Η ΜΟΥΣΙΚΗ
ΕΙΝΑΙ Η ΠΙΟ
ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ
ΨΥΧΟΘΕ-
ΡΑΠΕΙΑ
ΓΙΑ ΜΕΝΑ,
ΤΑ ΒΓΑΖΩ
ΟΛΑ ΕΚΕΙ,
ΣΥΝΕΙΔΗΤΑ
ΚΑΙ ΥΠΟΣΥ-
ΝΕΙΔΗΤΑ

με κοινή γλώσσα, όπως το είχα φανταστεί. Μετά βγάλαμε και τον πρώτο δίσκο με τους Μονοβίνε στην Inner Ear, ξεκινήσαμε και τα live, και η υπόλοιπη ιστορία της μπάντας είναι λίγο-πολύ γνωστή.

»Έχουμε περάσει πολλά πάνω κάτω και τσακμούς και αγάπες, όπως όλες οι μπάντες. Έχουμε ζήσει και όλο το τρίπτυχο sex-drugs-rock 'n' roll εκείνης της εποχής. Είναι από τα πιο ωραία πράγματα που μου έχουν συμβεί οι Μονοβίνε και αυτή η αίσθηση του «πάμε». Του ότι είμαστε μια παρέα και πάμε να κάνουμε μουσική αυτό που έχουμε στο μυαλό μας. Δυστυχώς παρατηρώ ότι όλο και δυσκολότερα συμβαίνει αυτό στην εποχή μας λόγω πάρα πολλών πραγμάτων: αποξένωση, media, οθόνες. Όποτε, λοιπόν, το σκέφτομαι αυτό που ζήσαμε, πραγματικά πλημμυρίζω με αγάπη και νοσταλγία. Πολύ ωραίες εποχές. Ακόμα μου στέλνουν μηνύματα, νέα παιδιά, για τους Μονοβίνε, αν θα ξανακάνουμε κάτι, ή ότι τώρα μας ανακαλύπτουν και τα λοιπά. Είναι αυτό το gar κάθε είκοσι χρόνια, που η τωρινή γενιά ανακαλύπτει την προηγούμενη και υπάρχει αυτός ο διάλογος των εποχών».

Free: 33 Lovers σε ένα όνειρο και μια κάρτα ταρώ

»Το τελευταίο live με τους Μονοβίνε το κάναμε το 2019. Στις αρχές του 2020 σκάζει ο Covid, κλεινόμαστε μέσα και ταυτόχρονα εγώ, στα 38 μου χρόνια, ερωτεύομαι σφόδρα για πρώτη φορά. Το έζησα πάρα πολύ έντονα και με επηρέασε πολύ. Και όλο αυτό βγήκε στους 33 Lovers. Όλες οι επιρροές που βγαίνουν στους 33 Lovers, Magnetic Fields, Elliott Smith και λοιπά, ήταν ακούσματά μου από πριν φυσικά – αλλά λόγω του ότι είχα μπει σ' ένα καλούπι συγκεκριμένο με τους Μονοβίνε, κάπως «ντρεπόμουν» να τα βγάλω προς τα έξω. Πώς να πας από punk και grunge σε κάτι τόσο εσωτερικό; Είχαμε και τους fans, που μας έστελναν μηνύματα και μας έλεγαν «Μπράβο, κώστε τα, παίξτε έτσι, όχι σαν κάτι άλλους φλώρους», οπότε δεν τολμούσα να βγάλω προς τα έξω αυτόν τον ήχο. Για την ακρίβεια, δεν ντρεπόμουν ίσως, αλλά σίγουρα αισθανόμουν ότι, αν τα έβγαζα προς τα έξω όλα αυτά, θα ήταν πολύ έντονο για μένα να το διαχειριστώ. Παράλληλα, όμως, είχε αρχίσει να φθίνει το project των Μονοβίνε, είχαμε και μεταξύ κάπως έτσι κουραστεί.

»Στην αρχή το σκέφτηκα πολύ αν θα έβγαζα τα κομμάτια, και για το πρώτο single, το "Angels Yearn" είχα πάρα πολλούς ενδοιασμούς. Αλλά με παρακίνησαν γνωστοί και φίλοι και κάπως έτσι έγινε ευτυχώς.

»Το όνομα 33 Lovers με βρήκε σαν σε όνειρο – σε όνειρο είχα δει άλλωστε και το όνομα των Μονοβίνε. Είμαι πολύ συμβολιστής, βλέπω παντού υπόγεια μηνύματα και διασυνδέσεις. Ένα απ' αυτά που με ακολουθούν διαχρονικά είναι ο αριθμός 33 – από την αριθμολογία και το αποτέλεσμα της πρόσθεσης των αριθμών της ημερομηνίας γέννησής μου, από τα birth tarot cards μου – Οι Εραστές και Ο Διάβολος, με τρεις και τρεις φιγούρες αντίστοιχα. Γενικά είναι ένας αριθμός που βλέπω συχνά στο μυαλό μου ή απομονώνω σε πινακίδες, και κάπως με καθυστεράει η όψη του. Το έχω κάνει τατουάζ από παιδί. Όλοι πιστεύουν ότι το όνομα σημαίνει 33 εραστές ενώ στην πραγματικότητα είναι «οι εραστές του 33» με μια μαθηματική και φιλοσοφική προσέγγιση.

»Το πρώτο άλμπουμ των 33 Lovers, το "Ghost Flower", τα γράψαμε όλο με τον Βασίλη τον Νησσόπουλο στο σαλόνι του – όλα έγιναν εκεί, ήθελα να διατηρήσω αυτή τη σπιτισία αίσθηση και ήθελα να τα κάνω όλα εγώ, να περάσουν όλα από μένα, να μην ανακατευτεί κανένας άλλος. Στο νέο album, στο "Am I In A Dream" κατευθύνομαι ξανά πιο πολύ προς τη συλλογικότητα, θέλω να εξελίξω το project σε μια μπάντα. Έτσι το παρουσίασα και στο Iliop Plus με τη Λαμπρινή Γρηγοριάδου στην κιθάρα, την Εύα Ντούρου στα πλήκτρα, τον Βασίλη Νησσόπουλο στο μπάσο ειδικά για αυτό το live, γιατί το θέλαμε πολύ να το κάνουμε έτσι έστω για ένα live, και ο Σωτήρης

(σ.σ. Ντούβας) drums.

»Είναι κάτι που μου αρέσει το να περιοριζόμαι από κόσμο, μου αρέσει η παρέα στη σκηνή. Ήδη από τη χορωδία που είχα βάλει στον πρώτο δίσκο στο "Angels Yearn" – Δεσποινίς Τρίκρωμη, Nalyssa Green, Νατάσα Μηνδρινού, Σοφία Σαρρή, Νάντια Πιθαρά, Κορίνα Μπουκουβάλα, Ρεβέκκα Γεωργιάδη και Μυρτώ Ασφή – το βλέπεις ότι θέλω παρέα, νιώθω πιο άνετα. Ίσως γιατί έτσι ξεπερνώ και διάφορες ανασφάλειές μου.

»Γενικότερα πάντως στο "Am I In A Dream" νιώθω πιο συνειδητοποιημένος ως προς τον ήχο των 33 Lovers, ως προς το τι είναι αυτά τα κομμάτια. Μετά την ερωτική ένταση και τα συναφή συναισθήματα που διοχετεύτηκαν στο πρώτο album, έχω περάσει σ' ένα γενικότερο στάδιο αποδοχής ως προς όλα. Παράδειγμα, το τραγούδι "Free", ένα κομμάτι κυριολεκτικά και μεταφορικά για μένα. Fun fact: αυτό και το "Pick Me" μπήκαν τελευταία στιγμή στον δίσκο. Είχα πάει στον Βασίλη Νησσόπουλο, που έκανε την παραγωγή και στο δεύτερο άλμπουμ, 12 κομμάτια, αλλά κάτι μας έλειπε. Και επέμενε να του πω αν είχα κάτι άλλο, οπότε τα έβγαλα διστακτικά απ' το συρτάρι, σίγουρος ότι δεν ήταν καλά, και αυτό ήταν. Μου λέει "Δεν πας καλά. Από δω και πέρα θα μου φέρνεις ό,τι γράφεις και θα σου λέω εγώ».

Working Class Hero: Γράφοντας τραγούδια μετά το 9-5

»Εργάζομαι κανονικά, πάντα εργαζόμουν, προέρχομαι άλλωστε από εργατική οικογένεια. Εργάζομαι εκτός του μουσικού χώρου, το δοκίμασα κάποια στιγμή, αλλά ένιωθα ότι τα μπέρδευα. Όχι ότι θεωρώ κακό να ασχολείσαι με τον χώρο και να είσαι και καλλιτέχνης, αλλά για μένα είναι τόσο ιερή η μουσική, που θέλω να την κρατώ χωριστά.

»Εννοείται ότι θα ήθελα να βιοπορίζομαι από τη μουσική μου – ποιος δεν θα το ήθελε. Το 9-5 και μετά μουσική δεν είναι πάντα εύκολο, κάθε μέρα να πιάσεις την κιθάρα. Βέβαια, όταν είμαι βαθιά σε δημιουργικό mode, γράφω, και γράφω πολύ. Ακόμα κι όταν είμαι στη δουλειά, αν μου έρθει μια ιδέα, πατάω rec στο κινητό και το γράφω.

»Ναι, θα ήθελα πολύ να ζήσω από τα τραγούδια, αλλά δυστυχώς ακόμα και το να κάνω περιοδείες δεν είναι εύκολο οικονομικά. Πρέπει να το υποστηρίξεις ο ίδιος, να πληρώσεις τους μουσικούς σου. Και να πάρω άδεια από τη δουλειά μου γι' αυτό, και πάλι δεν είναι εύκολο. Από την άλλη, όταν έμεινα άνεργος πριν από την τωρινή μου δουλειά διοχέτευσα όλη μου τη δυσκολία στο "Am I In A Dream". Βγήκε όλο σ' ένα εξάμηνο. Αλλά ναι, μακάρι να μπορούσα να ζήσω απ' αυτό κάποια στιγμή. Παρ' όλα αυτά, δεν πιέζομαι να γράψω κάτι συγκεκριμένο για να πετύχω το ένα ή το άλλο. Βγάζω κάτι όταν το νιώθω, όπως το νιώθω. Όπως μου βγει».

If you only love you: Η μουσική ως ψυχοθεραπεία

»Έχω περάσει δύσκολα στη ζωή μου, από τα πιο απλά ως τα πιο σημαντικά. Αλλά θα πω το κλισέ ότι αυτό διαμόρφωσε και τον χαρακτήρα μου. Αν θέλεις να δουλέψεις με τον εαυτό σου, επιτρέπεις στις δυσκολίες να σε κάνουν καλύτερο. Από και και πέρα, με βοήθησε σίγουρα και το ότι γράφω τόσο πολύ, έχω τετράδια επί τετραδίων με στίχους και τραγούδια – ενώ ζωγραφίζω επίσης ερασιτεχνικά. Έχω βάλει κι ένα σχέδιο στο artwork του "Am I In A Dream" – αυτό με τις γάτες.

»Αλλά γενικά η μουσική είναι η πιο σημαντική ψυχοθεραπεία για μένα, τα βγάζω όλα εκεί, συνειδητά και υποσυνείδητα. Και κάπως γράφοντας και λέγοντάς τα τα ακούς, αυτοκαθρεφτίζεσαι και μπαίνεις σε μια ψυχοθεραπευτική διαδικασία. Το θέμα πάντα είναι κατά πόσο εσύ ο ίδιος θέλεις, είσαι έτοιμος να σπάσεις τον κύκλο, να σπάσεις τη λούπα. Να κάνεις το επόμενο βήμα». **A**

Ναταλία Καλογεροπούλου

«Αν ετεροκαθορίζομαι συνεχώς τότε ποια είμαι; Δεν είμαι καμία»

Λίγο πριν την παρουσίαση του «*Oedipus Steps*» στην Επίδαυρο, η Ναταλία Καλογεροπούλου μιλά για τη σχέση με το σώμα, τη διαχείριση της απόρριψης και τη μετάβαση από τη σκληρή πειθαρχία της εκπαίδευσης σε μια πιο ισορροπημένη σχέση με την τέχνη και τον εαυτό της.

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΠΑΔΟΥΒΑ

Με μια πρώτη ματιά, η ιστορία της μοιάζει γνώριμη: ένα παιδί που από πολύ νωρίς ήξερε τι ήθελε να κάνει στη ζωή του. Η διαδρομή της, όμως, μόνο ευθύγραμμη δεν ήταν. Η τελειομανία και η ανάγκη να αποδεικνύει διαρκώς πράγματα στον εαυτό της την οδήγησαν στην εκπλήρωση στόχων που δεν αποτελούσαν πραγματικά όνειρά της, όπως η εισαγωγή της στο Ιστορικό Αρχαιολογικό. Ο χορός, ωστόσο, παρέμενε πάντα το σημείο αναφοράς της. Η εντατική εκπαίδευση, οι τραυματισμοί και οι προσωπικές δοκιμασίες λειτούργησαν ως μαθήματα αυτογνωσίας, διαμορφώνοντας μια πιο ώριμη σχέση με το σώμα και την τέχνη. Στα 27 της έχει ήδη χορογραφήσει τρεις παραστάσεις και έχει εκδώσει τη δική της ποιητική συλλογή, ενώ φέτος συμμετέχει στο «*Oedipus Steps*» στην Επίδαυρο.

— Πώς επέλεξες τον χορό;

Όταν ήμουν μικρή ήθελα να γίνω πρωταθλήτρια ρυθμικής. Έκανα 3-4 χρόνια σε αγωνιστικό επίπεδο, αλλά κάποια στιγμή ένιωσα ότι

κάτι έλειπε. Υπήρχε μεγάλη έμφραση στο εντυπωσιακό αποτέλεσμα, χωρίς έναν βαθύτερο λόγο. Στα 13 σταμάτησα τη ρυθμική και πήγα στη σχολή χορού της Ραλλού Μάνου κι έπειτα μπήκα στο φυτώριο της ΚΣΟΤ. Πάντα είχα την αίσθηση ότι αυτό θα έκανα στη ζωή μου.

— Πώς βίωσες εκείνα τα χρόνια;

Ήταν δύσκολα, γιατί είχα ανορεξία. Τα πρώτα χρόνια έπαιρνα αποδοχή μέσα από τον χορό και αυτό είχε μεγάλη σημασία για μένα. Στη ρυθμική σχολιάζονταν πολύ το σώμα, σ' εκείνη την ηλικία βέβαια αυτό δεν με άγγιζε. Κάποια στιγμή όμως, υποσυνείδητα, άρχισε να με επηρεάζει. Ακόμα και σήμερα με απασχολεί η εικόνα μου, αλλά δεν με κυριεύει. Δεν θα άφηνα ποτέ τον εαυτό μου να φτάσει σε σημείο που να μην μπορώ να χορέψω.

— Αργότερα πώς διαχειρίζομαι τις απαιτήσεις της Κρατικής;

Δεν τις διαχειρίζομαι. Αν δεν είχα ένα βλέμμα ή μια επιβεβαίωση από τους καθηγητές μου, ένιωθα αποτυχία. Μετρούσα τα λάθη μου καθημερινά. Εκείνα τα χρόνια αισθάνομαι ότι πάλευα συνεχώς να με κοιτάζουν, να με εκτιμήσουν, να με αγαπήσουν. Όταν συνέβαινε,

υπήρχε τεράστια χαρά: όταν δεν συνέβαινε, μια θλίψη που κάλυπτε τα πάντα.

— Πότε ήρθε ο τραυματισμός;

Στο δεύτερο έτος έπαθα ολική ρήξη χιαστού. Πονούσα για πολύ καιρό αλλά το αγνοούσα, όπως κάναμε πολλοί τότε. Δεν υπήρχε αυτοφροντίδα, μόνο όση χρειαζόταν για να συνεχίσουμε να αποδίδουμε. Όταν τραυματίστηκα, έπαθα σοκ.

— Τι άλλαξε μετά;

Αναθεώρησα τη στάση και τη σκληρότητά μου απέναντι στον εαυτό μου και τον χορό. Κατάλαβα ότι η συνεχής πίεση οδηγεί σε φθορά και έμαθα να ακούω περισσότερο το σώμα μου. Επέστρεψα στη σχολή και συνέχισα πιο συνειδητά.

— Οι σπουδές στην ΚΣΟΤ καθορίζουν την προσωπικότητα ενός χορευτή;

Το θέμα δεν είναι αν σε ορίζουν, αλλά αν πιστεύεις ότι σε ορίζουν. Αν καθορίζεσαι από την αποδοχή, τότε ναι. Όμως οι απορρίψεις και οι επιβραβεύσεις εναλλάσσονται διαρκώς. Αν ετεροκαθορίζομαι συνεχώς από όλα αυτά τα «να!» και τα «όχι!», τότε ποια είμαι; Δεν είμαι καμία.

— Τι κρατάς από εκείνα τα χρόνια;

Τους ανθρώπους. Τους φίλους μου, τους καθηγητές μου, όλη την εκπαίδευση. Οι δυσκολίες κι αν υπήρξαν, νιώθω ευγνωμοσύνη. Θέλω να με εκτιμώ, να είμαι εν ειρήνη, να σταματήσει αυτό το αυτομίσος. Και για να είμαι εν ειρήνη, πρέπει να είμαι εν ειρήνη με όλους τους ανθρώπους που συνέβαλαν σε αυτό.

— Τι σε κάνει να συνεχίζεις παρά τις απορρίψεις;

Όταν χορεύω, υπάρχει μια φοβερή ψυχία μέσα μου. Είναι ίσως η μοναδική στιγμή που βρίσκομαι πραγματικά στο παρόν. Δεν σκέφτομαι το παρελθόν ή το μέλλον. Νιώθω ότι περπατώ ακριβώς πάνω στη στιγμή και αυτό το βρίσκω σχεδόν ιερό.

Πιστεύω πως, αν δεν υπήρχαν εκείνες οι λίγες στιγμές που νιώθω ότι κάτι κάνω καλά, θα είχα σταματήσει. Όχι απαραίτητα επειδή αισθάνομαι ικανή, αλλά επειδή νιώθω εναρμονισμένη με αυτό που συμβαίνει. Εκεί κουμπιώνω. Εκεί κολλάει η ύπαρξή μου και μπορώ να υπάρξω αναπαυτικά.

— Παράλληλα γράφεις και έχεις εκδώσει μια ποιητική συλλογή. Πώς μπήκε η γραφή στη ζωή σου;

Πολύ αυθόρμητα. Στην καραντίνα έγραφα στο κινητό μου και κάποια στιγμή συγκέντρωσα τα κείμενα σε ένα PDF και το έστειλα σε εκδοτικούς οίκους. Προς έκπληξή μου, απάντησαν. Τότε συνειδητοποίησα ότι μπορώ να πετύχω κάτι χωρίς να εξαντληθώ γι' αυτό. Ήταν μια πολύ σημαντική εμπειρία.

— Τι σου δίνουν οι λέξεις και τι ο χορός;

Η γραφή μεταφέρει το μήνυμα πιο ξεκάθαρα. Προτιμώ τη σαφήνεια, δεν μου αρέσουν οι παρερμηνείες. Από την άλλη, ο χορός έχει μια ευαισθησία που δεν μπορούν να αποδώσουν οι λέξεις. Είναι εφήμερος, χάνεται τη στιγμή που συμβαίνει, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί ένα παράθυρο προς τις ιστορίες που κουβαλά το σώμα μας. Αυτή η σωματική πληροφορία είναι ένα ολόκληρο σύμπαν και ο χορός είναι η γιορτή του.

— Ποια ήταν η πιο σημαντική επαγγελματική εμπειρία σου μέχρι σήμερα;

Φέτος συμμετείχα στο «*Kontakthof*» στο Εθνικό Θέατρο. Ήταν η δουλειά των ονείρων μου. Στην αρχή δεν το χάρηκα όσο θα ήθελα, γιατί σκεφτόμουν υπερβολικά. Μετά κατάλαβα ότι δεν θέλω να στερωό άλλο αυτή τη χαρά από τον εαυτό μου. Σταμάτησα επίσης να κυνηγάω διαρκώς το εξωτερικό και προσπάθησα να είμαι πραγματικά παρούσα εδώ.

— Τι θα δούμε στο «*Oedipus Steps*»;

Μια ιδιότυπη συναυλία-περφόρμανς, όπου συνυπάρχουν η μουσική, η κίνηση και ο λόγος. Επί σκηνής βρισκόμαστε ο κοντραμπασίστας Πύργος Κοκκινάρης κι εγώ, σε μια παράσταση που χορογραφεί ο Αλέξανδρος Βαρδαζόγλου – με τον οποίο συνδεθήκαμε φέτος στο Εθνικό. Θα δείτε μια εναλλαγή ανάμεσα στο δομημένο και το αυτοσχεδιαστικό μέρος, που δημιουργεί κάτι απρόβλεπτο και παιχνιδιάρικο, ενώ υπάρχει και κείμενο, ένα απόσπασμα από τον Χορό του «*Οιδίποδα*» που ερμηνεύω εγώ.

— Τι εύχεσαι για το μέλλον;

Προσπαθώ να μην κάνω πολλά σχέδια. Θέλω να χαιρόμαι ότι έρχεται και να εμπιστευόμαι λίγο περισσότερο τη ροή των πραγμάτων. Έχω περάσει πολύ καιρό όντας στεναχωρημένη. Τώρα προσπαθώ να αποδέχομαι όσα συμβαίνουν και να είμαι παρούσα σε αυτά. Αν γύριζα τον χρόνο πίσω, ίσως να έκανα πολλά πράγματα διαφορετικά. Όμως αποδέχομαι ότι τότε έκανα ό,τι μπορούσα με το *capacity* που είχα. Και αυτό, τελικά, μου αρκεί. **A**

In Orbit 7 Η Εναλλακτική Σκηνή της Αθήνας στον Θόλο του ΚΠΙΣΝ

Τρεις ημέρες σύγχρονης μουσικής
με την επιμέλεια εμβληματικών ανεξάρτητων δισκοπωλείων

Ο Θόλος του Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ) φιλοξενεί για έβδομη συνεχή χρονιά το φεστιβάλ In Orbit, που φέτος έχει τον υπότιτλο «Οφ δε ρέκορντ». Η διοργάνωση παραμένει πιστή στον στόχο της, να χαρτογραφεί και να αναδεικνύει τη σύγχρονη εναλλακτική σκηνή της πόλης, καθώς αφουγκράζεται τα μουσικά ρεύματα τη στιγμή που γεννιούνται.

Φέτος, το πρόγραμμα επιμελούνται τρία ανεξάρτητα δισκοπωλεία και labels, που λειτουργούν ως ζωντανοί πολιτιστικοί κόμβοι: Dum Dum Records, Veego Records και Syd Records. Την Παρασκευή

10/7, η Dum Dum Records παρουσιάζει synth-pop και ηλεκτρονικούς ρυθμούς, με τους The Model Spy, Ta Toy Boy, METAMAN και Viceroy. Το Σάββατο 11/7, η Veego Records προτείνει minimal beats και ηλεκτρονικές υφές, με τους Kukuraxa, Kolida Babo, MOB και Ledeloue. Η αυλαία του φετινού φεστιβάλ πέφτει την Κυριακή 12/7 με το Syd Records, παρουσιάζοντας κιθαριστικούς ήχους και darkwave ηχοχρώματα από τους Demi Spriggs, Valisia Odell, Super Stereo και Π.Ι.Ε.Β. x Viktoras. –Νίκη-Μαρία Κοσκινά
ΚΠΙΣΝ, Θόλος, 10 έως 12 Ιουλίου

Θέατρο, μουσική, εκθέσεις, προβολές. Πολιτιστικές προτάσεις που μας ιντριγκάρουν αυτό το επτάήμερο

© ΕΛΠΙΔΑ ΜΟΥΝΟΥΛΙΔΟΥ

4 Μια πολύχρωμη ανατρεπτική κωμωδία

Ξεκίνησε η καλοκαιρινή περιοδεία της παράστασης «Εκκλησιάζουσες – Γυναίκες στην εξουσία» σε σκηνοθεσία **Θέμη Μουμουλίδη**. Μια ανατρεπτική διασκευή του Αριστοφάνη, σε ελεύθερη απόδοση που συνυπογράφουν ο σκηνοθέτης με τη **Νεφέλη Μαϊστράλη**, ενώ τη μουσική έχει επιμεληθεί ο **Θοδωρής Οικονόμου**. Με πρωταγωνιστές τους Χρήστο Χατζηπαναγιώτη, Μαρίνα Ασλάνογλου και Κωνσταντίνο Ασπιώτη, το έργο προσφέρει ένα ξέφρενο καρναβάλι, γεμάτο ρυθμό και πολιτική σάτιρα, συνδυάζοντας την αισθητική του τσίρκου με την ατμόσφαιρα του καμπαρέ. *Θέατρο Πέτρας, 14 Ιουλίου*

© ΕΜΜΑ ΓΟΥΝΑΝΗ

1 Μια μουσική κωμωδία που ανατρέπει τις βεβαιότητες του κόσμου

Μετά την πρεμιέρα της στο Ηρώδειο, η «**Λυσιστράτη**» σε διασκευή του Σταμάτη Κραουνάκη, σε λιμπρέτο που συνυπογράφει με τη **Λίνα Νικολακοπούλου**, συνεχίζει το καλοκαιρινό της ταξίδι. Η **Ελένη Ουζουνίδου**, στον ομώνυμο ρόλο, ηγείται των γυναικών που καταλαμβάνουν την Ακρόπολη και κηρύσσουν «απεργία έρωτα» για να σταματήσουν τον πόλεμο. Μια πολυφωνική σύγχρονη όπερα που συνδυάζει λυρισμό και καυστική σάτιρα, αναδεικνύοντας τη διαχρονική δύναμη της θηλυκότητας απέναντι στη μανία για εξουσία. *Δημοτικό Θέατρο Λυκαβηττού, 15 Ιουλίου*

3 Η καλοκαιρινή ραστώνη μέσα από την τέχνη

Η έκθεση «**Midsummer Party: Reflections on Space and Time – Don't Ask Me Why**», σε επιμέλεια της **Εύας Κέκου**, διερευνά τον χώρο και τον χρόνο μέσα από τη θερινή ραστώνη. Έξι νέοι δημιουργοί –που αποφοίτησαν πρόσφατα από την ΑΣΚΤ– συνθέτουν ένα αφήγημα για την ύπαρξη, χρησιμοποιώντας παραδοσιακά και νέα μέσα. Η έκθεση προσκαλεί σε έναν ανάλαφρο διάλογο, αναδεικνύοντας ιστορίες και τη σχετικότητα της αλήθειας. *Roma gallery, έως 8 Αυγούστου*

© ΕΛΛΗΝΟΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΦΩΤΟ ΑΓΕΝΤΙΚΟ

5 Ένας πολιτικός που ομολογεί την αλήθεια

Η παράσταση «**Εκτός ύλης**» του **Κώστα Λεϊμονή**, σε σκηνοθεσία της **Κωνσταντίνης Νικολαΐδη**, με τον **Γεράσιμο Σκιαδαρέση** στον πρωταγωνιστικό ρόλο, θα βρίσκεται σε καλοκαιρινή περιοδεία. Ένας πολιτικός, που έχει διατελέσει και υπουργός για χρόνια, στέκεται ενώπιον του Κοινοβουλίου και ομολογεί για πρώτη φορά πράξεις και παραλήψεις του, σε οικογενειακό και επαγγελματικό επίπεδο, προτού παραιτηθεί από το αξιωμα του και εγκαταλείψει διά παντός την πολιτική του καριέρα.

«Interstice», Παναγιώτα Σιάγκα

© EPA/IDA/MARIE ODGAARD DENMARK OUT

2 Η μεγάλη επιστροφή μιας θρυλικής μπάντας

Επτά χρόνια μετά την καθηλωτική τους εμφάνιση το 2019, οι **The Cure** επιστρέφουν στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Eject Festival, αποδεικνύοντας ότι βρίσκονται στην καλύτερη φάση της πεντάχρονης καριέρας τους. Με τη μαγική φωνή του φρόντμαν, Robert Smith, να παραμένει αναλλοίωτη, το κοινό θα έχει την ευκαιρία να ζήσει ένα δίωρο goth-rock υπερθέαμα. Η βραδιά θα περιλαμβάνει κομμάτια του πρόσφατου δίσκου «*Songs Of A Lost World*», αλλά και έναν ατελείωτο κατάλογο από εμβληματικά hits τους. *OAKA, 15 Ιουλίου*

Για να καταχωριστείτε στους οδηγούς της Α.Υ., στείλτε δελτία Τύπου 2 εβδομάδες πριν από την προγραμματισμένη ημερομηνία. Ταχυδρομικώς στη διεύθυνση Χαρ. Τρικούπη 22, 10679 Αθήνα ή στο fax 210 3617310 ή στο avguide@athensvoice.gr

«Looking once more», Eozen Agopian

6 Σύγχρονη τέχνη σε διάλογο με την παράδοση

Η ομαδική έκθεση «Roots n' Routes», σε επιμέλεια της Εύας Κέκου ανιχνεύει την έννοια της καταγωγής σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον. Μέσα από μεικτά μέσα, οι επτά καλλιτέχνες της έκθεσης προσεγγίζουν την παράδοση ως εφαλτήριο για νέες πολιτισμικές πρακτικές και ταυτότητες. Ο παιγνιώδης τίτλος υπογραμμίζει τη διαλεκτική μεταξύ των «ριζών» και των σύγχρονων «διαδρομών», ανασυντάσσοντας την ιστορική συνέχεια μέσα από έναν γόνιμο διάλογο της σύγχρονης τέχνης με τη λαϊκή κληρονομιά και το συλλογικό αφήγημα. [Μουσείο Αγγελική Χατζημυχάλη, 15 Ιουλίου έως 30 Αυγούστου](#)

Η Athens Voice είναι χορηγός επικοινωνίας

7 Κ. Βήτα και Tiger Lillies στην Επίδαυρο

Αυτό το Σαββατοκύριακο δεν ξέρομε τι να επιλέξουμε από τις επιδauρίες παραστάσεις. Στη Μεγάλη Επίδαυρο κάνουν πρεμιέρα οι «Βάκχες», σε σκηνοθεσία του Javor Gardev, με τους Tiger Lillies live επί σκηνής. Στη Μικρή Επίδαυρο, ο Κωνσταντίνος Βήτα θα δώσει μια πολύ ενδιαφέρουσα συναυλία, βασισμένη στο τελευταίο του άλμπουμ «Εννιά νούφαρα από τη νεκρή όχθη», όπου συνομιλεί μουσικά με τον ρεμπέτη Πάννη Παπαϊωάννου. Τα μεσάνυχτα στο Αρχαίο Στάδιο ο Ζήσης Σέγκλιας αναμετράται με τη σοφόκλεια τραγωδία στο «Oedipus Steps». [Μικρή και Μεγάλη Επίδαυρος, Αρχαίο Στάδιο Επιδαύρου, 10 & 11 Ιουλίου](#)

8 Οι Pantera για πρώτη φορά στην Ελλάδα

Μια συναυλία που περίμενε για πολλά χρόνια το κοινό της metal σκηνής γίνεται πραγματικότητα στο φετινό line up του Release Athens. Η μπάντα που θεωρήθηκε πρωτοπόρος του groove metal τη δεκαετία του 1990, με εμβληματικά κομμάτια όπως το «Walk», «Cemetery Gates», «This Love» και «Mouth For War», έρχεται επιτέλους στη χώρα μας. Οι Pantera θα εμφανιστούν μαζί με τους Trivium και Bodysnatcher για να «δονήσουν» το κοινό του Release.

Πλατεία Νερού, 9 Ιουλίου

© EPA/TORBEN CHRISTENSEN DENMARK/OUT

© ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΑΚΡΙΒΙΔΑΚΗΣ

9 Ορφέας και Ευριδίκη στην Αρχαία Μεσσήνη

Το Μέγαρο Μουσικής επιστρέφει στην Αρχαία Μεσσήνη παρουσιάζοντας την όπερα του Κ. Β. Γκλουκ «Ορφέας και Ευριδίκη», υπό την τελική της επεξεργασία από τον Ε. Μπερλιόζ. Η Καμεράτα, σε μουσική διεύθυνση του Γιώργου Πέτρου, θα πλαισιωθεί από τη Χορωδία Δωματίου Αθηνών, υπό τον Αγαθάγγελο Γεωργακάτο. Στον ρόλο του Ορφέα η διεθνής μεσόφωνος Teresa Iervolino, ενώ την Ευριδίκη θα ερμηνεύσει η Μαρία Κοσοβίτσα και τον Έρωτα η Μαριλένα Στριφτόμπολα. [Αρχαίο Θέατρο Μεσσήνης, 11 Ιουλίου](#)

10 Το μεγαλύτερο dance party του καλοκαιριού

Οι MEDUZA, το κορυφαίο ιταλικό trio της house σκηνής, έρχονται στην Ελλάδα για μια μοναδική βραδιά. Οι υποψήφιοι για Grammy δημιουργοί των «Piece of Your Heart» και «Lose Control» έχουν δημιουργήσει έναν χαρακτηριστικό ήχο που συνδυάζει δυναμικά grooves, μελωδικά στοιχεία και σύγχρονη dance αισθητική. Γι' αυτό και έχουν κερδίσει δισεκατομμύρια streams παγκοσμίως, ενώ συμμετέχουν σε μεγάλα διεθνή φεστιβάλ όπως το Tomorrowland και το Coachella. Μαζί τους στα decks ο καταξιωμένος Dino MFU. [Bolívar Beach Club, 11 Ιουλίου](#)

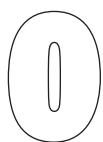
11 Παράδεισος και πραγματικότητα

Ο Douglas Knesse παρουσιάζει την πρώτη ατομική του έκθεση στην Ελλάδα, «Dreaming Was Not Enough», όπου εξερευνά τη διαχρονική έννοια του παραδείσου και της ουτοπίας. Εμπνευσμένος από την πατρίδα του, το Ρίο ντε Τζανέιρο και την εμπειρία του από το residency του στην Γκαλερί Ζουμπουλάκη στην Αθήνα, δημιουργεί έναν εικαστικό διάλογο ανάμεσα σε δύο πόλεις που συνδυάζουν φυσική ομορφιά και κοινωνικές αντιφάσεις, μέσα από έντονα χρώματα και συμβολικά μοτίβα. [Γκαλερί Ζουμπουλάκη, 9 έως 25 Ιουλίου](#)

© ΖΟΥΜΒΟΥΛΑΚΗΣ GALLERIES

«From far away I come and far away I go», Douglas Knesse

Κωνσταντίνος Καρακατσάνης είναι παγωτατζής. Έτσι μας συστήθηκε και στην προβολή της ταινίας «Gelato for the Gods», σε σκηνοθεσία και σενάριο Yan Fisher. Η απολαυστική ταινία επικεντρώνεται στον ίδιο, το gelato του και την ιστορία του Django, που ξεκίνησε στην ιδιαίτερη πατρίδα του, τη Σύρο, και λίγο αργότερα έκανε (σούπερ επιτυχημένη) απόβαση στην Αθήνα.

Μάλιστα, στην ταινία καλείται να απαντήσει σε ένα σοβαρό ερώτημα: Θα μπορούσε η αμβροσία, η τροφή των Θεών του Ολύμπου, να γίνει παγωτό; Κι αν ναι, τι υλικά και τι γεύση θα είχε; Έτσι, ο Κωνσταντίνος, σαν άλλος εξερευνητής, με το χαρακτηριστικό του καπέλο και τη βερμούδα του, ξεκινά ένα σαφάρι για να συγκεντρώσει τα τέλεια υλικά που θα δημιουργήσουν το θεϊκό gelato. Τα καταφέρνει τελικά;

Με την αφορμή αυτή, ο Κωνσταντίνος Καρακατσάνης μάς μιλάει για τη ζωή του (βάζοντάς μας μια μεγάλη μπάλα παγωτό – μπορεί και δύο), το gelato που φτιάχνει και για το αν τελικά υπάρχει η αμβροσία, έστω και σε μορφή παγωτού.

Κωνσταντίνε, πες μας λίγα πράγματα για σένα...

Μεγάλωσα στο χωριό Βάρη της Σύρου, σ' ένα σπίτι γεμάτο μυρωδιές, φαγητά και γλυκά, με ξυλόφουρνο, τηγάνια και μακαρονάδες... Ο μπαμπάς είχε σπουδάσει Αρχιτεκτονική στη Βενετία, ακόμα κουβαλάει την ιταλική φινέτσα.

Η μαμά μου είχε μεγάλο ταλέντο στη ζαχαροπλαστική, έφτιαχνε τираμισού, παγωτά, γρανίτες, τούρτες. Η γιαγιά μας, πάλι, ήξερε όλα τα μυστικά της πολιτικής κουζίνας, καθώς καταγόταν από εκεί, κι έτσι στις επισκέψεις μας στην Αθήνα δοκιμάζαμε τα θαυμαστά αυτά φαγητά.

Εγώ σπούδασα πολιτικός μηχανικός στο Λιντς της Αγγλίας. Εκεί, από το 2004 και μετά, κάποιοι σεφ προσπαθούσαν να αλλάξουν την κουλτούρα του φαγητού της χώρας και έτσι μαγαζιά-τρύπες άνοιγαν σαν μανιτάρια σε μυστικά σημεία κάθε πόλης. Μικρά εστιατοριάκια, που συνήθως έφτιαχναν μόνο ένα είδος φαγητού, έβρισκαν φρέσκες πρώτες ύλες από μικρούς παραγωγούς, τις επεξεργάζονταν σε ανοιχτή κουζίνα και προσέφεραν συγκεκριμένο αριθμό μερίδων μέχρι εξαντλήσεως. Και την άλλη μέρα πάλι το ίδιο.

Πώς αποφάσισες να ασχοληθείς με το gelato και πώς προέκυψε το Django;

Το 2005 ανοίξαμε οικογενειακώς το Django στη Σύρο, μαζί με έναν συνétaιρο που έφτιαχνε παγωτά σε ιταλικό παγωτατζίδικο. Το όνομα ήρθε από τον σπουδαίο Django Reinhardt (σ.σ. κιθαρίστας της τζαζ και συνθέτης) και την αγάπη μας για την μουσική.

Τα φοιτητικά μου χρόνια τα πέρασα μεταξύ σπουδών στην Αγγλία και παγωτών στη Σύρο, κάθε Πάσχα και καλοκαίρι. Τότε κάναμε παγωτά με έτοιμα μείγματα και πάστες από εταιρείες πρώτων υλών παγωτού της Ιταλίας.

Έχοντας παρακολουθήσει την αλλαγή στην Αγγλία, ζητούσα από τον συνétaιρο να αλλάξουμε κι εμείς τον τρόπο που παρασκευάζαμε το παγωτό μας, αλλά η απάντηση που έπαιρνα συνεχώς ήταν «κανείς δεν ξέρει πώς γίνεται ένα παγωτό χωρίς αυτά τα προϊόντα, η γνώση έχει χαθεί στους αιώνες». Ήταν πολύ σωστός, δεν υπάρχει ούτε βιβλίο ούτε δάσκαλος που να διδάσκει την τέχνη του παγωτού χωρίς –έστω και ελάχιστα– βιομηχανικά πρόσθετα.

Το 2013, ο συνétaιρος αποχώρησε και εγώ εργαζόμενος ήδη δύο χρόνια ως πολιτικός μηχανικός και τα απογεύματα στο μαγαζί. Αποφάσισα πως το γραφείο δεν ήταν για μένα, οπότε ρίχτηκα με τα μούτρα στο παγωτό. Αποφάσισα να το κάνω όπως ήθελα εγώ. Ελλείψει δασκάλου και βιβλίων, ξεκίνησα τα πειράματα οπλισμένος με την επιστημονική μέθοδο που διδάχτηκα στο πανεπιστήμιο.

Μέχρι το 2017 είχα καταφέρει να καθαρίσω τα παγωτά από οτιδήποτε επεξεργασμένο. Βέβαια, χρειάστηκαν δυο χρόνια για να μπορέσω να έχω ένα παγωτό το οποίο να ικανοποιεί μεγάλο μέρος των επισκεπτών του Django.

Το 2019 ξεκίνησαν οι πολύ μεγάλες ουρές στη Σύρο, όπου κάθε μέρα ξεπουλούσα τα παγωτά μου. Και μια και οι επισκέπτες του νησιού είναι κατά βάση Αθηναίοι, τότε ξεκίνησε και η λαϊκή απαίτηση για ένα Django στην Αθήνα. Δεν είχα έρθει ποτέ στην Αθήνα για να δοκιμάσω παγωτά, δεν πίστευα, όμως, πως τέτοιο παγωτό φτιάχνω μόνο εγώ. Ήρθα επί τούτου στην Αθήνα, δοκίμασα τα διάσημα παγωτατζίδικα, βρήκα πολύ καλά παγωτά, αλλά όχι αυτό που

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΕ ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ,

αν η αμβροσία ήταν παγωτό, τι γεύση θα είχε;

Της ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ ΒΟΥΛΓΑΡΕΛΗ - Φωτό: ΕΙΡΗΝΗ ΣΙΟΥΣΙΟΥΡΑ

μώδες, ούτε τίποτα άλλο. Ίσα ίσα που η λαστιχωτή υφή του gelato είναι ένδειξη πολλών βιομηχανικών πρόσθετων, άρα κακό. Τα αληθινά συστατικά του gelato είναι γάλα, κρόκος αυγού και ζάχαρη.

Ο όρος ice cream περιλαμβάνει πολλούς τύπους παγωτών: το γαλλικό παγωτό, το αμερικάνικο παγωτό, το Philadelphia style παγωτό, πολλές φορές τα παρφέ κ.ά. Όλα αυτά μεταξύ τους διαφέρουν σε λιπαρά και σάκχαρα καθώς και σε τεχνικές, αλλά τα υλικά είναι πάνω κάτω τα ίδια: γάλα, κρέμα γάλακτος, αυγό και ζάχαρη.

Στην Ελλάδα επιλέγουμε gelato διότι έχουμε πολύ υψηλές θερμοκρασίες και δεν είναι διατροφικά σωστό για το κλίμα μας να επιλέγουμε τροφές υψηλές σε λιπαρά. Είναι απορίας άξιο πώς το παρφέ, που είναι από τους τύπους παγωτών με τα υψηλότερα λιπαρά, έχει καθιερωθεί στην Ελλάδα.

Gelato με κρέμα γάλακτος δεν υφίσταται κι αυτό γιατί πρέπει να έχουμε 3% με 8% λιπαρά. Αν προσθέσουμε κρέμα γάλακτος, τα λιπαρά ανεβαίνουν κατακόρυφα και με την παραμικρή προσθήκη υλικών όπως ξηροί καρποί ή σοκολάτα, τα παγωτά ξεπερνούν κατά πολύ το 8%. Παρατηρούμε, όμως, πως και στην Ιταλία τα τελευταία χρόνια χρησιμοποιούν κρέμα γάλακτος στα παγωτά τους.

Άλλοι τύποι παγωτών είναι το καϊμάκι ή dondurma ή boozza, ανάλογα τη χώρα, το kulfi στην Ινδία, το αμερικανικό reduced fat, το soft ice cream, δηλαδή το παγωτό μηχανής, σορμπέ, γρανίτες, shave dice και κάποιες άλλες κατηγορίες που υπάρχουν σε κάποιες χώρες.

Τι γεύσεις έχεις στο Django; Ποια είναι η δική σου αγαπημένη;

Στο Django βρίσκουμε πάντα οκτώ γεύσεις παγωτών gelato και οκτώ σορμπέ, δηλαδή παγωτά που δεν έχουν σαν βάση τους το γάλα. Σορμπέ κάνουμε με φρούτα, ξηρούς καρπούς και σοκολάτα, και πρέπει να έχουν ίδια υφή με τα gelato, όχι υφή με κρυστάλλους. Τα παγωτά με κρυσταλλική υφή ονομάζονται γρανίτες.

Έχουμε πάντα σορμπέ με φρούτα εποχής από μικρούς Έλληνες παραγωγούς, με κύρια συνεργάτιδά μας τη Δήμητρα Τσακίρη από το Κιβέρι Αργολίδας, με την οποία συνεργαζόμαστε από την πρώτη μέρα που άνοιξε το Django της Αθήνας. Έχουμε κι άλλους μικρούς παραγωγούς για φρούτα, την Ειρήνη Σπανούλη για αμύγδαλα που χρησιμοποιούμε στο σορμπέ αμύγδαλο, παραγωγούς για το φιστίκι Αιγίνης, για τα καρύδια και τα φουντούκια κ.ά. Για τις σοκολάτες μας συνεργαζόμαστε αποκλειστικά με την Kakaworship από την πρώτη χρονιά που ανοίξαμε.

Οι γεύσεις με γάλα προέρχονται από προσωπικά μου βιώματα. Κάποιες από αυτές είναι η crema catalana, το κανιστό φουντούκι, το καϊμάκι με σύκο και φιστίκι, το fior di latte, που δεν είναι fior di latte αλλά αληθινή πανακότα, καθώς βάζουμε το γάλα με ζάχαρη στην κατσαρόλα και εξατμίζουμε για ώρες σε χαμηλή φωτιά μέχρι να πήξει το γάλα από τα στερεά και τις πρωτεΐνες του. Αγαπημένες μου είναι όλες οι γεύσεις ανάλογα τη μέρα και την ώρα.

Η μητέρα σου σε ενέπνευσε να κάνεις το όνειρό σου πραγματικότητα;

Η μητέρα μου ήταν καλλιτέχνης. Με ό,τι και να ασχολούνταν, μέχρι και με το πιο βαρετό πράγμα στον κόσμο, το έκανε δημιουργικά και το έκανε άκρως ενδιαφέρον. Δυστυχώς τη χάσαμε από καρκίνο το 2002. Αυτό που κράτησα ήταν κάτι που μου έλεγε σχεδόν κάθε μέρα. Όταν της έλεγα «μαμά, ο τάδε έκανε αυτό» είτε για κάτι καλό είτε για κάτι κακό, μου έλεγε πάντα «Κωνσταντίνικι μου, μην κοιτάς τι κάνουν οι άλλοι, κοίτα τι κάνεις εσύ. Αλλιώς θα γίνεις και εσύ σαν τους άλλους». Δεν το έλεγε ελιτίστικα, το έλεγε γιατί ήθελε τα παιδιά της να είναι ανεξάρτητα. Ήθελε να μπορούμε να αναπτύξουμε τα ταλέντα μας, χωρίς να αντιγράφουμε τους άλλους. Αυτό είναι από τα πιο φιλοσοφικά μαθήματα που έχω λάβει στη ζωή μου.

Πρόσφατα ήρθε και η ταινία «Gelato for the Gods». Πώς ήταν η εμπειρία;

Το «Gelato for the Gods» είναι μια ταινία που ακόμα δεν μπορώ να πιστέψω πώς και γιατί έγινε. Ήταν μια φοβερή εμπειρία 4 χρόνων, γυρίσματα, ξανά γυρίσματα, καινούργιοι φίλοι, άγχος, πλάκες... Έχει να κάνει με τη μοναδικότητα του Django και της ιστορίας του. Ήταν πάρα πολύ

παρασκευάζα εγώ. Έτσι πήρα την απόφαση και το 2021 άνοιξα το Django Gelato Athens.

Γιατί gelato και όχι παγωτό; Πες μας τις διαφορές...

Οι επίσημοι τύποι παγωτών είναι 16, όχι δύο. Είναι ένα λάθος που γίνεται συχνά. Υπάρχουν κανόνες γευσισγνωσίας και ελέγχου ποιότητας, αλλά στην Ελλάδα είμαστε ακόμα μακριά από αυτά. Σιγά σιγά. Το gelato είναι το παλιό παγωτό της Ευρώπης, από τον 16ο αιώνα, που, όχι, δεν πρωτοφτιάχτηκε στην Ιταλία. Απλά το όνομα επικράτησε μετά το 1920, όταν οι Ιταλοί δημιούργησαν την πρώτη ηλεκτρική παγωτομηχανή και άλλαξαν την υφή του παγωτού. Τι σημαίνει gelato στα ιταλικά; Παγωτό.

Τα επίσημα χαρακτηριστικά του είναι: παγωτό από 3% έως 8% λιπαρά και 17% έως 22% σάκχαρο. Αυτό δεν δηλώνει ούτε την υφή, ούτε ότι είναι μαστιχωτό ή πολύ κρε-

Το 2019 ξεκίνησαν οι πολύ μεγάλες ουρές στο Django στη Σύρο, κάθε μέρα ξεπουλούσα τα παγωτά μου. Και μια και οι επισκέπτες του νησιού είναι κατά βάση Αθηναίοι, ξεκίνησε και η λαϊκή απαίτηση για ένα ακόμα στην Αθήνα. Το 2021 άνοιξα το Django Gelato Athens.

δύσκολο να γίνει, δεν είμαι κάποιος μισελενάτος, διάσπμος σεφ και το να βρεθεί χρηματοδότηση ήταν πάρα πολύ ζόρικο. Έτσι πολλά από τα χρήματα τα διέθεσε ο ίδιος ο παραγωγός και σκηνοθέτης, Yan Fisher Romanovsky. Ούτε, όμως, ζήτησα να γίνει ταινία, ούτε συνέβαλα οικονομικά, είναι μια διεθνής παραγωγή.

Στην ταινία παρακολουθούμε αν θα μπορούσε η αμβροσία των Θεών να γίνει παγωτό, την αναζήτηση των σωστών υλικών. Θα μπορούσες τελικά να φτιάξεις τέτοιο παγωτό; Τι γεύση θα είχε για σένα;

Το παγωτό αμβροσία το έφτιαξα στην πραγματικότητα, όπως στην πλοκή της ταινίας. Τα υλικά που χρησιμοποιήσα είναι: σταφύλι, ποικιλία κανελλάτη, από τα Μέγαρα. Λουμπαρδικά, άγρια σύκα, από τη Σύρο. Μέλι από νομά μελισσοκόμο της Αττικής και μέλι από μυθάρη από μελισσοκόμο της Σύρου. Γύρη από τον Όλυμπο. Άγρια αρμπαρόριζα και άγριο βαλσαμόχορτο. Αλάτι θαλασσινό, μαζεμένο με το χέρι.

Τα υλικά είναι επτά, καθώς τα μέλια είναι δύο που γίνονται ένα. Θα το ξαναφτιάξω τώρα που θα κυκλοφορήσει η ταινία, αλλά θα είναι διαθέσιμο για πολύ λίγες μέρες καθώς η συγκεκριμένη γεύση συνδυάζει σύκα και σταφύλια. Όταν τελειώνουν τα σύκα, ξεκινάμε τα σταφύλια. Η γεύση είναι εξωγήνη, παράξενη και μυστηριώδης. Δεν είναι ένα παγωτό που θα πάρεις να φας μισό κιλό. Είναι ένα παγωτό που κρύβει σε κάθε κουταλιά την αγριάδα της ελληνικής φύσης.

Ποια είναι τα μελλοντικά σου σχέδια;

Έχω συχνά προτάσεις για το εξωτερικό, μία από αυτές, για ένα κατάστημα στη Νέα Υόρκη, είχε προχωρήσει, αλλά τελικά δεν ολοκληρώθηκε ποτέ. Νομίζω πως αυτό που πραγματικά θέλω είναι να βρω ένα υπόγειο, να στήσω εκεί ένα κρυφό μαγαζάκι, χωρίς Google και social media, να φτιάχνω έως έξι γεύσεις παγωτού την ημέρα –ότι γεύση μου έρθει– και να έρχονται αυτοί που πραγματικά θέλουν να δοκιμάσουν κάτι αχαρτογράφητο και μυστηριώδες, να έχουμε χρόνο να ανταλλάξουμε απόψεις. Να είναι όντως το παγωτό μου ένα απόγειο του ευ ζην στην καθημερινότητα του κάθε επισκέπτη. Το έχω ξαναζηήσει τα χρόνια των δοκιμών και των πειραμάτων στη Σύρο. Μου έλειψε...●

Γιατί όλα τα σίριαλ είναι ακόμη «σαπουνόπερες βραδινής ζώνης»;

Η ελληνική μυθοπλασία στη δημόσια και ιδιωτική τηλεόραση, από τη δεκαετία του '70 μέχρι σήμερα, δεν έχει φτάσει στη «μεγάλη αφήγηση»

Της ΜΙΜΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Η αμερικανική τηλεόραση υπήρξε σημαντική πηγή επιρροής, παρά απόλυτη καθοδήγηση για την αντίστοιχη ευρωπαϊκή και ελληνική. Στο κομμάτι της μυθοπλασίας, οι Έλληνες εμπειρικοί σεναριογράφοι ήταν άτομα με στοιχειωδώς καλά ελληνικά, από διάφορους χώρους (ραδιόφωνο, δημοσιογραφία, διαφήμιση, θέατρο). Η τηλεόραση της δεκαετίας του '70 επηρεαζόταν έντονα από το θέατρο και τη λογοτεχνία. Πολλές σειρές βασίζονταν σε ελληνικά μυθιστορήματα, ενώ η αφήγηση είχε πιο «θεατρικό» ρυθμό. Η δημόσια τηλεόραση έδινε έμφαση σε δραματοποιήσεις λογοτεχνικών έργων και σε ιστορίες κοινωνικού περιεχομένου.

Θυμάμαι στα μαθητικά μου χρόνια μυθιστορήματα των Βενέζη, Ξενοπούλου, Αθανασιάδη, Μυριβήλη να γίνονται σίριαλ και να τα παρακολουθώ στην ασπρόμαυρη τηλεόραση («Γαλήνη», «Οι Πανθέοι», «Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια» κ.ά.). Υπήρχαν και αστυνομικά και ιστορικο-κατασκοπικά σίριαλ («Ο παράξενος ταξιδιώτης» του Γιάννη Φίλιππα, «Ο άγνωστος πόλεμος» του Νίκου Φώσκολου) και μεταφρασμένα αστυνομικά procedurals («Κολόμβο», «Κότζακ» κ.ά.) που ήταν αυτοτελή, είχαν διαφορετική υπόθεση κάθε βδομάδα, οπότε ο θεατής δεν χρειαζόταν να θυμάται τι έγινε στο προηγούμενο επεισόδιο. Η λογική ήταν απλή: η τηλεόραση ήταν μέσο μαζικής κατανάλωσης, αλλά όχι απαραίτητα χώρος «μεγάλης αφήγησης».

Κανείς δεν μιλούσε ακόμη για binge watching, cinematic television ή prestige TV.

Στα τέλη της δεκαετίας του '70 η αμερικανική σειρά «Ντάλας» (προβλήθηκε από την ΕΡΤ) άλλαξε τη δομή της τηλεοπτικής βιομηχανίας. Το «Ντάλας» πήρε στοιχεία από τις ημερήσιες σαπουνόπερες και τα μετέφερε στη βραδινή ζώνη, με πολύ μεγαλύτερο budget. Ήταν ουσιαστικά μια «σαπουνόπερα πολυτελείας» [ο όρος «σαπουνόπερα βραδινής ζώνης» (prime time soap) αναφέρεται στις σαπουνόπερες των ωρών υψηλής τηλεθέασης, εκεί όπου συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο τηλεοπτικό κοινό και όπου τα κανάλια επενδύουν τα περισσότερα χρήματα].

Οι «σαπουνόπερες της βραδινής ζώνης» είχαν ορισμένα χαρακτηριστικά που τις έκαναν να ξεχωρίζουν: συνεχιζόμενη αφήγηση, έμφαση στις προσωπικές σχέσεις, πολλούς πρωταγωνιστές με ισοδύναμη σημασία ρόλους (τα λεγόμενα ensemble casts), υψηλή παραγωγή, εβδομαδιαία επεισόδια με αγωνιώδη φινάλε (cliffhangers). Το κοινό δεν μπορούσε πλέον να χάσει επεισόδια. Η τηλεόραση άρχισε να λειτουργεί με όρους εθισμού. Το περίφημο «*Ποιος σκότωσε τον Τζέι Αρ;*» από το «*Ντάλας*» έγινε παγκόσμιο πολιτισμικό γεγονός (στην Αθήνα οι δρόμοι είχαν ερημώσει γιατί όλοι ήταν κολλημένοι στις οθόνες τους). Λίγο αργότερα ήρθε η «*Δυναστεία*» και απογείωσε ακόμα περισσότερο το μοντέλο. Αν το «*Ντάλας*» είχε πετρέλαια και επιχειρηματικές συγκρούσεις, η «*Δυναστεία*» πρόσθεσε υπερβολική πολυτέλεια, glamour, ώμους με βάτες, κοσμήματα, σαμπάνιες και καταστροφικές οικογενειακές ίντριγκες.

Στις ΗΠΑ, τα δίκτυα κατάλαβαν γρήγορα ότι αυτή η φόρμουλα ήταν χρυσωρυχείο. Οι σειρές αυτές κρατούσαν το κοινό πιστό, δημιουργούσαν τεράστια τηλεθέαση, πωλούνταν εύκολα στο εξωτερικό, λειτουργούσαν ως διεθνές lifestyle προϊόν. Η τηλεόραση μπήκε στην εποχή της υπερβολής. Τα prime time soaps των 80s ήταν φυγή από την πραγματικότητα, φαντασιώσεις πλούτου και δύναμης. Ακόμα και σειρές όπως το «*Baywatch*», που κινήθηκαν σε πιο «λαϊκή» κατεύθυνση, συνέχισαν την ίδια φιλοσοφία: εύκολη κατανάλωση, στιλιζαρισμένη εικόνα, έντονη φαντασίωση. Πια ένα διάστημα, η αμερικανική prime time έμοιαζε να έχει κατακλυστεί από σαπουνόπερες. Ήταν εποχή μεγάλης στασιμότητας και παρακμής.

Και τότε, το 1990, εμφανίστηκε το «Twin Peaks»

Η σειρά του Ντέιβιντ Λιντς (σε παραγωγή Μαρκ Φροστ), που μέχρι τότε σκηνοθετούσε μόνο στο σινεμά, πήρε όλα τα στοιχεία της σαπουνόπερας – τα μυστικά, τις οικογενειακές συγκρούσεις, τις μικρές κοινωνίες, τους παράξενους έρωτες – και τα μετέτρεψε σε κάτι αλλόκοτο, κινηματογραφικό και σκοτεινό. Το «*Twin Peaks*» δεν κατάργησε τη σαπουνόπερα. Την αποδόμησε και την επανεφύρε. Για πρώτη φορά, η τηλεόραση έδειχνε ότι μπορούσε να είναι καλλιτεχνική, σουρεαλιστική, αργή, αινιγματική, σκηνοθετημένη σαν σινεμά. Αυτή η σειρά προβάλλονταν από παραδοσιακό κανάλι, όχι καλωδιακό ή πλατφόρμα. Ήταν τεράστιο τηλεοπτικό γεγονός, άσκησε τεράστια επιρροή και άνοιξε τον δρόμο για τη λεγόμενη prestige television. Σήμερα θεωρείται μία από τις σημαντικότερες σειρές στην ιστορία της τηλεόρασης.

Με το «Twin Peaks» ξεκίνησε η πραγματική επανάσταση στα τέλη των 90s, η οποία συνεχίστηκε στις αρχές του 2000 με τα καλωδιακά κανάλια, που δεν εξαρτώνταν τόσο από διαφημίσεις όσο τα παραδοσιακά – δεν είχαν αυστηρή λογοκρισία, στόχευαν σε πιο ενήλικο κοινό κι αυτό τους επέτρεψε να πάρουν δημιουργικά ρίσκα: πιο σκοτεινές ιστορίες, βία, σύνθετος χαρακτήρες, πιο κινηματογραφική αισθητική. Σειρές όπως το «*The Sopranos*» (που δημιούργησε ο Ντέιβιντ Τσέις, αφού μελέτησε το αρχαίο ελληνικό δράμα για να πλάσει τον αντιήρωα), το «*The Wire*» και αργότερα το «*Breaking Bad*» κράτησαν τη serialized λογική των soaps,

αλλά την εξέλιξαν. Οι ιστορίες πλέον δεν περιστρέφονταν μόνο γύρω από έρωτες και προδοσίες. Εξερευνούσαν: πολιτική, κοινωνία, ψυχολογία, εξουσία, ηθική αμφισβήτηση. Ο πρωταγωνιστής δεν ήταν πλέον «ο καλός». Ήταν αντιήρωας, μαφιόζος, εγκληματίας, ηθικά αμφίσημος. Αυτό ήταν τεράστια αλλαγή σε σχέση με τα πιο μελοδραματικά ή καθαρά ηθικά πλαίσια των soaps. Ταυτόχρονα οι ιστορίες έγιναν πολυεπίπεδες (με μακροχρόνια εξέλιξη χαρακτήρα). Δεν αναλώνονταν απλώς στο ποιος πρόδωσε ποιον, αλλά έδειχναν πώς λειτουργεί ολόκληρη η κοινωνία.

Παράδειγμα αγαπημένου μου σεναρίου μεγάλης αφήγησης είναι η σειρά «*Mad Men*», που δημιούργησε ο Μάθιου Γουάινερ (αφού εργάστηκε ως σεναριογράφος στο «*Sopranos*»). Όποιος θέλει να αποκαλεί τον εαυτό του τηλεοπτικό σεναριογράφο πρέπει οπωσδήποτε να μελετήσει το πρώτο επεισόδιο του «*Mad Men*»!

Η επόμενη μεγάλη αλλαγή ήρθε με το streaming και πλατφόρμες όπως το Netflix. Εδώ η serialized αφήγηση έφτασε στην τελική της μορφή: ολόκληρες σεζόν διαθέσιμες ταυτόχρονα, binge watching, παγκόσμιο κοινό, εξειδικευμένο περιεχόμενο.

Η ελληνική τηλεόραση: από τη θεατρικότητα στη χρυσή εποχή των ιδιωτικών καναλιών

Στην Ελλάδα, όσο υπήρχε μόνο η δημόσια τηλεόραση, η μυθοπλασία ακολούθησε δική της διαδρομή. Θυμάμαι να προτείνω στην ΕΡΤ κωμωδία καταστάσεων (sit com, ημίωρη, με γυρίσματα στο στούντιο, όπως την είχα διδάξει) και να μου λένε «α, εμείς εδώ θέλουμε χορταστική διάρκεια, 45 λεπτών». Φυσικά δεν είχαν γνώση του είδους (format). Με την εμφάνιση της ιδιωτικής τηλεόρασης το 1989, η αμερικανική επιρροή έγινε πιο εμφανής στην αγορά σειρών και την υιοθέτηση ξένων τηλεοπτικών φορμάτ στην μυθοπλασία. Τότε ήταν η εποχή που έγραφαν όλοι, γεμίσαμε «σεναριογράφους».

Θυμάμαι μια παλιά ηθοποιό που, αφού έγραψε σειρά σε ιδιωτικό κανάλι, αποποιήθηκε την ιδιότητα της ηθοποιού και δήλωσε μόνο σεναριογράφος – με πολύ ελαφριά καρδιά. Φυσικά ήταν εμπειρική και είχε το θράσος να αντιγράψει ολόκληρη σκηνή από ταινία που μόλις είχε κερδίσει Όσκαρ πρωτότυπου σεναρίου, λες και κανείς δεν παρακολουθούσε σινεμά! Θυμάμαι στέλεχος ιδιωτικού καναλιού με συγγραφικές ανσυχίες – ήθελε να γράφουμε παρέα! Θυμάμαι διευθύντρια παραγωγής που, πριν καταθέσει σενάριό μου σε κανάλι, μου είπε: «Βάλε, όμως, αριθμηση στις σκηνές, το ξέχασες». Δεν γνώριζε ότι τα σενάρια δεν έχουν αριθμημένες σκηνές όσο είναι ακόμη για βολιδοσκόπηση ενδιαφέροντος (spec scripts), πριν φτάσουν στα χέρια του σκηνοθέτη. Θυμάμαι σενάρια νεαρού ηθοποιού που οι ατάκες έμοιαζαν με κακομεταφρασμένες αμερικάνικες («δεν θέλεις να ξέρεις»). Φυσικά, όσο κι αν εγώ απορούσα (κι εξακολουθώ να απορώ) με τη σεναριακή αγραμματοσύνη δημιουργών και παραγόντων, τίποτε από αυτά δεν εμπόδιζε ποτέ τη δημοφιλία των ελληνικών σίριαλ.

Η δεκαετία του 1990-2000 χαρακτηριζόταν από διαφημιστικό χρήμα, lifestyle αισθητική, μεγάλα σπία, αίσθηση ευ-

μερίας. Η τηλεόραση έμοιαζε «πλούσια». Από σεναριογράφους ξεχώρισα τότε τη Μιρέλα Παπαοικονόμου για το εξαιρετικό της ψυχογράφημα (κι ας φαινόταν ότι δεν γνώριζε τη δομή τηλεοπτικού σεναρίου, ήταν σαν να είχε γράψει ολόκληρο το σενάριο για την «*Αναστασία*» και κάθε 50 σελίδες χώριζε κι ένα 50λεπτο επεισόδιο) και τον Γιώργο Καπουτζίδα για την αναζωογονητική του πρωτοτυπία και μοναδικότητα.

Η περίοδος 2010-2015 υπήρξε καταστροφική για την ελληνική μυθοπλασία. Η οικονομική κρίση χτύπησε τα κανάλια, τη διαφημιστική αγορά, τις παραγωγές. Η prime time γέμισε επαναλήψεις, ξένες σειρές, τουρκικά σίριαλ, reality shows. Η κατάσταση κορυφώθηκε με το κλείσιμο της ΕΡΤ το 2013.

To cash rebate και η νέα έκρηξη παραγωγών

Η επανεκκίνηση ήρθε μετά το 2018, με το cash rebate μέσω του ΕΚΚΟΜΕΔ. Το σύστημα επιστροφής δαπανών επέτρεψε σε κανάλια και παραγωγούς να επενδύσουν ξανά σε μεγάλες σειρές. Έτσι εμφανίστηκαν υπερπαραγωγές όπως: «*Άγριες μέλισσες*», «*Σασμός*», «*Η γη της ελιάς*», «*Η μάγισσα*». Το rebate άλλαξε το οικονομικό μοντέλο της τηλεόρασης. Μείωσε το ρίσκο για τα κανάλια και επέτρεψε υψηλότερα budgets. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι αυτό δημιούργησε μια «βιομηχανία επιδοτούμενων σειρών», όπου η έγκριση χρηματοδότησης έγινε σχεδόν εξίσου σημαντική με την τηλεθέαση. Άλλοι θεωρούν ότι χωρίς το rebate η ελληνική μυθοπλασία θα είχε επιστρέψει οριστικά σε reality και εισαγόμενες παραγωγές. Πιθανότατα ισχύουν και τα δύο.

Αλλά αφού το rebate ανακούφισε οικονομικά τα κανάλια, δεν θα έπρεπε να πάρουν περισσότερα ρίσκα; Δεν θα έπρεπε επιτέλους η μυθοπλασία να είχε ξεκολλήσει από τις «σαπουνόπερες βραδινής ζώνης» και να είχε φτάσει στη «μεγάλη αφήγηση»;

Η νέα εποχή της ελληνικής τηλεόρασης

Την εποχή της παγκοσμιοποίησης, όσοι ασχολούνται με τη μυθοπλασία θα έπρεπε να ξέρουν πώς φτιάχνεται ένα σημαντικό τηλεοπτικό αφήγημα – έστω κι αν είχαν διαβάσει μόνο την «*Ποιητική*» του Αριστοτέλη. Αλλά δυστυχώς, ακόμη κι αν έχουν παρακολουθήσει ξένα σίριαλ, μπορούν μόνο να αντιγράψουν, να διασκευάσουν, αλλά δεν διαθέτουν βασικά εφόδια για να δημιουργήσουν. Δεν γνωρίζουν ότι η έρευνα είναι έως και το 80% ενός σεναρίου, ειδικά σε σίριαλ εποχής, που μας έχουν κατακλύσει, και δεν γίνεται από τη Wikipedia! Γι' αυτό βλέπουμε π.χ. τα αστικά σαλόνια που περιγράφει ο Τ. Αθανασιάδης στους «*Πανθέους*» να θυμίζουν στη νέα παραγωγή τους σαλονάκια του Φώσκολου, με ήρωες που ωρύνονται κι αδειάζουν τραπέζια πετώντας όλα πράγματα στο πάτωμα – ο θυμός μόνο με αυτόν τον τρόπο εκφράζεται για τους σεναριογράφους! Βλέπουμε αναχρονισμούς στη βιογραφία της Μαρίας Κάλλας (έναν σύμβουλο σεναρίου θα ακούσει), βλέπουμε μεταφορές ελληνικών μπεστ σέλερ μυθιστορημάτων που είναι η επιτομή του μικροαστισμού να σέρνονται σε ατέλειωτα ολόιδια επεισόδια και, φυσικά, μεταφρασμένα τουρκικά σίριαλ.

Σίριαλ που θεωρούσα ότι διέθεταν το πρώτο υλικό ώστε να περάσουν στη «μεγάλη αφήγηση», δυστυχώς κατέληξαν κι αυτά να είναι «σαπουνόπερες βραδινής ζώνης». Και δημιουργοί που ξεκίνησαν από το σινεμά με μια ενδιαφέρουσα ταινία και στη συνέχεια αγαπήθηκαν στις ελληνικές τηλεοπτικές πλατφόρμες, με απογοήτευση επίσης. Μπορεί ο ορισμός της τηλεόρασης να είναι «ομιλούσες κεφαλές» («*Talking Heads*»), αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να σπίνεις 5-6 ηθοποιούς μπροστά στην κάμερα και να μιλάνε ακίνητοι. Το σενάριο πρέπει να δίνει κομμάτια της υπόθεσης, να μην την κάνει νιανιά, οι ηθοποιοί πρέπει να παίρνουν ανάσες, όχι να «πυροβολούν» με ατάκες.

Για τη σεζόν 2026-2027, στην ελληνική τηλεόραση προγραμματίζονται περίπου 33 ελληνικές σειρές μυθοπλασίας. Εκτιμάται ότι περίπου 20 έως 25 σειρές έχουν ενταχθεί ή βρίσκονται σε διαδικασία ένταξης σε προγράμματα του ΕΚΚΟΜΕΔ, λαμβάνοντας κάποια μορφή χρηματοδότησης ή επιστροφής δαπανών (cash rebate) μέσω του οργανισμού.

Δυστυχώς, κρίνοντας από τα πολλά σίριαλ της σεζόν που τελειώσε, η μυθοπλασία δεν έχει προχωρήσει από τις «σαπουνόπερες βραδινής ζώνης» στη «μεγάλη αφήγηση». Οι παραγωγές είναι πλούσιες, οι ηθοποιοί συχνά εξαιρετικοί, αλλά τα σενάρια έχουν όλα τα χαρακτηριστικά της σαπουνόπερας και ούτε ίχνος πρωτοτυπίας και έμπνευσης στην αφήγηση. **■**

Κρίνοντας από τα σίριαλ της προηγούμενης σεζόν, αν και οι παραγωγές είναι πλούσιες και οι ηθοποιοί συχνά εξαιρετικοί, τα σενάρια έχουν όλα τα χαρακτηριστικά της σαπουνόπερας και ούτε ίχνος πρωτοτυπίας και έμπνευσης στην αφήγηση

CHRISTIAN SCHULZ © SCHRAMM FILM

critic's CHOICE

Αντικατοπτρισμοί (MIROIRS NO. 3) ***

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Κρίστιαν Πέτζολντ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Πόλα Μπιρ, Μπάρμπαρα Άουερ, Ματίας Μπραντ

Η σπουδαστριά πιάνου Λόρα, μετά από θανατηφόρο τροχαίο ατύχημα με θύμα τον φίλο της, βρίσκει φροντίδα στο σπίτι της Μπέτι, η οποία της πρόσφερε τις πρώτες βοήθειες. Καθώς η Λόρα είναι σε κατάσταση σοκ, περιθάλπεται από τα μέλη της οικογένειας της Μπέτι, τα οποία όμως της κρύβουν την αλήθεια.

Από τους πιο ενδιαφέροντες και καινοτόμους σκηνοθέτες του σύγχρονου γερμανικού κινηματογράφου, ο Κρίστιαν Πέτζολντ μάς συστήθηκε για πρώτη φορά πριν από 20 σχεδόν χρόνια (το «Yella» με θέμα τις συνέπειες της επανένωσης της Γερμανίας) κι έκτοτε μας απασχολεί με φιλμ που συνδέουν τον πολιτικό σχολιασμό με ένα κλίμα μόνιμης αγωνίας. Οι «Αντικατοπτρισμοί» δεν θα μπορούσαν να αποτελέσουν εξαίρεση. Μέσω της ελλειπτικής αφήγησης, όπου τα υπονοούμενα κυριαρχούν έναντι της καταγραφής μιας απλής καθημερινότητας, ο ικανότατος Πέτζολντ πετυχαίνει να φτιάξει ένα κινηματογραφικό αίνιγμα. Κι ενώ το φαίνεσθαι με το είναι αλλάζουν διαρκώς θέση στα τεκταινόμενα, ο πυρήνας του ομικλώδους σεναρίου σχηματίζεται γύρω από τα αδιευκρίνιστα κίνητρα της Μπέτι, του άντρα και του νεαρού γιου της. Η Λόρα σταδιακά αντιλαμβάνεται πως κάτι περιεργο κρύβει η καθυσχαστική αλλά και χειριστική συμπεριφορά τους –ειδικά της δυναμικής Μπέτι που κάνει κουμάντο στην οικογένεια– και το δράμα αρχίζει να φλερτάρει έντονα με τον χώρο του ψυχολογικού θρίλερ, οι αυστηρές γωνίες του οποίου τονίζονται διαρκώς όσο πλησιάζουμε στη στιγμή της κορύφωσης. Η μοναδικά εύθραυστη και ελκυστική Πόλα Μπιρ στην τέταρτη συνεργασία της με τον σκηνοθέτη είναι άψογη στον ρόλο της Λόρα. Το ιδιαίτερο αφηγηματικό σχήμα του Πέτζολντ ποντάρει στην ψυχρή ατμόσφαιρα και τους αμφίσημους χαρακτήρες. Παρότι το θέμα του φιλμ είναι το σοκ της απώλειας και η διαχείρισή του, ο Γερμανός δημιουργός τα ενισχύει με ένα πιο περίπλοκο φιλοσοφικό σχήμα. Οι «Αντικατοπτρισμοί» είναι ένα λακωνικό φιλμ μυστηρίου, που μιλά για τη δύναμη της μνήμης και τις διαπροσωπικές σχέσεις, ενώ εκφράζει τα βασανιστικά ερωτήματά του με μια υπνωτιστική γραφή, ταυτόχρονα καταπραυντική και αγωνιώδης. Ο θεατής που θα μπορέσει να βρεθεί στα σκοτεινά μονοπάτια της λεπτεπίλεπτης αλλά και τόσο διεισδυτικής ταινίας, θα βγει από την αίθουσα με την ικανοποίηση της απόλαυσης μιας σπάνιας κινηματογραφικής εμπειρίας.

ΕΠΙΣΗΣ

▶▶▶ Η live-action «Βαϊάνα» (Moana) (-) του Τόμας Κάιλ αποτελεί ριμέικ ενός από τα πιο επιτυχημένα σύγχρονα animation της Disney. Για το φιλμ δεν έγινε έγκαιρα η δημοσιογραφική προβολή. ▶▶▶ Στην «Μπαλάντα των Ονείρων» (The Power Ballad, 2026) (1/2) του Τζον Κάρνεϊ ένας παλιός ροκάς βλέπει νεαρό σούπερ σταρ να του «κλέβει» ένα τραγούδι του και να γνωρίζει τεράστια επιτυχία. ▶▶▶ Ξαναβγαίνει στα θερινά το κλασικό μιούζικαλ του Τζορτζ Κιούκορ «Ωραία μου κυρία» ("") με τους Ρεξ Χάρισον και Οντρέι Χέμπερν που είχε τιμηθεί με 8 βραβεία Όσκαρ. ▶▶▶ Ακόμη μια ταινία του Χίτσκοκ κοσμεί ξανά τις μαρκίζες των θερινών. Ο λόγος για το «Τηλεφωνήσατε ασφάλεια αμέσως δράσης» (Dial M for murder) (""1/2) με την Γκρέις Κέλι σε έναν από τους τελευταίους κινηματογραφικούς ρόλους της.

Evil Dead Burn **

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Σεμπαστιάν Βαντισέκ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Σουχεϊλά Γιακούμπ, Τάντι Ράιτ, Χάντερ Ντούχαν, Λισιάν Μπιουκάναν, Έρολ Σαντ, Τζορτζ Πίλαρ

Ύστερα από τον θάνατο του συζύγου της, μια νεαρή γυναίκα αναζητά παρηγοριά στα πεθερικά της. Αγνοεί, όμως, ότι το απομονωμένο οικογενειακό σπίτι τους κρύβει ένα τρομακτικό μυστικό.

Ακραία γκορ αισθητική που ίσως το παρακάνει με τις σπλητεριές, αλλά διαθέτει ένα πιο υπόγειο, ανίερο και λυτρωτικό χιούμορ γύρω από τον κανιβαλισμό της «αγίας αμερικανικής οικογένειας». Ο Βαντισέκ ενισχύει το κομμάτι της διαπολιτισμικής αντίθεσης βαφτίζοντας την ηρωίδα του Γαλλίδα, που μπαίνει στο μάτι της αμερικανικής οικογένειας (ακόμη και της καθλωμένης σε αναπηρικό καροτσάκι γιαγιάς), πριν σχεδιάσει μερικές από τις πιο τρομακτικά βίαιες σκηνές –η σεκάνς του αυτοκινήτου προορίζεται να γίνει κλασική– που έχουμε δει τελευταία στο σινεμά. Το φιλμ δεν είναι επιδειξη ωμής βίας και σκηνών τρόμου, αλλά πρωτίστως μια μεταφορά για το απόλυτο κακό που εδώ ονομάζεται... οικογένεια!

Το δείπνο του Φράνκο (LA CENA) **1/2

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Μανουέλ Γκόμεζ Περέιρα ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Μάριο Κάσας, Αλμπέρτο Σαν, Χουάν Ασιέρ Ετσεανδία, Όσκαρ Λασάρτε, Νόρα Ερνάντες

Μαδρίτη 1939. Μόλις δύο εβδομάδες μετά από το τέλος του ισπανικού εμφυλίου, ο Φράνκο σχεδιάζει δείπνο στο ιστορικό Hotel Palace (το οποίο έχει μετατραπεί σε νοσοκομείο) για να γιορτάσει τη νίκη του. Οι αξιωματικοί του διατάζουν να επανέλθει το κλιμάτιο ξενοδοχείο στην πρότερη θέση του, όμως υπάρχει ένα πρόβλημα: όλοι οι σεφ είναι αριστεροί αντικαθεστωτικοί που βρίσκονται στη φυλακή!

Το πολιτικής κοπής σενάριο, ενισχυμένο με καυστικό χιούμορ και κάποιες διασκεδαστικές αιχμές γύρω από τη σημασία της μνήμης, πετυχαίνει να γίνει διεξοδικό όσον αφορά τη μελέτη μιας κρίσιμης ιστορικής περιόδου που ταυτίζεται με το τέλος του ισπανικού εμφυλίου και την απαρχή της σκοτεινής εποχής του φρανκισμού. Μεγάλη εισπρακτική (πάνω από 600.000 θεατές στην Ισπανία), αλλά και οκτώ υποψηφιότητες στα βραβεία Γκόγια αποσπώντας τελικά δύο: Καλύτερου Δισκευασμένου Σεναρίου και Καλύτερου Σχεδιασμού Κοστούμιών.

Tuner **

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Ντάνιελ Ρόεβ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Λίο Γούνταλ, Αβάνα Ρόουζ Λιου, Ντάστιν Χόφμαν

Ο Νίκι είναι ένας πρώην πιανίστας που σταμάτησε τις μουσικές σπουδές ύστερα από ασθένεια στην ακοή που τον έκανε εύλωτο στους δυνατούς ήχους. Πλέον βγάζει τα προς το ζην ως χορδοστής πιάνων, όταν ένας υπεύθυνος ασφαλείας βρίσκει την ιδέα να αξιοποιήσει το χάρισμα του στο... άνοιγμα χρηματοκιβωτίων.

Το σενάριο ποντάρει αρκετά στην πιασάρικη πλοκή αλλά και τον βαθιά δραματικό χαρακτήρα του Λίο Γούνταλ («Μπρίτζετ Τζούντς, η επιστροφή») που «αναγκάζεται» κατά κάποιον τρόπο να βγει στην παρανομία. Ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον heist movie που αποτελεί υβρίδιο αστυνομικού θρίλερ και ερωτικού δράματος, με τη σκηνοθεσία του νεοφερμένου Ντάνιελ Ρόεβ να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τις δυνατές πλευρές της ιστορίας. Στο φιλμ συναντάμε και τον βετεράνο σταρ Ντάστιν Χόφμαν που υποδύεται τον μέντορα του ήρωα.

«Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΕΙΝΑΙ Η PIZA ΚΑΘΕ ΚΑΚΟΥ» (EVIL DEAD BURN)

© COURTESY OF BLACK BEAR

Η Οδύσσεια του Νόλαν

Τι λένε οι πρώτες αντιδράσεις μετά την πρεμιέρα στο Λονδίνο

Του ΓΙΑΝΝΗ ΔΑΒΒΕΤΑ

Η Λουπίτα Νιόνγκο στην παγκόσμια πρεμιέρα της «Οδύσσειας» στο Λονδίνο

Αίγες ώρες μετά την παγκόσμια πρεμιέρα στο Λονδίνο, και οι πρώτες αντιδράσεις για την «Οδύσσεια» του Κρίστοφερ Νόλαν είναι ακριβώς όσο θερμές θα περίμενε κανείς από μια ταινία που πούλησε τα πρώτα της εισιτήρια IMAX έναν ολόκληρο χρόνο πριν προβληθεί. Η πλειονότητα όσων είδαν την ταινία μιλά για το πιο φιλόδοξο εγχείρημα που έχει ρίξει ποτέ στο τραπέζι ο σκηνοθέτης, ένα έργο που στήνεται με τεχνική μαεστρία και σκηνές που διαδέχονται η μία την άλλη χωρίς παύση.

Ο Joshua Rothkopf των *LA Times* περιέγραψε το αποτέλεσμα ως γήινο και ταυτόχρονα στοιχειωμένο, γεμάτο χιούμορ αλλά και μεγαλείο, μιλώντας για μια επιστροφή στο είδος της δράσης που έκανε τον κινηματογράφο αυτό που είναι. Ο Phil de Semlyen του *Time Out* έγραψε πως η ταινία δικαιολογεί απόλυτα τη διαφήμιση που της έγινε, χαρακτηρίζοντάς την πυκνή αλλά προσιτή στο κοινό. Ο David Crow του *Den of Geek* έκανε λόγο για το πιο συναισθηματικό έργο του Νόλαν από το «*Interstellar*» και μετά, ενώ παράλληλα σημείωσε πως η ταινία προσπαθεί να χωρέσει σχεδόν όλον τον Όμηρο σε τρεις ώρες, κάτι που ενίοτε την τραβάει σε πολλές κατευθύνσεις.

Στο κομμάτι της υποκριτικής, το όνομα που επαναλαμβάνεται περισσότερο απ' όλα είναι της Σαμάνθα Μόρτον. Η ερμηνεία της ως Κίρκη, παρότι περιορίζεται σε μία μόνο σκηνή, φαίνεται να έχει αφήσει τη καλύτερη εντύπωση σε κριτικούς και δημοσιογράφους. Παράλληλα, αρκετοί σημειώνουν πως ο Τομ Χόλαντ βρίσκει στον Τηλέμαχο τον καλύτερο ρόλο της καριέ-

ρας του ως τώρα, ενώ ο Ρόμπερτ Πάτινσον φαίνεται να απολαμβάνει ιδιαίτερα τον σκοτεινό χαρακτήρα που ερμηνεύει. Αξίζει να σημειωθεί πως οι αναφορές στις υπόλοιπες γυναικείες ερμηνείες, της Αν Χάθαγουεϊ, της Ζεντέγια, της Σαρλίζ Θερρόν και της Λουπίτα Νιόνγκο, παραμένουν προς το παρόν πιο περιορισμένες, κάτι που πιθανότατα θα ξεκαθαρίσει όταν βγουν οι πλήρεις κριτικές.

Δεν λείπει όμως και η πιο συγκρατημένη φωνή. Ο David Ehrlich του *Indie Wire* στάθηκε στη μέση, μιλώντας για μια ταινία αρκετά ασύνδετη ώστε να μη φτάσει στο υψηλότερο επίπεδο του Νόλαν, αν και αναγνώρισε πως η τελευταία πράξη δικαιώνει τη διαδρομή. Είναι από τις ελάχιστες φωνές που δεν εντάσσονται στον γενικό ενθουσιασμό, καθώς οι υπόλοιποι κριτικοί που έχουν γράψει μέχρι στιγμής – από τον Rothkopf μέχρι τον Peter Bradshaw στον *Guardian* – κινούνται όλοι σε θετικό έως πολύ θετικό κλίμα.

Η δική μου εντύπωση, ή όποια, τελοσπάντω, εντύπωση μπορεί να σχηματίσει κανείς χωρίς να έχει δει ακόμα την ταινία, είναι πως οι πρώτες αντιδράσεις κινούνται όπως ήταν αναμενόμενο σε πάρα πολύ θετικό κλίμα. Οι περισσότεροι αναφέρουν πως πρόκειται για το πιο μεγαλειώδες θέμα που έχει πιάσει ποτέ ο Νόλαν και για ένα τεχνικό αριστούργημα, με σκηνές που κόβουν την ανάσα και ερμηνείες που ξεχωρίζουν σε όλο το cast. Αυτό που μου φαίνεται πιο ενδιαφέρον από όλα, όμως, είναι πως η ταινία φαίνεται να έχει αρκετά στοιχεία horror, ένα είδος με το οποίο ο Νόλαν δεν έχει καταπιαστεί ξανά, αν κι έχει αναφέρει πολλές φορές πως τον εν-

διαφέρει. Κάποιοι μάλιστα αναφέρονται σε μια συγκεκριμένη σκηνή που, όπως λέγεται, θα μπορούσε να είναι η καλύτερη της δεκαετίας.

Αυτό που ίσως χαλάσει κάποιους πιο φανατικούς του Ομήρου είναι το γεγονός πως ο Νόλαν φαίνεται να χειρίζεται την ιστορία με αρκετή ελευθερία. Δεν ακολουθεί πιστά το πρωτότυπο, σε μια ενδεχόμενη προσπάθειά του να δημιουργήσει μια «Οδύσσεια» οικουμενική, υιοθετώντας μια πιο σύγχρονη αφήγηση. Επίσης στην προσπάθειά του να συνδέσει όλο αυτό το υλικό, κόβει αρκετές σκηνές απότομα, αφήνοντας τον θεατή κάπως ανικανοποίητο. Εδώ, βέβαια, μπαίνει στο παιχνίδι και το μοντάζ, στο οποίο πάντως φαίνεται να έχει γίνει αρκετά καλή δουλειά αφού καταφέρνει να συνδέσει ένα τόσο μεγάλο έπος σε 3 ώρες. Μην ξεχνάμε πως ο ίδιος ο Νόλαν είχε πει πως έχει τραβήξει άπειρο υλικό. Απ' ό,τι φαίνεται, έχουμε πολλές δυνατές σκηνές, που πιθανότατα λειτουργούν σαν αναδρομές, οι οποίες όμως κόβονται σχετικά απότομα με σκοπό να επιστρέψουμε στον παρόντα χρόνο της ταινίας. Αν, όμως, υπάρχει κάποιος που ξέρει να αφηγηθεί μια ιστορία χωρίς να ακολουθεί γραμμική δομή, αυτός είναι ο Νόλαν.

Μέχρι την επόμενη εβδομάδα δεν αναμένονται αναλυτικές κριτικές λόγω του εμπάρκτου που ισχύει σε αυτή τη φάση, οπότε λίγη υπομονή μέχρι να σχηματιστεί μια πιο καθαρή εικόνα. Αυτό που με προβληματίζει είναι πως κανείς δεν φαίνεται να μιλά ιδιαίτερα για το σενάριο και την ιστορία καθαυτή, με την προσοχή να πηγαίνει σχεδόν αποκλειστικά στο θέαμα, με εξαίρεση ίσως τη λιγότερο ενθουσιώδη κριτική που μιλάει για την ασύνδετη ιστορία, μην παραλείποντας όμως να αναφέρει το μεγαλειώδες τρίτο μέρος της ταινίας. Το εμπάρκτο, βέβαια, δεν επιτρέπει να ειπωθούν πολλά για την πλοκή, οπότε δεν αποκλείεται η έλλειψη ανάλυσης του στόρι να οφείλεται απλώς σε αυτόν τον περιορισμό. Για το θέαμα άλλωστε δεν είχα ποτέ ανησυχία – ειδικά όταν ο Νόλαν έχει στη διάθεσή του τόσα χρήματα, τόσα μέσα και αληθινά locations, ανάμεσά στα οποία και η Ελλάδα.

Οι πλήρεις κριτικές αναμένονται μέσα στην επόμενη εβδομάδα, πριν η ταινία ανοίξει επίσημα στις ελληνικές αίθουσες στις 16 Ιουλίου. Μέχρι τότε, οι απαιτήσεις μου παραμένουν τεράστιες και ανυπομονώ να δω αν η ταινία θα καταφέρει να δικαιώσει όσα υπόσχονται αυτές οι πρώτες αντιδράσεις αλλά και ο συνδυασμός ενός από τους πιο σπουδαιότερους σύγχρονους δημιουργούς με τον ίδιο τον Όμηρο και το έπος του. **A**

Η AthensVoice στο TikTok

Τι θα δούμε αυτή την εβδομάδα;

Ο Γιάννης Δαββέτας προσέβαλε τις καλύτερες σκηνές και ταινίες που αξίζει να δούμε τώρα.

Johnny@themoovies
(Γιάννης Δαββέτας)

Τρώς με 10€;

Στην πιο πρακτική και student friendly στήλη, μαγειρεύουμε με λιγότερο από 10€!

@iwannaa_11 & @mixaela.11

Αστρολογικές Προβλέψεις

Η Αγγελική Μανουσάκη είναι η πιο κουλ αστρολόγος της Gen Z! Αγαπημένη του Tik Tok γιατί τα λέει έξω από τα δόντια, γελάει αλλά σε βοηθάει και στα σκαμπανεβάσματα των σχέσεων.

Αγγελική Μανουσάκη

Flow Era

Η @theodora_spirali δίνει motivational & mindfulness tips και λέει αλήθειες για όσα μας απασχολούν καθημερινά, στη στήλη της #FlowEra

Θεοδώρα Ίσιουρέλη

TikTok News

Θέλεις μια διαφορετική ματιά στην επικαιρότητα; Εδώ θα δεις όλα όσα συμβαίνουν στην Ελλάδα και στον κόσμο. Viral, trending και σοβαρά θέματα που σε αφορούν.

Αλεξάνδρα Μήρουτζακη

Κακές Αποφάσεις

Παίρνεις συνεχώς κακές αποφάσεις; Μοιράσου τις με δημοφιλείς creators που θα σου πουν την άποψή τους μαζί με άλλες δικές τους ξεκαρδιστικές ιστορίες.

@kakesapofasets

@athensvoice @athensvoiceofficial

Η ΠΟΠΗ ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ ΕΙΔΕ

Είδα το... «Citizen Vigilante»

Σκουπίδι τραμπικίου απανθρωπισμού

Νομίζω, δεν έχω βασανιστεί περισσότερο παρακολουθώντας μια κακή ταινία όσο με το «Citizen Vigilante». Ένα προπαγανδιστικό απαύγασμα σκηνοθετικής κακογουστιάς και ασυναρτησίας, που κορυφώνεται με τις σπλάτερ σκηνές δολοφονικού ρατσισμού που τον δικαιολογεί με αφελείς, απλοϊκές ρητορείες. Ακριβώς αυτές που συναντάμε στα παντός είδους μανιφέστα φασιστικών και φασιστοειδών οργανώσεων που εκλογικεύουν την εκδικητική βία διογκώνοντας τον τρόπο και την κοινωνική δυσανεξία. Ακριβώς αυτές που οδήγησαν κάποτε μεγάλο μέρος της Ευρώπης στον φαιό απανθρωπισμό της και, ως φαίνεται, επανέρχονται με φόρα και με παγκόσμια απήχηση.

Ο μάλλον αποτυχημένος σκηνοθέτης Ούβε Μπολ, με κακές ταινίες και μερικές διασκευές βιντεοπαιχνιδιών, και ο πρωταγωνιστής Άρμι Χάμερ, στα αζήτητα του Χόλιγουντ λόγω τρομερών καταγγελιών για βιασμούς και... κανιβαλισμό (δεν του έχουν απαγγελθεί κατηγορίες, αλλά δεν έχουν τελειώσει και οι έρευνες) είναι το δίδυμο που φτάνει την πρόκληση στο μη περαιτέρω, φτιάχνοντας μια ταινία για έναν τιμωρό των εγκληματιών ισλαμιστών μεταναστών, που έχουν κάνει κατάληψη σε ευρωπαϊκό έδαφος. Ένα οπτικοακουστικό σκουπίδι στην πραγματικότητα, όπου ένας πρώην αξιωματικός του αμερικανικού στρατού, συγγνός επιχειρηματίας real estate σε ευρωπαϊκή πόλη, που θεωρεί ότι είναι υπεράνω των φορολογικών της νόμων «γιατί είναι Αμερικανός πολίτης σε διακοπές στην Ευρώπη» και αρνείται να δώσει στοιχεία και να πληρώσει φόρους, γίνεται τιμωρός μεταναστών που έχουν εμπλακεί σε εγκληματικές ενέργειες, αλλά έπεσαν «στα μαλακά του νόμου». Το επικίνδυνο εδώ είναι ότι βασίζει την εκδικητική βία στις ρωγμές του δυτικού πολιτισμού, αυτές που ήδη έχουν προκαλέσει μεγάλη συζήτηση, όπως η υποχώρηση των αξιών σεβασμού του ανθρώπου, η δυσκολία των δυτικών κοινωνιών να απορροφήσουν τα αλληπάλληλα μεταναστευτικά ρεύματα, η ολιγωρία του συστήματος δικαιοσύνης. Γι' αυτό και ενθουσίασε τόσο τον ανεκδιήγητο δισεκατομμυριούχο-σύμβολο του τραμπισμού Ίλον Μασκ, ώστε να αναρτήσει αυτό το έπος της σπλάτερ κακογουστιάς δωρεάν στο Χ, για να το δουν όσο γίνεται περισσότεροι θεατές. Και το είδαν. Το βλέπουν. Δεκάδες χιλιάδες ήδη. Κι εκεί που δεν έβρισκε διανομή και απαγορεύτηκε στη Γερμανία, αν και Γερμανού σκηνοθέτη, ξαφνικά εξασφάλισε διανομή σε πάμπολλες ευρωπαϊκές χώρες και ανέβηκε και σε πλατφόρμες.

Πρόκειται για ένα μανιφέστο αυτοδικίας, επενδυμένο με κορόνες περί κατάρρευσης του συστήματος δικαιοσύνης από την πολλή επιείκεια και από δικαστές που αθλώνουν τους μετανάστες εγκληματίες. Εξού και ο Σάντερς σκοτώνει και δικαστές. Σκοτώνει γενικώς. Σκοτώνει και τους αστυνομικούς των ειδικών δυνάμεων που τον κυνηγούν εφαρμόζοντας τον νόμο της ευρωπαϊκής χώρας τους, με επικεφαλής αξιωματικό της Ιντερπόλ, που κι αυτόν τον στέλνει τραυματία στο νοσοκομείο. Αφήστε με να κάνω τη δουλειά μου, λέει, «μέχρι να μάθετε να την κάνετε μόνοι σας». Σαφές το κάλεσμα να πάρουν οι πολίτες της Δύσης τον νόμο στα χέρια τους. «Θέλουμε κι εμείς έναν τέτοιο», λένε εμβόλιμες σκηνές από bloggers από τον Καναδά, την Ιταλία κ.λπ. Για να μας δείξει ο σκηνοθέτης ότι το πρόβλημα είναι παντού.

Είναι τόσο χοντροκομμένη η προπαγάνδα και τόσο επίπεδος και ανέμπνευστος ο ρόλος και η υποκριτική ικανότητα του πρωταγωνιστή, που λες, δεν μπορεί, πλάκα μας κάνουν. Ήταν για γέλια άλλωστε οι σκηνές στο μπουρδέλο που επισκέπτεται ο Σάντερς. Την ώρα της πράξης, το βλέμμα του καρφώνεται σ' ένα σημάδι στον τοίχο. Σταματάει, σκώνεται, αγγίζει με το δάχτυλο τον λεκέ. «Μούχλα», δηλώνει με αποστροφή. Γυρνάει στην κοπέλα, που τον περιμένει γυμνή. «Οι πελάτες μετά το σεξ κάνουν ντους;» ρωτάει. «Ναι», λέει εκείνη. «Μετά το ντους ανοίγετε τα παράθυρα;» «Όχι», απαντάει εκείνη. «Αφού δεν ανοίγετε, οι υδρατμοί μένουν στο δωμάτιο και η υγρασία προκαλεί μούχλα στους τοίχους». Ετσι βρίσκει ευκαιρία να πει στο κορίτσι ότι είναι ο ιδιοκτήτης του κτιρίου – μη νομίσει ότι είναι τίποτε φτωχαδάκι μάλλον. Μετά επιστρέφει με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στην πράξη που άφησε στη μέση, με το βλέμμα πάντα καρφωμένο στον λεκέ. Άρρωστα εμμονικός; Μπορεί.

Αλλά άρρωστη είναι όλη η ταινία. Και, το χειρότερο, επιβεβαιώνει τις αντιλήψεις και το προσωπικό γούστο του πλουσιότερου ανθρώπου στον κόσμο και ιδιοκτήτη κοινωνικών δικτύων μέσα από τα οποία φιλτράρει το επικοινωνιακό της «οξυγόνο» η δημοκρατία μας, ίσως όχι αυτή που θυμόμαστε, αλλά αυτή που μαθαίνουμε. Γι' αυτό και κορυφαία πράξη αντίστασης στο αποτρόπαιο γίνεται η διατήρηση της μνήμης! **A**

Πόσο δυνατά είναι τα νήματα που κρατούν δεμένη μια οικογένεια;

Του ΤΑΚΗ ΚΑΜΠΥΛΗ

Οταν έφτασα στο τέλος του βιβλίου, το κυρίαρχο συναίσθημα ήταν πως είχε επέλθει η κάθαρση: Επιτέλους, ο ιστός είχε διαρραγεί. Και με τι έξυπνο τρόπο! Διαβρωτικά νεωτερικό, σε μια Ελλάδα που στις προηγούμενες 783 σελίδες ασφυκτιούσε ακριβώς στην άλλη όχθη, εκεί όπου βασιλεύε ένας αυτάρεσκος ιδρυματισμός και μια επιφανειακή αλλά βολική ακινησία.

«Είμαστε οι άνθρωποι που γνωρίζουμε, οι τόποι που περπατάμε, οι ιδέες που πραγματευόμαστε», γράφει ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς.

Λοιπόν, ποιοι ήταν / ποιοι είναι οι αφοί Σκούρα;

Δύο ρεύματα ακολουθεί βήμα βήμα η συγγραφέας: τις μικρές και τη μεγάλη αφήγηση, τις καθημερινές ιστορίες και την Ιστορία. Και επιχειρεί με εντιμότητα, αφού δεν αδικεί ούτε δικάζει, να δει πού, πώς και πότε, οι μικρές ιστορίες συναντιούνται με τη μεγάλη. Ως κλειδί στην αναζήτηση, ως κερκόπορτα των μικρών ιστοριών, χρησιμοποιεί η Μαίρη Σιάνη-Ντέιβις έναν θεσμό, ίσως τον θεσμό, αυτόν της οικογένειας, αυτή την πανίσχυρη δύναμη επιβολής – πρώτα και κύρια στα μέλη της.

Από την εποχή που η δύναμη των Μαυρομιχαλαίων της Μάνης δεν οφειλόταν στο χρήμα ή στα αγαθά αλλά στα ετοιμοπόλεμα αγόρια τους, μέχρι την εποχή του Θεόδωρου Σκούρα, του padre-padrone του μυθιστορήματος, τίποτα δεν φαίνεται να έχει κλονίσει αυτόν τον υπερθεσμό της οικογένειας. Ωστόσο, μέσα από την εξιστόρηση των προσπαθειών των τριών αδελφών να δραπετεύσουν από την πατρική βία (την οποία η γύρω μικρή κοινότητα γνωρίζει και βεβαίως σιωπά), η Σιάνη συνεχίζει να σκαλίζει πληγές που δεν επουλώθηκαν από την επαγγελματική επιτυχία – το αντίθετο: η πανίσχυρη αγέλη εμπόρων-λύκων αποσυντίθεται αργά αλλά σταθερά σε νευρωτικούς μοναχικούς λύκους που δεν μπορούν να αναζητήσουν εξιλέωση παρά μόνο μέσω της βίας, ενίοτε τυφλής, που συμπαρασύρει και τον καθένα χωριστά.

Και το αναπόφευκτο; Τον κοινό εαυτό, που έχει τόσο ταυτιστεί με το γνωστό σε όλους μας οικογενειακό επιμύθιο για την ανάγκη ενότητας των μελών μιας οικογένειας, παραμερίζοντας ατομικές επιλογές ή πορείες, όπως συμπυκνώνεται στο διάσημο ρητό με τις τρεις βεργούλες που είναι πιο ανθεκτικές από την καθεμιά χωριστά, αυτόν τον κοινό εαυτό ξεθεμελιώνουν τα τρία αδέρφια. Όσο οι αδερφοί Σκούρα επιτυγχάνουν από κοινού, τόσο υπονομεύουν ο ένας τον άλλο, ενώ καθένας τους αποκρύπτει τον σκοτεινό εαυτό που δεν τολμά να φωτίσει.

Για να φανεί, πολύ πειστικά από την πένα της Μαίρης Σιάνη-Ντέιβις, ότι ο πλούτος που απέκτησαν δεν ήταν τελικά η λυδία λίθος που αναζητούσαν για να κρυφτούν από τον δυναστικό ετεροπροσδιορισμό τους. Ήταν το αναγκαίο μέσο που θα κωρίζε οριστικά τις «τρεις βεργούλες» – με τρόπο τραγικό, ανεπανόρθωτο και, λογοτεχνικά καταλυτικό, με τη συγγραφέα να καταφέρνει να αναζητήσει την αλήθεια (και) μέσα στο ψέμα: Όσο σαθρή και δυναστική κι αν αποδείχτηκε η ιστορία της γιαγιάς τους με τις τρεις βέργες, ήταν η μόνη που είχαν. Πάνω σ' αυτήν έχτισαν και οργάνωσαν και τη νέα τους ζωή. Κάτω απ' αυτήν κρύφτηκαν από τους

άλλους κι από τον ίδιο τους τον εαυτό. Το δέθεν δίχτυ προστασίας της οικογένειας.

Η Μαίρη Σιάνη-Ντέιβις γράφει για μια γενιά που γεννήθηκε πριν από τον πόλεμο αλλά τον πρόλαβε, όπως και τον Εμφύλιο, στην πιο τρυφερή της ηλικία: Στα παιδικά ή στα εφηβικά και στα πρώτα μετεφηβικά χρόνια.

Στη σύγχρονη οικονομική ιστορία, η 20ετία 1953-1973 αποκαλείται «ελληνικό θαύμα». Η ρηγμαμένη χώρα με τις ανοιχτές πληγές και με την καχεκτική δημοκρατία εκείνης της περιόδου – για να θυμηθούμε τον Ηλία Νικολακόπουλο – έφτασε στα μέσα της εικοσαετίας να είναι δεύτερη σε ρυθμό ανάπτυξης παγκοσμίως, υπολειπόμενη μόνο της Ιαπωνίας. Στις εξαγωγές, για πρώτη φορά, ο αγροτικός τομέας πέρασε σε δεύτερη μοίρα από τον βιομηχανικό – άλλωστε όλες οι βαριές βιομηχανίες – Ναυπηγεία, ΠΕΣΙΝΕ, διυλιστήρια, Χαλυβουργία, Λιπάσματα – ιδρύθηκαν και λειτούργησαν μέσα σ' εκείνη την περίοδο.

Το πιο αξιοσημείωτο είναι, το σημειώνει στον επίλογο και η συγγραφέας, η συναλλαγματική σταθερότητα που συμφωνήθηκε το 1953 και ακολουθήθηκε, παρά τον εσμό των διαφορετικών κυβερνήσεων και μιας χούντας, μέχρι το 1973. Το δολάριο για 20 χρόνια παρέμεινε σταθερό στις 30 δραχμές, ανοίγοντας έτσι τον δρόμο στις ξένες επενδύσεις για την ίδρυση, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, βαριάς βιομηχανίας. Πάνω σ' αυτό είχε ξεσπάσει μια μεγάλη συζήτηση. Οι δεξιές κυβερνήσεις πίστευαν στη σημασία των ξένων επενδύσεων, αντίθετα, η αριστερά πίστευε μεν στη σημασία των επενδύσεων, αλλά προτιμούσε το κύριο βάρος κάθε σημαντικής επένδυσης που θα λειτουργούσε ως μονοπώλιο να το αναλάβει ο δημόσιος τομέας.

Στην καθημερινή ζωή, η ανάπτυξη θα φανεί με δύο τρόπους: Με το εμπόριο και την οικοδομή (υπό το φως του εξηλεκτρισμού της χώρας, που στο τελευταίο στάδιο της 20ετίας είχε μετατρέψει τη ΔΕΗ στον μεγαλύτερο εθνικό εργοδότη).

Ορδές απεγνωσμένων από την ύπαιθρο, μαζί τους και οι αδελφοί Σκούρα από την ορεινή Αρκαδία, θα βρουν καταφύγιο στις μεγάλες πόλεις και δη στην Αθήνα. Η ανοικοδόμηση και οι πρώτες σταγόνες καταναλωτικής ευμάρειας έχουν ακόμη χρηματοδότηση από μαυραγορτικές χρυσές λίρες, αλλά πλέον και από φθηνά εργατικά χέρια από την εσωτερική μετανάστευση.

Μέσα σ' ένα κλίμα διαφθοράς, νεποτισμού και μαφιόζικων δοσοληψιών, που ωστόσο εγγυάται τη διαρκή βελτίωση της καθημερινότητας, οι αδερφοί Σκούρα γυρίζουν με τα πόδια στις γειτονιές μιας Αθήνας που χτίζεται υδροκεφαλικά, ή στα πανηγύρια στις μεγάλες γιορτές, και, με την ελαστική τους συνείδηση, θεμελιώνουν τελικά μια γερή βάση στο εμπορικό υπογάστριο της Αθήνας.

Πάνω απ' όλα το όνομά τους. Αυτό προσέχουν σαν τα μάτια τους. Η εμπορία το μεταμόρφωσε από οικογενειακό σε επαγγελματικό όπλο. Η γιαγιά τους είχε πει για τις τρεις βεργούλες, αλλά δεν τους είχε πει για τις τρεις εμπόρους.

Όμως, πόσο νέα ήταν τελικά αυτή η νέα κανονικότητα της Αθήνας; Της ζωής στο άστυ; Πόσο άλλαξε τη ζωή των αδερφών Σκούρα;

Μαίρη Σιάνη-Ντέιβις
«Entimos emporia»
εκδ. Πατάκη

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΜΕ ΑΙΤΙΑ

Το ταξιδιωτικό βιβλίο ενός απρόθυμου ταξιδευτή

Του ΑΡΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ

Ας σημειώσουμε την εμφάνιση ενός νέου φαινομένου, που σε σημαντικό βαθμό παρατηρείται και σήμερα. Με την πρώτη ευκαιρία, δεκάδες, ίσως εκατοντάδες χιλιάδες Αθηναίοι αναζητούν το χωριό. Όχι οποιοδήποτε, αλλά το δικό τους χωριό.

Στο φασματοσκόπιο της αστικής διαστρωμάτωσης, χιλιάδες σύλλογοι και σωματεία υπενθυμίζουν στην πόλη τον μίτο. Ακόμη και σήμερα, ίσως κι επειδή η προηγούμενη γενιά φρόντισε να παραδώσει ανακαινισμένη την κληρονομιά της παλαιάς οικογένειας. Ήταν το τρίτο απαραίτητο έξοδο των αδελφών Σκούρα, μετά το διαμέρισμα στην Αθήνα και το ΙΧ.

Τα νέα ήθη, τα νέα ρούχα, η μόδα, τα εσώρουχα, όλα αποπνέουν ατομική χειραφέτηση, αλλά στον πυρήνα ενδημεί η στενή σχέση με τις δοξασίες μιας Εκκλησίας επίσης βαριάς, τιμωρητικής και δυσκίνητης σαν είδωλο/βαρίδι της αγροτικής κοινωνίας.

Η μεγάλη συλλογικότητα της ορθοδοξίας είναι υπεράνω πολιτικής, πολλοί αριστεροί είναι και παραμένουν θρήσκοι, και έχει μεγάλη διείσδυση στα υποκείμενα της χειραφέτησης, τις γυναίκες. Όμως κι εδώ το έμπειρο μάτι της συγγραφέα θα επισημάνει το παράδοξο με λεπτότητα και χιούμορ.

Η σχέση των ηρώων με την πολιτική, σε εποχές φωτιά, άλλοτε δείχνει επιφανειακή και στατική, μια απλή παράμετρος στο παζλ, κι άλλοτε δείχνει καθοριστική, η αρχή όλων.

Αλλά δεν είναι οι βεβαιότητες το μέλημα της Μαίρης Σιάνη-Ντέιβις. Γι' αυτό και φροντίζει να κεντά χαμηλόφωνα την πλοκή, αποφεύγοντας την παγίδα των συναισθηματικών εξάρσεων ή το υψωμένο δάχτυλο μιας εύκολης ηθικολογίας. Σ' όλη τη διάρκεια της αφήγησης η συγγραφέα αφήνει χαράμια από τις οποίες φωτίζονται τα μεγάλα γεγονότα της Ιστορίας, άλλοτε αυτονομημένα, άλλοτε πολύ κοντά στις ζωές των αδερφών Σκούρα. Πάντως η επίγευση της αφήγησης, με την ολοκλήρωσή της, είναι κοινή είτε για τις μικρές ιστορίες των καθημερινών ανθρώπων, όπως οι αδερφοί Σκούρα, είτε για τις μεγάλες, όπως αυτές που άλλαξαν μέσα σε λίγα χρόνια την ελληνική κοινωνία. Και είναι γλυκόπικρη, από τη δύναμη της λογοτεχνίας που μπορεί να φωτίσει και τις μικρές και τη μεγάλη εικόνα: τις μικρές, γιατί αυτές είναι το κέντρο της, και τη μεγάλη γιατί κάθε μικρή έχει και μια διαφορετική, ίσως λοξή, εκδοχή της μεγάλης. Εκεί βρίσκεται και η ελευθερία του συγγραφέα.

Είχα ρωτήσει κάποτε έναν άξιο βιβλιοκριτικό ποιο είναι το βασικό του κριτήριο για ένα μυθιστόρημα: «Να καταφέρει ο συγγραφέας να πει αυτό που θέλει», μου είχε απαντήσει. Αναμφίβολα, η Μαίρη Σιάνη-Ντέιβις το κατάφερε.

Υπάρχει το αξίωμα στη λογοτεχνία που λέει πως ο συγγραφέας, είτε γράφει για το παρελθόν είτε γράφει για ένα κοντινό ή πολύ μακρινό μέλλον, τελικά δεν γράφει παρά για το παρόν... Γι' αυτό, αν και οι ήρωες της «Εντίμου εμπορίας» είναι προγενέστεροι ακόμα και από τους boomers, δεν μας είναι καθόλου ξένοι, το αντίθετο, μας είναι οικείοι, και στις μικρές ιστορίες και στη σημερινή μεγάλη εικόνα... «Μη μας ξεγελάει η εποχή, δεν έχουμε ακόμη ξεφύγει» ήταν μία από τις πρώτες σκέψεις στην τελευταία σελίδα με τον αριθμό 784. Η Μαίρη Σιάνη-Ντέιβις έγραψε ένα πολυεπίπεδο μυθιστόρημα. Κοπιαστικό στη συγγραφή, ρυάκι που τρέχει στην ανάγνωση. Συγκρότησε χαρακτήρες με ιστορικό βάθος και κοινωνικές ρίζες, τους έκανε ορατούς όσο και σκοτεινούς στα μάτια μας, αλλά κυρίως μας έβαλε στα δικά τους μάτια. Με το πρώτο της μυθιστόρημα έθεσε ψηλά τον πήχη για το επόμενο. **A**

Αχ, ο Χέρμαν Έσσε της χρυσής μου νιότης! Αυτή την εποχή διαβάζω ξανά τα βιβλία του χάρη στην επανακυκλοφορία τους από τις εκδόσεις Διόπτρα. Εκτός από την αναγνωστική απόλαυση, βιώνω και τη νοσταλγία του χαμένου για πάντα εκείνου χρόνου. Κι αφού από τα ελάχιστα πράγματα που εξακολουθώ να απολαμβάνω είναι τα βιβλία και τα ταξίδια, θα αναφερθώ σε ένα ταξιδιωτικό βιβλίο του Χέρμαν Έσσε με τίτλο «*Ταξίδι στη Νυρεμβέργη*» (σε μετάφραση Βασίλη και Κλεοπάτρας Τσάλη).

Ομολογώ ανερευθρίαστα πως στη Νυρεμβέργη δεν έχω φτάσει μέχρι τις μέρες μας – και το πιθανότερο είναι πως δεν θα φτάσω ποτέ. Οπότε, βρήκα ιδανική ευκαιρία να ταξιδέψω σ' εκείνα τα μέρη διαμέσου της πέννας του μεγάλου συγγραφέα, που πήρε το Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1946, και να ζήσω μαζί του τη διαδρομή και τα συναισθήματα που του δημιούργησε.

Η αφορμή για το ταξίδι του Έσσε είναι η πρόσκληση να διαβάσει κείμενά του στο αναγνωστικό κοινό της πόλης. Ο συγγραφέας βαριέται. Καμία αίσθηση δεν του προκαλούν αυτές οι εκδηλώσεις. Τα καλοκαίρια προτιμά να βγαίνει στις εξοχές και να ζωγραφίζει. Αλλά, ας ακούσουμε τον ίδιο:

«Για έναν συγγραφέα, έναν ήσυχο κάτοικο της υπαίθρου και άνθρωπο του γραφείου που ταξιδεύει ελάχιστα, η σκέψη ότι τη δωδεκάτη του μεθεπόμενου μήνα πρέπει ανυπερθέτως να κάνει μια ανάγνωση στην τάδε ή στη δείνα πόλη είναι υπό ορισμένες συνθήκες φρικτή. Δεν είναι διόλου απίθανο να είναι κανείς άρρωστος εκείνη την εποχή! Δεν είναι διόλου απίθανο εκείνη ακριβώς η στιγμή να είναι μια ευνοϊκή περίοδος για την εργασία του, να είναι η κατάλληλη στιγμή που μάταια περί-

μενε τόσο καιρό – και τότε πρέπει στη μέση της καλύτερης δουλειάς του να τα αφήσει όλα στην άκρη για πολλές ημέρες, να φτιάξει τις βαλίτσες του, να μελετήσει δρομολόγια, να ταξιδέψει, να κοιμηθεί σε αφιλόξενα κρεβάτια ξενοδοχείων σε ξένες πόλεις και να διαβάσει τα ποιήματά του σε ξένους ανθρώπους, ποιήματα με τα οποία τη δεδομένη στιγμή μπορεί να μην τον συνδέει τίποτα, που να τα θεωρεί ξεπερασμένα και ανόητα! Κι έτσι συχνά ο ποιητής με το δίκιο του μετανιώνει οικτρά όταν, έρμαιο της ματαιοδοξίας του, της φιλορηματίας του ή του πάθους του για τα ταξίδια, πέφτει στην παγίδα να κάνει μια ανάγνωση ενώπιον κοινού».

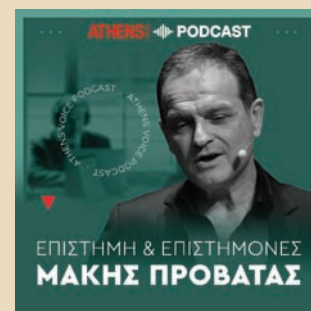
Το ταξιδιωτικό κείμενο του Έσσε είναι γεμάτο χιούμορ. Ιδού τι γράφει για τα ταξίδια με το τρένο: «Ενας από τους κανόνες της ζωής πολλών σοφών είναι η ρήση: Ζήσε την κάθε μέρα σαν να ήταν η τελευταία σου! Οπότε ποιος θα ήθελε την τελευταία του μέρα να ανασαίνει την κάπνα, να κουβαλάει βαλίτσες, να στριμώχνεται στα κιγκλιδώματα στις αποβάθρες και να περνάει απ' όλες αυτές τις γελοίες διαδικασίες που απαιτούνται για ένα ταξίδι με τρένο;»

Τον κατανούω απολύτως. Και πού να φανταζόταν τι θα τον περίμενε σε έναν σημερινό αερολιμένα με τα καινούργια ταξιδιωτικά μέτρα. Βέβαια, εσείς μπορείτε πάντα, ενώ περιμένετε υπομονετικά στις ουρές να διαβάσετε το «*Ταξίδι στη Νυρεμβέργη*».

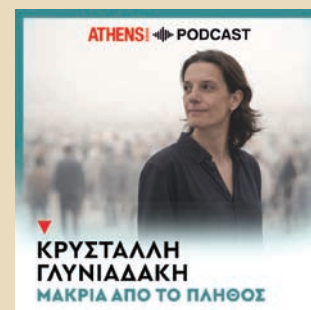

Χέρμαν Έσσε
Ταξίδι στη
Νυρεμβέργη
εκδ. Διόπτρα

Κάθε εβδομάδα
ιστορίες που θέλουμε να ακούμε

Ο δημοσιογράφος **Μάκης Προβατάς** μιλάει με σημαντικούς Έλληνες για την επιστήμη τους και την εξέλιξή της τα τελευταία χρόνια.

Η **Κρυστάλλη Γλυνιαδάκη** συνομιλεί με ενδιαφέροντες ανθρώπους για ενδιαφέροντα πράγματα, εντός κι εκτός επικαιρότητας - πάντα με βλέμμα λοξό.

Ο **Κυριάκος Μούρτζης** (δάσκαλος εικαστικών και συγγραφέας) αποδομεί μύθους και αλλάζει τον τρόπο που βλέπουμε τις παιδικές ζωγραφιές.

Τι αλλάζει όσο μεγαλώνεις, στο σώμα, στο μυαλό, στην ψυχή, στις ερωτικές-συζυγικές σχέσεις; Όλα αυτά και περισσότερα συζητιούνται από τις **Ελένη Ψυχούλη** και **Μανίνα Ζουμπουλάκη**, με χιούμορ, αισιοδοξία και ανεβαστική διάθεση.

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΤΑ PODCAST ΣΤΟ
SPOTIFY | APPLE PODCAST | YOU TUBE

athensvoice.gr/podcasts

Επιμέλεια
ΜΑΡΙΑ-ΙΩΑΝΝΑ
ΣΙΓΑΛΟΥ

Look

FERRAGAMO
Αρωμα Eau De Parfum Signorina Romantica

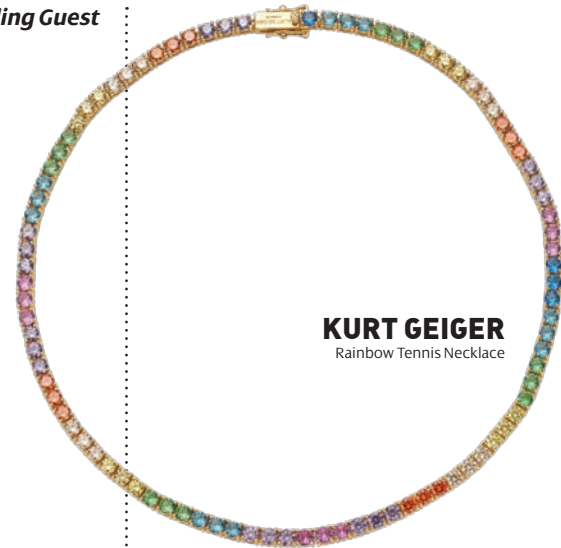

RUBINI KOSMIMA
Σκουλαρίκια Breeze από ασήμι 925 €72

ABOUT YOU
Maya Deluxe Φόρεμα €108,50

Wedding Guest

KURT GEIGER
Rainbow Tennis Necklace

HARALAS
Nine West πέδιλα από
οικολογικό δέρμα
Hindy3 €53,40

ZALANDO
Faithfull the Brand μίνι cocktail φόρεμα Terre Mer €140

SIMON MILLER
Τσάντα clutch από χάντρες

Έκτακτη
Είδηση: Υπήρξε
γλέντι γάμου
στο οποίο δεν
έπαιξαν οι
«Καμπάνες»
του
Κωνσταντίνου
Αργυρού

YVES SAINT LAURENT
Μάσκαρα Lash Latex για μακρύτερες βλεφαρίδες

DOLCE & GABBANA
Κραγιόν Flawless Everkiss Liquid
Lip ανοχρ. Desire 90

EYEMAZING
Γυαλιά ηλίου Gast Orbit Hot Pink €120

SKROUTZ
Carrano δερμάτινα
πέδιλα Παπaya €65

L'OREAL
Κρεμώδες λαμπρυντικό
με ενυδατικό αποτέλεσμα
Lumi Glotion

HARALAS
JW PEI γυναικεία τσάντα ώμου
με ανάγλυφο σχέδιο
λουλουδιών €154

Η βιομηχανία της αστρολογίας

Η πίστη στα ζώδια αποδίδει και οικονομικά.
Πάνω από 22,8 δισεκατομμύρια δολάρια έως το 2031.

Η βιομηχανία της αστρολογίας αναμένεται να φτάσει τα 22,8 δισεκατομμύρια δολάρια έως το 2031, με ετήσια ανάπτυξη 5,7% – πιο ανάρπαστη και περισσότερο εύκαιρη ψηφιακά από ποτέ! Ναι, όλοι δόθηκαν στεκόμαστε επιφυλακτικά απέναντί της, σαν τον Άρθουρ Κλαρκ που έλεγε «δεν πιστεύω στην αστρολογία. Είμαι Τοξότης, και δεν πιστεύουμε σ' αυτά».

Οι άνθρωποι κοιτάζουν στα άστρα και στο στερέωμα για να βρουν απαντήσεις για τα βάσανα και το μέλλον τους από την προϊστορική εποχή, τουλάχιστον από το 3000 π.Χ. Ακόμα και σήμερα, σε εποχές ψηφιακές, με AI βοηθούς για όλα, ίσως πιο πολύ από ποτέ η ανθρωπότητα συνεχίζει να ζητά παρηγοριά από βάσανα και αβεβαιότητα, νόημα και αυτογνωσία, ένα ξόρκι απέναντι στο άγνωστο που τα καταπίνει όλα. Τα τελευταία δέκα χρόνια δε, η αύξηση της δημοτικότητάς της είναι τουλάχιστον εντυπωσιακή, ενώ η ψηφιακή μετάβαση φαίνεται να απογειώνει την ανάπτυξή της. Σύμφωνα με τη διεθνή εταιρεία ανάλυσης Allied Market Research, η αγορά αστρολογικών υπηρεσιών άγγιξε τα 12,8 δισ. δολάρια, μόνο το 2021! Μάλλον η αστρολογία, από το 2.000 π.Χ., που οργανώθηκε και έθεσε τις βάσεις της στη Μεσοποταμία, βρήκε στον ψηφιακό κόσμο πεδίο οικονομικής δόξης λαμπρό. Ίσως, λοιπόν, στις ικανότητες επιβιώσης, προσαρμογής και εξέλιξής της, εκτός των άλλων, να πόνταρε και ο μυθικός πλούσιος Τζ. Π. Μόργκαν, όταν έλεγε πως «οι εκατομμυριούχοι δεν πιστεύουν στην αστρολογία. Οι δισεκατομμυριούχοι πιστεύουν!».

Ποιες χώρες είναι πρωταθλήτριες στη χρήση αστρολογικών υπηρεσιών

Καταναλώνουν αστρολογία μετά μανίας, πρώτοι απ' όλους στον πλανήτη, οι κάτοικοι της γεωγραφικής περιοχής Ασίας - Ειρηνικού, με ποσοστό που πλησιάζει το 50%. Η Ινδία και η Κίνα διατηρούν τον πρωταγωνιστικό ρόλο, με την αστρολογία να αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της πολιτισμικής ταυτότητάς τους, στη μορφή της πιο μαθηματικής και πνευματικής, που δίνει έμφραση στο κάρμα της ινδικής Τζιοτίς και της παραδοσιακής κινεζικής αστρολογίας, με τα 12 ζώδια που βασίζονται σε ζώα και έχουν δωδεκαετή κύκλο. Στη Βόρεια Αμερική η αγορά ανθεί μέσω καινοτόμων εφαρμογών και διαδικτυακών υπηρεσιών, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να ηγούνται. Σταθερή ανάπτυξη παρατηρείται και στην Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική, με χώρες όπως η Γερμανία, η Βραζιλία και το Μεξικό να επενδύουν σε νέες μορφές αστρολογικής επιχειρηματικότητας.

Τεχνολογία και social media: οι μεγάλοι υποστηρικτές της αστρολογικής επιχειρηματικότητας και διάδοσης

Η τεχνολογία, λοιπόν, η ικανότητά μας πια να καταννοούμε την παντοδυναμία της επιστήμης, όχι μόνο δεν απείλησε την αστρολογία, αλλά τη μετέτρεψε σε κάτι ακόμα πιο ατομικό και προσιτό. Εφαρμογές όπως το Co-Star και το The Pattern αξιοποιούν την τεχνική νοημοσύνη και τα big data για να δημιουργούν μοναδικά, καθημερινά ωροσκόπια, βασισμένα στον προσωπικό αστρολογικό χάρτη κάθε χρήστη. Η αμεσότητα αυτών των υπηρεσιών έχει φέρει νέες γενιές χρηστών πιο κοντά στην αστρολογία, όχι ως κάτι μυστικιστικό, αλλά ως εργαλείο προσωπικής ενδοσκόπησης. Και εντελώς απενοχοποιημένα, οι χρήστες

ακολουθούν την προσέγγιση του Καρλ Γιουνγκ, ο οποίος έλεγε πως «η αστρολογία έχει εξασφαλισμένη την ανεπιφύλακτη αναγνώρισή της από την ψυχολογία, επειδή η αστρολογία αντιπροσωπεύει τη σύνοψη όλων των ψυχολογικών γνώσεων της αρχαιότητας».

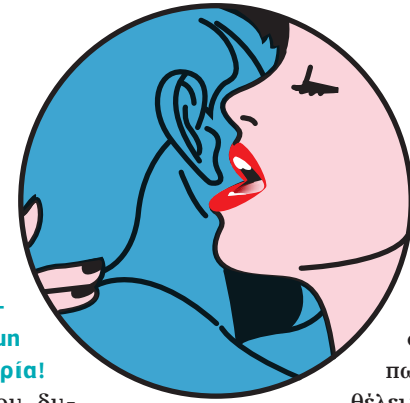
Το TikTok, το Instagram και το YouTube είναι πια τα νέα μέντιουμ για την εξαπλωση της αστρολογίας. Λογαριασμοί με εκατομμύρια ακόλουθους διαμορφώνουν καθημερινά τη σχέση των νέων με τα άστρα. Ο όρος #AstrologyTikTok έχει ξεπεράσει τα 20 δισεκατομμύρια προβολές, δείχνοντας πόσο άνετα, απλά, σχεδόν φυσιολογικά εντάσσεται πλέον η αστρολογική πληροφορία στην καθημερινή ροή περιεχομένου.

Όχι ένα, αλλά πολλά παιδιά μετράνε τ' άστρα

Μπορεί ο Μενέλεος Λουντέμης να σημάδευε τα ελληνικά γράμματα, με το βιβλίο του «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα», μιλώντας για το ζώρικο ταξίδι της ενηλικίωσης και τη σημασία της μόρφωσης, μα οι σημερινοί νέοι της Γενιά Ζ όπως και οι Millennials μετράνε επίσης τα άστρα, αλλά ως αχόρταγοι καταναλωτές των αστρολογικών εφαρμογών. Με μια καθημερινότητα πολλών αδιέξοδων, όπως η πανδημία και οι καραντίνες, οι οικονομικές ανασφάλειες και οι δυσκολίες στην εύρεση εργασίας, η κρίση στέγης και οι χαμηλοί μισθοί, η αστρολογία λειτουργεί ως παρηγοριά, ψυχαγωγία, ελπίδα, ανακούφιση και έχει κάποιο νόημα. Ναι, δεν δίνει απαντήσεις, αλλά βοηθάει στην ενδοσκόπηση ή στην αποσαφήνιση διφορούμενων ή συγκεχυμένων καταστάσεων από το ίδιο το άτομο, αυξάνοντας παράλληλα την αίσθηση ελέγχου πάνω σε αυτές.

Τα ωροσκόπια δεν είναι πλέον μόνο μια στήλη περιοδικού ή εφημερίδας, αλλά μια εμπειρία αυτογνωσίας, ενισχυμένη από τεχνολογία και κοινωνική διάδραση. Και ναι, η εμπορική επιτυχία είναι δεδομένη και η αστρολογία τινάζει την μπάνκα των κερδών της στον αέρα, μα φυσικά συνεχίζει να περιφρονείται, καθώς εκμεταλλεύεται της ευαλωτότητας των ανθρώπων μέσα από υπερτιμημένες και ατεκμηρωτές, αμφίβολες υπηρεσίες. Επιστήμονες, διανοούμενοι, φιλόσοφοι και γενικά σκεπτόμενοι άνθρωποι έχουν προειδοποιήσει γι' αυτήν, όπως έκανε ο Τέοντορ Αντόρνο γράφοντας πως «η αστρολογία πετυχαίνει αυτό που οι παραδοσιακές θρησκείες πλέον δεν μπορούν: περιβάλλει με μυστικισμό την καταπίεση της εξουσίας και συσκοτίζει τη συνείδηση ώστε να μη διακρίνει τις υλικές και οικονομικές αιτίες».

Μα ποιος ακούει τους σκεπτικιστές, αφού η ανάγκη για καθοδήγηση συναντιέται με την τεχνολογία και τα άστρα μετατρέπονται σε ψηφιακό προϊόν υψηλής ζήτησης; Να που, αποδεδειγμένα στον σύγχρονο κόσμο, η πίστη στα ζώδια αποδίδει και οικονομικά. **A**

1 Τζένν μου, ετοιμάσου να διαβάσεις μία ακόμη κουλή ιστορία!

Τα φλερτ μου, δυστυχώς, τα κάνω κυρίως από εφαρμογές. Γνώρισα λοιπόν έναν τύπο, αρχίσαμε να μιλάμε, ανταλλάξαμε και social και η συζήτηση με τον καιρό γινόταν όλο και πιο έντονη. Γενικά, αυτός μου είπε πως έψαχνε για δεσμό και όχι κάτι εφήμερο. Συναντιόμαστε, που λες, όλα μια χαρά, και μετά συνειδητοποιώ ότι με έχει μπλοκάρει από παντού. Τον πετυχαίνω μια μέρα έξω, έκανα πως δεν τον είδα, κι έρχεται πάνω μου όλο γλύκες και νάζια. Τώρα αυτός είναι με τα σωστά του;

Υπάρχει μια ιδιαίτερη κατηγορία ανθρώπων. Εκείνοι που δηλώνουν ότι ψάχνουν «κάτι σοβαρό», λες και μετά εξαφανίζονται πιο γρήγορα κι από παγωτίνι στην κατάψυξή μου. Ξέρεις τι μου λέει αυτή η ιστορία; Ότι στο τέλος της ημέρας δεν έχει σημασία τι είπα ότι έψαχνε. Σημασία έχει τι έκανε. Κι ένας άνθρωπος που εξαφανίζεται με το πάτημα ενός κουμπιού και μετά περιμένει να συνεχίσετε την κουβέντα σαν να μην έγινε τίποτα μάλλον ψάχνει απλά την ευκολία του. Γι' αυτό σκάνω κόκκινη κάρτα.

2 Είμαι αρραβωνιασμένη εδώ και 5 χρόνια. Με τον σύζυγό μου περνάμε καλά,

απλώς, τώρα τελευταία, όποτε πάω να του πω να ξεκινήσουμε την οργάνωση του γάμου μας, όλο κάπου σκαλώνει το θέμα. Νιώθω πως δεν είναι καθόλου έτοιμος τελικά. Αισθάνομαι ότι εκπέμπουμε σε διαφορετικό μήκος κύματος όσον αφορά αυτό το θέμα. Δεν είναι στη φάση ωριμότητας που χρει-

άζεται για κάτι τέτοιο. Με αφήνει να σχηματίσω την εντύπωση πως δεν το θέλει και τόσο.

Δεν ξέρω αν ο σύντροφός σου δεν είναι έτοιμος. Ξέρω, όμως, ότι η ετοιμότητα δεν φαίνεται από τα λόγια, αλλά από τις πράξεις. Ίσως δεν φοβάται τον γάμο. Ίσως, φοβάται αυτά που σημαίνει ο γάμος, την οριστική απόφαση, την ευθύνη. Κι αυτό είναι ανθρώπινο. Εκείνο που δεν είναι δίκαιο είναι ν' αφήνει κι εσένα να περιμένεις μέσα σε μια αβεβαιότητα που μοιάζει να μην τελειώνει ποτέ. Θα πρέπει, λοιπόν, να το συζητήσετε ανοιχτά και σοβαρά μεταξύ σας.

3 Μου αρέσει πολύ, αλλά

από την άλλη μου λείπει και λίγο αυτή η αίσθηση του να είσαι μόνη. Το αισθάνομαι πιο έντονα τον τελευταίο μήνα, δηλαδή η φάση μου είναι ότι ζηλεύω κάπως τη single ζωή των φίλων μου. Μου αρέσει να τους ακούω να λένε ιστορίες για γκομενικά, ραντεβού και τέτοια. Βέβαια, μετά σκέφτομαι ότι έχω τη σχέση μου και είμαι χαρούμενη γι' αυτό. Μήπως είναι καμπανάκι για να χωρίσω;

Το μυαλό μας έχει μια περίεργη συνήθεια να εξιδανικεύει πάντα τη ζωή που δεν ζούμε. Οι ελεύθεροι ονειρεύονται μια σταθερή αγκαλιά. Οι δεσμευμένοι νοσταλγούν την ανεμελιά του «κανείς δεν με περιμένει να γυρίσω σπίτι». Και κάπου στη μέση ξεχνάμε ότι κάθε επιλογή έχει κι αυτά που κερδίζει κι αυτά που αφήνει πίσω. Ίσως να σου λείπει κάτι μέσα στη σχέση σου, ίσως απλώς θες ένα μικρό break, ίσως και να θες μονάχα να γκρινιάξεις λιγάκι. Δώσε στον εαυτό σου λίγο χρόνο να δεις πώς θα εξελιχθεί αυτή η επιθυμία.

Κριός

20 Μαρτίου - 19 Απριλίου

Καλή εβδομάδα, Κριέ! Απαιτητικό επταήμερο και λίγο κουραστικό; Ή με μια τάση να σε κάνει να νιώθεις περιορισμένος; Μπορεί οι υποχρεώσεις γύρω από το σπίτι και την οικογένεια να είναι αυξημένες. Αν δείξεις υπομονή και ωριμότητα, όλα θα στρώσουν. Από τα μέσα της εβδομάδας αλλάζει το κλίμα, καθώς βλέπεις ότι μπορείς πια να βάλεις τάξη στην καθημερινότητά σου. Αποφασίζεις να σε φροντίσεις, να πας γυμναστήριο, να αρχίσεις διατροφή ή απλά να οργανωθείς λίγο καλύτερα. Στα ερωτικά, αν είσαι μόνος, έχεις μεγάλη γοητεία κι αυτό προσελκύει νέα γκομενάκια. Κυρίως μέσα από τη δουλειά. Αν δεν είσαι μόνος, μη λες μεγάλες και άσχημες κουβέντες στο αμόρε, γιατί έχει αισθήματα και πληγώνεται, ξέρεις.

Ταύρος

20 Απριλίου - 19 Μαΐου

Καλή εβδομάδα, Ταύρε! Καλή στιγμή για να βρεις ξανά τις ισορροπίες ανάμεσα σ' αυτά που θες να κάνεις και σ' αυτά που είσαι υποχρεωμένος να φέρεις εις πέρας. Ωστόσο πρόκειται για «παροδική συννεφιά». Γενικώς, θα ήθελα να βάλεις ένα μεγάλο STOP στις αρνητικές σκέψεις και να δείξεις λίγη ωριμότητα παραπάνω. Προς τα τέλη της εβδομάδας, πάντως, γίνεσαι πιο δημιουργικός και χαρούμενος, καθώς αποφασίζεις ότι πρέπει να διασκεδάσεις και λίγο. Πατί όχι και να γίνεις πιο αισιόδοξος; Στα ερωτικά, αν είσαι μόνος, η γοητεία σου μαγνητίζει. Ξέρεις τι έχει να γίνει! Στα κόκκινα το πάθος! Αν δεν είσαι μόνος, μην αφήνεις το χάσμα μεταξύ εσού και του αμόρε να μεγαλώνει. Κάνε κάτι!

Δίδυμοι

20 Μαΐου - 20 Ιουνίου

Καλή εβδομάδα, Δίδυμε! Αυτό το επταήμερο ασχολήσου με τα οικονομικά και τις διαπροσωπικές σου σχέσεις. Για να σε προετοιμάσω, μπορεί να πιεστείς, να αυξηθούν οι υποχρεώσεις ή να νιώσεις ότι δεν έχεις τα έσοδα που θα ήθελες. Εντάξει, υπάρχει κι ένας ανάδρομος Ερμής, ο οποίος φημίζεται για παρανοήσεις και καθυστερήσεις. Μην το αφήνεις αυτό, λοιπόν, να σε απογοητεύει! Αντιθέτως, μπορείς να κάνεις μια ανακαίνιση ή εκκαθάριση στον προσωπικό σου χώρο. Στα αισθηματικά, αν είσαι μπακούρι, δεν προβλέπω καμία σημαντική γνωριμία αυτή τη στιγμή, καθώς έχεις κλειστεί λιγάκι στο καβούκι σου. Αν δεν είσαι μπακούρι, μη γίνεσαι τόσο ψυχρός με το αμόρε, γιατί αυτό σας απομακρύνει!

Καρκίνος

21 Ιουνίου - 21 Ιουλίου

Καλή εβδομάδα, Καρκίνε! Αυτό το επταήμερο έχεις ευκαιρίες αρκετές μεν, είναι και λίγο εμπόλεμη ζώνη η καθημερινότητά σου δε. Στα επαγγελματικά, υπάρχουν αρκετές υποχρεώσεις και νιώθεις ότι ίσως οι ανώτεροί σου σου στερούν τη δημιουργικότητα. Στο τέλος της εβδομάδας τα πράγματα χαλαρώνουν και γίνεσαι πιο επικοινωνιακός. Ακόμα, μπορείς να οργανώσεις όμορφες συναντήσεις. Ίσως λάβεις και κάποια θετικά νέα. Στα προσωπικά, αν είσαι single, αν είναι να γνωρίσεις κάποιο γκομενάκι τώρα, θα είναι μάλλον μέσα από τα social ή τη γειτονιά. Αν δεν είσαι single, μη μεταφέρεις την πίεση της δουλειάς στο ταίρι σου, δεν νομίζω πως φταίει κάπου, σωστά;

Λέων

22 Ιουλίου - 22 Αυγούστου

Καλή εβδομάδα, Λιονταράκι! Δεν θα μου έκανε εντύπωση αν νιώσεις λίγο κουρασμένος ή αν δεις κάποια σχέδιά σου να καθυστερούν. Ανάδρομος alert! Μην πιέζεις τις καταστάσεις και δώσε λίγο χρόνο στον εαυτό σου να ξεκουραστεί. Προς τα τέλη της εβδομάδας μπορείς να ασχοληθείς με τα οικονομικά σου, καθώς ενδέχεται να υπάρξει κάποια μικρή βοήθεια εκεί. Στα θέματα καρδιάς, αν είσαι ελεύθερος, άφησε τον αληθινό σου εαυτό να βγει προς τα έξω, για να μπορέσεις να προσελκύσεις κάνα γκομενάκι που ψάχνει κάτι πιο σταθερό. Αν δεν είσαι ελεύθερος, δείξε τα συναισθήματά σου έμπρακτα και κάνε spoil το αμόρε σου. Πατί όχι;

Παρθένος

23 Αυγούστου - 21 Σεπτεμβρίου

Παρθένε, καλή εβδομάδα! Μπορείς να χαλαρώσεις, καθώς τα γεγονότα λειτουργούν αναζωογονητικά και σε φέρνουν κι σε πιο ισχυρή θέση. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει εντάσεις με φίλους ή να αυξήσει τις υποχρεώσεις σου απέναντι σε τρίτους. Στα οικονομικά σου θα σου πω να βάλεις όρια. Σε άλλα νέα τώρα, η Αφροδίτη στο ζώδιό σου εκτοξεύει τη γοητεία σου στα ύψη! Στα αισθηματικά, λοιπόν, υπάρχει εύνοια. Αν είσαι χωρίς σχέση, είναι από τις ιδανικότερες στιγμές της χρονιάς για να φλερτάρεις και να προσελκύσεις άτομα γύρω σου. Αν δεν βρεις και τώρα κάποιο αξιόλογο ταίρι, τι να σου πω! Αν είσαι σε σχέση, κάνε πράγματα που θα την ανανεώσουν!

Ζυγός

22 Σεπτεμβρίου - 22 Οκτωβρίου

Καλή εβδομάδα, Ζυγέ! Αν πω ότι πρόκειται για ένα ήρεμο επταήμερο, θα είναι ψέμα. Αντιθέτως, θα σε προειδοποιήσω ότι ίσως συμβούν κάποια γεγονότα που θα δοκιμάσουν τις αντοχές σου, κυρίως όσον αφορά τα επαγγελματικά. Αν δεν θέλεις να κόψεις δεσμούς με κάποια άτομα, πρέπει να ποντάρεις στην ψυχραιμία σου. Σιγά σιγά όμως η καθημερινότητα ηρεμεί και μπορείς να εστιάσεις στον εαυτό σου και στην ψυχολογία σου. Διώξε, λοιπόν, το αχρείαστο άγχος και οργάνωσε τα επόμενα σχέδιά σου. Στα θέματα καρδιάς, αν είσαι αδέσμευτος, είσαι και αρκετά ερωτικός, αλλά αυτό δεν αρκεί, οπότε κάνε υπομονή. Αν είσαι δεσμευμένος, πέρα από όμορφες στιγμές με το αμόρε και πες «όχι» στην απόσταση!

Σκορπιός

23 Οκτωβρίου - 21 Νοεμβρίου

Καλή εβδομάδα, Σκορπιέ! Το επταήμερο σου φέρνει καθυστερήσεις, αυξάνει και τις υποχρεώσεις στη δουλειά κι όλο αυτό σου προκαλεί κούραση. Αν πρέπει να κάνει ο ανάδρομος Ερμής τη δουλειά που θα έπρεπε να έχεις κάνει εσύ με τον εαυτό σου, τότε καλά δεν πας! Πάντως τη στιγμή που η Αφροδίτη εισέρχεται στην Παρθένο (9/7), ευνοείται λίγο κι εσύ, καθώς ανανεώνεται η κοινωνική σου ζωή και βλέπεις ότι οι φίλοι σου είναι δίπλα σου και σε στηρίζουν έμπρακτα. Στα γκομενικά, αν είσαι ελεύθερο πουλί, ή που θα βαρεθείς, γιατί δεν θα βρίσκεις κάτι, ή που δεν θα προλαβαίνεις τα καινούργια γκομενάκια. Αν δεν είσαι ελεύθερος, υπάρχει γκρίνια μεν, μπορείς να περάσεις καλά με τη σχέση σου δε.

Τοξότης

22 Νοεμβρίου - 20 Δεκεμβρίου

Καλή εβδομάδα, Τοξότη! Ασχολήσου με τα οικονομικά και με τις βαθιές επιθυμίες σου. Το πλανητικό σκηνικό ίσως σου φέρει άγχος ή καθυστερήσεις σε μια οικονομική υπόθεση, όπως δάνειο. Αυτά ενόψει ανάδρομου Ερμή. Λίγη υπομονή και τα σύννεφα θα φύγουν! Βέβαια πρέπει κι εσύ να κόψεις τα περιττά έξοδα! Στα επαγγελματικά, η εικόνα σου βελτιώνεται κι αυτό σε βοηθά να κερδίσεις αναγνώριση. Στα του έρωτα, αν είσαι ελεύθερος κι ωραίος, δεν νομίζω να το αλλάξεις αυτό, γιατί προτιμάς να εστιάσεις στις ανασφάλειες και στη δουλειά που θες να κάνεις με τον εαυτό σου. Σημαντικό αυτό για να έρθει μετά το 10 το καλό! Αν δεν είσαι, κοίτα να βελτιώσεις το κλίμα με το αμόρε. Κοινώς, κόψε τους τσακωμούς!

Αιγόκερως

21 Δεκεμβρίου - 19 Ιανουαρίου

Καλή εβδομάδα, Αιγόκερε! Πιέζεσαι ανάμεσα στις υποχρεώσεις σου και στα θέλω των άλλων. Αναρωτιέμαι, ωστόσο, γιατί σε νοιάζει τόσο πολύ το τι θα πει ο κόσμος; Είναι άλλο το να είσαι εντάξει στις υποχρεώσεις σου κι άλλο το να είσαι, νομίζοντας πως πρέπει να έχεις τους πάντες ευχαριστημένους! Ορίμασε και πάρε σοβαρές αποφάσεις. Σταδιακά μέσα στην εβδομάδα θα νιώσεις την αισιοδοξία σου να επιστρέφει και δεν αποκλείεται να κλείσεις κάποιο ταξίδι. Με προσοχή, γιατί υπάρχει κι ένας ανάδρομος. Στα γκομενικά, αν είσαι χωρίς ταίρι, προτίμησε κάποιον νέο έρωτα κι όχι κάποιον παλιό! Αν είσαι με ταίρι, λύσε τα θέματα που υπάρχουν γύρω από την κοινή ζωή σας. Μήπως να πάτε μαζί το ταξίδι που λέμε;

Υδροχόος

20 Ιανουαρίου - 17 Φεβρουαρίου

Καλή εβδομάδα, Υδροχόε! Ξεκινάμε! Τρέξιμο, υποχρεώσεις, εμπόδια, καθυστερήσεις, γενικώς σε δουλειά να βρισκόμαστε, έτσι; Εγώ θα σου προτείνω να οργανώσεις λίγο καλύτερα τον χρόνο σου, ώστε να μπορέσεις να διαχειριστείς και το άγχος σου. Στα οικονομικά σου, πρέπει να μάθεις να διαχειρίζεσαι τα έσοδα και τα έξοδα λίγο καλύτερα, για να είσαι ήρεμος και ασφαλής. Βλέπεις ότι εσύ και οι επιλογές σου είστε η πηγή του κακού για σένα τον ίδιο; Στα θέματα καρδιάς, αν δεν έχεις δεσμό, δεν έχεις και πολύ χρόνο για έρωτες, καθώς κοιτάς μόνο τη δουλειά, και γενικώς, όπου κοιτάς, εκεί πας! Αν έχεις ήδη δεσμό, μήπως να κλείσετε λίγο το κλιματιστικό, γιατί έχει παγώσει ο κώλ@ς σας, ή είναι ιδέα μου;

Ιχθύες

18 Φεβρουαρίου - 19 Μαρτίου

Καλή εβδομάδα, Ψαράκι! Υπάρχει ένα ελαφρύ ζόρι στα οικονομικά, ανασφάλεια σχετικά με τα σχέδιά σου και πολλές υποχρεώσεις που σε περιορίζουν, άρα κατάλαβες γιατί σου λέω αυτό που σου λέω, σωστά; Γενικώς, δεν θέλω ν' αφήνεις τις αμφιβολίες να σε πηγαίνουν πίσω. Θέλουμε μόνο μπροστά! Άσε, λοιπόν, την Αφροδίτη στην Παρθένο να σε ωθήσει προς τα κει, καθώς μπορεί να σε βοηθήσει να βελτιώσεις σχέσεις και συνεργασίες. Άσε και το χαμόγελο, όμως, να επανέλθει στα χειλάκια σου! Στα ερωτικά, αν είσαι μόνος, έχεις γοητεία κι αυτό σου φέρνει νέες γνωριμίες. Περί «ναι» στο άτομο που φανταίνεται σταθερό. Αν δεν είσαι μόνος, μην είσαι τόσο κτητικός. Πατί όχι να γίνεις τρυφερός και ρομαντικός;

Τι σου φέρνει
το αγαπημένο σου
ACS Locker;

ΑΥΤΟ ΠΟΥ
ΠΕΡΙΜΕΝΕΣ

ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΔΕΝ
ΠΕΡΙΜΕΝΕΣ

Κι άλλο iPhone 17 Pro δώρο; ΝΑΙ.
Και έρχεται εκεί που δεν το περιμένεις.

- Μπες στην ψηφιακή βοηθό ACiStant (στο acscourier.gr ή στο ACS Mobile App)
- Δήλωσε το My favourite ACS Locker σου για όλες τις παραλαβές σου
- Αξιολόγησε την εμπειρία παραλαβής σου στο ACS Mobile App (ενότητα «Οι Παραλαβές μου»)
- Αυτό ήταν! Μπήκες αυτόματα στην κλήρωση για 2 iPhone 17 Pro κάθε μήνα. Καλή επιτυχία!

Κατέβασε εδώ το
ACS Mobile App
για να πάρεις
μέρος στον
διαγωνισμό.

www.acscourier.gr

Διάρκεια διαγωνισμού έως και 30/11/2026

ACS
Τα πάντα, παντού.

LidlUP

LEARN & WORK

Retail Management Program

Το Lidl UP: Learn & Work έρχεται Αθήνα και Θεσσαλονίκη!

Σήμερα ξεκινάς τις σπουδές,
σε 2 χρόνια γίνεσαι Υποδιευθυντής/τρια Καταστήματος.

Συνδυάζοντας δωρεάν θεωρητικές σπουδές σε συνεργασία με τη Σ.Α.Ε.Κ. Ακμή,
με πραγματική έμμισθη εργασία σε ένα κατάστημα Lidl, σε περιμένει μια θέση
Υποδιευθυντή/ντριας Καταστήματος στη Lidl Ελλάς!

Μπες ΤΩΡΑ στο team.lidl.gr

Αιτήσεις
έως
22/07

team.lidl.gr

 AKMH
Ο ΗΓΕΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ